

Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen

Rapport

Maria Teresa Grønning Dale, Helene Flood Aakvaag og Ida Frugård Strøm (redaktører),
Else-Marie Augusti og Anja Duun Skauge

Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen

Maria Teresa Grønning Dale, Helene Flood Aakvaag
og Ida Frugård Strøm (redaktører),
Else-Marie Augusti og Anja Duun Skauge

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble stiftet i 2003. Selskapet er en del av Norwegian Research Centre AS (NORCE).

Senterets oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, undervisning, formidling og veiledning innen temaene

- vold og overgrep i nære relasjoner
- tvungen migrasjon og flyktningshelse
- katastrofer, terror og stressmestring

NKVTS har en egen seksjon for implementering og behandlingsforskning som arbeider på tvers av temaområdene våre. Senteret har også en nasjonal beredskapsfunksjon på området katastrofer og stressmestring.

Virksomheten ved senteret finansieres av flere departementer og direktorater, Norges forskningsråd, EU, frivillige organisasjoner og andre.

Vår visjon: «Et bedre liv for berørte av vold og traumer».

ISBN 978-82-8122-172-7 (Trykk)

ISBN 978-82-8122-173-4 (PDF)

ISSN 0809-9103

Illustrasjonsbilde forside, grafisk design og infografikk: Visual Lab AS

Henvendelse vedrørende publikasjonen rettes til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Kontaktinformasjon på www.nkvts.no

Grafisk produksjon: Aksell AS – aksell.no

Innhold

Forord	11
---------------	-----------

Sammendrag	13
-------------------	-----------

Summary	20
----------------	-----------

Del I: BAKGRUNN	27
1 Innledning	28
1.1 Rapportens struktur	29
2 Bakgrunn og formål	31
2.1 Hvordan forstår vi vold? Perspektiver og definisjoner	31
2.2 Måling av vold	34
2.3 Vold i Norge: kunnskap og kunnskapsmangler	34
2.4 Formål med studien	40

DEL II: METODE	41
3 Data og metode	42
<i>Hovedforfattere Ida Frugård Strøm, Maria Teresa Grønning Dale og Tore Wentzel-Larsen</i>	
3.1 Fremgangsmåte og deltakere	42
3.2 Måleinstrumenter	44
3.3 Etske problemstillinger	50
3.4 Statistiske metoder	52
4 Utvalget i undersøkelsen – frafall, svarprosent og representativitet	54
<i>Hovedforfattere Ida Frugård Strøm og Tore Wentzel-Larsen</i>	
4.1 Utvalget	55
4.2 Frafall hovedutvalget	56
4.3 Representativitet hovedutvalget	59

4.4 Sammenlikning av sosiodemografisk bakgrunn for Omfang 2014 og Omfang 2023	62
4.5 Innvandererutvalget	65
4.6 Frafall innvandererutvalget	66

Del III: RESULTATER **69**

5	Voldtekt og seksuelle overgrep i løpet av livet	70
	<i>Hovedforfatter Helene Flood Aakvaag</i>	
	5.1 Voldtekt	72
	5.2 Andre seksuelle overgrep eller krenkelser	76
6	Digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet	78
	<i>Hovedforfatter Maria Teresa Grønning Dale</i>	
7	Utsatthet for fysisk vold som voksen	88
	<i>Hovedforfatter Maria Teresa Grønning Dale</i>	
	7.1 Alvorlig fysisk vold etter 18 år	90
	7.2 Karakteristikk ved hendelsene	91
	7.3 Relasjon til utøver av alvorlig fysisk vold	93
	7.4 Mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold siste år	95
8	Utsatthet for partnervold som voksen	100
	<i>Hovedforfatter Maria Teresa Grønning Dale</i>	
	8.1 Forekomst av fysisk partnervold og voldtekt i voksen alder	102
	8.2 Fysisk partnervold samlet for kvinner og menn	104
	8.3 Kontroll i parforhold	104
	8.4 Kontroll i parforhold i kombinasjon med alvorlig fysisk vold	106
	8.5 Vold mot kjæledyr	108
9	Vold, overgrep og mobbing i barndommen	110
	<i>Hovedforfatter Else-Marie Augusti</i>	
	9.1 Omsorgssvikt	112
	9.2 Psykisk og fysisk vold fra foreldrene	113
	9.3 Opplevd vold mellom foreldre	115

9.4	Seksuelle overgrep før fylte 18 år	116
9.5	Mobbing i barndommen	117
10	Flere typer vold (multiviktimisering) og ny vold (reviktimisering)	120
	<i>Hovedforfatter Ida Frugård Strøm</i>	
10.1	Utsatt for flere typer alvorlig vold (multiviktimisering)	123
10.2	Ny vold blant personer som var utsatt for alvorlig vold i barndommen (reviktimisering)	127
10.3	Forholdet mellom ulike alvorlige voldstyper i barndom og som voksen	128
11	Voldsutsattes erfaringer med å anmelde og å søke hjelp	132
	<i>Hovedforfatter Anja Duun Skauge</i>	
11.1	Erfaringer med å anmelde seksuell vold og digitale seksuelle krenkelser	134
11.2	Erfaringer med rettsvesenet – seksuell vold og digitale krenkelser	138
11.3	Erfaringer med å anmelde alvorlig fysisk vold	139
11.4	Erfaringer med rettsvesenet – alvorlig fysisk vold	142
11.5	Erfaringer med å søke hjelp	143
11.6	Voldsutsattes tillit til politi, helse- og rettsvesen, og til folk flest	145
12	Vold og sosiodemografisk bakgrunn	148
	<i>Hovedforfatter Ida Frugård Strøm</i>	
12.1	Andel utsatt for alvorlig vold som voksen etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon	150
12.2	Andel som har opplevd ulike voldstyper etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon, fordelt på kjønn	151
13	Vold og psykisk helse	158
	<i>Hovedforfatter Ida Frugård Strøm</i>	
13.1	Angst og depresjon	160
13.2	Posttraumatiske stressreaksjoner	164
14	Vold og overgrep hos personer med innvandrerbakgrunn	170
	<i>Hovedforfattere Ida Frugård Strøm og Maria Teresa Grønning Dale</i>	
14.1	Bakgrunn	172
14.2	Sosiodemografi og representativitet	173
14.3	Voldsutsatthet blant innvandrere	176

14.4	Voldsutsatthet i ulike aldersgrupper blant innvandrere	177
14.5	Utsatthet for vold etter landbakgrunn og sosiodemografisk bakgrunn	181
15	Vold og overgrep i Norge, 2014 og 2023	184
	<i>Hovedforfattere Helene Flood Aakvaag, Ida Frugård Strøm og Maria Teresa Grønning Dale</i>	
15.1	Voldtekt og alvorlig fysisk vold i ulike alderskohorter	187
<hr/>		
DEL IV: Diskusjon og implikasjoner av studien		191
16	Diskusjon	192
16.1	Vold og overgrep i Norge 2023: Omfanget av den alvorlige volden er bekymringsfull	192
16.2	Sammenstilling: Denne studien opp mot 2014-studien	196
16.3	Digitale seksuelle krenkelser	199
16.4	Barrierer for anmeldelse og bruk av hjelpetjenester	202
16.5	Vold blant personer med innvandrerbakgrunn	204
17	Styrker og begrensninger ved studien	207
18	Implikasjoner av studien	210
<hr/>		
Referanser		215
<hr/>		
Vedlegg		223

Tabelloversikt

Tabell 4.1. Utdanningsnivå i undersøkelsen og befolkningen som helhet	60
Tabell 4.2. Sivilstatus (samboere og gifte) i undersøkelsen og befolkningen som helhet	61
Tabell 4.3. Sammenlikning av sosiodemografisk bakgrunn for Omfang 2014 og Omfang 2023	64
Tabell 5.1. Forekomst av voldtekt ved bruk av makt, sovevoldtekt og voldtekt av barn under 13 år (n=4299)	73
Tabell 5.2. Voldtekt blant kvinner: karakteristikk ved hendelsene	74
Tabell 5.3. Aldersfordeling for første tilfelle av voldtekt ved makt/tvang og sovevoldtekt	76
Tabell 5.4. Forekomst andre seksuelle overgrep/krenkelser	77
Tabell 6.1. Utsatt for digitale seksuelle krenkelser noen gang	81
Tabell 6.2. Andelen utsatte for digitale seksuelle krenkelser flere ganger	82
Tabell 6.3. Relasjon til utøver blant utsatte for digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet	83
Tabell 6.4. Andel kvinner og menn utsatt for digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet i ulike aldersgrupper	84
Tabell 6.5. Alder utsatt for seksuelle digitale krenkelser første gang fordelt på kjønn	85
Tabell 6.6. Andeler avbildet under ulike seksuelle overgrep, menn og kvinner	86
Tabell 6.7. Digitale krenkelser og overlapp med andre voldstyper i prosent	86
Tabell 7.1. Alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år	91
Tabell 7.2. Utsatthet for fysisk vold siste år	96
Tabell 7.3. Andeler kvinner og menn utsatt for alvorlig fysisk vold siste år innad i ulike alderskohorter	97
Tabell 7.4. Andeler kvinner og menn utsatt for mindre alvorlig fysisk vold siste år innad i ulike alderskohorter	97
Tabell 8.1. Partnervold samlet (kun fysisk vold)	104
Tabell 8.2. Kontroll i parforhold noen gang i livet	105
Tabell 8.3. Kontroll i parforhold noen gang i livet og andel utsatt for alvorlig fysisk partnervold	107
Tabell 8.4. Vold mot kjæledyr	108
Tabell 9.1. Omsorgssvikt i oppveksten	113
Tabell 9.2. Psykisk og fysisk vold fra foreldre i oppveksten	114
Tabell 9.3. Opplevd vold mot én eller begge foreldrene i oppveksten	115
Tabell 9.4. Seksuelle overgrep og voldtekt før fylte 18 år	117
Tabell 9.5. Overlapp mellom mobbing og ulike typer barndoms vold	118
Tabell 10.1. Overlappende alvorlige voldstyper etter 18 år i prosent	127
Tabell 11.1. Anmeldelse av voldtekt ved makt/tvang, sovevoldtekt, og digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet	135

Tabell 11.2. Etterforskning og rettergang blant dem som rapporterte voldtekt ved makt/tvang, sovevoldtekt og/eller digitale seksuelle krenkelser	138
Tabell 11.3. Anmeldelse av alvorlig fysisk vold i voksen alder	139
Tabell 11.4. Etterforskning og rettergang blant de utsatt for alvorlig fysisk vold i voksen alder	143
Tabell 14.1 Sosiodemografiske bakgrunnsvariabler hos innvandererutvalget	174
Tabell 14.2. Forekomst av ulike voldsformer blant innvandrere i Norge	176
Tabell 14. 3. Andel i innvandererutvalget som har opplevd alvorlig vold etter fylte 18 år, fordelt på ulike aldersgrupper	177
Tabell 14.4 Utsatthet for ulike voldstyper i innvandererutvalget, etter alder for første voldshendelse og kjønn	180
Tabell 15.1 Forekomst av voldtekt ved makt/tvang, alvorlig fysisk vold, mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk partnervold for menn og kvinner i 2014, sammenliknet med 2023	186
Tabell 15.2: Alderskohorter for 2014 og 2023 og andel kvinner utsatt for voldtekt ved makt og tvang, alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk partnervold	188

Vedleggstabeller

Tabell 1.Sosiodemografi og besvart undersøkelsen vs. nektet å besvare undersøkelsen	223
Tabell 2. Sosiodemografi og deltatt i undersøkelsen vs ikke deltatt	224
Tabell 3. Vektet og uvektet prevalenser for kjønn og alder	225
Tabell 4. Vektet og uvektet prevalenser og befolkningsdata for fylkesinndeling	225
Tabell 5. Antall oppringninger for sosiodemografisk bakgrunn	226
Tabell 6. Antall oppringninger for ulike voldstyper.	227
Tabell 7a. Innvanderundersøkelse – fordeling på kjønn, aldersgrupper og fylke for bruttoutvalg og nettoutvalg	228
Tabell 7b. Hovedundersøkelsen – fordeling på kjønn, aldersgrupper og fylke for populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg	229
Tabell 8. Sammenlikning av fylkesinndeling for Omfang 2014 og Omfang 2023	230
Tabell 9. Sosiodemografi og besvart undersøkelsen vs. nektet å besvare undersøkelsen	231
Tabell 10. Sosiodemografi og deltatt i undersøkelsen vs ikke deltatt	232
Tabell 11. Sensitivitetsanalyser innvandrere. Andeler utsatt for ulike voldstyper hos de med innvandrerbakgrunn (ikke norskfødte) etter fylte 18 år	233
Tabell 12. Sensitivitetsanalyser innvandrere (ikke norskfødte). Andeler utsatt for ulike voldstyper hos de med innvandrerbakgrunn før fylte 18 år	233
Tabell 13. Ordinal regresjonsanalyse for sammenheng mellom vold og landbakgrunn, ujustert og justert for sosiodemografi (n=786)	234

Figuroversikt

Figur 2.1. Typologi av vold (WHO: Krug et al., 2002; oversatt til norsk ved NKVTS)	32
Figur 4.1. Flytskjema Omfangsundersøkelsen 2023	58
Figur 4.2. Innvandrertilvalget 2023	66
Figur 7.1. Andeler voldsutsatte fordelt på antall ganger utsatt for typer alvorlig vold for kvinner og menn	92
Figur 7.2. Relasjon til utøver blant utsatte for alvorlig fysisk vold som voksen	94
Figur 8.1. Forekomst av vold og overgrep i parforhold for kvinner og menn i voksen alder	103
Figur 10.1. Oversikt over antall typer alvorlig vold i barndommen totalt	123
Figur 10.2. Oversikt over antall typer alvorlig vold i barndommen fordelt på kjønn	124
Figur 10.3. Oversikt over totalt antall typer alvorlig vold som voksen	125
Figur 10.4. Antall typer alvorlig vold som voksen fordelt på kjønn	126
Figur 10.5. Antall typer alvorlig barndoms vold og vokse vold samlet	127
Figur 10. 6. Forekomst av alvorlige voldshendelser som voksen ut fra alvorlig typer alvorlig barndoms vold	129
Figur 11.1. Forhåndsdefinerte årsaker til ikke å anmelde voldtekt ved makt og tvang, sove voldtekt og/eller digitale krenkelser	136
Figur 11.2. Andre årsaker til ikke å anmelde voldtekt, sove voldtekt og/eller digitale krenkelser. Deltakerne svarte med egne ord	137
Figur 11.3. Årsaker til ikke å anmelde alvorlig fysisk vold. Forhåndsdefinerte kategorier	140
Figur 11.4. Andre årsaker til ikke å anmelde alvorlig fysisk vold. Deltakerne svarte med egne ord	141
Figur 10.5. Gjennomsnittlig skåre (0–10) for tillit for antall typer alvorlige vold etter fylte 18 år	145
Figur 12.1. Andel opplevd alvorlig vold som voksen (n=1947) etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon	151
Figur 12.2. Andel opplevd alvorlig fysisk vold og voldtekt etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant kvinner	152
Figur 12.3. Andel utsatt for partnervold og kontrollerende atferd etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant kvinner	153
Figur 12.4. Andel utsatt for alvorlig fysisk vold etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant menn (n=1008)	154

Figur 12.5. Andel utsatt for partnervold og kontrollerende atferd etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant menn	156
Figur 13.1. Voldtekt og angst og depresjon (1–4)	162
Figur 13.2. Sovevoldtekt og angst og depresjon (1–4)	162
Figur 13.3. Alvorlig fysisk vold og angst og depresjon (1–4)	162
Figur 13.4. Digitale krenkelser og angst og depresjon (1–4)	162
Figur 13.5. Kontrollerende atferd og angst og depresjon (1–4)	163
Figur 13.6 Mindre alvorlig partnervold og angst og depresjon (1–4)	163
Figur 13.7. Alvorlig partnervold og angst og depresjon (1–4)	163
Figur 13.8. Reviktimisering og angst og depresjon (1–4)	163
Figur 13.9. Voldtekt og posttraumatisk stress (0–4)	165
Figur 13.10. Sovevoldtekt og posttraumatisk stress (0–4)	165
Figur 13.11. Alvorlig fysisk vold og posttraumatisk stress (0–4)	165
Figur 13.12. Digitale seksuelle krenkelser og posttraumatisk stress (0–4)	166
Figur 13.13 Kontrollerende atferd og posttraumatisk stress (0–4)	166
Figur 13.14. Mindre alvorlig partnervold og posttraumatisk stress (0–4)	167
Figur 13.15 Alvorlig partnervold og posttraumatisk stress (0–4)	167
Figur 13.16 Reviktimisering og posttraumatisk stress (0–4)	168
Figur 14.1 Voldsutsatthet og alder for første gang volden skjedde	179
Figur 14.2. Forekomst av alvorlig vold som voksen innad i ulike sosiodemografiske grupper (sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon)	182

Forord

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) gjennomførte i 2013 en nasjonal omfangsstudie, publisert gjennom rapporten «Vold og voldtekt i Norge» (Thoresen & Hjemdal, 2014). For å fremme forebygging og bekjempelse av vold og overgrep trengs jevnlig undersøkelser om forekomst, risikofaktorer og potensielle konsekvenser over tid. Slik kan vi få svar på om omfanget av alvorlig vold og voldtekt i Norge er i endring, og om hvilke tiltak og handlingsplaner som trengs for å bekjempe dette samfunnsproblemet. Denne nye omfangsstudien er gjennomført av NKVTS som en del av et forskningsprogram om vold i nære relasjoner (2019–2024) med Justis- og beredskapsdepartementet som hovedfinansierer.

Mange personer har vært involvert i arbeidet med undersøkelsen. Prosjektgruppen som har vært med på å gjennomføre studien har bestått av Else-Marie Augusti, Anja Duun Skauge, Helene Flood Aakvaag, Ida Frugård Strøm og undertegnede. Alle i prosjektgruppen har vært involvert i skriving og analyser av rapporten, med de tre sistnevnte som redaktører. I tillegg har Tore Wentzel-Larsen vært viktig medforfatter i kapittel tre og fire. Helene Flood Aakvaag var i utviklingsfasen prosjektleder med støtte fra Per Moum Hellevik, Marianne Skogbrott Birkeland, Ines Blix og Siri Thoresen. En forskningsrapport trenger solid metodestøtte og innspill på analyser, det har vi fått fra Tore Wentzel-Larsen, Alexander Nissen og Harald Bækkelund. Solveig Bergman, Kari Stefansen, Siri Thoresen og Sveinung Sandberg har hevet kvaliteten på rapporten ved å lese og kommentere på manuskriptet.

Takk til gode kollegaer og samarbeidspartnere ved NKVTS som alle har gitt oss råd og faglig påfyll, og takk til direktør Inger Elise Birkeland for inspirasjon og støtte. Særlig takk til Anja Emilie Kruse for kunnskap om rettsvesen, Karianne Muri for råd om måling av vold mot dyr, Ole Kristian Hjemdal for gode råd fra forrige omfangsundersøkelse, prosjektgruppen i Din Utvei for innspill på digitale seksuelle krenkelser og alle i forskningsprogrammet «Vold i nære relasjoner» for gode diskusjoner under selve datainnsamlingen. Kommunikasjonsstaben ved NKVTS har vært viktig støtte for oss. Tusen takk til Hege Eriksen Oswald for hjelp med referanselisten.

Vi ønsker også å takke Tor Ragnar Møller-Hansen ved NORCE for gode råd og Rune Stuvland og de ansatte ved Senter for Krisepsykologi som har ivaretatt deltagere og intervjuere som har hatt behov for ekstra støtte. Ipsos har, i likhet med i 2014, stått for datainnsamling og telefonintervjuer, og spesiell takk til prosjektansvarlig Linn Sørensen Holst som har tatt alle utfordringer på en profesjonell og ryddig måte. Vi takker alle intervjuere for en verdifull innsats med datainnsamling om et vanskelig og krevende tema, under utfordrende omstendigheter midt i en pandemi.

Aller viktigst: Takk til alle respondentene som brukte av tiden sin til å svare på spørsmål og dele sine erfaringer.

Oslo, 15. februar 2023

Maria Teresa Grønning Dale
Prosjektleder

Sammendrag

Bakgrunn

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) gjennomførte i 2014 en av de første nasjonalt representative omfangsstudiene om vold og overgrep i Norge (Thoresen & Hjemdal, 2014). I tråd med internasjonale studier viste funnene at vold og overgrep rammer en betydelig del av befolkningen også her i Norge. I et folkehelseperspektiv er det viktig å forebygge og bekjempe vold, da studier viser at vold øker risikoen for fysiske og psykiske helseplager, sosiale problemer, redusert arbeidsdeltakelse og rusproblemer. Volden har dessuten store samfunnsøkonomiske kostnader. Norge forplikter seg til å gjøre regelmessige omfangsundersøkelser av vold i nære relasjoner gjennom Istanbulkonvensjonen. Behovet for en ny omfangsstudie er fremhevet i Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021–2024, og i handlingsplanen mot voldtekt 2019–2022.

Den aktuelle omfangsstudien er gjennomført av NKVTS som en del av et forskningsprogram om vold i nære relasjoner (2019–2024) med Justis- og beredskapsdepartementet som hovedfinansør. Delfinansiering har kommet fra Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet. Studien er godkjent av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Metode

Deltakere i studien ble trukket fra Folkeregisteret, matchet med telefonnummer, fikk tilsendt informasjonsbrev og ble deretter kontaktet per telefon med forespørsel om deltakelse. Totalt 2100 kvinner, 2195 menn og 4 ikke-binære personer i alderen 18–74 år besvarte undersøkelsen. Deltakerne ble trukket ut i kvoter etter hvor mange menn og kvinner i ulike aldersgrupper som bor i hvert fylke. I alt deltok 26 % av dem som tok telefonen. I tillegg til hovedundersøkelsen er det trukket et eget utvalg av personer med

innvandrerbakgrunn, definert som at begge foreldre er født utenfor Skandinavia. Totalt 429 menn og 373 kvinner deltok i denne innvandrersundersøkelsen. Undersøkelsen ble gjennomført på engelsk for dem som ønsket det.

Hovedundersøkelsen er i stor grad utført på samme måte som i 2014 for å kunne gi sammenliknbare forekomsttall. Det er også benyttet samme direkte og konkrete spørsmål om erfaringer med vold og overgrep i barndom og voksen alder, og det er Ipsos som har gjennomført telefonintervjuene. Imidlertid er det flere viktige forbehold man må være klar over før man sammenlikner tallene, disse er nevnt i metodekapittelet (kapittel 4) og sammenlikningskapittelet (kapittel 15).

Resultater

Forekomst av vold og overgrep

Voldsforekomsten i Norge er fortsatt høy. En stor andel av både kvinner og menn er utsatt for vold, og det er forskjeller mellom kjønnene i hva slags vold de blir utsatt for og hvem som er utøver.

Ulike former for *voldtekt og andre seksuelle overgrep* er særlig utbredt blant kvinner, men forekommer også blant omtrent én av tjue norske menn. Over én av ti kvinner (14 %) rapporterer at de har opplevd voldtekt ved makt eller tvang minst én gang i løpet av livet. Det samme er tilfelle for voldtekt som er utført mens den utsatte var ruset eller sov, i denne rapporten omtalt som sovevoldtekt (11 %). Om lag én av tjue kvinner (5 %) er utsatt for voldtekt før de fylte 13 år, utøvd av en person som var fem år eldre, eller mer. Samlet sett hadde flertallet av kvinnene som var utsatt for voldtekt, opplevd mer enn én voldtekt i livet. Dette kan henge sammen med at kvinner ofte utsettes for voldtekt av en de kjenner, som nåværende eller tidligere partner. Det er i all hovedsak menn som oppgis som utøver, også når den utsatte er en mann. Både blant menn og kvinner forteller svært mange at de ble utsatt for overgrep første gang før de fylte 18 år (blant kvinner som var utsatt for voldtekt ved makt eller tvang gjaldt dette om lag halvparten). Nesten én av fem kvinner (18 %) rapporterer andre seksuelle overgrep enn voldtekt minst én gang i løpet av livet. Blant menn var én av tjue utsatt for dette, også det er sammenliknbart med forekomst av voldtekt blant menn.

Digitale seksuelle krenkelser er ny voldsform som vi kartlegger i denne omfangsundersøkelsen. Dette ble ikke målt forrige gang. Én av tjue oppgir at de har vært utsatt for digitale seksuelle krenkelser. Forskjell mellom kjønnene i utsatthet er ikke like fremtredende ved denne formen for seksuelle krenkelser. Derimot er det kjønnsforskjeller i type digitale seksuelle krenkelser man utsettes for. Menn utsettes i likt omfang som kvinner for trusler om deling av seksuelt bildemateriale av dem, mens kvinner i noe større grad har opplevd faktisk bildedeling eller har blitt filmet eller blitt tatt bilde av under en seksuell handling mot sin vilje. Der identiteten til utøver er kjent, oppgis ofte en person den utsatte kjenner eller har nær ralsjon til. Omtrent én av fire utsatte kvinner og én av fem utsatte menn kjenner ikke identiteten til utøver. Det er relativt sett stor overlapp mellom det å ha vært utsatt for digitale seksuelle krenkelser og det å ha vært utsatt for vold utenfor nettet. Mellom 40 og 60 % av dem som sier at de har vært utsatt for digitale seksuelle krenkelser, har også opplevd voldtekt ved makt/tvang eller sovevoldtekt, andre seksuelle overgrep, alvorlig fysisk vold eller kontrollerende atferd fra partner.

Fysisk vold omtales i denne rapporten som alvorlig og mindre alvorlig fysisk vold opplevd etter fylte 18 år. Nesten 40 % av respondentene rapporterte at de hadde vært utsatt for minst én form for *alvorlig fysisk vold* etter at de fylte 18 år. Dette gjelder for nesten halvparten av alle mennene i undersøkelsen, som er mer utsatt for denne typen vold enn det kvinner er. Flere kvinner enn menn ble imidlertid utsatt for gjentatte tilfeller av alvorlig fysisk vold. Dette kan ha sammenheng med hvem henholdsvis kvinner og menn oppgir som utøver. Alvorlig fysisk vold fra kjæreste, partner eller tidligere partner er langt mer utbredt blant kvinner enn blant menn. En større andel kvinner enn menn oppgir at de var redde for å bli skadet eller dø da de ble utsatt for den alvorlige fysiske volden, selv om flere menn rapporterer om faktiske fysiske skader som følge av volden. Menn oppgis i størst grad som utøver av den alvorlige fysiske volden (80%), uansett om den utsatte er mann eller kvinne. Omfanget av mindre alvorlig fysisk vold ble målt kun for det siste året, og en relativt lav andel både kvinner og menn forteller om utsatthet for denne formen for vold siste år. Noen flere menn enn kvinner utsettes for denne formen for fysisk vold, og nesten halvparten av utsatte menn rapporterer partner eller tidligere partner som utøver.

Når vi mer systematisk har undersøkt den form for vold som finner sted i parforhold, såkalt *partnervold*, tegner det seg et gjennomgående bilde av at kvinner er mer utsatt for alvorlig vold fra partner enn det menn er. Én av ti kvinner har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner, tre prosent av mennene forteller om det samme fra sin partner. Én av tjue kvinner har vært utsatt for voldtekt ved makt eller tvang fra partner. Kvinner og menn er omtrent i like stor grad utsatt for kontrollerende atferd fra partner. Menn utsettes noe oftere for den mindre alvorlige fysiske partnervolden enn det kvinner gjør.

I tillegg til å ha et stort skadepotensial i seg selv, er *vold i barndommen* en kjent risikofaktor for å oppleve vold i voksenlivet. I denne undersøkelsen rapporterer omtrent én av ti at de har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra en forelder eller omsorgsperson i barndommen. Forekomsten er omtrent den samme når det gjelder å ha sett en forelder utøve fysisk vold mot den andre. For mindre alvorlig fysisk vold er én av tre utsatt. Flere kvinner enn menn rapporterer at de har vært utsatt for seksuelle overgrep i barndommen, både hjemme og utenfor hjemmet. Omtrent én av fem har vært utsatt for minst ett seksuelt overgrep i barndommen. Én av fem rapporterer at de var utsatt for mobbing fra jevnaldrende i oppveksten.

Gjentatte erfaringer med flere former for vold og seksuelle overgrep

Én av ti sa at de i løpet av voksenlivet hadde opplevd mer enn én form for vold eller seksuelle overgrep. Utsatthet for mer enn én form for vold kan kalles *multiviktimisering*. Kvinner var mer utsatt for multiviktimisering enn det menn var. Å utsettes for vold i ulike livsfaser kalles gjerne *reviktimisering*. Omtrent én av fem som var utsatt for barndomsvold hadde også opplevd vold som voksen, og desto flere voldshendelser man hadde opplevd som barn, desto større var sjansen for å utsettes på nytt som voksen.

Erfaringer med å anmelde og å søke hjelp

Politiet hadde kjennskap til volden hos kun én av fem av de utsatte for voldtekt, sovevoldtekt og/eller digitale seksuelle krenkelser, og hos én av tre av dem som var utsatt for alvorlig fysisk vold. De hyppigst rapporterte årsakene til å ikke anmelde var at volden ikke oppleves som alvorlig nok, at man ikke ønsker å involvere politiet og mulige negative psykososiale konsekvensene av å anmelde. Selv der politiet har kjennskap til volden,

havner de færreste sakene for retten. Kun et mindretall var til medisinsk undersøkelse eller behandling de første dagene eller ukene etter å ha vært utsatt for alvorlig vold, og under halvparten av de utsatte hadde noen gang snakket med helsepersonell om volden.

Vold, sosiodemografi og psykisk helse

Voldsutsatthet og sosiodemografiske faktorer som utdanning, økonomi og sivilstatus er tett forbundet. I tråd med dette forekom alvorlig vold hyppigere blant personer som var skilt eller separert, som ikke hadde utdanning utover grunnskole, og som opplevde å ha dårligere råd enn folk flest.

Personer som var utsatt for vold, opplevde flere symptomer på angst, depresjon og posttraumatiske stressreaksjoner. Jo flere former for vold personen var utsatt for, desto flere symptomer på psykisk uhelse ble rapportert. Personer som hadde vært utsatt for vold både i barndommen og som voksen, hadde størst symptombelastning.

Vold og overgrep blant innvandrere

Det var krevende å rekruttere deltakere til utvalget av personer med innvandrerbakgrunn, og svarprosenten i dette utvalget er betydelig lavere enn i hovedundersøkelsen (14 % mot 26 % i hovedutvalget). Når vi sammenlikner levekår i vårt utvalg med tall for levekår blant innvandrere i Norge, blir det tydelig at våre deltakere er en selektert gruppe. Utvalget med innvandrerbakgrunn i vår studie rapporterer høy utdanning og sysselsetting, og er antakeligvis ikke representativt for innvandrerbefolkningen som sådan. I tillegg var dette utvalget svært likt hovedutvalget når det gjelder sosiodemografiske faktorer som sivilstatus, utdanning og opplevd privatøkonomi. Dette gjenspeiles i forekomsten av vold og seksuelle overgrep i denne gruppen, som var tilnærmet lik den i hovedutvalget. De samme sosiodemografiske faktorene var forbundet med voldsutsatthet i gruppen med innvandrerbakgrunn som i hovedutvalget.

Sammenlikning av forekomsttall for 2014 og 2023

Resultatene viser at respondenter i vår studie i høyere grad svarte bekreftende på at de hadde opplevd voldtekt ved makt eller tvang, alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold i parforhold enn deltakerne i 2014-studien gjorde. For kvinner var disse forskjellene statistisk signifikante, men ikke for menn. Når vi ser på alder, finner vi at hos de yngste kvinnene, i aldersgruppen 18–29 år er

omfanget av voldtekt over det dobbelte, sammenliknet med 2014-studien. For menn fant vi også en økning i rapportering av voldtekt i den yngste aldersgruppen, selv om dette gjaldt svært få personer, og en økning i alvorlig fysisk vold og fysisk partnervold for noen av de eldre aldersgruppene. Det var en lavere forekomst av mindre alvorlig fysisk vold siste års prevalens, for både kvinner og menn i 2023, sammenliknet med 2014.

Konklusjon

Vold og overgrep er fremdeles et alvorlig samfunnsproblem i Norge. Omfanget er fortsatt høyt i den norske befolkningen, og funnene fra denne undersøkelsen peker på viktige satsingsområder når det gjelder forebygging og håndtering av vold og overgrep i Norge.

Menn og kvinner rapporterer i stor grad om ulike former for vold, og kvinner er i større grad enn menn utsatt for vold som ofte regnes som særlig alvorlig: den gjentatte volden, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep som voldtekt og digitale seksuelle krenkelser. Kvinner utsettes også oftere for flere typer vold. Kjønnforskjellene som avdekkes i denne studien, understøtter at vold mot kvinner fortsatt utgjør et likestillingsproblem. Det å redusere forekomst av disse alvorlige voldsformene er svært viktig, og bør være en prioritering. At det i denne studien ble rapportert høyere forekomst av flere av de mest alvorlige voldsstypene hos kvinner, enn det ble i den forrige studien, er bekymringsverdig og støtter opp om at det er et behov for ytterligere tiltak.

Selv om menn i mindre grad enn kvinner utsettes for den alvorlige volden i nære relasjoner, er de oftere utsatt for alvorlig fysisk vold i det offentlige rom. Denne voldsstypen har høy risiko for å resultere i skader, og må også forebygges. Denne delen av volden kan lett bli nedprioritert i den politiske diskusjonen om vold, med unntak av ungdoms- og gjengvold.

Få av dem som ble utsatt for alvorlig fysisk vold eller seksuelle overgrep opplevde at utøveren ble dømt, selv i tilfeller der volden var kjent for politiet. Voldsutsatte rapporterte en rekke barrierer for å anmelde. Så lenge strafferettslig behandling av vold og overgrep i stor grad er avhengig av at den utsatte selv kontakter politiet, er det avgjørende med tiltak som støtter voldsutsatte i å anmelde volden. På den annen side ønsker ikke alle utsatte å anmelde, og ikke all vold kan håndteres av politi og rettsapparat. En rekke

andre samfunnsresponser på vold er viktige, som å oppdage tidlig at personer utsettes for vold, avverge videre vold, og ikke minst å forebygge voldsutøvelse.

Vold og overgrep rammer personer fra alle samfunnslag, men ser ut til å være vanligere hos personer med lav utdanning, stram økonomi og som er skilt eller separert. Hvorvidt voldsutsatthet fører til disse levekårsutfordringene, eller om levekårsutfordringer fører til økt risiko for voldsutsatthet kan ikke fastslås i denne studien, og begge måter å forstå dette på vil kunne være riktig. At vold og overgrep forekommer oftere blant personer med levekårsutfordringer, er et viktig signal til myndighetene om at arbeid med å redusere levekårsutfordringer i samfunnet og øke samfunnsdeltakelse også bidrar til å forebygge volden og hjelpe voldsutsatte.

At omtrent én av fire voksne forteller om utsatthet for til dels alvorlig vold i oppveksthjemmet, eller om seksuelle overgrep i og utenfor hjemmet i barndommen, betyr også at mange i den norske befolkningen går inn i voksenlivet med en betydelig voldsbelastning. Studien finner at disse erfaringene medfører en sårbarhet for å utsettes for ny vold, og for å oppleve psykiske helseplager som voksen. Om vi forebygger vold mot barn, og kommer tidlig til med hjelp og støtte til de utsatte barna, gjør vi antakeligvis viktig forebyggende arbeid når det gjelder fremtidig voldsutsatthet og helseproblemer.

Summary

Background

In 2014, the Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies (NKVTS) conducted one of the first nationally representative studies to determine the extent of violence and abuse in Norway. In line with international studies, the findings showed that violence and abuse affect a significant proportion of the Norwegian population. From a public health perspective, it is important to both prevent violence and combat its consequences, as studies show that violence increases the risk of physical and mental health problems, social problems, reduced participation in working life, and problems relating to substance abuse. It also has considerable socio-economic costs. Through the Istanbul Convention, Norway has committed to conduct regular surveys concerning interpersonal violence. The need for a new prevalence study on violence and abuse is highlighted in the Government's action plan for preventing and combating interpersonal violence 2021–2024, and in the action plan to combat rape 2019–2022.

The current study was conducted by NKVTS as part of a research programme on domestic violence (2019–2024), with the Ministry of Justice and Public Security as the main source of funding. Part-funding has also come from the Ministry of Health and Care Services, the Ministry of Labour and Social Inclusion, the Ministry of Children and Families, the Ministry of Local Government and Regional Development, the Ministry of Education and Research, the Ministry of Agriculture and Food, and the Ministry of Culture and Equality. The study was approved by the Regional Committee for Medical and Health Research Ethics.

Methodology

Participants in the study were drawn from the National Population Register, matched with their telephone number, sent an information letter and then contacted by telephone with a request for participation. A total of 2,100 women, 2,195 men, and four non-binary people aged 18–74 responded to the survey. The participants were selected in quotas according to the number of men and

women in different age groups residing in each county. A total of 26 % of those who answered the phone participated. In addition to the main survey, a separate sample of persons with an immigrant background was selected, with 'immigrant background' being defined as having parents who were both born outside Scandinavia. A total of 429 men and 373 women participated in this immigrant survey. If the participant wanted, the survey was conducted in English.

In order to produce comparable prevalence rates, the main survey was largely conducted in the same way as in 2014. The same direct and behavioural specific questions concerning experiences of violence and abuse in childhood and adulthood were used. The telephone interviews were conducted by Ipsos. However, there are a number of important conditions to be aware of when comparing the figures. These are referred to in the methodology chapter (Chapter 4) and the comparison chapter (Chapter 15).

Results

Prevalence of violence and abuse

The prevalence of violence in Norway remains high. A large proportion of both women and men have been victims of violence, and there are differences between the sexes with regards to the type of violence they have been subjected to, as well as to their relationship to the perpetrator.

Various forms of *rape and other types of sexual abuse* are particularly prevalent among women, but they also occur among approximately one in twenty Norwegian men. More than one in ten women (14%) report having been victims of rape through force or coercion at least once in their lifetime. The same applies to rape carried out while the victim was intoxicated or asleep, referred to in this report as 'incapacitated rape' (11 %). Around one in twenty women (5 %) were raped before the age of 13 by a person who were five years older or more. Overall, the majority of women who have been victims of rape have been raped more than once during their lifetime. This may be linked to the fact that women are likely to be raped by someone they know, often a current or former partner. It is primarily men who are reported as perpetrators of rape, even when the victim is a man. Among both men and women, many report that they experienced abuse for the first time before they had reached the age of 18 (this applied to about half of women who have been victims of rape by force or coercion).

Almost one in five women (18 %) reported to have been subjected to at least one form of sexual abuse other than rape, at least once in their lifetime. Among men, one in twenty were subjected to this.

Online sexual abuse is a new form of violence that we are examining in this survey. This type of abuse was not measured in the last survey. One in twenty reported that they had been the victim of online sexual abuse. The gender differences are not as evident as for the other types of violence and abuse. However, there are gender differences with regards to the type of online sexual abuse experienced. Men are subjected to threats of sharing sexual images of them to the same extent as women, while women have experienced actual image sharing or been filmed or photographed during a sexual act against their will to a somewhat greater extent than men. Where the identity of the perpetrator is known, it is most frequently stated that this is a person who is in a close relationship with the victim or someone whom the person knows. About one in four women and one in five men who experienced online sexual abuse, do not know the identity of the perpetrator. There is a considerable overlap between having been a victim of online sexual abuse and having been a victim of violence and abuse offline. Between 40 and 60 % of those who report to have been victims of online sexual abuse have also experienced rape through force/coercion or incapacitated rape, other sexual abuse, serious physical violence, or controlling behaviour from a partner.

In this report, *physical violence* refers to both serious and less serious physical violence experienced after the age of 18. Severity refers to the potential for physical harm caused by the violence, but it is important to note that less severe physical violence can also be experienced as being very painful and offensive. Almost 40 % of the respondents reported that they had been victims of at least one form of *severe physical violence* since they reached the age of 18. This applies to almost half of all men in the survey, who experience this type of violence more frequently than women. However, more women than men experienced repeated incidents of severe physical violence. This may be linked to the perpetrators women and men respectively reported. Severe physical violence inflicted by a boy- or girlfriend, partner or former partner is far more prevalent among women than among men. A higher proportion of women than men state that they were afraid of being injured or killed when they experienced the severe physical violence, although more men report actual physical injuries as a result of the violence. Men are most often cited as

being the perpetrators of severe physical violence, regardless of whether the victim is male or female. The prevalence of less severe physical violence was measured only for the last year, and a relatively low proportion of both men and women report having experienced this form of violence over the past year. Somewhat more men than women have experienced this form of physical violence, and almost half of the men report their partner or former partner as being the perpetrator.

When we studied violence that occurs in a romantic relationship (known as *intimate partner violence*) more systematically, a general picture emerged that women are subjected to severe violence by their partner more frequently than men. One in ten women have been subjected to severe physical violence from their partner, while three percent of men report the same from their partner. One in twenty women have been raped by their partner. Women and men are approximately equally exposed to controlling behaviour from a partner. Men are more often exposed to less severe physical intimate partner violence than women.

In addition to having considerable potential to cause injury in itself, *experiencing violence or abuse during childhood* is a known risk factor for experiencing violence in adult life. In this survey, approximately one in ten report to have experienced severe physical violence by a parent or caregiver during childhood. The prevalence is about the same as regards to having experienced one parent inflict physical violence on the other. One in three suffered less severe physical violence. More women than men report experiencing sexual abuse during their childhood, both at home and outside the home. About one in five were victims of at least one instance of sexual abuse during childhood. One in five report that they were victims of bullying by their peers during their childhood.

Repeated experiences involving several forms of violence and sexual abuse

One in ten reported that they had experienced more than one form of violence or sexual abuse during their adult life. Exposure to more than one form of violence is commonly referred to as *multivictimization*. Women experienced multivictimization more often than men. Related to this is having been the victim of violence during different life phases, often referred to as

revictimization. About one in five victims of childhood violence had also experienced violence as an adult.

Experience of reporting cases to the police and of help-seeking

The police were aware that violence had occurred in only one in five cases concerning the victims of rape, incapacitated rape and/or online sexual abuse, and in one in three cases among victims of severe physical violence. The most frequently reported reasons for not reporting violence were that the violence was not considered to be serious enough, that the victim did not wish to involve the police, and the possible negative psychosocial consequences of reporting. Even where the police are aware of the violence, very few cases end up in court. Only a minority of victims received medical examination or medical treatment the first days or weeks after experiencing severe violence or abuse, and less than half had ever spoken to health personnel about the violence they had suffered.

Violence, socio-demographics and mental health

Exposure to violence is closely linked with sociodemographic factors such as education, economy and marital status. In line with this, severe violence occurred more frequently among persons who were divorced or separated, who had no education beyond secondary school, and/or who felt that they were not as well off financially as most other people.

People who were victims of violence tended to experience more symptoms of anxiety, depression and posttraumatic stress reactions. The more forms of violence that a person had been subjected to, the more psychological symptoms were reported. Persons who had experienced violence both during childhood and as adults had the greatest symptom burden.

Violence and abuse among immigrants

It proved to be challenging to recruit participants to the sample of respondents with an immigrant background, and the response rate in this sample was considerably lower than in the main survey (14 % compared with 26 % in the main sample). When comparing living conditions in our main sample with the living conditions among immigrants in Norway, it becomes clear that our participants are a selected group. The sample with an immigrant background in our study reported a high level of education and employment, and is probably not representative of the immigrant population

as such. Moreover, this sample was very similar to the main sample in terms of socioeconomic factors, such as marital status, education and perceived financial situation. This is reflected in the prevalence of violence and sexual abuse in this group, which was approximately the same as in the main sample. Similar socioeconomic factors were associated with exposure to violence in the group with an immigrant background.

Comparison of prevalence of violence for 2014 and 2023

The results show that respondents in our study (the 2023 study) responded to a greater extent to have been victims of rape through the use of force and coercion, severe physical violence and severe physical partner violence compared to in the 2014 study. These differences were statistically significant among women, but not among men. With regard to age, we find that, among the youngest women (the 18–29 age group), the extent of rape is more than twice that encountered in the 2014 study. For men, we found an increase in reports of rape through force and coercion in the youngest age group, and an increase in reports of severe physical violence for some of the older age groups in 2023 compared to in the 2014 study. There was a lower prevalence of less severe physical violence among both women and men in 2023, compared with 2014.

Conclusion

Violence and abuse are persistent and serious social problems in Norway. The prevalence is still high in the Norwegian population, and the findings from this survey point to key focus areas as regards to preventing and combating violence and abuse in Norway.

Men and women report to an extent different forms of violence, and women are more exposed than men to violence that is considered particularly severe: repeated violence, intimate partner violence and sexual abuse, such as rape and online sexual abuse. Women are also more often victims of several types of violence. The gender differences revealed in this study support the notion that violence against women remain a gender equality problem. Reducing the prevalence of these serious forms of violence is vital and should be a priority. The fact that this study reported a higher prevalence of several severe types of violence among women than in the previous study is of concern and underscores the need for further prevention.

Although men are less exposed to severe violence in close relationships than women, they are more often subjected to severe physical violence in public spaces. This type of violence is associated with a high risk of injuries and must also be prevented. This type of violence has received less attention in the political debate on violence, perhaps with the exception of discussions regarding youth and gang violence.

Few victims reported that the perpetrator was convicted, even in cases where the police were aware of the violence. Victims of violence reported a number of barriers to reporting their case to the police. As the criminal prosecution of violence and abuse largely depends on victims reporting to the police, it will be crucial to implement measures that help and encourage the victims of violence to contact the police. On the other hand, not every victim wants to report their case, and not all cases of violence can be handled by the police and the legal system. Many other societal responses to violence are important, such as detecting cases of violence at an early stage, preventing further violence, and preventing violence in the first place.

Violence and abuse affect people from all walks of life, but appear to occur more frequently among those with a low level of education and/or poor finances and who are divorced or separated. However, it is not possible in this study to determine whether being the victim of violence leads to lower socioeconomic living conditions, or whether such conditions result in a greater risk of violence and both interpretations may be true. The finding that violence and abuse occur more frequently among people who face challenges with regards to their living conditions is an important signal to the authorities that efforts to reduce such challenges and increase participation in society will also help to prevent violence and support victims.

The finding that about one in four adults report being the victim of severe violence in their childhood home, or sexual abuse in and/or outside the home during their childhood, also means that many Norwegians enter adulthood with a significant burden of violence. The study finds that these experiences entail a vulnerability to becoming a victim of further violence, and to experiencing mental health problems as an adult. Preventing violence against children and providing help and support to vulnerable children at an early stage will probably have a considerable preventive effect with regard to preventing future exposure to violence and health problems.

Del I: BAKGRUNN

1 Innledning

Vold og overgrep rammer mange mennesker i Norge. I tillegg til å være vonde og vanskelige opplevelser i seg selv, kan voldserfaringer ha en rekke negative konsekvenser for liv og helse for den som er utsatt. Fra tidligere forskning vet vi at vold innebærer en forhøyet risiko for psykiske og fysiske helseproblemer (Krug et al., 2002), redusert arbeidsdeltagelse samt problemer med rus og sosiale relasjoner (Degenhardt et al., 2022; Dilillo, 2001; Showalter, 2016). Konsekvensene av vold og overgrep er dermed potensielt alvorlige og svært kostbare for den som er utsatt, men også for pårørende og for samfunnet (Rivara et al., 2019).

For å forebygge vold og overgrep, samt for å forebygge, behandle og håndtere konsekvensene, er det nødvendig med kunnskap om omfanget i befolkningen. Vi trenger også kunnskap om hvem som i særlig grad utsettes, og hvordan det går med de utsatte (risikofaktorer og konsekvenser). Forekomsten av vold i befolkningen kan påvirkes av politiske tiltak og samfunnsendringer, som for eksempel målrettede tiltak mot vold, endringer i økonomi og arbeidsliv samt kriser som for eksempel pandemier. Jevnlige omfangsundersøkelser gir oss anledning til å følge utviklingen av vold og overgrep i den norske befolkningen over tid.

Den første nasjonale omfangsundersøkelsen i Norge om vold og seksuelle overgrep ble gjennomført av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) for ni år siden, og ble publisert i rapporten «Vold og voldtekt i Norge» (Thoresen & Hjemdal, 2014). Studien var en del av regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2009–2011, «Vendepunkt», og var finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet.

Norge er forpliktet til å jevnlig studere omfanget av vold og overgrep i befolkningen gjennom Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (heretter kalt Istanbulkonvensjonen). I Istanbulkonvensjonen, ratifisert av Norge i 2017, understrekes det at landene skal «... gjennomføre populasjonsstudier med regelmessige intervaller, for å kartlegge forekomsten av og trender i alle typer vold» (Istanbulkonvensjonen, artikkel 11, vår oversettelse). Behovet for en ny

omfangsstudie ble framhevet i regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021–2024 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2019, tiltak 37), samt i Handlingsplan mot voldtekt 2019–2022 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2019). Justis- og beredskapsdepartementet innvilget NKVTS midler for å gjennomføre en ny nasjonal omfangsstudie som en del av forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner (2019–2024).

1.1 Rapportens struktur

Denne rapporten har fire deler. Den første delen beskriver kort bakgrunnen for studien, inkludert perspektiver som vi anlegger, begrepsavklaringer og kort gjennomgang av sentral forskning som danner grunnlag for forståelsen av temaene vi studerer. Den andre delen redegjør for metodiske valg og etiske utfordringer, samt gir en beskrivelse av utvalget. Den tredje delen presenterer resultatene fra undersøkelsen, der funnene legges frem i tematiske kapitler. I den siste delen vil vi fortolke og diskutere betydningen av våre hovedfunn, samt trekke implikasjoner for beslutningstakere, praksisfeltet og for videre forskning.

Rapporten har ganske likt format som tidligere rapporter fra omfangsstudier hos NKVTS (Aakvaag & Strøm, 2019; Hafstad & Augusti, 2019; Thoresen & Hjemdal, 2014). I rapportens resultatdel vil vi presentere voldtekt og seksuelle overgrep, fysisk vold og partnervold. Vi vil vise forekomst av digitale seksuelle krenkelser, som ikke var dekket i forrige studie, og kort dekke vold i oppveksten. Overlapp mellom voldsformer og risiko for å bli utsatt for ny vold vil presenteres i et eget kapittel.

Sammenhenger mellom vold og sosiodemografiske faktorer, som sivilstand, økonomisk situasjon og utdanning, behandles i et eget kapittel (med unntak av kjønn, da forekomstestimer gjennomgående vil presenteres separat for menn og kvinner, i tillegg til samlet). Voldsutsattes erfaringer med politi og rettsapparatet, hjelpsøking etter vold og sammenhengen mellom vold og psykisk helse vil også presenteres i egne kapitler.

Til denne studien trakk vi et underutvalg av personer med innvandrerbakgrunn, og i et eget kapittel vil vi presentere funn knyttet til utsatthet for vold og overgrep i dette underutvalget.

Denne studien bruker i stor grad de samme spørsmålene som forrige omfangsstudie, og tallene vil dermed kunne sammenliknes med tallene fra 2014. Slike sammenlikninger gjør vi i et eget kapittel (se kapittel 15). Vi har gjennomgående i rapporten valgt å presentere resultater med hele prosent og ikke på desimalnivå, fordi slike estimater ikke skal tolkes bokstavelig som endelige og sanne forekomsttall. Derfor vil noen tabeller summeres til litt over eller under 100 %.

2 Bakgrunn og formål

2.1 Hvordan forstår vi vold? Perspektiver og definisjoner

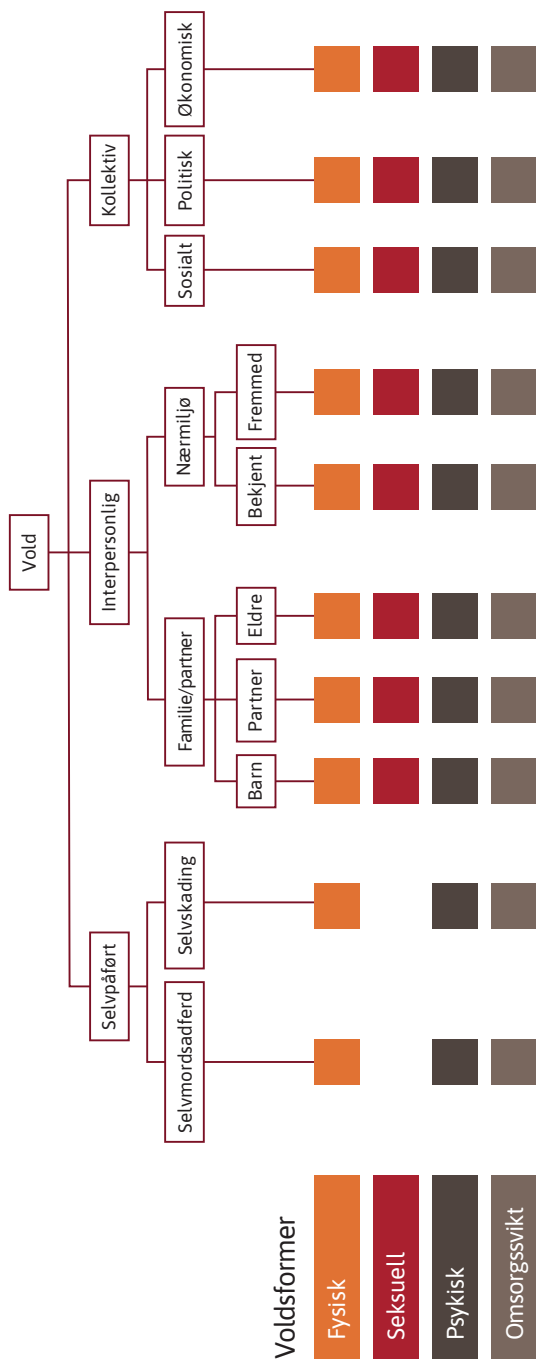
Vold er et komplekst og mangefasettert fenomen. Det kan omfatte en rekke handlinger som slag, spark og tvang til seksuelle handlinger eller et mønster av å bli utsatt for nedvurderende og ydmykende atferd. Vold kan studeres og forstås innen en rekke ulike disipliner, der fagfelt som juss, helsefag og samfunnsfag ofte legger ulike perspektiver til grunn.

I denne studien har vi anlagt et *folkehelseperspektiv*, der vi fokuserer på vold som et sammensatt problem som må forebygges på flere ulike nivå. Vi ser vold som en risikofaktor for uhelse, og er opptatt av hvor mange som rammes, og hvilke grupper som har særlig risiko. Vi undersøker derfor flere aspekter ved vold, både når det gjelder individuelle faktorer (som alder, kjønn og psykisk helse), relasjonelle faktorer (som relasjon til utøver) og overordnede faktorer (som sosiodemografisk status, tillit til samfunnsinstitusjoner og anmeldelser). Vi vil i tillegg ha et *kjønnsperspektiv* på vold og overgrep, basert på forståelsen av at vold følger kjønnete mønstre, der menn og kvinner rammes ulikt (Heise, 1998; Johnson, 2007). En rekke studier har vist at kvinner i større grad enn menn utsettes for seksuelle overgrep og alvorlig partnervold, og menn har større risiko for å bli utsatt for alvorlig fysisk vold utenfor eget hjem. I tillegg vil vi studere vold ut fra et *livsløpsperspektiv*. Enkelte typer vold forekommer hyppigere i enkelte aldersgrupper. Vi vet for eksempel fra tidligere forskning at mye av volden foregår i ung alder (Aakvaag & Strøm, 2019; Reneflot et al., 2020; Thoresen & Hjemdal, 2014). Særlig gjelder dette seksuelle overgrep. Vi vil derfor ta hensyn til alder når vi undersøker forekomst av ulike typer vold.

Med bakgrunn i disse perspektivene, benytter vi i denne studien Verdens helseorganisasjons (WHO) typologisering av vold (figur 2.1). WHO deler voldsbegrepet inn i fire overordnede grupper av voldshandlinger: *fysisk vold*, *seksuell vold*, *psykisk vold* og *deprivasjon* (ofte kalt *omsorgssvikt* på norsk, også i denne rapporten). Alle disse voldsformene vil omhandles i denne rapporten.¹

¹ Omsorgssvikt vil i denne rapporten kun omhandles kort under vold mot barn.

Figur 2.1. Typologi av vold (WHO: Krug et al., 2002; oversatt til norsk ved NKVTS)

Fysisk vold kan inkludere slag, spark, angrep med våpen og også trusler. Seksuell vold kan inkludere voldtekt, men også andre typer overgrep, som beføling og blotte-liknende opplevelser, samt seksuelle krenkelser på nett. Psykisk vold innebærer et mønster av handlinger som bryter ned en persons psyke, for eksempel gjentatte ydmykende, sårende og latterliggjørende kommentarer eller trusler om vold eller å bli isolert. Deprivasjon eller omsorgssvikt forekommer når en person ikke får sine grunnleggende behov møtt (Dubowitz et al., 1993) og er i denne undersøkelsen begrenset til omsorgssvikt i barndommen.

Vold kan forekomme i en rekke relasjoner. I denne undersøkelsen har vi studert det som kalles *interpersonlig vold* (se figur 2.1). Dette inkluderer vold i nære relasjoner, som en persons vold mot en ektefelle, samboer eller kjæreste, og annen vold i familien. Interpersonlig vold inkluderer også annen vold i samfunnet, som når en ungdom utsettes for et overgrep av en jevnaldrende på fest eller når en voksen blir slått av en bruker på jobben. I denne rapporten vil vi ha et hovedfokus på vold i nære relasjoner, og da særlig i parforhold og familie, samt på seksuell vold uavhengig av relasjon.

I denne studien har vi i hovedsak valgt å fokusere på den alvorlige volden. Vår definisjon av voldtekt ligger for eksempel tett opp til straffelovens definisjon (og vil på noen måter være mer restriktiv enn straffeloven, for eksempel når det gjelder alder ved voldtekt av barn). Vi vil også i noen grad utforske mindre alvorlige voldshandlinger. Det er viktig å understreke at når vi snakker om alvorlighet, snakker vi om handlingens fysiske skadepotensial: Alvorlig vold er handlinger med stort potensial for fysiske og psykiske skader. Det finnes andre forhold å vektlegge når det gjelder alvorlighet, som opplevd trussel, hvorvidt det er snakk om en enkelthendelse eller gjentatte hendelser, eller relasjonen som handlingene forekommer i. En voldshandling som kategoriseres som *mindre alvorlig* er basert på skadepotensial, men kan likevel oppleves som svært skremmende og krenkende for den som utsettes.

Når det gjelder voldtekt og seksuelle overgrep, har vi valgt et livsløps-perspektiv. Når det gjelder vold i barndom, er denne rapporten noe mindre utfyllende enn den forrige, da det i dag foreligger nylige omfangsstudier av barn og unge, både i ungdomsskolealder og videregående skolealder (Hafstad & Augusti, 2019; Mossige & Stefansen, 2016; Myhre et al., 2015). Vi dekker barndoms vold i et eget kapittel, som bakgrunn for å forstå utvalget i denne

studien, og for å se hvordan barndomsopplevelser overlapper med andre erfaringer med vold og overgrep i voksen alder.

2.2 Måling av vold

Hvordan spørreundersøkelser om vold og overgrep bør utformes, har vært gjenstand for mye debatt. Noen overordnede prinsipper har vært styrende for utformingen av denne studien:

- 1) *Atferdsbeskrivende spørsmål.* I stedet for såkalte «merkelappspørsmål» der man bruker uttrykk som vold, voldtekt eller overgrep, er gjeldende standard på feltet å bruke spørsmål som beskriver konkret atferd (se for eksempel Devries et al., 2013; Wilson & Keane, 2004). Atferdsbeskrivende spørsmål (for eksempel «har noen slått deg med knyttet neve» eller «har noen tvunget deg til samleie») overlater i mindre grad til respondenten å definere innholdet i en gitt voldsform. I tillegg minker man i noen grad vanskeligheter knyttet til å identifisere seg inn i kategorier som kan virke truende eller lite passende («er jeg et voldtektsoffer?», «er ektemannen min en volds mann?», se Thoresen & Øverlien, 2009).
- 2) *Et livsløpsperspektiv på vold.* Erkjennelsen av at barn og voksne utsettes for ulike former for vold, i ulike relasjoner og settinger, gjør at vi i mange tilfeller stiller ulike spørsmål for barndoms vold og for vokse vold.
- 3) *Looper av oppfølgingsspørsmål.* For å kunne samle inn detaljert informasjon om en enkeltpersons opplevelser av vold og overgrep, men likevel ikke trette ut dem som ikke er utsatt, er spørreskjemaet designet slik at den som sier ja til en gitt voldstype, styres inn i en «loop» med oppfølgingsspørsmål. Den som sier nei, ledes over til neste hovedbolk.
- 4) *Et bredt spektrum av voldshandlinger.* For best mulig å kartlegge den volden befolkningen utsettes for, må man spørre om et bredt spekter av handlinger, som inkluderer fysisk, seksuell og psykisk vold (Devries et al., 2013).

2.3 Vold i Norge: kunnskap og kunnskapsmangler

Da NKVTS i 2014 gjorde sin forrige nasjonalt representative omfangsstudie av vold og overgrep i den norske befolkningen, var det første gang en slik bred studie ble gjennomført i Norge. Den informasjon som fantes om omfang av vold og overgrep før 2014-studien kom, var enten samlet i en gitt region (Pape & Stefansen, 2004), den begrenset seg til noen former vold eller den benyttet

en metodologi som kan ha medført underrapportering av enkelte voldsformer (Haaland et al., 2005). For eksempel var det tidligere vanlig å benytte en surveymetode som innebar å stille spørsmål der man bruker ord som «vold», «voldtekt» eller «overgrep», i stedet for å beskrive konkrete handlinger. Se forrige omfangsrapport for en diskusjon av dette (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Denne studien hviler på mye av grunnlaget fra 2014-studien, men kunnskapen om vold og overgrep er en annen i dag enn for ni år siden. Mye av det som var uklart da, vet vi mer om i dag. Samtidig har ny kunnskap åpnet for nye spørsmål, og andre områder av volds- og overgrepssproblematikken har blitt aktualisert. Nedenfor går vi gjennom aktuell teori og forskning, og peker på områder der vi trenger mer kunnskap.

2.3.1 Omfanget av vold og seksuelle overgrep i den norske befolkningen

Alvorlig fysisk og seksuell vold. Hovedfokus i denne rapporten er å kartlegge forekomsten av alvorlig fysisk og seksuell vold, inkludert partnervold. I de ni årene som er gått siden 2014-studien ble publisert, har det vært flere studier av omfanget av vold og overgrep i Norge. I tillegg til de ovennevnte undersøkelsene av barn og unge, og en omfangsundersøkelse av vold og overgrep mot hjemmeboende eldre (Sandmoe et al., 2017), har det vært to studier av voksenbefolkningen. Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjennomført sin levekårsundersøkelse, med flere måletidspunkter både før og etter 2014-studien. De konkluderer i sin rapport at omfanget av fysisk vold holder seg på et stabilt nivå (Drager, 2021).

Velferdsforskningsinstituttet NOVA har gjennomført en nasjonal trygghetsundersøkelse i den generelle voksenbefolkningen, der de spurte om vold og overgrep siste år, og fant forekomsttall mellom to og syv prosent på ulike typer vold og overgrep siste år (Løvgren et al., 2022).

Levekårsstudien og trygghetsundersøkelsen ser begge på vold som en del av et større belastningsbilde, og gir viktig informasjon om hvordan vold samvarierer med andre belastninger, som levekårsutfordringer eller andre lovbrudd. Vår studie kartlegger vold og overgrep bredere. Eksempelvis spør vi om flere former for voldtekt enn voldtekt ved makt eller tvang, og kartlegger seksuelle overgrep utover voldtekt. På denne måten kan vi få en bred forståelse av den seksuelle volden norske kvinner og menn utsettes for. Når

det gjelder *partnervold*, spør vi om fysiske voldshandlinger, både alvorlige og mindre alvorlige, men vi kartlegger også kontroll fra partner, samt seksuell partnervold (Johnson & Leone, 2005). Dette gir oss et utfyllende bilde av vold og kontroll i parforhold. I vår studie har vi også gjort en kartlegging av karakteristikker ved voldsepisoder, og utover volden i seg selv, vil vi også studere sammenheng med helse og tillit.

Barndomsvold vil i denne rapporten forstås som vold i oppvekstfamilien (omsorgssvikt, fysisk og psykisk vold), i tillegg til seksuelle overgrep uavhengig av utøver. Barndomsvold er godt dekket i tidligere studier og behandles derfor i mindre detalj her. NKVTS' studie av elever i ungdomsskole-alder fant at nesten én av fem (19 %) hadde opplevd mer enn én form for vold (Hafstad & Augusti, 2019). Jentene rapporterte om flere seksuelle overgrep og krenkelser enn guttene, og flertallet av dem som hadde opplevd vold og overgrep, hadde opplevd flere former. I en sammenlikning av to omfangsstudier blant elever på videregående skole fra 2007 og 2015, fant forskere fra NOVA en liten nedgang i mindre alvorlig fysisk vold fra foreldre, mens alvorlig fysisk vold utøvd av foreldre i barndommen var mer stabil (Mossige & Stefansen, 2016). Dette er også i tråd med annen nordisk forskning (Jernbro & Janson, 2016).

Overlapp av voldshendelser. Det å oppleve én type vold kan medføre økt risiko for å oppleve en annen type (*multiviktimisering*). I den forrige omfangsstudien fant man at de som opplevde seksuelle overgrep som barn, hadde økt risiko for alle andre barndomsvoldstyper (Thoresen et al., 2015). Flere studier har funnet at det å ha flere overlappende opplevelser med vold og overgrep, henger sammen med høyere risiko for å oppleve ny vold og helseproblemer (Felitti et al., 1998; Finkelhor et al., 2011).

Det er veletablert i voldslitteraturen at personer som har vært utsatt for vold i barndommen, har økt risiko for nye voldshendelser senere i livet (*reviktimisering*) (Messman-Moore & Long, 2003; Pittenger et al., 2016). Mye av litteraturen har fokusert på seksuelle overgrep i barndommen, og voldtekt eller annen seksuell vold i voksen alder, mens færre studier har sett på reviktimisering etter andre typer vold (Classen et al., 2005; Messman-Moore & Long, 2003; Noll et al., 2003; Pittenger et al., 2016). En oppfølgingsstudie til den forrige omfangsstudien fant at én av tre unge voksne som hadde opplevd vold i barndommen, rapporterte å ha vært utsatt for ny vold i løpet av halvannet år (Aakvaag & Strøm, 2019). Å ha blitt utsatt for vold i barndommen hang

sammen med risiko for å bli utsatt for alle typer vold som voksen, og jo mer vold man hadde opplevd barndommen, desto høyere var risikoen for å bli utsatt for ny vold. Både multiviktimisering og reviktimisering hang sammen med problemer med psykisk helse og vil også bli undersøkt i denne studien (Aakvaag & Strøm, 2019).

Voldsutsatthet og helse. Det er en veletablert sammenheng mellom voldsutsatthet og helseplager, både psykiske og somatiske (Gilbert et al., 2009; Krug et al., 2002). Dillon et al. (2013) gikk gjennom 75 studier fra perioden 2006 til 2012 og fant at kvinner utsatt for vold i nære relasjoner hadde flere fysiske- og psykiske helseplager enn kvinner som ikke var utsatt for slik vold, inkludert depresjon, posttraumatisk stresslidelse, angst, selvskading, søvnproblemer, somatiske lidelser, kroniske lidelser og kronisk smerte, gynekologiske problemer, kjønnsykdommer og økt risiko for HIV. Sammenhengen mellom vold og psykiske helseplager er også funnet i norske studier, hos både kvinner og menn (Thoresen et al., 2015), og vil undersøkes i denne studien.

2.3.2 Nytt i omfangsundersøkelsen 2023

I tillegg til forekomst av voldtekt, alvorlig fysisk vold og partnervold, kartlegger vi i denne studien digitale seksuelle krenkelser og vold mot kjæledyr. Disse to voldsformene var ikke med i forrige undersøkelse, men har i økende grad blitt aktualisert siden da.

Digitale seksuelle krenkelser er et forskningsfelt i utvikling. Den raske teknologiske utviklingen de siste tiårene har i økende grad gjort nettet til en arena for vold og overgrep, og det er i dag offentlig og faglig bevissthet om betydningen av å kartlegge og forebygge seksuelle krenkelser og overgrep på nett. Forskningsfeltet er preget av at det er mye vi ikke vet, både når det gjelder forekomst, mekanismer, risiko og utfall. Digitale seksuelle krenkelser kan omfatte en rekke handlinger, som spredning av film eller bildemateriale med seksuelt innhold, eller å få andre til å utføre seksuelle handlinger mot sin vilje ved hjelp av digitale medier.

I den nasjonale trygghetsundersøkelsen rapporterte to prosent å ha blitt usatt for minst ett tilfelle av digital seksuell vold siste år (Løvgren et al., 2022). De yngre var mer utsatt enn de eldre, og kvinnene var mer utsatt enn mennene. De færreste tilfellene ble anmeldt. Forskning på digitale seksuelle krenkelser av

barn og ungdom har vist at det kan føre til minst like store psykiske belastninger for den utsatte som seksuelle overgrep utenfor nettet (Joleby et al., 2021; Jonsson et al., 2019). Digitale overgrep er også forbundet med mye skam og hemmelighold (Leander et al., 2008). En kunnskapsoppsummering om digitale seksuelle overgrep mot barn konkluderer med at det er behov for mer kunnskap om alle aspekter av fenomenet i Norge (Frøysland et al., 2021, s. 116).

Vold mot kjæledyr. I de senere år har det blitt mer anerkjent at det er en sammenheng mellom utøvelse av vold mot dyr og vold mot mennesker (Jegatheesan et al., 2020). Kunnskap om denne sammenhengen er viktig, blant annet fordi det kan bety at veterinærer kan avdekke vold i nære relasjoner. I tillegg kan det være nyttig for hjelpetjenestene å være klar over at vold mot kjæledyr kan bli brukt for å true, skremme og såre den voldsutsatte (Muri et al., 2022). Det er imidlertid fortsatt få studier på voksenbefolkningen som kartlegger vold mot kjæledyr som en del av voldsbildet i nære relasjoner (Nervik, 2016), men en kanadisk befolkningsstudie fant en sammenheng mellom vold mot kjæledyr og psykisk vold i nære relasjoner (Fitzgerald et al., 2022). I en norsk omfangsstudie av vold og overgrep blant ungdommer, fant man at 4 % rapporterte å ha sett en forelder utøve vold mot et kjæledyr, mens 1 % hadde opplevd at en voksen i husholdningen truet med å skade familiens kjæledyr (Muri et al., 2022). Overlappen mellom vold mot kjæledyr og barnemishandling var betydelig. Risikofaktorer for å oppleve kjæledyrvold var også sammenfallende med tidligere identifiserte risikofaktorer for vold i nære relasjoner, slik som lav sosioøkonomisk status, dårlig psykisk helse og rusproblemer (Muri et al., 2022). Vi vet mindre om slike sammenhenger i den norske voksenbefolkningen, og økt kunnskap vil bidra til en mer helhetlig forståelse av vold i nære relasjoner i Norge.

Erfaringer med politi og rettsvesen. Tidligere studier har vist at svært mange voldshendelser aldri anmeldes til politiet (Pape & Stefansen, 2004; Thoresen & Hjemdal, 2014). Når det gjelder voldtekt, får samfunnet kun anledning til å prøve et mindretall av begåtte voldtekter i landet for retten. En rekke forhold kan spille inn på villigheten til å anmelde, for eksempel at volden ikke opplevdes alvorlig nok, at anmeldelse kan føre til ytterligere belastninger i relasjonen mellom voldsutøver og voldsutsatt, av hensyn til andre familiemedlemmer og redsel for de negative konsekvensene en anmeldelse vil kunne medføre (Grøvdal, 2019). Noen funn tyder på at alvorlig vold i større grad anmeldes enn mindre alvorlig vold (Olaussen, 2006; Pape & Stefansen,

2004). Økt kunnskap om utsattes vurderinger når de bestemmer seg for hvorvidt de skal oppsøke politi og rettsvesen, har betydning for samfunnets anledning til å straffeforfølge voldskriminalitet. I denne studien kartlegger vi slike vurderinger kvantitativt, som i forrige undersøkelse, men også med deltakernes egne ord.

Erfaringer med hjelpsøking. Norsk forskning på hjelpsøking etter vold og seksuelle overgrep, har vist at mange unnlater å benytte seg av helse- og hjelpetjenester etter hendelsene (Haaland et al., 2005; Hafstad & Augusti, 2019; Pape & Stefansen, 2004). For eksempel fant forrige omfangsstudie at kun en tredjedel av kvinnene som hadde opplevd voldtekt, hadde snakket med helsepersonell om voldtekten eller helseplager de hadde i etterkant (Thoresen & Hjemdal, 2014). Vold og overgrep er forbundet med økt risiko for problemer med både fysisk og psykisk helse (Krug et al., 2002; Rueness et al., 2020). En årsak til at man har vært opptatt av å forstå hjelpsøkingsatferd etter volds- og overgrepserfaringer er fordi forskning har vist at å søke hjelp er forbundet med bedre helse og mindre symptombelastning (Ahrens et al., 2010; Liang et al., 2005). I denne studien har vi, som forrige gang, kartlagt bruk av helsetjenester i akuttfasen etter vold og overgrep. Vi har i tillegg spurt om hvilke helse- og hjelpetilbud voldsutsatte har benyttet seg av som følge av hendelsene de har vært utsatt for.

Tillit til samfunnsinstitusjoner og til folk flest. Vold kan ha stor påvirkning på utsattes tillit til andre mennesker (Freyd, 2008), mens sammenhengen mellom voldsutsatthet og tillit til samfunnsinstitusjoner er mindre studert. Noen norske studier har undersøkt tillit hos berørte etter store katastrofer (Nilsen et al., 2019; Thoresen et al., 2018, 2021). En studie av overlevende og etterlatte etter brannen på Scandinavian Star, fant at tilliten til politi og rettsvesen var vesentlig lavere hos de berørte enn i den norske befolkningen for øvrig. Videre fant de at lavere tillit hang sammen med psykisk helse, barrierer mot å søke sosial støtte, dårligere livskvalitet og problemer med sosiale relasjoner (Thoresen et al., 2017). I denne studien undersøker vi grad av tillit til både samfunnsinstitusjoner og andre mennesker hos voldsutsatte, sammenliknet med personer som ikke har opplevd vold. Vi studerer også om det å utsettes for flere ulike typer vold har betydning for voldsutsattes tillit.

Vold blant personer med innvandrerbakgrunn og sosiodemografi. Det var et ønske fra Justis- og beredskapsdepartementet at studien skulle kartlegge vold

og overgrep i den norske befolkningen med innvandrerbakgrunn. Vi vet fra forrige omfangsstudie, og fra annen forskning (Holmøy & Wiggen, 2017), at personer med innvandrerbakgrunn gjerne er vanskelige å nå i studier som denne. Vi har forsøkt å kartlegge hva innvandrerbakgrunn har å si for risiko for vold og overgrep basert på et eget underutvalg (se kapittel 4.1 for mer informasjon om metode og fremgangsmåte). Siden dette er et omfattende og selvstendig tema, har vi valgt å samle tidligere forskning på dette i resultatdelen, se kapittel 14: Vold og overgrep hos personer med innvandrerbakgrunn.

Konklusjon kunnskapsstatus

Selv om vi vet en god del om vold og overgrep i Norge, er det fortsatt mange områder der vi trenger mer kunnskap. Det er behov for oppdaterte omfangstall, både for å få kunnskap om omfanget av vold og overgrep i dag, sammenlikne nye tall med tidligere tall og se på utviklingen i forekomst. Nye voldsformer, som digitale seksuelle krenkelser, har blitt aktualisert og var ikke kartlagt i forrige voldsundersøkelse. Forrige omfangsstudie fant at få utsatte søker hjelp eller anmelder voldshendelser til politiet, og vi trenger å forstå mer om hvordan utsatte vurderer hvorvidt de skal anmelde eller ikke. Det er også behov for mer kunnskap om vold og overgrep i innvandrerbefolkningen.

2.4 Formål med studien

Hovedmålsetningen med undersøkelsen er å kartlegge omfanget av vold og overgrep i den norske befolkningen. I tillegg ønsker vi å studere sammenhenger mellom vold og helse, anmeldelser og hjelpsøking etter vold, samt overgrep og vold i innvandrerbefolkningen.

Dette gir følgende overordnede problemstillinger:

- 1) Hvor vanlig er det å være utsatt for alvorlig vold og overgrep i den norske befolkningen? Hvordan fordeler volden seg etter alder og kjønn?
- 2) Hvor vanlig er det å være utsatt for digitale seksuelle krenkelser?
- 3) I hvilken grad er voldsutsatte i kontakt med politi, rettsvesen og helsetjenester? Hvilke barrierer opplever voldsutsatte mot å anmelde?
- 4) Hvor vanlig er det å være utsatt for vold og overgrep blant personer med innvandrerbakgrunn?
- 5) Hvor mye vold og overgrep rapporteres i 2023, sammenliknet med resultatene fra 2014?

DEL II: METODE

3 Data og metode

Hovedforfattere Ida Frugård Strøm, Maria Teresa Grønning Dale og Tore Wentzel-Larsen

3.1 Fremgangsmåte og deltakere

Denne omfangsundersøkelsen er en tverrsnittstudie basert på selvrapportert vold og overgrep. Utvalgsmetoden er basert på et tilfeldig uttrekk fra Folkeregisteret for at funnene i størst mulig grad skal være representative og generaliserbare til den norske befolkningen (omtalt videre som «hovedundersøkelsen»). I tillegg ble det også trukket et eget innvandrertvalg basert på foreldres fødeland (omtalt videre som «innvandrertundersøkelsen»). Dette ble gjort ettersom studien undersøker hva innvandrerbakgrunn har å si for risiko for vold og overgrep (se kapittel 14). NKVTS har vært ansvarlig for design av intervjuguiden, og Ipsos har hatt ansvar for uttrekk og gjennomføring av intervjuene.

Etter uttrekket ble invitasjonsbrev med informasjon om studien sendt til potensielle deltakere. Potensielle respondenter ble koblet til telefonnumre, slik at Ipsos kunne ta kontakt på telefon med forespørsel om personen var villig til delta i studien. For å sikre at det endelige utvalget i størst mulig grad ble lik befolkningens sammensetning med hensyn til alder, kjønn og bosted, ble det benyttet kvoteinndelinger for hvor mange menn og kvinner i ulike aldersgrupper som skulle intervjues i hvert fylke. Informasjon om undersøkelsen og muntlig informasjon om studien ble oversatt til engelsk for i større grad å nå innvandrertpopulasjonen. Undersøkelsen ble gjennomført på engelsk for dem som ønsket det.

Intervjuene ble gjennomført ved bruk av Computer-Assisted Telephone Interview (CATI), som er et fleksibelt format der noen spørsmål går til hele utvalget, mens de som rapporterer voldshendelser, får oppfølgingsspørsmål knyttet til hendelsene. Dette formatet gjør undersøkelsen relativt kort for dem som ikke har opplevd vold og overgrep, samtidig som vi får kartlagt mange aspekter ved hendelsene hos dem som er utsatt. Gjennomsnittlig intervjuetid for hovedundersøkelsen var 29,3 minutter totalt (28,6 minutter for menn og 29,9 minutter for kvinner). Ved eventuelle spørsmål om undersøkelsens

innhold eller andre henvendelser, hadde deltakerne mulighet til å ta kontakt med prosjektleder fra NKVTS i studieperioden. Navn på prosjektleder og kontaktinformasjon ble oppgitt i invitasjonsbrev og på nettsiden til studien. Respondenten ble også avslutningsvis spurt om muntlig samtykke til å koble til registerdata på sykefravær og arbeidssituasjon (85 % av deltakerne samtykket til dette), og til rekontakt (94 % samtykket). Datafilene ble avidentifisert av Ipsos før overlevering til NKVTS.

Før oppstart av telefonundersøkelsen, ble det gjennomført en pilotundersøkelse per telefon med 55 personer i perioden 7.–25. mai 2021. Ipsos trakk ringegrunnlaget til pilotundersøkelsen fra befolkningsbasen til Bisnode. Formålet med pilotundersøkelsen var å teste at både struktur, filter og språk i spørreskjemaet i norsk og engelsk variant fungerte. Både Ipsos og NKVTS testet spørreskjemaet grundig før selve datainnsamlingen. NKVTS fikk også mulighet til å lytte til gjennomføring av telefonintervjuene under innsamlingsperioden for å opparbeide seg en dypere forståelse for intervjuprosessen.

Opprinnelig skulle undersøkelsen gjennomføres første halvår av 2021, men ble utsatt til sommeren 2021 grunnet covid-19-pandemien. Utover høsten og vinteren 2021 opplevde Ipsos betydelige utfordringer med å få tak i egnede intervjuere. Dette var et bransjevidt problem på grunn av mangel på arbeidskraft og lav arbeidsledighet. Dette medførte at undersøkelsesperioden måtte utvides betydelig for å oppnå tilstrekkelig datagrunnlag. Undersøkelsesperioden for hovedundersøkelsen var 1. juli 2021 til 31. mai 2022.

Til sammen deltok 2100 kvinner, 2195 menn og 4 ikke-binære personer i alderen 18–74 år i hovedundersøkelsen. De fire ikke-binære personene ble utelatt fra analyser der hensikten var å se på kjønnsforskjeller (ettersom det ikke er mulig å få pålitelige funn med så få personer). Til innvandrerundersøkelsen ble det foretatt 802 intervjuer (429 menn og 373 kvinner). Se kapittel 4 for detaljert beskrivelse av uttrekk, frafall og deltakelse.

3.2 Måleinstrumenter

Intervjuguiden er vedlagt rapporten (se vedlegg). Undersøkelsen er i stor grad bygd opp som forrige omfangsundersøkelse (Thoresen & Hjemdal, 2014), inspirert av formatet til Kilpatrick og kollegers nasjonale undersøkelser i USA (Kilpatrick et al., 2003; Resnick et al., 1993), med nye tilleggsspørsmål.

Forekomst av vold og overgrep

Voldtekt, digitale overgrep og andre seksuelle overgrep

Alle spørsmål om voldtekt ble hentet fra Dean Kilpatricks nasjonale studier i USA (Kilpatrick et al., 1992; Tjaden & Thoennes, 2000).

Voldtekt ved makt eller tvang ble målt ved fire spørsmål, der vi spurte om respondenten noen gang hadde opplevd at noen tvang dem til samleie, oralsex, analsex eller penetrering med fingre/objekter, ved å bruke fysisk makt eller ved å true med å skade dem eller noen som sto dem nær.

Sovevoldtekt ble målt ved spørsmål om respondenten noen gang hadde opplevd uønsket seksuell kontakt mens hun/han ikke kunne samtykke eller ikke kunne stoppe det som hendte, fordi personen var svært beruset eller sov. Alle som svarte ja på dette spørsmålet, fikk oppfølgingsspørsmål om hvorvidt hendelsen involverte inntrengning i skjeden, oralsex eller analsex. De som svarte ja på spørsmål om inntrengning, ble kategorisert som å ha opplevd sovevoldtekt.

Voldtekt av barn før tretten år ble målt ved spørsmål om det hendte, før respondentene fylte tretten år, at en person som var minst fem år eldre enn dem² hadde noen form for seksuell kontakt med dem. Alle som svarte ja, fikk et oppfølgingsspørsmål som kartla om hendelsen involverte forsøk på eller gjennomført inntrengning i skjeden, oralsex eller analsex. Hendelser som involverte inntrengning, ble kategorisert som voldtekt av barn før tretten år.

Digitale seksuelle krenkelser er krenkelser eller overgrep ved bruk av digitale medier. Dette ble målt ved tre spørsmål: 1) Har du noen gang, mot din vilje, blitt tatt bilde av eller filmet under seksuelle handlinger? 2) Har noen truet

2 Denne grensen ble satt fordi vi ønsket å fange en forskjell i utvikling, der den ene parten i kraft av å være eldre, har makt over den andre, og fordi vi ville utelukke seksuell lek mellom barn.

med å dele seksualiserte bilder eller videoer av deg? 3) Har noen, mot din vilje, delt seksualiserte bilder eller videoer av deg? Svaralternativ var «ja», «nei», «vet ikke / ønsker ikke å svare» for alle tre spørsmålene.

Andre seksuelle overgrep inkluderte tre typer overgrep. *Tvungen beføling* ble målt ved et spørsmål om hvorvidt noen har berørt eller befølt respondentenes kjønnsorganer, eller fått respondentene til å beføle deres kjønnsorganer, ved å bruke makt eller ved å true med å skade dem. *Soveovergrep* ble definert som ja-svar på spørsmål om seksuell kontakt under rus eller mens man sov (se «sovevoldtekt» over), men der det ikke hadde vært inntrengning. I tillegg spurte vi om respondenten hadde blitt *presset til seksuelle handlinger*. Alle spørsmålene var hentet fra studiene til Kilpatrick og kolleger (Kilpatrick et al., 2003).

Fysisk vold

Vi målte *alvorlig fysisk vold* ved å spørre om respondentene etter fylte 18 år, hadde opplevd at noen hadde angrepet dem fysisk på følgende måter: slått med knyttet neve eller hard gjenstand, sparket dem, tatt kvelertak på dem, banket dem opp, truet dem med våpen eller angrepet dem fysisk på andre måter. Minst ett ja-svar på disse spørsmålene ble forstått som utsatthet for alvorlig fysisk vold. Spørsmålene var hentet fra Kilpatrick og kollegers studier (Kilpatrick et al., 2003).

Mindre alvorlig fysisk vold ble bare målt for siste tolv måneder, og besto av spørsmål om hvorvidt noen i denne perioden har slått respondenten med flat hånd, lugget dem, klort dem eller kløpet dem hardt. Spørsmålene var basert på Conflict Tactics Scale (Straus et al., 1996).

Partnervold og familievold

Alle som svarte ja på spørsmål om alvorlig vold (over), fikk spørsmål om hvilken relasjon de hadde til den som gjorde det. De som svarte at utøver var tidligere eller nåværende kjæreste, ektefelle, samboer eller partner, ble kategorisert som utsatt for *alvorlig partnervold*.

I tillegg fikk hele utvalget spørsmål om de noen gang har opplevd at en partner eller tidligere partner har kløpet, klort, lugget eller slått dem med flat hånd. Ja-svar her ble kategorisert som utsatthet for *mindre alvorlig partnervold*. Dette spørsmålet er basert på Conflict Tactics Scale (Straus et al., 1996).

I tillegg stilte vi fire spørsmål om *kontroll i parforhold*. Tre spørsmål var hentet fra Tjaden og Thoennes (1998), og omhandlet hvorvidt respondentene hadde opplevd at en kjæreste, partner eller ektefelle kontrollerte hva de brukte tiden på, krevde at de måtte gjøre rede for hvor de hadde vært eller var sjalu og mistenksom overfor vennene deres. Vi la til et spørsmål om hvorvidt partner hadde overvåket respondenten på nett, for eksempel på sosiale medier.

Vold mot dyr ble kartlagt ved spørsmål forskningsgruppen ved NKVTS utviklet sammen med forsker Karianne Muri fra Veterinærhøgskolen. Alle respondenter fikk spørsmål om hvorvidt de, dersom de hadde bodd i hushold med kjæledyr, hadde sett at noen i husholdningen med vilje skadet dyret. Oppfølgingsspørsmål kartla hvorvidt dyret ble skadet, om veterinær ble involvert, personens relasjon til den som skadet dyret, samt om de hadde opplevd at noen skadet eller truet med å skade familiens kjæledyr for å ramme dem.

Vold i barndommen

Omsorgssvikt innebærer fravær av tilstrekkelig omsorg på ett eller flere områder, blant annet fysisk og emosjonelt, og ble målt ved tre positivt formulerte påstander: 1) Du visste at det var noen som kunne ta vare på deg og beskytte deg. 2) Det var noen i familien din som fikk deg til å føle at du betydde noe for dem. 3) Du følte deg elsket, med de følgende svaralternativene «aldri», «sjelden», «noen ganger», «ofte», «veldig ofte» eller «alltid». Personer som svarte aldri eller noen ganger ble kategorisert som utsatthet for omsorgssvikt.

Psykisk vold i barndom: Psykisk vold fra foresatte viser til omsorgsgiveratferd som formidler til et barn at han eller hun er verdiløs, mangelfull, uelsket, uønsket, i fare, eller kun verdifull i den grad hun eller han oppfyller andres behov (Krug et al., 2002). I denne studien har vi inkludert ett spørsmål om psykisk vold fra foreldre eller foresatte: «Skjedde det at foreldre eller foresatte gjentatte ganger gjorde narr av deg, ydmyket deg, ignorerte deg eller fortalte deg at du ikke fikk til noe ting?», med svaralternativene «ja» eller «nei». Spørsmålet er hentet fra Stressful Life Events Screening Questionnaire (Goodman et al., 1998).

Fysisk vold fra foreldre: Fysisk vold fra foreldre er inndelt i de to hovedkategoriene *mindre alvorlig fysisk vold* og *alvorlig fysisk vold*. Dette skillet er ment å differensiere mellom de fysiske skadepotensialene til voldshandlingen. Mindre alvorlige voldshandlinger mot barn kan imidlertid oppleves like krenkende som mer alvorlige former for fysisk vold. Mindre alvorlig fysisk vold inkluderer spørsmål om personen har blitt lugget eller kløpet, ristet eller dyttet voldsomt, eller slått med flat hånd. Spørsmålene om mindre alvorlig fysisk vold er basert på Conflicts Tactics Scale (Straus et al., 1996), Alvorlig fysisk vold inkluderer å ha blitt slått med knyttet neve eller hard gjenstand, sparket dem, tatt kvelertak på dem, banket dem opp, truet dem med våpen eller angrepet dem fysisk på andre måter. Minst ett ja-svar på disse spørsmålene ble forstått som utsatthet for alvorlig fysisk vold. Spørsmålene var hentet fra Kilpatrick og kollegers studier (Kilpatrick et al., 2003).

Opplevd vold mellom foreldre ble målt ved spørsmålet: «Så eller hørte du noen gang at en av dine foreldre/foresatte: 1) slo den andre med flat hånd? 2) Slo den andre med knyttneven eller hard gjenstand? 3) Sparket den andre? 4) Tok kvelertak på den andre? 5) Angrep den andre fysisk på annen måte? Personer som svarte ja på minst en av disse, ble kategorisert som utsatt for å ha opplevd vold mellom foreldrene.

Mobbing ble målt ved fem atferdsspesifikke spørsmål som omfatter de tre hovedkomponentene av mobbing; repetisjon, intensjon og maktubalanse, hentet fra California Bullying Victimization Scale (Felix et al., 2011), men tilpasset vår studie. Deltakerne svarte på hvorvidt de i løpet av barneskole, ungdomsskole eller videregående skole hadde opplevd at noen med vilje, på en slem eller sårende måte: 1) ertet deg eller kalte deg stygge ting, 2) spredte rykter eller sladder om deg, 3) med vilje utestengte deg fra en gruppe eller overså deg, 4) slo, dyttet eller skadet deg fysisk, 5) med vilje stjal eller skadet tingene dine. Svaralternativer var *ja* eller *nei*. Dersom deltakeren svarte ja, fikk han/hun oppfølgingsspørsmål hvor ofte disse tingene skjedde når det var på sitt verste, med svaralternativene *en sjelden gang* eller *flere ganger i måneden* eller *mer*. De som svarte at det skjedde flere ganger i måneden eller mer, fikk oppfølgingsspørsmål om de følte at de kunne forsvare seg mot den eller dem som gjorde disse tingene mot deg, eller få dem til å stoppe med svaralternativene *ja absolutt, ja til en viss grad, nei vanligvis ikke og nei*

absolutt ikke. Mobbing ble definert som handlinger som hadde skjedd flere ganger i måneden eller mer, og som personen ikke kunne forsvare seg mot.

Andre spørsmål

Oppfølgingsspørsmål om vold og overgrep

Intervjuguiden var lagt opp slik at alle som svarte ja på en gitt voldstype, ble ledet inn i en loop med oppfølgingsspørsmål. Oppfølgingsspørsmålene varierte noe fra voldstype til voldstype, der vi kartla de alvorligste voldstypene grundigst, men involverte som regel spørsmål om hvorvidt det var snakk om en enkeltstående hendelse eller flere hendelser, hvor gammel respondenten var da det hendte, kjønn og relasjon til utøver, om man ble skadet, og om man søkte helsehjelp. For voldtekt og fysisk vold ble det også spurt om de hadde opplevd dette de siste 12 månedene, og om hvorvidt de har opplevd at pandemien og restriksjonene har hindret deres hjelpsøking. Når det gjaldt ulike seksuelle overgrep, la vi i denne undersøkelsen til spørsmål om hvorvidt overgrepet ble filmet, eller hvorvidt man fryktet at de ble filmet.

Andre traumatiske hendelser

Andre traumatiske hendelser ble målt ved spørsmål fra Stressful Life-Events Screening Questionnaire (Goodman et al., 1998), og omfattet livstruende sykdom, livstruende ulykker, å miste et nært familiemedlem, partner eller nær venn i ulykke, drap eller selvmord, samt bevitne at en annen ble alvorlig skadet, drept eller utsatt for seksuelt eller fysisk overgrep. I tillegg stilte vi spørsmål om respondentene hadde opplevd en annen situasjon der de ble alvorlig skadet, der det var fare for livet, eller som var svært skremmende, rystende eller der de følte seg svært hjelpeløse. Personer som svarte ja på minst én av disse hendelsene, ble registret med «andre traumatiske hendelser».

Psykisk helse

Målene som er brukt for å måle psykisk helse i denne undersøkelsen, er Hopkins Symptom Checklist-10 (HSCL-10) som måler angst og depresjon (siste uken), og PCL-6 som måler posttraumatiske stressreaksjoner (siste måneden).

Angst og depresjonssymptomer ble målt ved ti spørsmål (HSCL10) (Derogatis et al., 1974; Solberg et al., 2011). Fem spørsmål om angstsymptomer omhandlet plutselig frykt uten grunn, å føle seg redd eller engstelig, matthet eller svimmelhet, søvnløshet og følelse av anspenhet. Fem spørsmål om

depresjonssymptomer omhandlet selvbebreidelse, tungsinnsinn, følelse av å være nyttig eller lite verdt, følelse av at alt er et slit og håpløshet med tanke på fremtiden. Svar ble gitt på en fempunktsskala fra *ikke plaget* (1) til *veldig mye plaget* (5). Det ble beregnet en gjennomsnittsskår, som ble transformert lineært slik at den går fra 1 til 4.

Posttraumatiske stressreaksjoner ble kartlagt med 4 av 6 spørsmål fra skalaen PCL-6. Disse spørsmålene ble bare stilt til personer som hadde blitt utsatt for vold eller andre traumatiske hendelser, og måler påtrengende ubehag ved påminnere om den alvorlige hendelsen, unngåelse av aktiviteter eller situasjoner som minner om hendelsen, følelsen av å være fjern for andre mennesker, og irritabilitet (Lang & Stein, 2005; Weathers et al., 1993). Svar ble gitt på en fempunktsskala fra *ikke i det hele tatt* (0) til *veldig mye* (4).

Erfaringer med helse- og hjelpetjenester, anmeldelser og bruk av rettsvesen

Personer som rapporterte å ha blitt utsatt for voldtekt, sovevoldtekt, digitale krenkelser i løpet av livet og/eller alvorlig fysisk vold som voksen, fikk spørsmål om de hadde anmeldt (noe av) det de hadde opplevd til politiet. De som ikke hadde anmeldt hendelsen(e), ble spurt om hvorfor de ikke hadde anmeldt (her kunne deltakerne krysse av på alternativ og oppgi egne årsaker, se intervjuguide for flere detaljer). Personer som oppga at politiet hadde kjennskap til det de hadde vært utsatt for, ble også spurt om politiet hadde etterforsket saken, og om behandling i rettsvesenet.

Voldsutsatte fikk også spørsmål om hvorvidt de hadde vært til medisinsk undersøkelse eller behandling i akuttfasen etter voldshendelsen(e) (de første dagene eller ukene). I tillegg ble de spurt om de hadde oppsøkt helsehjelp eller noen gang snakket med helsepersonell, og om de hadde vært i kontakt med andre hjelpetjenester.

Tillit til samfunnsinstitusjoner og andre mennesker

Spørsmålene om tillit er tidligere brukt for å kartlegge tillit i den norske og europeiske befolkningen (Barstad & Sandvik, 2015; González, 2017; Reeskens & Hooghe, 2008). Deltakerne ble spurt om hvor stor tillit de hadde til rettsvesenet, politiet og helsevesenet. En skåre på 0 indikerte *ingen tillit i det hele tatt*, mens en skåre på 10 indikerte *full tillit*. Deltakerne ble også spurt om folk flest er til å stole på, eller at en ikke kan være for forsiktig når en har

med andre å gjøre. Her indikerte en skåre på 0 *kan ikke være for forsiktig*, mens en skåre på 10 indikerte at *folk flest er til å stole på*.

Demografiske variabler inkluderer alder, kjønn, utdanning, sivilstand, egenvurdert økonomisk situasjon samt etnisitet/nasjonal bakgrunn. Innvandrere er definert som personer født i utlandet av to utenlandske foreldre (SSB). Norskfødte med innvandrerforeldre er definert som personer født i Norge av to utenlandske foreldre (Dzamarija, 2019). I innvandrerrutvalget er begge disse gruppene inkludert og omtalt som «innvandrere».

3.3 Ethiske problemstillinger

I denne studien intervjues mennesker om personlige og ofte smertefulle erfaringer. Dette kan medføre en rekke etiske problemstillinger og forholdsregler, knyttet til behandling av informasjonen som blir samlet inn, og til ivaretagelse av deltakerne.

Avidentifiserte data

Deltakelse i studien skal være trygt for den enkelte deltaker. For å ivareta konfidensialitet i intervjusituasjonen har vi lagt opp til at intervjuer begynner samtalen med å kartlegge hvorvidt respondenten kan svare uforstyrret. Spørreskjemaet er også lagt opp slik at man i størst mulig grad kan svare «ja», «nei», og andre ord som ikke avslører innholdet i samtalen, dersom noen skulle overhøre den. Siden våre respondenter er rekruttert fra den generelle befolkningen, antar vi at et fåtall lever i svært farlige forhold med pågående vold fra en nærstående, men for dem det gjelder, er disse tiltakene viktige. Vi har også utformet informasjonsskrivet på en slik måte at det tydelig fremgår at deltakerne er tilfeldig trukket ut. NKVTS opprettet også en egen nettside (nktvs.no/trygg), hvor det var mulig å få mer informasjon om prosjektet og de invitertes rettigheter. Alle som jobbet med prosjektet, var underlagt taushetsplikt.

Sensitive temaer

Tidligere studier har funnet at forskning på sensitive temaer (som for eksempel seksuelle overgrep) har litt høyere andel personer som rapporterer ubehag tilknyttet deltakelse, sammenliknet med studier på mindre sensitive temaer, men at negative konsekvenser i størst grad gjør seg gjeldende over et kortere tidsperspektiv etter deltakelse (Appollis et al., 2015; Jaffe et al., 2015).

Videre er positive konsekvenser av deltakelse i slike undersøkelser mer vanlig enn negative (Bredal et al., 2022; Jaffe et al., 2015), der deltakelse ikke bare er belastende, men kan fylle viktige hensikter for utsatte. Likevel understreker disse funnene behovet for et aktivt fokus på deltakernes opplevelse. Vi har særlig vært opptatt av hvorvidt deltakelse oppleves som belastende for deltakere som har erfaringer med utsatthet for vold, og da i særdeleshet for deltakere som har umøtte hjelpebehov fra før av. Intervjuet er designet slik at respondenter bare trenger å rapportere fra en enkelt voldsperiode én gang. Vi spør også om de antatt mest alvorlige voldsepisodene tidlig i intervjuet, for å unngå forventningsstress og en følelse av at det blir verre. Intervjumanualen benytter atferdsspesifikke spørsmål, noe som gjør at vi unngår bruk av potensielle trigger-ord som «voldtekt». Intervjuerne som jobbet på denne studien, var håndplukket av Ipsos på bakgrunn av erfaring og egnethet, og de fikk opplæring i temaet vold- og overgrepssproblematikk.

Frivillig deltagelse

Vi har vektlagt at deltakelse er frivillig, og gjort det enkelt å trekke seg. I undersøkelsen var det mulighet til å svare «ønsker ikke svare», mulighet til å bli oppringt på et senere tidspunkt og mulighet til å trekke seg fra intervjuet når som helst. I slutten av intervjuet har vi kartlagt hvorvidt respondenten fant det belastende å delta, og hvorvidt hun eller han har hatt behov for oppfølging. For dem som har slike behov, tilbød vi en times telefonkonsultasjon med en psykolog som ikke var tilknyttet studien, der hjelpebehov ble kartlagt, og respondenten ble hjulpet videre i den ordinære helsetjenesten. 62 personer ønsket en slik oppfølging. I tråd med råd fra datainnsamler, og gitt det sensitive temaet, bestemte vi at mannlige intervjuere kun intervjuet menn, mens kvinner intervjuet begge kjønn. Det var også noen flerspråklige intervjuere som deltok i prosjektet med inngående kjennskap til andre kulturer, og som ved behov kunne ta innledende fraser på andre språk enn norsk og engelsk.

Vurdering av personvernkonskvenser, tillatelser og datalagring

Det har blitt utført en risikoanalyse i henhold til europeisk lov om personvern GDPR. Dette fordrer at vi gjennomfører en vurdering av personvernkonskvenser (Data Protection Impact Assessment – DPIA) som sikrer at personvernet til dem som er med i studien, ivaretas. Dette arbeidet ble utført i samråd med personvernrådgiver ved NKTVS og personvernombud ved NSD – Norsk senter for forskningsdata. Studien har også fått godkjenning

fra Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK). Det er lagt vekt på å informere deltagere både i informasjonsskrivet og i spørreskjema/intervju at alle opplysninger lagres sikkert, der kun dataansvarlig hos Ipsos har tilgang til nedlåst koblingsnøkkel. En slik koblingsnøkkel gjør det mulig å gjøre oppfølgingsstudier på et senere tidspunkt. All data og alle analyser er trygt lagret i TSD, en tjeneste for sensitive data hos Universitetet i Oslo, og alt som publiseres, er avidentifisert.

Ivaretakelse av intervjuerne

Det å gjøre gjentatte intervjuer om smertefulle erfaringer kan være krevende, og det har vært viktig å sikre at intervjuerne var godt ivaretatt. Det ble gjort flere psykososiale grep for å ivareta intervjuerne. Dette inkluderte deltakelse på et halvdagsseminar med opplæring og innføring i bakgrunn og formål, praktisk gjennomføring, forskningsetiske- og personvernmessige retningslinjer, oppfølgingstiltak mv., hvor både forskere fra NKVTS, prosjektleder hos Ipsos samt prosjektleder og intervjuleder fra feltavdelingen til Ipsos deltok. I tillegg mottok intervjuerne en detaljert skriftlig intervjuerbrief. Intervjuerne hadde mulighet til å trekke seg fra prosjektet hvis det ble for krevende, og de fikk også tilbud om å snakke med psykolog tilknyttet prosjektet; en intervjuer takket ja til dette. Underveis i feltperioden var det også tett oppfølging av intervjuerne fra intervjuledere og prosjektledere i Ipsos. Det ble også avholdt en debrief med intervjuerne i etterkant, hvor flere av forskerne og prosjektteamet fra Ipsos deltok.

3.4 Statistiske metoder

Frafallsanalyser sammenliknet kjønn, alder og bostedsfylke for 1) deltakere ($n=4299$) og personer som nektet å delta ($n=11\ 422$), og for 2) deltakere og personer som ikke deltok på grunn av andre frafallsårsaker enn nekt. Frafallsanalysene ble utført ved kjiqvadrattester og ANOVA. Binomisk regresjon ble utført for å undersøke antall oppringninger for voldsutsatte og ikke voldsutsatte, og antall oppringninger for ulike sosiodemografiske kategorier (kjønn, sivilstand, utdanning, økonomi og bostedsfylke). Kjiqvadrattester og ANOVA ble brukt for å sammenlikne sosiodemografiske forskjeller (kjønn, alder, sivilstand, økonomi og utdanning) mellom omfangsstudien 2014 og 2023. Analyser er gjort i IBM SPSS Statistics for Windows, versjon 28, og R (pakke glmm TMB for binomisk regresjon).

Sammenlikning av kategorivariabler mellom menn og kvinner, og mellom ulike grupper av utsatte og ikke-utsatte for ulike typer overgrep, er gjort med kjiqvadrattester og ANOVA. Logistiske regresjoner er kjørt for mer avanserte sammenlikninger (for eksempel i kapittel 10 & 14). Tilsvarende sammenlikninger basert på kontinuerlige variabler ble gjort med t-tester. Basert på disse testene rapporteres en p-verdi i ulike tabeller (p står for «probability»). Denne p-verdien angir hvor sannsynlig det er at de observerte resultatene (eller mer ekstreme resultater) hadde oppstått ved en tilfeldighet, dersom det i virkeligheten ikke er noen sammenheng mellom variablene som testes. Om denne sannsynligheten er veldig lav (ofte under 5 %, dvs. p-verdi < 0,05), konkluderer man med at det er en sammenheng mellom variablene. Da sier vi at det er en «statistisk signifikant» sammenheng.

Vi sammenliknet forskjeller i forekomstestimer mellom 2023-utvalget og 2014-utvalget. Det ble brukt bootstrap (resampling) av data med 10 000 repetisjoner for å beregne konfidensintervaller for forskjellsskårer i gjennomsnittsverdier. Usikkerheten beskrives med 95 % konfidensintervaller (95 % CI). Et 95 % konfidensintervall er et beregnet intervall som med 95 % sannsynlighet inneholder den egentlige forskjellen i forekomstestimer i populasjonene som deltakerne er samlet fra.

4 Utvalget i undersøkelsen – frafall, svarprosent og representativitet

Hovedforfattere Ida Frugård Strøm og Tore Wentzel-Larsen

- Den hyppigste årsaken til frafall var at personer ikke tok telefonen.
- Det er skjevheter for alder, utdanning og innvanderbakgrunn i utvalget vårt i forhold til befolkningen.
- Vi fant ikke signifikante forskjeller i antall oppringninger mellom voldsutsatte og ikke-voldsutsatte.
- Det var signifikant færre oppringninger til personer som var ugift/skilt/separert/enke sammenliknet med gifte, som hadde lavere utdanning sammenliknet med høyere utdanning, og eldre sammenliknet med yngre aldersgrupper.
- Omfang 2023 skiller seg fra Omfang 2014 når det gjelder alder, sivilstand og økonomi.

4.1 Utvalget

Hovedutvalget: I likhet med forrige omfangsundersøkelse (Thoresen & Hjemdal, 2014) skulle denne undersøkelsen omfatte et representativt utvalg av befolkningen i Norge på 4000 personer i alderen 18–74 år. Fra Folkeregisteret ble det tilfeldig trukket ut totalt 75 000 personer fra den generelle befolkningen i Norge, med en 50/50-fordeling av kvinner og menn.

Innvandrerutvalget: For innvandrerundersøkelsen hadde vi som mål å ha et representativt utvalg av innvandrerpopulasjonen på 1000 personer i alderen 18–74 år. Det ble tilfeldig trukket ut totalt 31 000 personer i befolkningen med innvandrerbakgrunn fra utenfor Skandinavia.

Med innvandrere mener vi personer født utenfor Norge med innvandrerforeldre født utenfor Skandinavia. Norskfødte med innvandrerforeldre i denne studien er definert som personer født i Norge med innvandrerforeldre født utenfor Skandinavia. Vi bruker dermed en bredere definisjon av innvandrere enn SSB, som ikke definerer norskfødte med innvandrerforeldre som innvandrere (Dzamarija, 2019).

For å oppnå ønsket antall i innvandrerutvalget, ble et fåtall intervjuer ($n=110$) flyttet fra hovedundersøkelsen til innvandrerundersøkelsen. Det var også noen av dem som ble intervjuet i innvandrerundersøkelsen, som viste seg å ikke oppfylle kriteriet om at begge foreldre måtte være født utenfor Skandinavia. Disse 89 intervjuene ble flyttet fra innvandrerundersøkelsen til hovedundersøkelsen (se kapittel 4.3 for prosentandel for innvandrere i hovedundersøkelsen). Informasjon om undersøkelsen og muntlig informasjon om studien ble oversatt til engelsk for i større grad å nå innvandrerpopulasjonen. Undersøkelsen ble gjennomført på engelsk for dem som ønsket det.

Uttrekk for hovedutvalg og innvandrerutvalg

Trekkene for begge utvalgene ble hentet ut i to runder: et stort trekk innledningsvis i prosjektet og et mindre trekk mot slutten av prosjektperioden, da man så at det var behov for å supplere med flere respondenter i enkelte undergrupper. I det supplerende trekket til hovedundersøkelsen ble det gjennomført målrettet trekk blant personer under 40 år i utvalgte områder av landet, for å fylle opp de siste kvotene. I innvandrerutvalget ble det i det første

trekket kun trukket ut innvandrere som ikke er født i Norge, mens det i tilleggstrekket også ble inkludert norskfødte med innvandrerforeldre.

Uttrekket fra Folkeregisteret ble påført telefonnummer via tjenester fra TietoEvry og Bisnode. Som man vil se av frafallsrapporten (kapittel 4.2) var det en god del som man ikke klarte å finne telefonnummer til (beskrevet som «Personer som ikke mottok invitasjonsbrev» i flytskjema). Nedenfor beskrives frafall og representativitet kun for hovedutvalget. Samme informasjon om innvandregruppen er å finne i avsnitt 4.5.

4.2 Frafall hovedutvalget

En viktig del av undersøkelsen har vært å kartlegge frafall og gjennomføre grundige frafallsanalyser for å vurdere representativitet. NKVTS og Ipsos har i fellesskap definert frafallskoder som er registrert av intervjuerne. Disse er eksempelvis: reservert seg mot kontakt, full kvote, ikke ringt, teknisk feil, tok ikke telefonen, avbrutt/ny avtale, nekt mv.

Av det originale uttrekket (75 000), var det 32 527 som ikke fikk tilsendt invitasjonsbrev, fordi det ikke ble funnet telefonnummer til disse, eller at kvoten allerede var full (sistnevnte gjelder kun for det supplerende trekket).

Av dem som mottok invitasjonsbrev (n=41 310), var det kun et fåtall personer (n=383) som valgte å reservere seg mot å delta i studien. Den hyppigste årsaken til frafall var at personer ikke tok telefonen (n=20 156). Andre årsaker var blant annet tekniske feil (for eksempel feil telefonnummer), personer som ikke var i målgruppen til studien, eller at kvoten allerede var full. For å sikre at det endelige utvalget i størst mulig grad ble lik befolkningens sammensetning med hensyn til alder, kjønn og bosted, ble det benyttet kvoteinndelinger for hvor mange menn og kvinner i ulike aldersgrupper som skulle intervjues i hvert fylke. Det var også en stor andel som nektet å svare på undersøkelsen da de ble kontaktet på telefon (n=11 422). Av dem som nektet, var den mest hyppige årsaken «ingen spesiell grunn», etterfulgt av «for travel» og «annet» (for eksempel ikke interessert, feil nummer, personen la på). Andre årsaker var «språk», «ikke relevant», «for personlig», «sykdom», eller «bor i utlandet».

Figur 4.1 viser gangen i frafallet til hovedundersøkelsen. I alt var det 4299 personer, 51 % menn (n=2195) og 49 % kvinner (n=2100), som besvarte

undersøkelsen på telefon. Dette utgjør en responsrate på 10 % av alle som ble invitert (n=41 310), og 26 % av dem som tok telefonen (n=16 624, 54 % menn, 46 % kvinner).

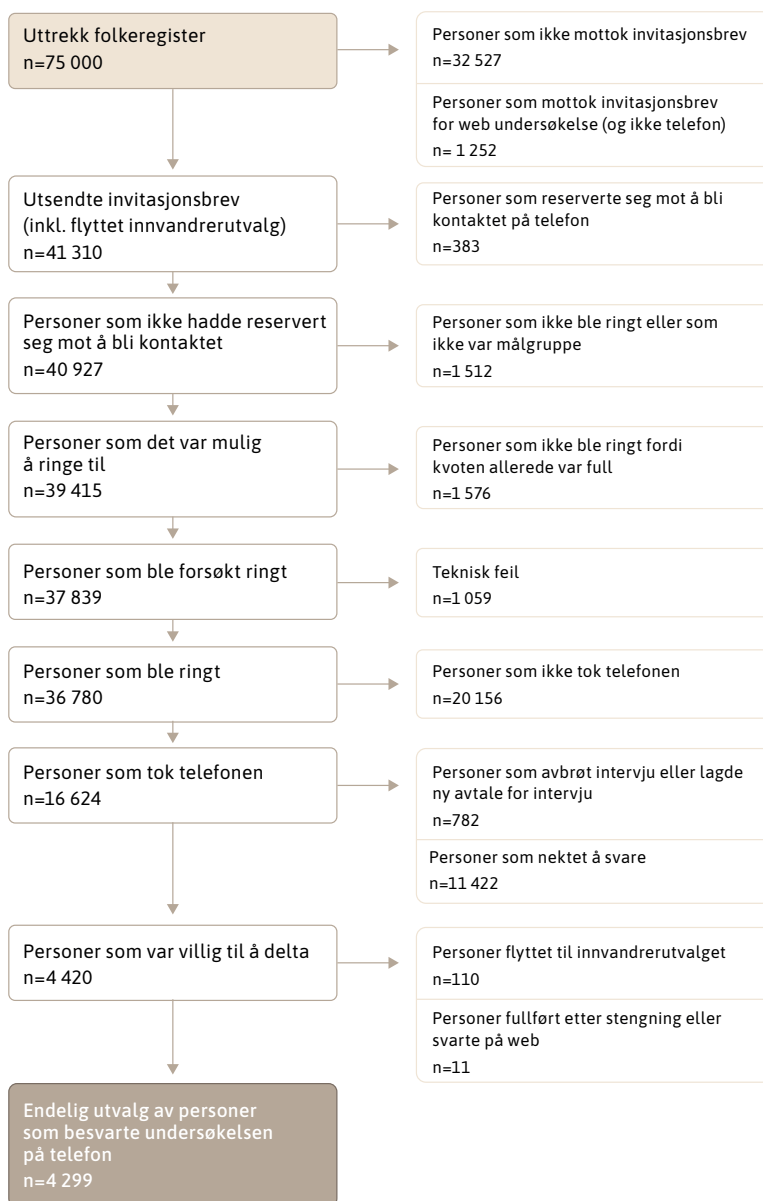
Svarprosent: samlet 26 % av dem som tok telefonen

Frafallsanalyser ble, som beskrevet ovenfor, gjennomført for å sammenlikne om det var forskjeller i kjønn, alder og bostedsfylke for 1) personer som besvarte undersøkelsen og de som nektet, og for 2) personer som besvarte undersøkelsen, og personer som ble invitert til å delta, men som ikke deltok på grunn av ulike frafallsårsaker (se flytskjema).

1) Blant kvinner (28 %) var det en signifikant ($p=0,015$) høyere andel som besvarte undersøkelsen enn hos menn (26 %). Det var likevel noe flere menn som deltok i undersøkelsen ettersom flere menn tok telefonen. Personer som deltok i undersøkelsen, var i gjennomsnitt 1 år eldre enn dem som nektet å delta ($p<0,001$). Det var også en signifikant forskjell ($p<0,001$) i andel besvarte per fylke, men forskjellene var moderate.

2) Det var ingen signifikant forskjell i kjønnsfordeling for personer som deltok i undersøkelsen, og for personer som ulike grunner falt fra. Personer som deltok i undersøkelsen, var i gjennomsnitt 3 år eldre enn dem som var invitert, men som ikke deltok i undersøkelsen ($p<0,001$). Det var en signifikant forskjell ($p<0,001$) i andel besvarte per fylke, men forskjellene her var også moderate. Oslo hadde noe høyere deltakelse, mens Innlandet og Nordland hadde høyest frafall (se vedlegg 1 og 2 for frafallstabeller).

Figur 4.1. Flytskjema Omfangsundersøkelsen 2023

Merk. Web-undersøkelsen er et nettbasert spørreskjema som ble gitt til et underutvalg. Dette var et ledd i metodeutvikling hvor hensikten var å se om denne innsamlingsmetoden sammenliknet med telefonundersøkelsen (presentert i denne rapporten) gir ulike svarresponser og opplevelser av undersøkelsen. Resultatene fra webundersøkelsen er ikke presentert i denne rapporten ettersom det omhandler metodeutvikling som er utenom rapporten sitt formål.

4.3 Representativitet hovedutvalget

Målet med å tilstrebe representative utvalg er at utvalget i undersøkelsen i størst mulig grad er lik befolkningen. For å oppnå dette ble det som tidligere nevnt brukt kvoteinndelinger ved datainnsamlingen for antall menn og kvinner i ulike aldersgrupper innad i hvert fylke for i størst mulig grad å speile den reelle inndelingen for kjønn, alder og bostedsfylke i befolkningen.

Risiko for å utsettes for vold og overgrep kan variere med kjønn, alder og bosted. Et skjevt utvalg i disse variablene kan derfor medføre at forekomsttallene en får frem i undersøkelsen, vil avvike fra de reelle forekomstene. Ipsos har derfor i tillegg til kvoteinndeling, vektet datasettet for hovedundersøkelsen med basis i SSBs populasjonsfordeling på kjønn og aldersgrupper per fylke for å justere for mindre ulikheter mellom nettutvalget og populasjonen. Ifølge Ipsos er det brukt RIM-vektning med flere iterasjoner for at vektet fordeling skal samsvare med fordelingen i befolkningen med hensyn til vektevariablene. Resultatene er kontrollert mot akseptable terskelverdier for maksimalvekt og forholdet mellom laveste og høyeste vekt. Høyeste utvalgsvekt i datafilen fra hovedundersøkelsen er på 1,89 og laveste utvalgsvekt er på 0,61, noe som Ipsos vurderer å være innenfor det som er akseptabelt for en undersøkelse som dette (Peck, 2011).

For å sjekke om utvalget har skjevheter i forhold til befolkningen, sammenliknet vi både vektet og uvektet nettutvalg med populasjonsdata. Dersom vektet nettutvalg ser ut til å ligge nærmere populasjonen, tyder det på at vektingen har korrigert en del utvalgskeivhet.

4.3.1 Sammenlikning av endelig hovedutvalg, vektet data og befolkningsdata

Det var ikke vesentlige skjevheter i utvalget vårt når det gjelder kjønn og bostedsfylke (se vedlegg 3 og 4). Det endelige utvalget var i gjennomsnitt 3 år eldre enn i vektet data.

Andre potensielle skjevheter utover kjønn, alder og bosted, er utdanning, økonomi og sivilstatus. I tabell 4.1 kan vi se at utvalget i omfangsundersøkelsen har høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. SSB data oppgir at 11 % av befolkningen over 16 år har fullført universitet eller høgskole mer enn 4 år, mens i vår undersøkelse har 30 % tilsvarende høyere

utdanning. Tallene avviker noe, ettersom utvalget i omfangsundersøkelsen er fra 18 år, men dette er likevel en skjevhet man skal være bevisst på når man tolker data. Vektingen korrigerer ikke nødvendigvis for denne skjevheten ettersom dette kan skyldes skjevheter blant personer innen samme fylke, aldersgruppe eller kjønn. Vekting som bygger på fylke, kjønn og alder kan ikke rette opp i det. Resultatene presentert i rapporten er uvektede data.

Tabell 4.1. Utdanningsnivå i undersøkelsen og befolkningen som helhet

Utdanning ^d	Omfang 2023 Uvektet n=4299 %			Omfang 2023 Vektet n=4299 %			Utdanningsnivå i befolkningen (SSB) 16 år og over, 2021 n=4 448 313 %		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Universitet/ høgskole mer enn 4 år	30	27	34	29	26	33	11	11	11
Universitet/ høgskole inntil 4 år	32	29	35	32	29	35	25	20	30
Videregående skole	33	39	27	34	40	28	37	40	34
Grunnskole	4	5	4	4	5	4	24	25	23
Ingen fullført utdannelse	1	0	0	1	0	0	*	*	*

Merk. SSB data: *Ikke mulig å oppgi tall. Tall finnes ikke for disse dataene fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn. Prosent for fagskolenivå er ikke oppgitt.

Det er studier som viser at utsatthet for vold har sammenheng med dårlig økonomi (Haaland et al., 2005; Hafstad & Augusti, 2019; Mossige & Stefansen, 2016; Pape & Stefansen, 2004). En svakhet ved studien er at vi ikke har inntektsopplysninger for respondentene, ettersom vi bare har selvrapportert familieøkonomi. Vi har derfor ikke mulighet til å sjekke om det er skjevheter for inntekt sammenliknet med resten av befolkningen.

Det ble funnet en sammenheng mellom sivilstand og voldsutsatthet, hvor aleneboere er mer utsatt enn samboere eller gifte (Haaland et al., 2005). I tabell 4.2 kan vi se at det ikke er vesentlige forskjeller i utvalget vårt sammenliknet med hele befolkningen når det gjelder sivilstand.

Tabell 4.2. Sivilstatus (samboere og gifte) i undersøkelsen og befolkningen som helhet

Aldersgrupper	Omfang 2023 Uvektet n=4299 %			Omfang 2023 Vektet n=4299 %			SSB Hele befolkningen 2017–2019 16–79 år %		
	Gifte	Sam- boere	Ikke i samliv	Gifte	Sam- boere	Ikke i samliv	Gifte	Sam- boere	Ikke i samliv
16–19 år	0	8	92	0	8	92	0	2	98
20–24 år	1	18	81	1	18	81	2	22	76
25–29 år	8	37	55	9	36	55	13	38	49
30–34 år	29	40	31	30	40	30	37	37	26
35–39 år	40	37	23	40	37	23	52	27	21
40–44 år	47	27	26	47	26	27	54	23	23
45–49 år	52	18	30	52	19	29	57	21	22
50–54 år	55	17	28	55	17	28	56	18	26
55–59 år	58	15	27	58	15	27	57	17	26
60–69 år	60	11	29	60	11	29	66	10	24
70–79 år	67	4	29	66	5	29	66	5	29

I representative studier er det viktig at alle i befolkningen er representert, inkludert minoritetsgrupper. I hovedutvalget i denne undersøkelsen oppga 3,4 % at de var innvandrere. Dette er lavere enn i hele befolkningen over 18 år, hvor 17,3 % er registrert som innvandrere ifølge SSB data (2022).

For norskfødte med innvandrerforeldre er andelen derimot mer lik hele befolkningen. I denne omfangsundersøkelsen var andelen 0,7 %, sammenliknet med 1,3 % i befolkningen over 18 år (Statistisk sentralbyrå, 2022a, 2022b).

4.3.2 Antall oppringninger til voldsutsatte og sosiodemografisk bakgrunn

I tillegg til å sjekke skjevheter i utvalget i undersøkelsen sammenliknet med hele befolkningen, ble det undersøkt hvorvidt enkelte grupper var vanskeligere å få tak i enn andre. Innen svarutvalget undersøkte vi derfor antall oppringninger til voldsutsatte og ikke-voldsutsatte, og om sosiodemografisk bakgrunn hadde noe å si for antall oppringninger for å oppnå kontakt. Disse analysene ble gjennomført med negativt binomiske regresjoner. I og med at alle ble oppringt minst én gang, brukte vi antall tilleggsoppringninger som et uttrykk for hvor vanskelig det var å få kontakt i undersøkelsen. Det er viktig å påpeke at det kan være flere årsaker til at personer ikke svarer på telefonen, og at dette ikke er et sikkert mål på villighet til å delta i studien. Vi undersøkte de sosiodemografiske variablene og voldsvariablene hver for seg, og utførte også to justerte analyser der alle de sosiodemografiske variablene og alle voldsvariablene var tatt med sammen. Disse analysene ble også kjørt med vektete data. Vi fant at det ikke var vesentlige forskjeller sammenliknet med analyser uten vektning.

I de justerte regresjonsanalysene fant vi at det var signifikant færre oppringninger til personer som var skilt/separert ($p=0,008$), ugift ($p<0,001$), og som var enke/enkemann ($p=0,012$), enn til personer som var gift. Det var også signifikant færre oppringninger til personer som hadde grunnskole som høyeste utdanning, enn til personer som hadde fullført høyskole eller universitet ($p=0,042$), og færre oppringninger til eldre enn til yngre personer ($p<0,001$). Når det gjelder fylke, så var det signifikant flere oppringninger til Vestfold og Telemark ($p=0,047$), Trøndelag ($p=0,023$) og Vestland ($p=0,044$) (se vedlegg, tabell 5). Vi fant ikke signifikante forskjeller i antall oppringninger til personer som var utsatt for vold sammenliknet med ikke-voldsutsatte. Dette gjaldt for alle typer vold (se vedlegg, tabell 6).

4.4 Sammenlikning av sosiodemografisk bakgrunn for Omfang 2014 og Omfang 2023

I rapporten (kapittel 15) sammenlikner vi omfangsundersøkelsen fra 2014 med denne omfangsundersøkelsen (kalt 2023-undersøkelsen), for å undersøke forekomst av vold og overgrep over tid. Endring i forekomst av vold over tid kan ha flere ulike årsaker, for eksempel økt rapporteringsvilje, nedgang i oppdragervold, #MeToo-bevegelsen, samfunnsendringer (covid og isolasjon),

eller at volden faktisk har økt eller gått ned. Dette kan vi ikke si noe om i denne studien, men vi kan undersøke sosiodemografiske bakgrunnsvariabler mellom de to undersøkelsene for å si noe om eventuelle likheter og ulikheter mellom utvalgene som kan ha påvirket voldsestimatene.

I tabell 4.3 kan vi se at det er signifikante forskjeller når det gjelder sosiodemografisk bakgrunn i de to utvalgene. I 2014-undersøkelsen var det flere kvinner enn menn som deltok, mens i 2023-undersøkelsen var det flere mannlige deltakere. 2014-undersøkelsen hadde flere yngre deltakere sammenliknet med 2023-undersøkelsen: Om lag én av fire var 60 år eller over i 2014-undersøkelsen, mens det i 2023-undersøkelsen var i underkant av én av tre som var 60 år eller over. I 2023-undersøkelsen var respondentene i gjennomsnitt tre år eldre enn deltakerne i 2014-undersøkelsen. Dette stemmer overens med aldersøkningen i befolkningen i Norge: Gjennomsnittsalder i befolkningen i Norge var 39,3 år da forrige omfangsundersøkelse ble gjennomført i 2013, mens i 2022, da denne omfangsundersøkelsen ble gjennomført, var gjennomsnittsalder 41,0 år (Statistisk sentralbyrå, 2022c).

2023-undersøkelsen hadde også høyere andel av personer som var gift eller i parforhold, og lavere andel ugifte, sammenliknet med forrige undersøkelse. I 2014-undersøkelsen rapporterte flere personer at de hadde omtrent samme økonomi som folk flest, mens det i 2023-undersøkelsen var en høyere andel som rapporterte dårligere eller bedre økonomi enn folk flest. I denne studien var det også flere som rapporterte høyere utdanning enn i forrige studie.

Tabell 4.3. Sammenlikning av sosiodemografisk bakgrunn for Omfang 2014 og Omfang 2023

	Omfang 2014 n=4529 %	Omfang 2023 n=4295 %	p-verdi
Kjønn			<0,001
Kvinner	54	49	
Menn	46	51	
Alder gjennomsnitt (SD)	48 (16)	45 (16)	<0,001
Alderskohorter			
18–29 år	23	17	
30–39 år	17	15	
40–49 år	21	19	
50–59 år	18	21	
60–69 år	16	19	
70–90 år	5	9	
Sivilstand			<0,001
Ugift	23	16	
Gift, samboende eller i kjæresteforhold	65	72	
Separert eller skilt	10	9	
Enke eller enkemann	2	3	
Økonomi			<0,001
Bedre enn folk flest	29	31	
Omtrent som folk flest	63	59	
Dårligere enn folk flest	8	10	
Utdanning			<0,001
Universitet/høgskole	52	62	
Videregående skole	39	33	
Grunnskole	9	4	

Det var også signifikante forskjeller når det gjaldt fylkesfordeling. For eksempel var det noen flere fra Vestlandet og Trøndelag som deltok i 2023, sammenliknet med i 2014. Det var dessuten færre fra Oslo og Viken i 2023-undersøkelsen enn i 2014-undersøkelsen (se tabell 8 i vedlegg for flere detaljer).

Disse forskjellene er viktig å ha med i vurdering av eventuelle forskjeller i voldsforekomst i undersøkelsen sammenliknet med forrige omfangsundersøkelse i 2014 (se kapittel 15 for diskusjon om dette temaet).

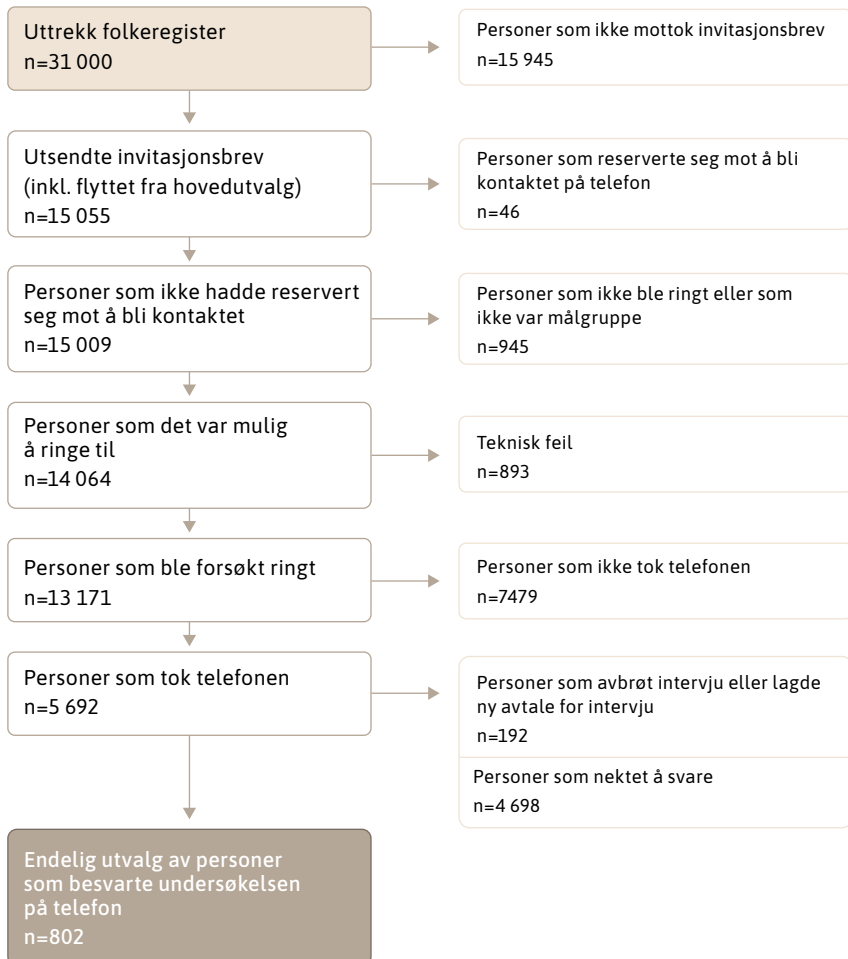
4.5 Innvandererutvalget

Av det originale uttrekket (31 000) var det 15 945 som ikke fikk tilsendt invitasjonsbrev, fordi det ikke ble funnet telefonnummer til disse, eller at kvoten allerede var full (dette gjelder kun for det supplerende trekket).

Av dem som mottok invitasjonsbrev (n=15 055) i innvandererutvalget, var det kun et fåtall personer (n=46) som valgte å reservere seg mot å delta i studien. Den hyppigste årsaken til frafall var at personer ikke tok telefonen (n=7479). Andre årsaker var blant annet tekniske feil (for eksempel feil telefonnummer), personer var ikke i målgruppen eller avbrøt intervjuet. Det var også en stor andel som nektet å svare på undersøkelsen (n=4692). Blant dem som nektet, var den hyppigste årsaken «ingen spesiell grunn», etterfulgt av «for travel», «språk» og «annet» (for eksempel språkbarriere, mistenksomhet til undersøkelsen, ikke tid, ikke interessert, eller at personen la på). Andre årsaker var «for personlig», «ikke relevant», «sykdom» eller «bor i utlandet».

Figur 4.2. viser gangen i frafallet til innvandererundersøkelsen. I alt var det 802 personer som besvarte undersøkelsen på telefon. Dette utgjør en responsrate på 5 % av alle som ble invitert (n=15 055), og 14 % av dem som tok telefonen (n=5692).

Figur 4.2. Innvandererutvalget 2023

4.6 Frafall innvandererutvalget

Frafallsanalyser ble i likhet med hovedutvalget gjennomført for å sammenlikne om det var forskjeller i kjønn, alder og bostedsfylke for 1) personer i innvandererutvalget som besvarte undersøkelsen og de som nektet, og for 2) personer som besvarte undersøkelsen, og personer som var invitert til å delta, men som ikke deltok på grunn av ulike frafallsårsaker (se flytskjema).

1) Blant kvinner (17 %) var det en signifikant ($p < 0,001$) høyere andel som besvarte undersøkelsen enn hos menn (13 %). Personer som deltok

i undersøkelsen, var i gjennomsnitt 2 år eldre enn dem som nektet å delta ($p < 0,001$), og sannsynligheten for å delta økte med alder. Det var også en signifikant forskjell ($p < 0,001$) i andel besvarte per fylke, men forskjellene var moderate.

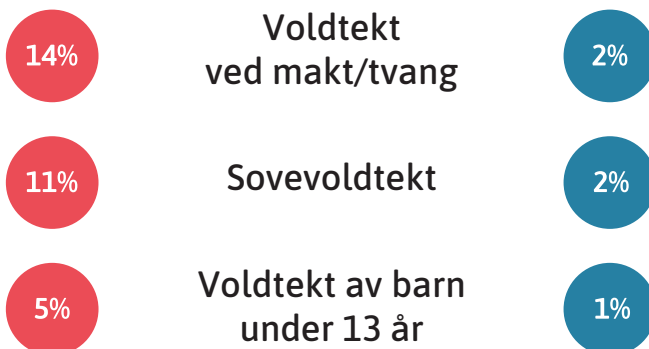
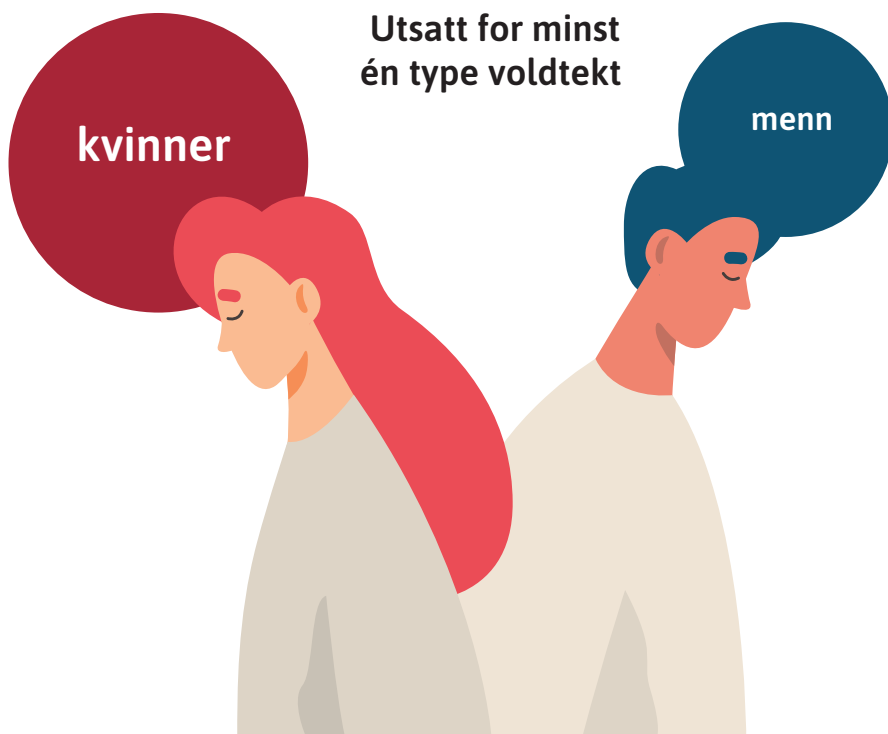
2) Det var ingen signifikant forskjell i kjønnsfordeling for personer som deltok i undersøkelsen, og for personer som av ulike grunner falt fra. Personer som deltok i undersøkelsen, var i gjennomsnitt 3 år eldre enn dem som var invitert, men som ikke deltok i undersøkelsen ($p < 0,001$). Det var en signifikant forskjell ($p < 0,001$) i andel besvarte per fylke, men forskjellene her var også moderate. Oslo hadde noe høyere deltakelse, mens Møre og Romsdal og Nordland hadde høyest frafall (se vedlegg for frafallstabeller).

Innvandrerundersøkelsen er ikke vektet, da vi ikke har oversikt over fordelingen i populasjonen når det gjelder relevante grunnlag for vekting som kjønn, aldersgrupper, bosted og innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Fordeling i innvandrerundersøkelsen på kjønn, aldersgrupper og fylker i bruttoutvalg og nettoutvalg finnes i vedlegg (tabell 7a og 7b).

Del III: RESULTATER

5 Voldtekt og seksuelle overgrep i løpet av livet

Hovedforfatter Helene Flood Aakvaag

- 14 % av kvinnene og 2 % av mennene har vært utsatt for voldtekt ved makt og tvang.
- 1 av 5 kvinner var utsatt for voldtekt ved makt eller tvang, sovevoldtekt eller begge (tilsvarende 3 % for menn).
- Mange var svært unge da de ble voldtatt: Halvparten av de utsatte for voldtekt ved makt og tvang var under 18 år.
- 5 % av kvinnene og 1 % av mennene har hatt seksuell omgang med en som var vesentlig eldre før de fylte tretten år.
- Kvinner var mer utsatt for alle typer seksuelle overgrep, inkludert voldtekt, enn menn.
- De fleste kjente overgriperen fra før.

Seksuelle overgrep er voldshandlinger som ofte er svært alvorlige for den som utsettes. Overgrepetsbegrepet omfatter en rekke handlinger: voldtekt, tvang til andre typer seksuelle handlinger, seksuelle handlinger når man er så beruset at man ikke kan motsette seg det som skjer og overgrep på nett. Voldtekt anses ofte som den mest alvorlige formen for seksuelle overgrep. I denne studien har vi spurt om tre ulike former for voldtekt. I tillegg har vi kartlagt noen andre former for seksuelle overgrep (se kapittel 5.2 for detaljer). Vi har også spurt om digitale seksuelle krenkelser, som behandles i kapittel 6.

5.1 Voldtekt

Respondentene ble spurt om de hadde blitt tvunget til seksuell omgang ved bruk av fysisk makt eller alvorlige trusler, omtalt i denne rapporten som «voldtekt under makt og tvang» (på engelsk omtalt som *forcible rape*). Vi spurte også om seksuell omgang når man ikke var i stand til å motsette seg handlingen på grunn av rus eller fordi man sov (*incapacitated rape*; under kalt «sovevoldtekt»). I straffeloven sorterer disse to formene for voldtekt sammen (§291), og utgjør i kombinasjon det man tradisjonelt har betraktet som voldtekt.

I tillegg til disse formene for voldtekt, kartla vi voldtekt av barn før fylte 13 år, der vi spurte om de hadde vært utsatt for seksuell omgang med inntrengning, utført av en person som er fem år eldre eller mer (på engelsk omtalt som *statutory rape*). Tidligere ble denne formen for overgrep kategorisert i straffeloven som seksuell omgang med barn, men siden 2015 har Norges lover kalt slike overgrep «voldtekt av barn» (Dyrstad & Stene, 2022). Når det gjelder barn, er fravær av samtykke ikke et definerende kriterium for voldtekt, siden barn ikke regnes som kompetente til å samtykke til seksuelle handlinger. Bruk av fysisk makt, trusler eller tvang er altså ikke nødvendig for at seksuell omgang med barn skal regnes som voldtekt.³ Barn kan også utsettes for voldtekt ved makt og tvang og sovevoldtekt, som vi vil vise under.

Merk at i forrige rapport (Thoresen & Hjemdal, 2014) ble voldtekt definert som voldtekt ved bruk av makt eller tvang, altså kun én av kategoriene vi måler

3 For å være sikre på at det vi målte ikke var seksuell lek mellom barn, spurte vi om seksuell omgang utført av en person fem år eldre enn barnet eller mer. Dette mener vi fanger en forskjell i utvikling som tilsier en skjev maktbalanse. Straffeloven opererer med kriterium om at barnet skal være under 14 i denne kategorien, så her er vår rapport noe strengere i sine kriterier.

i denne studien. Tallet for voldtekt ved makt/tvang (for eksempel i tabell 5.1) er dermed det tallet som korresponderer med omfangstallet for voldtekt i den forrige rapporten.

Tabell 5.1. Forekomst av voldtekt ved bruk av makt, sovevoldtekt og voldtekt av barn under 13 år (n=4299)

	Totalt (n=4299)		Kvinner (n=2100)		Menn (n=2195)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Voldtekt ved makt/tvang	337 ^a	8	300	14	37	2	<0,001
Sovevoldtekt	268 ^b	6	229	11	39	2	<0,001
Voldtekt av barn (<13)	122 ^c	3	98	5	24	1	<0,001
Minst én av disse	562	13	481	23	81	4	<0,001

Merk. Ikke svart: a = 13; b= 45; c = 14.

Kvinner var mer utsatt for alle former for voldtekt enn det menn var (tabell 5.1). Da vi så på voldtekt ved makt og tvang i kombinasjon med sovevoldtekt, fant vi at 446 kvinner (22 %) og 67 menn (3 %) hadde opplevd minst én av disse formene for voldtekt. Samlet sett hadde 12 % av norske menn og kvinner vært utsatt for enten voldtekt ved makt og tvang eller sovevoldtekt, eller begge deler, i løpet av livet. Når det gjaldt sovevoldtekt, var 6 % av utvalget utsatt, mens 3 % (4 % av kvinner og 3 % av menn) var utsatt for soveovergrep som ikke var voldtekt (det vil si seksuell kontakt de ikke kunne motsette seg på grunn av rus eller søvn, men som ikke involverte inntrengning).

Da vi kombinerte voldtekt av barn under tretten med de to andre formene for voldtekt, fant vi at 23 % av kvinnene og 4 % av mennene i utvalget var utsatt for minst én av disse. Alle formene for voldtekt var mer vanlig blant kvinner enn blant menn.

I tabell 5.2 viser vi karakteristikk ved hendelsene for kvinner utsatt for de ulike formene for voldtekt. På grunn av lavt antall menn utsatt for voldtekt, blir estimatene mer ustabile, og vi presenterer derfor ikke disse tallene i tabell, men enkelte tall gjengis i tekst under.

Tabell 5.2. Voldtekt blant kvinner: karakteristikk ved hendelsene

	Voldtekt ved makt/tvang (n=300)		Sovevoldtekt (n=229)		Voldtekt av barn <13 (n=98)	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Mer enn én gang	155	52	75	33	68	72
Relasjon til utøver						
Partner/tidligere partner	107	36	56	25	1	1
Forelder/steforelder	11	4	1	0	19	19
Annen familie/slekt	17	6	1	0	34	35
Autoritetspersoner	3	1	2	1	-	-
Venner/medelever	55	18	52	23	-	-
Bekjent/kollega/nabo	86	29	76	33	40	41
Ukjente	88	29	67	29	6	6
Under 18	156	53	76	34	98	100

Hver respondent kunne rapportere mer enn én relasjon til utøver, og tallene i tabellen er derfor overlappende

Hver respondent kunne rapportere mer enn én relasjon til utøver, og tallene i tabellen er derfor overlappende når det gjelder relasjon til utøver.

Samlet sett hadde de fleste kvinnene som var utsatt, opplevd mer enn én voldtekt. Gjennomgående for alle tre former for voldtekt var at den utsatte ofte kjente overgriperen fra før av. For kvinner var den vanligste utøveren av voldtekt ved makt og tvang partner eller ekspartner. Når det gjaldt sovevoldtekt av kvinner, var bekjente den vanligste kategorien. For kvinner som var utsatt for voldtekt før fylte tretten, var det mange familiemedlemmer (foreldre, steforeldre og andre) og bekjente utøvere. Overordnet ser det altså ut til at voldtekt ved makt og tvang og sovevoldtekt ofte utøves i partnerrelasjoner, i bekjentskap eller av personer kvinnene ikke kjente fra før av, mens voldtekt av barn før tretten skiller seg ut i den forstand at det er færre ukjente utøvere og omtrent ingen partnere, mens det i tillegg til bekjente ofte er foreldre, steforeldre og andre familiemedlemmer som er utøvere.

Blant alle former for voldtekt var utøver kjent for den utsatte i majoriteten av tilfellene, selv om 29 % av kvinner rapporterte om ukjente utøvere både ved

voldtekt ved makt eller tvang og ved sovevoldtekt. Dermed er såkalte overfallsvoldtekter, der man blir overfalt av en fremmed, i mindretall. Det er vanligere å bli voldtatt av en person man kjenner.

De som utøvde voldtekt, var langt oftere menn enn kvinner. Blant de kvinnene som opplevde voldtekt ved bruk av makt eller tvang, var utøver mann i 97 % av tilfellene (n=209; i de resterende tilfellene fantes det både kun kvinner og både menn og kvinner). Også for menn var majoriteten av utøvere menn (58 %, og 17 % både mann og kvinne), men for menn som var utsatt for voldtekt, var det flere kvinnelige utøvere enn det var for utsatte kvinner.

Litt under halvparten av kvinner utsatt for voldtekt ved bruk av makt eller tvang fryktet å bli alvorlig skadet eller drept under voldtekten (41 %, n=122). Blant utsatte menn var det 31 % som fryktet dette. Dette synliggjør at i tillegg til det seksuelle traumet, er voldtekt ofte også fysisk truende i en slik grad at den som utsettes, frykter for livet under overgrepet.

Unge mennesker hadde særlig høy risiko for å utsettes for voldtekt, og om lag halvparten av kvinnene utsatt for voldtekt ved makt eller tvang, ble voldtatt da de var under 18 år, og dermed å regne som barn. Det samme var tilfelle for menn (56 %, n=20). Når vi så på alder for når man opplevde voldtekt ved makt eller tvang (ved flere tilfeller: for første gang), fant vi at kvinner i gjennomsnitt var 18 år, mens menn i gjennomsnitt var 16. For sovevoldtekt var kvinner gjennomsnittlig 21 år da de ble utsatt (første gang), mens menn i gjennomsnitt var nitten. Tabell 5.3 viser aldersfordeling for første tilfelle av voldtekt ved makt eller tvang og sovevoldtekt. Som man ser, var det så få kvinner som var over førti da de opplevde voldtekt (for første gang) at det ble under én prosent i disse aldersgruppene. For menn gjaldt dette også utsatthet i trettiårene.

Tabell 5.3. Aldersfordeling for første tilfelle av voldtekt ved makt/tvang og sovevoldtekt

	Voldtekt ved makt/tvang n=328*	Sovevoldtekt n=262*
	Prosent	Prosent
Totalt (n=4299)	8 %	6 %
Under 18 år	4 %	2 %
18–29 år	3 %	3 %
30–39 år	1 %	1 %
Menn (n=2195)	2 %	2 %
Under 18 år	1 %	1 %
18–29 år	1 %	1 %
Kvinner (n=2100)	14 %	11 %
Under 18 år	7 %	4 %
18–29 år	5 %	6 %
30–39 år	1 %	1 %

Merk. Vi har tatt ut de aldersgruppene der ingen hadde opplevd voldtekt for første gang (eller der det var så få at prosenten lå under 1), dvs de eldste. *Voldtekt ved bruk av tvang: 9 personer som opplevde voldtekt, oppga ikke alder for første hendelse. *Sovevoldtekt: 6 personer som hadde opplevd sovevoldtekt oppga ikke alder for første hendelse.

5.2 Andre seksuelle overgrep eller krenkelser

I tillegg til de ulike typene voldtekt, ble respondentene spurt om de hadde vært utsatt for to andre typer overgrep eller krenkelser. Vi kartla om respondentene hadde blitt tvunget til å *beføle* andre eller selv hadde blitt befølt under makt eller tvang, og om de hadde blitt *presset til seksuelle handlinger*.

Tabell 5.4. Forekomst andre seksuelle overgrep/krenkelser

	Totalt		Kvinner		Menn		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Tvungen beføling	146 ^a	3	106	5	40	2	<0,001
Presset til seksuelle handlinger	425 ^b	10	332	16	93	4	<0,001
Minst én av disse	488	11	372	18	116	5	<0,001

Merk. Ikke svart: a = 10; b = 18.

Som vi så for voldtekt, var også disse formene for overgrep eller krenkelser vanligere for kvinner enn for menn (tabell 5.4). Presset til seksuelle handlinger er den formen for seksuell krenkelse som i minst grad spesifiserer en utvetydig uakseptabel strategi fra utøvers side, og der det antakeligvis er et bredere spekter av alvorlighet i handlingene. Det er også den vanligste formen for andre overgrep/krenkelser, både for menn og for kvinner.

Oppsummering

Voldtekt er blant de hyppigst forekommende seksuelle overgrepene. Totalbyrden av voldtekt er høy: Der forrige omfangsstudie fokuserte på voldtekt ved makt eller tvang, finner vi at når vi kombinerer denne typen voldtekt med sovevoldtekt, er en drøy femtedel av kvinner utsatt. Gjentakelsesfaren var betydelig, og mange var svært unge da de ble utsatt. Jevnt over peker funnene på en nokså stor utbredelse av alvorlige seksuelle overgrep, der særlig mange kvinner rammes.

6 Digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet

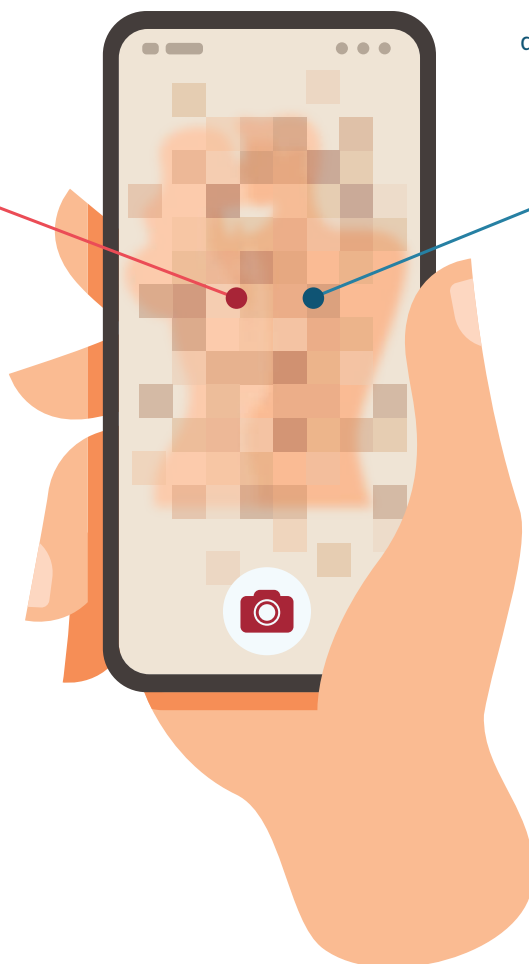
Hovedforfatter Maria Teresa Grønning Dale

Kvinner utsatt for digitale krenkelser

6%

Menn utsatt for digitale krenkelser

4%

- 1 av 20 oppga å ha blitt utsatt for digitale seksuelle krenkelser.
- Andelen utsatt for digitale seksuelle krenkelser var størst for både kvinner og menn i den yngste aldersgruppen. Deretter synker omfanget i takt med økt alder.
- De fleste utsatt for digitale seksuelle krenkelser, opplevde dette for første gang før fylte 18 år.
- Flest kvinner opplevde å bli utsatt for filming, å bli tatt bilde av eller hatt bilder eller filmer delt av seg selv mot sin vilje etter seksuelle hendelser. Like mange menn og kvinner oppga å ha opplevd trusler om deling av seksualiserte bilder eller videoer på nett.
- Nesten 1 av 3 som hadde opplevd digitale krenkelser, oppga at det hadde skjedd mer enn én gang.
- Den vanligste utøvergruppen var partner eller tidligere partner, og dette gjaldt særlig kvinner. Det var også vanlig at utøver var venn eller ukjent.

Med den eksponentielle teknologiutviklingen de siste tiårene, har det oppstått nye og flere arenaer for å begå og utsettes for vold og seksuelle overgrep. Vold og seksuelle overgrep som skjer ved bruk av digitale medier, omtales ofte som «digital vold» og «nettrelaterte seksuelle overgrep». Slike former for vold og overgrep kan blant annet inkludere ulike handlinger som overvåkning, kontroll, sosial isolasjon, grov trakassering, trusler, seksuell utpressing eller seksuell tvang. Vi vet lite om både omfang og konsekvenser av slike voldshandlinger sammenliknet med mer tradisjonelle former for vold, særlig blant voksne.

I dette kapitlet har vi valgt å bruke begrepet *digitale seksuelle krenkelser* om seksuelle krenkelser og overgrep som respondentene har vært utsatt for på internett og sosiale medier. Vi har vært opptatt av å måle et spekter av uønskede seksuelle hendelser på nett, inkludert uønsket deling av seksualiserte bilder eller videoer. I tillegg har de som har rapportert voldtekt, enten som barn eller voksen, fått oppfølgingsspørsmål om de har vært bekymret for at det ble tatt bilder eller filmet under voldtekten. Se kapittel 5 for informasjon om hvordan vi har målt voldtekt.

I tabell 6.1 vises en oversikt over andelen kvinner og menn som oppga at de noen gang har vært utsatt for digitale seksuelle krenkelser. Respondentene fikk spørsmål om de noen gang mot sin vilje har blitt tatt bilde av eller filmet under seksuelle handlinger, og om noen har truet med å dele eller delt seksualiserte bilder eller videoer av dem, mot deres vilje.

Tabell 6.1. Utsatt for digitale seksuelle krenkelser noen gang

Digitale seksuelle krenkelser	Totalt (n=4295)		Kvinner (n=2100)		Menn (n=2195)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Mot din vilje blitt tatt bilde av/filmet under seksuelle handlinger	99	2	70	3	29	1	<0,001
Trusler om å dele seksualiserte bilder eller videoer av deg	92	2	45	2	47	2	0,100
Mot din vilje delt seksualiserte bilder eller videoer av deg	71	2	48	2	23	1	0,002
Opplevd minst én av ovenstående hendelser#	191	5	115	6	76	4	<0,001

Tabellen viser antallet (n) og prosentandel (%) utsatt for digitale seksuelle krenkelser totalt sett, og for kvinner og menn.

Andel med minst ett ja-svar på hendelsene

Vi ser at forekomsttallene for digitale seksuelle krenkelser er noe lavere enn for de tradisjonelle voldsformene. Fem prosent av utvalget oppgir å ha blitt utsatt for minst én digital seksuell krenkelse. Seks prosent av kvinnene rapporterer at de har opplevd én eller flere krenkelser, og fire prosent av mennene rapporterer det samme. Prosentandelen for dem som har opplevd digitale seksuelle krenkelser ser dermed ikke ut til å variere i like stor grad mellom menn og kvinner, sammenliknet med seksuelle krenkelser og seksuelle overgrep utenfor nettet, der kvinner er klart overrepresentert (se kapittel 5). Ser vi nærmere på hvilke former for digitale seksuelle krenkelser dette handler om, er det signifikant flere kvinner enn menn som sier de har vært utsatt for filming eller blitt tatt bilder av mot sin vilje (3 % mot 1 %) og opplevd at seksualiserte bilder eller filmer har blitt delt på nett mot deres vilje (2 % mot 1 %). Når det gjelder trusler om deling av seksualiserte bilder eller videoer på nett, er dette hendelser som menn og kvinner oppgir like ofte (2 %).

De som hadde opplevd digitale seksuelle krenkelser, ble også spurt om de hadde blitt utsatt for dette flere ganger, og om dette gjaldt for samme hendelse eller flere ulike hendelser (tabell 6.2).

Tabell 6.2. Andelen utsatte for digitale seksuelle krenkelser flere ganger

Skjedd mer enn én gang	Totalt (n=189)		Kvinner (n=114)		Menn (n=75)	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Mot din vilje blitt tatt bilde av/ filmet under seksuelle handlinger	30	18	23	20	10	13
Trusler om å dele seksualiserte bilder eller videoer av deg	30	25	16	14	14	19
Mot din vilje delt seksualiserte bilder eller videoer av deg	22	12	16	14	6	8
Total andel opplevd dette mer enn en gang#	59	31	35	31	24	32

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

Andel med minst ett ja-svar på hendelsene

Nesten én av tre (31 %) av dem som hadde opplevd digitale seksuelle krenkelser, oppga at dette hadde skjedd dem mer enn én gang. Omtrent like stor andel utsatte kvinner og menn rapporterte om digitale seksuelle krenkelser som hadde skjedd flere ganger. Derimot var det forskjell i type digitale krenkelser de hadde opplevd flere ganger. Kvinner hadde oftest blitt utsatt for at noen mot deres vilje hadde tatt bilde av eller filmet dem under seksuelle handling flere ganger (20 %), mens menn hadde oftest blitt truet med å dele seksualiserte bilder eller film av dem flere ganger (19 %). Kvinner rapporterte også hyppigere å ha blitt utsatt for at noen mot deres vilje hadde delt seksualiserte bilder eller film av dem, enn menn. Kvinner har dermed oftere opplevd at noen mot deres vilje har gjennomført, og ikke bare truet med å utføre, en eller flere digitale seksuelle krenkelser mot dem, sammenliknet med menn som i størst grad er utsatt for trusler om dette.

Når det gjelder utøvere av digitale seksuelle krenkelser, ser vi et annet mønster enn for andre seksuelle krenkelser og overgrep undersøkt tidligere (kapittel 5). Respondentene fikk spørsmål om hvilken relasjon de hadde til utøver og kunne oppgi flere ulike relasjoner (tabell 6.3).

Tabell 6.3. Relasjon til utøver blant utsatte for digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet

Utøver digitale seksuelle krenkelser	Kvinner (n=114)		Menn (n=75)	
	Antall	%	Antall	%
Partner/tidligere partner	37	33	27	23
Venner/medelever	31	27	15	20
Bekjente/kollegaer/naboer	35	31	10	13
Ukjente	29	25	14	19

Tabellen viser antall (n) og prosentandel (%) for relasjon til utøver blant utsatte kvinner og menn

For kvinner og menn utsatt for digitale seksuelle krenkelser, utgjør den største utøvergruppen partner eller tidligere partner. Dette er i tråd med våre tidligere funn om seksuelle overgrep. I alt 31 % kvinner oppga også at en bekjent, kollega eller nabo var utøver. Samtidig forteller i overkant én av fire kvinner og én av fem menn at venner eller medelever har vært utøver av de digitale seksuelle krenkelsene de har vært utsatt for. Andre mulige relasjoner, som for eksempel familiemedlemmer og autoritetspersoner (betegnet som religiøse ledere, undervisere og helsepersonell), ble ikke rapportert som utøvere av noen av respondentene våre. Kvinnene rapporterte en noe større andel ukjente utøvere enn mennene. Det er samtidig viktig å huske på at utøver av digitale seksuelle krenkelser kan utgi seg for å være noen andre, og i kategorien «ukjent» kan det være kjente utøvere, uten at den utsatte vet dette. Vi har ikke spurt om utøvers kjønn når det gjelder digitale seksuelle krenkelser.

Fordi det er en relativ lav andel voksne som oppgir at de har vært utsatt for digitale seksuelle krenkelser, er det få personer i hver utøverkategori (som det fremgår i tabell 6.3). Dette betyr at det er vanskelig å slå fast med stor sikkerhet hvem som er utøvere av denne formen for seksuelle krenkelser, og det er usikkerhet knyttet til om disse tallene kan generaliseres til befolkningen som helhet. At det primært er yngre mennesker som i denne undersøkelsen forteller om slike opplevelser (se tabell 6.4), betyr at det er denne gruppen vi fanger opp her, og at for eldre deltakere som har erfart digitale seksuelle krenkelser, kan det være andre utøvere av disse krenkelsene. Dette har vi ikke mange nok deltakere til å utforske i sin helhet.

Siden digitale seksuelle krenkelser er en voldsform som har oppstått i nyere tid, og muligens preger visse aldersgrupper i samfunnet mer enn andre, er det sentralt å undersøke hvordan erfaringer med slike krenkelser fordeler seg innenfor ulike aldersgrupper i befolkningen. Ut fra et forebyggingsperspektiv er det også vesentlig å kartlegge når slike krenkelser debuterer i folks liv, slik at man kan iverksette forebyggende tiltak for å avverge at slike krenkelser finner sted. I tabell 6.4 nedenfor har vi kartlagt omfanget av digitale seksuelle krenkelser i hver aldersgruppe, mens i tabell 6.5 ser vi på alder for når man var utsatt for digitale krenkelser for første gang.

Tabell 6.4. Andel kvinner og menn utsatt for digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet i ulike aldersgrupper (tabellen leses horisontalt, fra venstre til høyre)

Alder	Kvinner utsatt (n=114)		Menn utsatt (n=77)	
	Antall	%	Antall	%
18–29 (n=710)	52	15	29	8
30–29 (n=663)	30	10	17	5
40–49 (n=800)	20	5	13	3
50–59 (n=916)	7	2	10	2
60–69 (n=826)	5	1	7	2

Merk. Den eldste aldersgruppen er tatt ut ettersom kun én hadde opplevd digitale krenkelser

I tabell 6.4 fremgår kun respondentens alder, og ikke alder for når de opplevde hendelsen. Andelen som rapporterer å ha blitt utsatt for digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet er størst for både kvinner og menn i den yngste aldersgruppen. For kvinner i alderen 18–29 år er det 15 % som har blitt utsatt, mot 8 % menn i samme aldersgruppe. Deretter synker andelen som har opplevd digitale krenkelser i løpet av livet, i takt med økt alder. For de eldste er det få som oppgir å ha vært utsatt for digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet. Dette illustrerer at digitale krenkelser er en voldsform som har oppstått i nyere tid og er en arena der flere unge deltar. Andelen som rapporterer digitale krenkelser i de ulike alderskohortene, øker ikke for de eldre aldersgruppene, selv om de har levd lengre og har høyere sannsynlighet for å ha opplevd en voldshendelse i løpet av livet.

Tabell 6.5. Alder utsatt for seksuelle digitale krenkelser første gang fordelt på kjønn

	Andel utsatt første gang
Totalt (n=4299)	4 % (n=187)
Under 18 år	2 %
18–29 år	1 %
30–39 år	1 %
Menn (n=2195)	3 % (n=74)
Under 18 år	1 %
18–29 år	1 %
30–39 år	1 %
Kvinner (n=2100)	5 % (n=113)
Under 18 år	3 %
18–29 år	2 %
30–39 år	1 %

Merk. 4 personer som opplevde digitale krenkelser oppga ikke alder for første hendelse.

Når vi i tabell 6.5 ser på alder for når de utsatte først opplevde digitale seksuelle krenkelser, ser vi at det er størst risiko for utsatthet når man er ung, og de fleste som var utsatt for digitale krenkelser for første gang, var yngre enn 18 år. I den yngste aldersgruppen er det også større andel kvinner enn menn som er utsatt. For menn er andelen utsatte jevnere fordelt på de yngste aldersgruppene.

Personer som var utsatt for voldtekt ved bruk av makt (n=337), sovevoldtekt (n=268) eller voldtekt da de var under 13 år (n=122), ble også spurt om de ble tatt bilde av eller filmet under voldtekten, eller om de er bekymret for at de ble det. Nedenfor i tabell 6.6 ser vi fordelingen av de utsatte som har opplevd dette.

Tabell 6.6. Andeler avbildet under ulike seksuelle overgrep, menn og kvinner (tabellen leses horisontalt, fra venstre til høyre)

Voldstyper	Ble avbildet eller er redd for det	
	Antall	%
Voldtekt ved makt/tvang	24	7
Sovevoldtekt	18	7
Voldtekt av barn <13	52	16

Merk. Ikke svart: Voldtekt makt/tvang: 6; Sovevoldtekt: 10; Voldtekt barn: 12.

Frykt for å ha blitt avbildet eller filmet under overgrepet var ikke veldig vanlig, men blant de som rapporterte voldtekt som barn under 13 år, oppga 16 % at de enten visste at de var avbildet, eller bekymret seg for det. For dem som hadde blitt utsatt for voldtekt ved makt eller tvang og sovevoldtekt, hadde vi muligheten til å skille mellom dem som visste at de var blitt avbildet, og dem som var bekymret for det. Vi fant at om lag halvparten av dem som fryktet dette (50 % for voldtekt og 44% for sovevoldtekt), også visste at overgrepet ble filmet.

Videre er det interessant å se om de som er utsatt for digitale krenkelser, også er utsatt for annen type vold.

Tabell 6.7. Digitale krenkelser og overlapp med andre voldstyper i prosent (tabellen leses horisontalt, fra venstre til høyre)

	Voldtekt/ sovevold- tekt	Andre seksuelle krenkelser/ overgrep	Alvorlig fysisk vold	Mindre alvorlig fysisk vold	Kontrolle- rende adferd
Digitale seksuelle krenkelser (n=191)	39 %	59 %	59 %	11 %	44 %

Merk. Alle sammenlikninger var statistisk signifikant ($p < 0,001$). Oddsforholdene mellom ulike typer voldstyper og digitale seksuelle krenkelser var statistisk signifikante ($p < 0,001$) for alle sammenlikninger, og oddsforholdene varierte mellom 2 og 5.

I tabell 6.7 kan vi se at det var til dels høy overlapp mellom digitale seksuelle krenkelser og andre voldstyper. Det vil si at personer som hadde opplevd digitale seksuelle krenkelser, også hadde opplevd andre former for vold. For

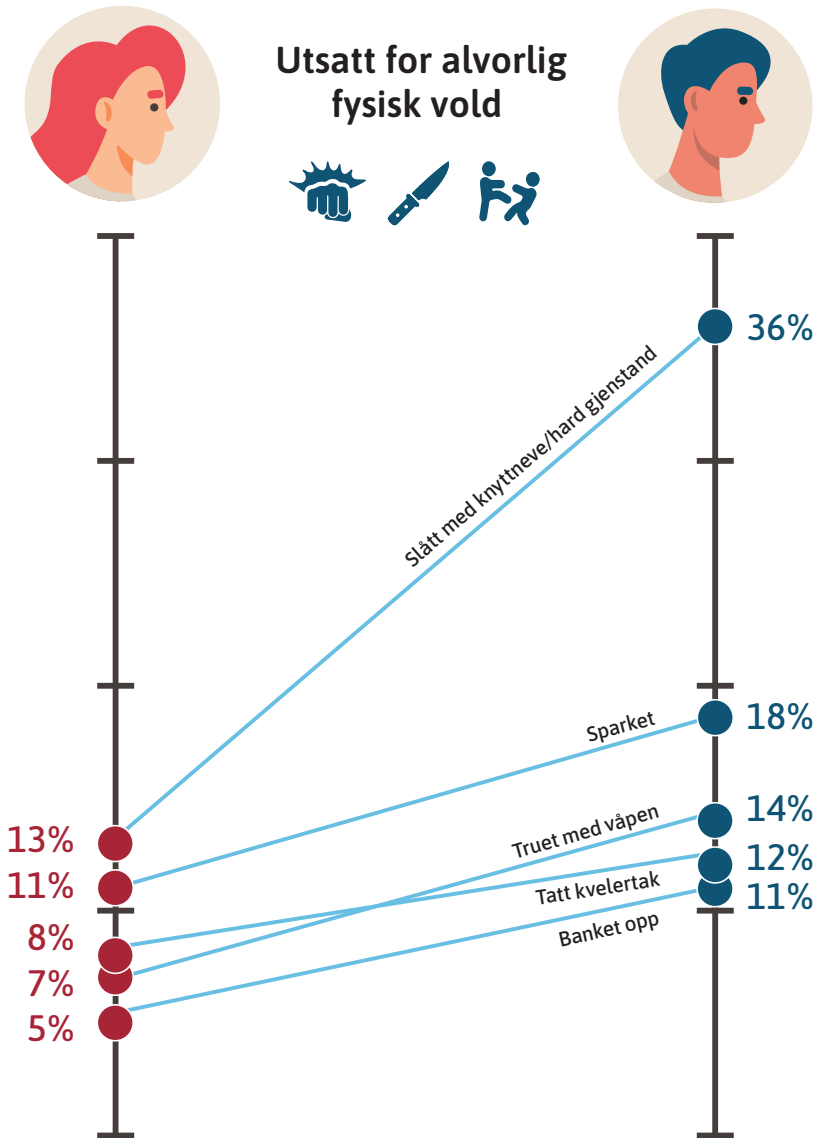
eksempel hadde nesten to av tre som var utsatt for digitale seksuelle krenkelser, opplevd andre seksuelle krenkelser. Omtrent like stor andel hadde opplevd alvorlig fysisk vold, mens 39 % av personer som var utsatt for digitale seksuelle krenkelser, også hadde opplevd ulike former for voldtekt. Dette tyder på at de som erfarer seksuelle digitale krenkelser, i stor grad også har vært utsatt for andre former for vold, også utover seksuell vold, som alvorlig fysisk vold og kontrollerende atferd fra partner.

Oppsummering

Det er ikke er så vanlig å bli utsatt for digitale krenkelser, og som forventet er det de yngste som er mest utsatt. I likhet med andre seksuelle overgrep er også utøver her i stor grad partner eller ekspartner, og i tillegg rammer den alvorligste formen flest kvinner. At digitale seksuelle krenkelser har relativt stor overlapp med andre voldsformer, er et viktig funn fordi nettet er en lett tilgjengelig arena med potensial for å ramme mange, og kanskje spesielt dem som er ekstra sårbare.

7 Utsatthet for fysisk vold som voksen

Hovedforfatter Maria Teresa Grønning Dale

Alvorlig fysisk vold som voksen:

- Nesten 40 % av respondentene har vært utsatt for minst én type alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år, dette gjaldt for nesten halvparten av mennene.
- 3 av 4 menn og 1 av 4 kvinner sa det var ukjente utøvere av alvorlig vold.
- De fleste har vært utsatt for vold fra menn.
- Flere kvinner enn menn var redde for å bli skadet eller drept etter alvorlig fysisk vold, mens flere menn rapporterte fysiske skader.
- Kvinner var utsatt flere ganger enn menn.
- Alvorlig fysisk vold fra kjæreste, partner eller tidligere partner var mye mer vanlig for kvinner.

Siste års prevalenser, alvorlig og mindre alvorlig vold:

- Det var ikke så vanlig å bli utsatt for mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold det siste året. I alt hadde 3 % vært utsatt for alvorlig fysisk vold og 3 % for mindre alvorlig fysisk vold.
- En større andel kvinner rapporterte at de hadde blitt utsatt for alvorlig fysisk vold i løpet av det siste året.
- 1 av 5 kvinner oppga at utøver var partner eller tidligere partner av alvorlig fysisk vold, mens 44 % av mennene oppga at partner eller tidligere partner var utøver av mindre alvorlig fysisk vold siste året.

Fysisk vold innebærer bruk av fysisk makt som fører til, eller har potensiale til, å påføre fysisk skade eller smerte (se definisjon fra Verdens helseorganisasjon [WHO]: Krug et al., 2002). På samme måte som i 2014-rapporten har vi valgt å skille mellom alvorlig og mindre alvorlig fysisk vold. Spørsmål om alvorlig vold i denne studien inkluderer hvorvidt deltagerne har blitt utsatt for slag med knyttneve eller hard gjenstand, blitt sparket, tatt kvelertak på, banket opp og/eller truet med våpen. Mindre alvorlig fysisk vold vil i denne rapporten inkludere å ha blitt kløpet, klørt, lugget eller slått med flat hånd. Betegnelsen «mindre alvorlig» fysisk vold er valgt av hensyn til det fysiske skadepotensialet ved den spesifikke handlingen, men disse handlingene kan likevel være svært krenkende og vonde for den som er utsatt. Denne inndelingen er nyttig i forebyggingsperspektiv, da det kan være ulikheter i hvem som blir rammet av den mer eller mindre alvorlige volden, og i tillegg vil vi kunne sammenlikne forekomsttall med andre studier som har benyttet samme fremgangsmåte og inndeling.

7.1 Alvorlig fysisk vold etter 18 år

Tabell 7.1 viser andelen kvinner og menn utsatt for alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år. Alle ble spurt konkret om de er slått med knyttneve eller hard gjenstand, blitt sparket, tatt kvelertak på, banket opp, truet med våpen og angrepet fysisk på andre måter. Alvorlig vold fra foresatte før 18 år er beskrevet i kapittelet om barndomsvold.

Tabell 7.1. Alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år

Voldstyper	Totalt (n=4295)		Kvinner (n=2100)		Menn (n=2195)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Slått med knyttneve eller hard gjenstand	1055	25	275	13	780	36	<0,001
Sparket deg	619	14	228	11	391	18	<0,001
Tatt kvelertak på deg	434	10	172	8	262	12	<0,001
Banket deg opp	337	8	95	5	242	11	<0,001
Truet deg med våpen	446	10	146	7	300	14	<0,001
Angrepet deg fysisk på andre måter	672	16	324	15	348	16	0,366
Alvorlig fysisk vold samlet#	1626	38	618	29	1008	46	<0,001

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

#Andel med minst ett ja-svar på voldstypene

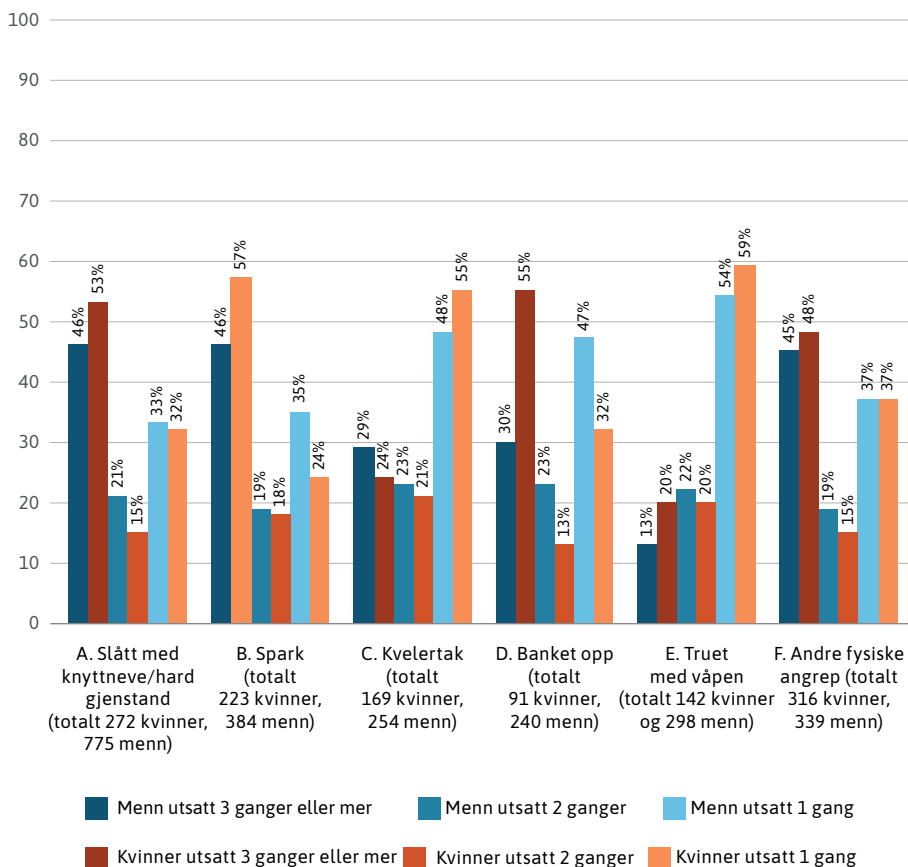
Nesten 40 % av respondentene har vært utsatt for minst én type alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år (se samlet alvorlig fysisk vold i tabell 7.1). Det er størst andel menn som rapporterer å ha blitt utsatt for alvorlig fysisk vold, der omtrent halvparten (46 %) rapporterer å ha opplevd minst én alvorlig fysisk voldelig hendelse etter at de fylte 18 år. Når vi ser på de spesifikke voldstypene hver for seg, var det å bli slått med knyttneve eller hard gjenstand den hyppigste voldsformen menn ble utsatt for, og for kvinner var det å bli angrepet på andre måter mest vanlig. Prosentandelen som rapporterte at de hadde blitt angrepet fysisk på andre måter, var rundt 16 %, og det kan tyde på at spørsmålene vi har stilt, ikke har klart å fange opp alt som deltagerne konkret betegner som alvorlig fysisk vold.

7.2 Karakteristikk ved hendelsene

Hos gruppen utsatt for alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år svarte 36 % at de var redde for å bli alvorlig skadet eller drept etter hendelsene. En større prosentandel kvinner (50 %) enn menn (27 %) rapporterte om denne frykten. Det var flere menn enn kvinner som fikk fysiske skader én eller flere ganger etter alvorlig fysisk vold, der andelen var 32 % av mennene og 19 % av

kvinnene. De som ble utsatt for alvorlig fysisk vold, ble i tillegg spurt om hvor mange ganger de hadde opplevd hver av disse typene alvorlig fysisk vold som voksen. Figur 7.1 viser antall ganger deltagerne har opplevd hver av disse voldstypene fordelt etter kjønn.

Figur 7.1. Andeler voldsutsatte fordelt på antall ganger utsatt for typer alvorlig vold for kvinner og menn

Merk. Ikke svart: A=9, B=11, C=8, D=6, E=7, F=18

De fleste voldsutsatte rapporterer at alvorlig fysisk vold har skjedd dem én gang i voksen alder. Både menn og kvinner utsatt én gang, rapporterer at det var mest vanlig å ha blitt truet med våpen og ha blitt tatt kvelertak på. Når vi spør respondentene om de har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold mer enn én

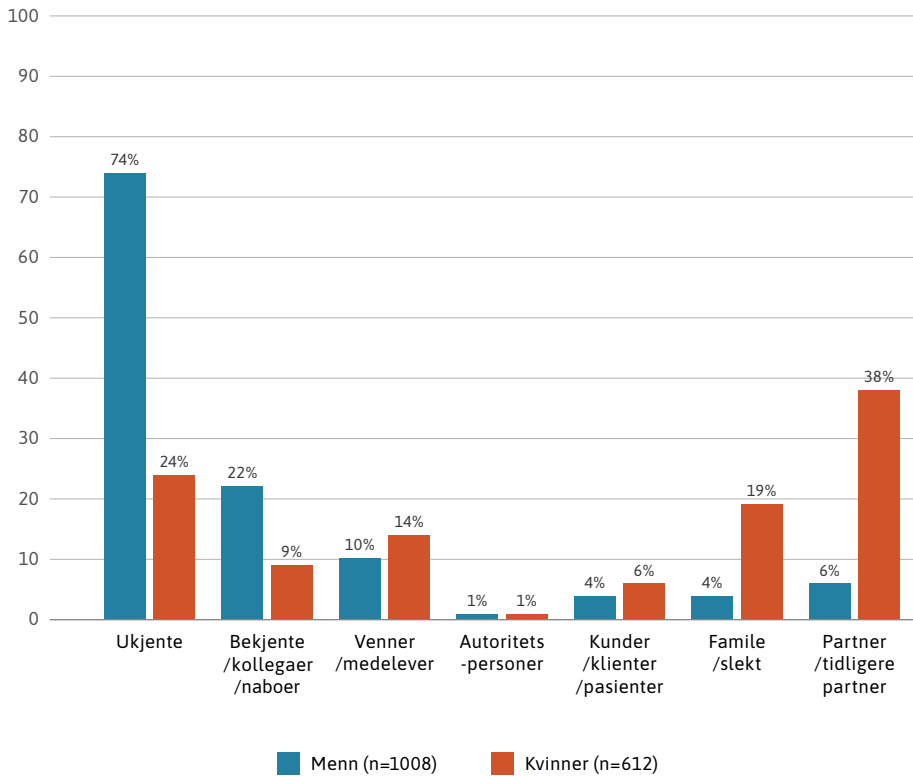
gang, er kvinner representert med de høyeste prosentandelene som har vært utsatt mer enn tre ganger. De som opplever gjentatte alvorlige voldshendelser, har større voldsbelastning og økt risiko for dårlig helse (Kessler et al., 2017). Det er fortsatt flere menn (n=869) enn kvinner (n=564) som samlet sett har blitt utsatt flere ganger, mens det er innad i gruppen av voldsutsatte at vi finner en større prosentandel kvinner som rapporterer å ha blitt utsatt mer enn tre ganger. Figuren viser videre at å bli sparket (57 %), banket opp (55 %), bli slått med knyttneve (53 %) og andre fysiske angrep (48 %) er mest vanlig for kvinner som blir hyppigst utsatt for alvorlig fysisk vold. For menn i denne gruppen er det spark, bli slått med knyttneve og andre fysiske angrep som er mest vanlig, der 45 % av andelen av disse tre voldsformene fordeler seg i denne gruppen. Det å bli tatt kvelertak på og truet med våpen er ikke like vanlig å oppleve flere ganger for verken kvinner eller menn.

7.3 Relasjon til utøver av alvorlig fysisk vold

De fleste utsatt for alvorlig fysisk vold, hadde vært utsatt for vold fra menn. 20 % av de utsatte har vært utsatt for vold fra kvinner, og 12 % oppga voldsutøvere av begge kjønn. En høyere andel av de voldsutsatte kvinnene oppga at det var kvinner som utøvde volden. Av de utsatte kvinnene var det 27 % som rapporterte at det var kvinnelige utøvere, mens 15 % av de utsatte mennene sa det var en kvinnelig utøver.

De som oppga å ha blitt utsatt for alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år, ble også spurt om hvilken relasjon de hadde til den eller dem som hadde utøvd volden. I alt 31 ulike relasjoner ble kartlagt, og respondentene hadde mulighet til å svare på flere alternativer. Svarene ble gruppert i syv hovedkategorier: 1) partner og eller tidligere partner inkludert gifte, samboere og kjærester; 2) familie og slekt inkludert foreldre, søsken, besteforeldre, egne barn, andre voksne/barn slektninger og stefamilie; 3) kunder, klienter og pasienter; 4) autoritetspersoner inkludert leder, trener, lærer og behandler; 5) venner inkludert også medelever og andre kjente barn og unge; 6) nabo, bekjente og kollegaer; og 7) ukjente de ikke har relasjon til, inkludert både barn og voksne.

Figur 7.2. Relasjon til utøver blant utsatte for alvorlig fysisk vold som voksen

I figur 7.2 ser vi at alvorlig fysisk vold fra partner eller tidligere partner er mye mer vanlig for kvinner enn for menn. Kvinner er også hyppigere utsatt fra annen familie. For menn er det ukjente personer som blir hyppigst rapportert som utøver av alvorlig fysisk vold. Samtidig ser vi at for kvinner er også gruppen med både ukjente og gruppen med kunder, pasienter og klienter relativt hyppig forekommende som utøvere, og for menn er gruppen «bekjente, kollegaer og naboer» relativt hyppig rapportert som utøver. Innad i denne gruppen var det mer vanlig at det var en bekjent som var utøver, enn kollega eller nabo, der bekjent utgjorde 20 % av de 22 % som ble rapportert innen denne utøverkategorien.

7.4 Mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold siste år

Respondentene fikk spørsmål om de i løpet av de siste 12 månedene hadde blitt utsatt for alvorlig fysisk vold eller mindre alvorlig fysisk vold. For mange som svarte på disse spørsmålene, skjedde dette mens samfunnet var helt eller delvis nedstengt og flere restriksjoner var innført på grunn av covid-19-pandemien. Under pandemien uttrykte mange som jobber med volds- og overgrepssatte bekymring for personers økte risiko for voldsutsatthet, særlig vold i nære relasjoner. Tilgangen på hjelpetjenestene ble også tematisert, og bekymring ble uttrykt for at utsatte ikke ville oppleve å få tilgang på tilstrekkelig hjelp. Samtidig har vi lite kunnskap om de faktiske forholdene knyttet til volds- og overgrepssatthet, og hjelpetjenesters tilbud under pandemien. Den kunnskapen som foreligger, er i all hovedsak basert på administrative data fra politiets straffesaksregister, og i noe grad kritesentrenes rapporter om hjelpsøking og kapasitet. I denne studien har vi, i tillegg til å kartlegge antall personer utsatt for fysisk vold det siste året, også spurt respondenten om pandemien påvirket mulighetene til å søke eller ønske om å søke hjelp. Det var 131 respondenter (78 kvinner og 53 menn) som svarte at de var utsatt for minst én voldshendelse under eller rett før samfunnet ble preget av smitteverntiltak for å bremse spredningen av koronaviruset, og dermed ble spurt om pandemien hadde påvirket muligheter eller ønsket om å søke hjelp. Det var dessverre ikke mulig å hente ut tilfredsstillende data basert på disse svarene, siden kun 8 % av de 131 svarte på hvorvidt pandemien hadde påvirket muligheter eller ønsker om å søke hjelp. Det kan likevel nevnes at den hyppigste årsaken til den opplevde dårlige tilgang til hjelpetjenester hos denne avgrensede svargruppen var dårlig bemanning og redusert tilbud. Ingen svarte at pandemien hadde gitt bedre muligheter til å søke hjelp.

Tabell 7.2 viser andelen kvinner og menn som har vært utsatt for alvorlig fysisk vold og mindre alvorlig fysisk vold de siste 12 måneder.

Tabell 7.2. Utsatthet for fysisk vold siste år

Voldstyper	Totalt (n=4295)		Kvinner (n=2100)		Menn (n=2195)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Alvorlig fysisk vold	128	3	75	4	53	2	<0,001
Mindre alvorlig fysisk vold	125	3	66	3	59	3	0,213

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

Ser vi på forekomstestimatene for mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold, var det ikke så vanlig å bli utsatt for dette det siste året før respondenten deltok i undersøkelsen. 3 % har vært utsatt for alvorlig fysisk vold, og det samme gjelder for mindre alvorlig fysisk vold. Selv om det har vært lav forekomst av alvorlig fysisk vold det siste året, ser vi at til forskjell fra estimerte forekomsttall for alvorlig fysisk vold i løpet av voksen alder (se tidligere tabell 7.1) der flest menn var utsatt, var det nå en noe større andel kvinner (4 %) enn menn (2 %) som rapporterte at de hadde blitt utsatt for alvorlig fysisk vold i løpet av det siste året. At samfunnet har vært helt eller delvis nedstengt de siste årene, kan ha påvirket voldsestimatene for blant annet menn som rapporterer å ha blitt utsatt for alvorlig fysisk vold fra ukjente utøvere. Vold som forekommer på utelivsarenaer samt gatevold, ble antakelig begrenset av covid-restriksjoner, mens vold fra partner sannsynligvis ikke påvirkes i like stor grad av restriksjonene. Av dem som sa de hadde vært utsatt for fysisk vold det siste året, rapporterte 27 % at de hadde blitt utsatt for fysisk vold fra partner eller tidligere partner. 21 % kvinner og 8 % menn oppga at utøver av alvorlig fysisk vold var partner eller tidligere partner. Det var ingen forskjell i andelen kvinner og menn utsatt for mindre alvorlig fysisk vold, men en noe større andel menn (44 %) sammenliknet med kvinner (34 %) oppga at partner eller tidligere partner var utøver av den mindre alvorlige fysiske volden.

Forrige omfangsundersøkelse fra 2014 viser at yngre, både menn og kvinner, er mer voldsutsatt enn eldre. Det er interessant å undersøke om dette gjelder for dette utvalget også. Fordelingen i tabell 7.3 viser aldersfordelingen hos dem som oppgir å ha blitt utsatt for alvorlig fysisk vold og mindre alvorlig fysisk vold det siste året.

Tabell 7.3. Andeler kvinner og menn utsatt for alvorlig fysisk vold siste år innad i ulike alderskohorter

Alder	Alvorlig fysisk vold siste året			
	Kvinner utsatt (n=75)		Menn utsatt (n=53)	
	Antall	%	Antall	%
18–29 (n=710)	25	7	27	8
30–29 (n=663)	12	4	12	3
40–49 (n=800) *	16	4	6	2
50–59 (n=916) *	15	3	5	1
60–69 (n=826)	4	1	2	1
70–74 (n=384)	3	2	1	1

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe. *p<0,05 for alvorlig fysisk vold mellom menn og kvinner innen hver alderskohort.

Tabell 7.4. Andeler kvinner og menn utsatt for mindre alvorlig fysisk vold siste år innad i ulike alderskohorter

Alder	Mindre alvorlig fysisk vold siste året			
	Kvinner utsatt (n=66)		Menn utsatt (n=59)	
	Antall	%	Antall	%
18–29 (n=710)	23	7	19	5
30–29 (n=663)	11	4	14	4
40–49 (n=800)	17	4	16	4
50–59 (n=916)	8	2	7	2
60–69 (n=826)	5	1	3	1
70–74 (n=384)	0	2	1	0

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

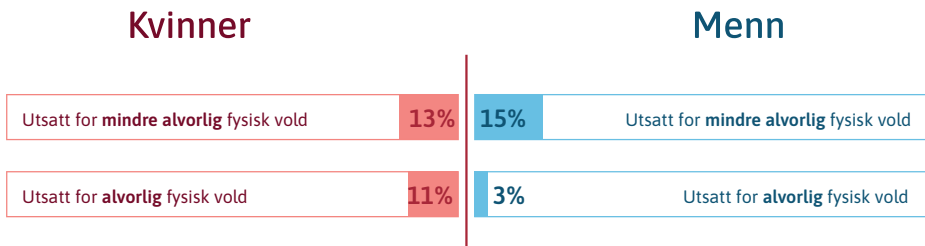
I tabell 7.3 og tabell 7.4 kan vi se andelen voldsutsatte det siste året fordelt i ulike alderskohorter. Det var ikke så vanlig å bli utsatt for fysisk vold blant dem i alderen 30 år og eldre. I samsvar med tidligere forskning vil den største prosentandelen av voldsutsatte fordele seg i den yngste alderskohorten for både kvinner og menn. Dette gjelder for både alvorlig og mindre alvorlig vold. Halvparten av alle menn som har rapportert at de har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold det siste året, er i alderen 18–29 år (27 av 53). En tredjedel av gruppen fysisk voldsutsatte kvinner (både for alvorlig og mindre alvorlig fysisk vold) er også i den yngste aldersgruppen.

Oppsummering

Alvorlig fysisk vold er en voldsform som forekommer ofte, og nesten halvparten av hele utvalget har opplevd dette som voksen. Denne voldsformen rammer en betydelig større andel menn. Selv om vi ikke spør konkret om hvor volden ble utøvd, kan vi basert på andelen ukjente utøvere anta at vold mot menn oftere forekommer i det offentlige rom, som for eksempel på utelivsarenaer eller på gaten. Kvinner blir i større grad utsatt av partner, og antakelig forekommer volden oftere i hjemmet. Når vi ser på siste års prevalenser for mindre alvorlig vold, er disse lavere enn forrige omfangsundersøkelse (3 % for begge voldformer), som tyder på at det overordnet sett ikke var mye fysisk vold det siste året blant voksne. At samfunnet har vært helt eller delvis nedstengt på grunn av covid-19-restriksjoner de siste årene kan ha påvirket voldsestimaterne, særlig når det gjelder vold fra ukjente.

8 Utsatthet for partnervold som voksen

Hovedforfatter Maria Teresa Grønning Dale

- Kvinner var mest utsatt for alvorlig partnervold. 1 av 10 kvinner har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner sammenliknet med 3 % av mennene.
- Når det gjelder den mindre alvorlige partnervolden, var menn mer utsatt (15 %, mot 13 % av kvinnene).
- 1 av 20 kvinner har vært utsatt for voldtekt ved makt og tvang fra partner.
- Flere kvinner var utsatt for partnerkontroll.*
- Menn som hadde blitt utsatt for alvorlig fysisk vold var mer utsatt for partnerkontroll via nett.*
- 9 av 10 utsatt for alvorlig fysisk partnervold eller voldtekt har i tillegg opplevd minst én av de fire formene for kontrolladferd fra partner.
- 3 % hadde sett noen i husholdningen skade et kjæledyr med vilje, og av dem som hadde sett dette, hadde to tredjedeler selv opplevd å ha blitt voldsutsatt, og av disse var 73 % kvinner.

Vold i nære relasjoner, deriblant partnervold, blir ofte ansett som spesielt alvorlig (García-Moreno et al., 2006). Vold i parforhold kan ta mange former, og i mange tilfeller utsettes partner for flere typer vold. Dette kan utgjøre det som kalles et voldsvelde, der vold og kontroll gjennomgående preger forholdet. I kontrast til dette finnes også voldelige parforhold der volden er mindre alvorlig, forekommer mer sporadisk og der ofte begge parter utøver voldelige handlinger (Johnson, 2007; Johnson & Leone, 2005).

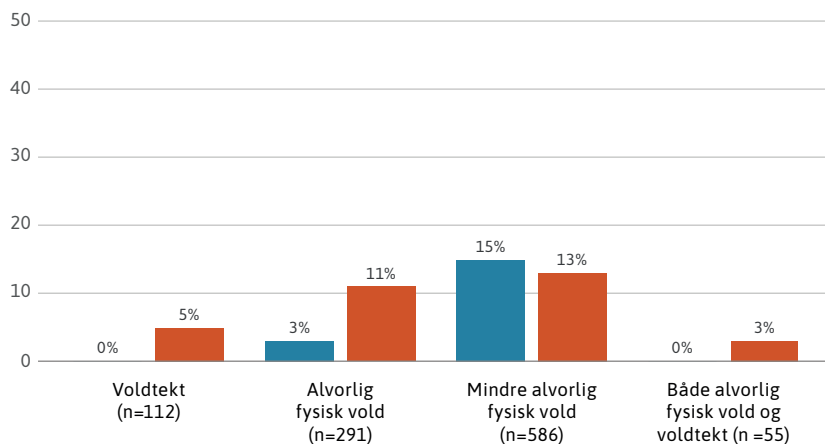
I dette kapittelet har vi valgt å fokusere på flere former for partnervold. Vi har spurt om den mindre alvorlige fysiske volden, som lugging, klyping og slag med flat hånd (handlingene med mindre fysisk skadepotensial, som likevel kan være svært krenkende og vonde for den som er utsatt). Vi har også spurt om fysiske voldshandlinger med potensial for alvorlig fysisk skade. Den psykiske volden i voldelige parforhold har ofte et sterkt element av kontroll i seg. I denne undersøkelsen har vi fokusert på kontroll, og kartlagt flere former for kontrollerende atferd fra partner, inkludert overvåkning og sjalusi. I tillegg vil vi presentere tall på voldtekt der partner er utøver. Med *partner* vil vi i dette kapittelet mene kjæresten, samboeren og ektefeller, i tillegg til ekspartnere.

Vold mot kjæledyr er et tema som har fått økende oppmerksomhet de siste årene. Slik vold kan inngå som en del av familievolden. I dette kapittelet vil vi presentere tall på vold mot kjæledyr, og se på hvorvidt det henger sammen med annen vold i hjemmet.

8.1 Forekomst av fysisk partnervold og voldtekt i voksen alder

Mindre alvorlig fysisk partnervold ble målt ved spørsmål om respondentene noen gang i livet har opplevd at nåværende partner eller tidligere partner hadde kløpet, klort, lugget eller slått med flat hånd. Videre ble de spurt om alvorlig fysisk vold, som innebærer at partner har slått med knyttneve eller hard gjenstand, sparket, tatt kvelertak, banket dem opp, truet med våpen eller angrepet dem fysisk på andre måter. Respondentene ble også spurt om partner hadde tvunget dem til seksuell omgang ved bruk av fysisk makt eller alvorlige trusler (kalt voldtekt ved makt eller tvang). Figuren under viser prosentvis forekomst av disse tre voldsformene for hele utvalget. I tillegg har vi slått sammen alvorlig fysisk vold og voldtekt for å se om andelen utsatt for fysisk partnervold i tillegg hadde blitt voldtatt av partner.

Figur 8.1. Forekomst av vold og overgrep i parforhold for kvinner og menn i voksen alder

Fjorten prosent av hele utvalget hadde opplevd mindre alvorlig partnervold i voksen alder. Det var en signifikant forskjell mellom kvinner og menn, der menn var mer utsatt for slik vold enn kvinner var ($p=0,037$). Når vi ser på hvem som blir utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner eller tidligere partner etter fylte 18 år, er kjønnsfordelingen annerledes. Flere kvinner utsettes for alvorlig vold fra partner, enn det menn gjør. Dette er i samsvar med andre studier der kvinner utsettes for flere alvorlige voldshendelser (Bjørnholt & Hjemdal, 2018). Totalt har 7 % opplevd dette, mens det blant kvinnene var 11 % som oppga at de har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner. Dette var signifikant mer enn blant menn, der 3 % var utsatt for alvorlig fysisk partnervold ($p<0.001$). Når vi ser på voldtekt ved makt eller tvang fra en partner, oppgir 5 % av kvinnene å ha blitt utsatt. Det var kun fem menn i utvalget som rapporterte å ha blitt utsatt for partnervoldtekt, og det var ikke mulig å gjøre en statistisk sammenlikning basert på kjønnsforskjeller eller beskrive noen mønster i forekomst for denne gruppen. Dette er i samsvar med andre studier og forskning, der man stabilt, på tvers av kulturer og tidsperiode, finner at voldtekt rammer flest kvinner (WHO, 2021). Ser vi på alvorlig fysisk vold og voldtekt samlet, var det totalt 3 % som har opplevd begge voldsformer fra partner.

8.2 Fysisk partnervold samlet for kvinner og menn

Partnervold av ulik alvorlighetsgrad kan forekomme sammen, og vi ønsket å undersøke i hvor stor grad de fysiske voldsformene forekommer isolert eller sammen for dem som er utsatt.

Tabell 8.1. Partnervold samlet (kun fysisk vold)

Voldstyper	Totalt (n=4295)		Kvinner (n=2097)		Menn (n=2192)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Kun alvorlig partnervold	82	2	77	4	5	-	-
Kun mindre alvorlig partnervold	378	9	105	5	273	13	<0,001
Utsatt for både alvorlig og mindre alvorlig partnervold	209	5	159	8	50	2	<0,001
Totalt samlet fysisk partnervold, opplevd kun en eller begge voldstypene#	669	16	341	17	328	15	<0,256

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

#Enten alvorlig vold og mindre alvorlig vold, eller begge voldstypene.

- For lite antall i gruppen til signifikantesting av kjønnsforskjeller

I undersøkelsen finner vi like store andeler menn som kvinner som har blitt utsatt for en eller annen form for fysisk partnervold. Samlet hadde 16 % av kvinnene og 15 % av mennene noen gang vært utsatt for fysisk vold fra partner. Det ser likevel ut til at kvinner rammes hardere av partnervold enn menn. Ser vi på de som har opplevd fysisk partnervold, enten isolert eller i kombinasjon med mindre alvorlig partnervold, er det en klar overvekt av kvinner. Det er også klart flere menn som kun har opplevd mindre alvorlig fysisk partnervold.

8.3 Kontroll i parforhold

I sammenheng med partnervold er det viktig å undersøke om man også blir utsatt for kontroll, hvorvidt det opptrer sammen med fysisk vold, og om det er en kjønnsforskjell i utvalget vårt når det gjelder forekomst og opplevelse av dette. Fra tidligere studier vet vi at vold og kontroll ofte forekommer sammen (Bjørnholt & Helseth, 2019; Johnson & Leone, 2005; Skjørten et al., 2019).

I denne studien stilte vi fire spørsmål om kontrollerende adferd: om respondentene noen gang hadde opplevd at en kjæreste, partner eller ektefelle kontrollerte hva de brukte tiden på; om de måtte gjøre rede for hvor de hadde vært; om partner var sjalu eller mistenksom overfor venner; eller om de ble overvåket på nett av partner, for eksempel via sosiale medier.

Fordi det å ha vært utsatt for en enkelt form for kontroll ikke nødvendigvis trenger å bety at kontroll har gjennomsyret parforholdet, ønsket vi å se på kombinasjonen av flere former for kontroll og summere sammen flere typer kontrolladferd. Siden overvåking på nett er et relativt nytt fenomen som ikke nødvendigvis er like relevant for voldelige forhold som ligger flere tiår tilbake i tid, bestemte vi oss for å sette som kriterium i sumskåren at man måtte ha svart ja på minst tre av fire kontrollformer. Denne samlevARIABLEN har vi valgt å betegne som *omfattende kontroll*, fordi partnerkontrollen tar flere former og vil være mer gjennomgripende i forholdet.

Tabell 8.2. Kontroll i parforhold noen gang i livet

Kontrolladferd	Totalt ^a (n=4295)		Kvinner (n=2100)		Menn (n=2195)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
A. Kontrollert hva du brukte tiden på	954	22	478	23	476	22	0,419
B. Krevde at du hele tiden måtte gjøre rede for hvor du hadde vært	794	19	422	20	372	17	0,007
C. Var sjalu eller mistenksom overfor vennene dine	1278	30	664	32	614	28	0,011
D. Overvåket deg via nett, for eksempel sosial medier	381	9	153	7	228	11	<0,001
Omfattende partnerkontroll, minst tre spm#	668	16	365	17	303	14	<0,001
Kontroll i parforhold en eller flere§	1530	36	744	36	786	36	0,678

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

§ Andel med minst ett ja-svar på voldstypene

#Sumskåre, svart ja på minst tre kontrollspørsmål

^a Antall ikke svart: A=21; B=18; C=20; D=83

Det var ganske mange som hadde opplevd en eller annen form for kontroll i parforholdet: Over en tredjedel av både kvinner og menn rapporterte dette (36 %). Når vi ser på enkeltformer for kontroll, er det ulikheter i opplevd partnerkontroll hos menn og kvinner. Menn opplever oftere å bli overvåket på nett enn kvinner, mens kvinner noe oftere opplever sjalusi og å måtte gjøre rede for hvor de har vært. Men når vi ser på den mer omfattende kontrollen, der flere kontrollformer forekommer sammen, er kvinner mer utsatt (17 % mot 14% av menn).

8.4 Kontroll i parforhold i kombinasjon med alvorlig fysisk vold

Kontroll fra partner kan antas å være spesielt alvorlig om den opptrer samtidig med alvorlig fysisk vold, siden det reflekterer høyere grad av misbruk og sårbarhet i parforholdet. I tillegg kan vi tenke oss at kontrollen oppleves som særlig truende når den utsatte har erfart at partneren også er fysisk voldelig. Vi så derfor på kombinasjonen av alvorlig fysisk vold og kontroll fra partner (tabell 8.3). Siden det var forholdsvis få personer som hadde opplevd voldtekt fra partner, særlig blant mennene, var det ikke mulig å se på kjønnsforskjeller i overlapp. Vi har likevel rapportert funn på voldtekt og kontroll under tabellen i dette avsnittet, da det er interessant å se om grad av samsvar i voldsform også gjelder for denne gruppen utsatte.

Tabell 8.3. Kontroll i parforhold noen gang i livet og andel utsatt for alvorlig fysisk partnervold

Kontrolladferd	Totalt utsatt (291)		Kvinner utsatt (236)		Menn utsatt (55)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Kontrollert hva du brukte tiden på	216	75	172	73	44	80	0,390
Krevde at du hele tiden måtte gjøre rede for hvor du hadde vært	190	66	149	64	41	76	0,111
Var sjalu eller mistenksom overfor vennene dine	229	80	181	78	48	87	0,139
Overvåket deg via nett, for eksempel sosial medier	79	29	54	24	25	46	0,002
Omfattende partnerkontroll, minst tre spm #	180	62	140	59	40	73	0,089
Kontroll i parforhold en eller flere§	253	88	201	86	52	95	0,110

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

§ Andel med minst ett ja-svar på voldstypene

#Sumskåre, svart ja på minst tre kontrollspørsmål

Vi finner at de fleste som har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner, har opplevd en eller annen form for partnerkontroll (86 % av kvinnene og 95 % av mennene). Dette er i tråd med tidligere forskning, der man finner stor overlapp mellom kontroll og fysisk vold i parforhold. Nesten to av tre har vært utsatt for tre eller flere former for kontroll, der andelen menn er 73 %, mot 59 % kvinner. Innad i gruppen av dem som er utsatt for alvorlig fysisk partnervold, finner vi at selv om det er færre utsatte menn enn kvinner, er menn i større grad utsatt for kontroll på nett. I alt 46 % av menn utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner rapporterer at partner overvåker dem, sammenliknet med 24 % av kvinnene. Dette er i samsvar med studier om partnervold som viser at menn i stor grad rapporterer om psykisk vold fra partner (Lien & Lorentzen, 2019).

Totalt hadde 80 % av dem som var utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner, opplevd at partner var sjalu eller mistenksom overfor venner. Samlet sett finner vi stor overlapp mellom partnerkontroll og fysisk partnervold, og

andelen som rapporterer kontroll ser jevnt over ut til å være lik for begge kjønn. Unntaket er overvåkning på nett, der flere voldsutsatte menn er rammet.

Vi undersøkte også om andelen kvinner voldtatt av partner (n=107) hadde opplevd *omfattende partnerkontroll*, hvor flere kontrollformer forekommer sammen. Forekomsten fordelte seg omtrent likt som for dem som er utsatt for alvorlig fysisk vold, der en vesentlig andel av de voldsutsatte også opplevde omfattende kontroll i partnerrelasjonen (71 %). Også her hadde én av ti utsatte for partnervoldtekt også opplevd minst én eller flere kontrollformer fra partner (91 %).

8.5 Vold mot kjæledyr

Noen studier tyder på at vold mot kjæledyr har sammenheng med annen voldsutøvelse. Vi ønsket å undersøke dette, og spurte alle respondenter om noen i husholdningen med vilje har skadet et kjæledyr (tabell 8.4).

Tabell 8.4. Vold mot kjæledyr

Voldstyper	Totalt ^a (n=4289)		Kvinner (n=2097)		Menn (n=2192)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Har du sett noen i husholdningen med vilje har skadet et kjæledyr?	122	3	86	4	36	2	<0,001

Tabellen viser antallet (n) i hver gruppe og prosentandel (%) innen hver gruppe.

^a Ikke svart: n= 6, Ikke opplevd vold mot dyr eller har ikke kjæledyr: n=4 171

I denne studien rapporterte 3 % at de hadde sett noen de bodde sammen med skade et kjæledyr med vilje, og av dem som rapporterte dette, var over to tredjedeler kvinner. Videre fortalte 34 % av dem som hadde sett vold mot kjæledyr, at dyret ble skadet, og 4 % fortalte at veterinær ble involvert. Det betyr at veterinærer bare kommer til i et mindretall av saker der kjæledyr utsettes for vold.

Av dem som hadde sett noen skade kjæledyret med vilje, hadde 64 % (78 personer) selv opplevd å ha blitt utsatt enten for alvorlig fysisk vold, voldtekt

eller sovevoldtekt i løpet av livet. Av disse var 73 % kvinner. I tillegg hadde 66 % av dem som hadde opplevd vold mot dyr, også opplevd alvorlig vold i barndommen (seksuelle overgrep før 13 år, voldtekt eller sovevoldtekt før 18 år, alvorlig fysisk vold i barndom, vitne til vold mellom foreldre og psykisk vold barndom). Igjen var flertallet kvinner (74 %). Utøver av vold mot kjæledyr var oftest far eller stefar (36 %) eller partner, kjæreste eller ektefelle (31 %). I tillegg hadde 21 % opplevd at en person i husstanden har skadet eller truet med å skade familiens kjæledyr for å ramme dem personlig, og av disse var 85 % kvinner.

Oppsummering

Partnervold rammer både menn og kvinner, men kvinner er oftere utsatt for den mest alvorlige og gjentakende partnervolden. Overlappen mellom ulike former for partnervold er betydelig, og det peker seg ut en relativt stor gruppe som er særlig utsatt, for eksempel mennesker som lever i parforhold med alvorlig fysisk vold og gjennomgripende kontrollatferd fra partner. Også menn opplever kontroll og overvåkning fra partner. Vi fant at menn utsatt for alvorlig fysisk partnervold i større grad var utsatt for partnerkontroll via nett.

9 Vold, overgrep og mobbing i barndommen

Hovedforfatter Else-Marie Augusti

1 av 4 hadde opplevd minst en type alvorlig barndomsvold

- Om lag 1 av 10 oppga å ha blitt utsatt for alvorlig fysisk vold i barndommen.
- Omtrent 1 av 3 hadde vært utsatt for mindre alvorlig fysisk vold fra foreldrene sine i oppveksten, som var den mest utbredte formen for barndomsvold rapportert.
- Omtrent 1 av 5 hadde vært utsatt for en eller annen form for seksuelle overgrep før fylte 18 år.
- Jenter var langt mer utsatt for seksuelle overgrep i barndommen, enn gutter.
- 1 av 5 oppga å ha opplevd mobbing på skolen i oppveksten.

Under følger omfanget av utsatthet for vold og overgrep i barndommen for dem som deltok i studien. Omsorgssvikt, psykisk vold, fysisk vold (alvorlig og mindre alvorlig) og det å oppleve vold mellom foreldrene er kartlagt. Disse voldsformene er avgrenset til erfaringer som har skjedd i personens omsorgssituasjon, fra én eller flere personer med omsorgsansvaret, som regel mor eller far. I Norge ble det i 1972 innført en lov som forbyr enhver form for fysisk avstraffelse av barn. Denne loven har blitt styrket ved Norges ratifisering (1991) og senere innlemmelse (2003) av FNs barnekonvensjon i norsk lov. Uavhengig av foreldrenes intensjon med voldsbruken, er det ansett som krenkende og i strid med loven å utsette barn for denne typen handlinger. Psykisk vold er også behørig omtalt i lov og forarbeider til lov om barns rett til en oppvekst uten krenkelser.

I tillegg til vold fra omsorgsgivere, kartlegges seksuelle overgrep før fylte 18 år og utsatthet for mobbing i barndommen. Seksuelle overgrep i barndommen omhandler seksuelle handlinger begått mot personen i barndommen både før og etter fylte 13 år. For seksuelle overgrep i barndommen, kan disse være begått av både foreldre, andre familiemedlemmer og personer utenfor familien. Mobbing defineres her som alvorlige krenkelser som individet har erfart i barndommen, disse kan være av både fysisk og psykisk karakter. Mobbing kan sies å tendere mot visse former for vold, og i noen tilfeller vil vold inngå som del av mobbeatferden. Samtidig ansees mobbing og vold som ulike fenomener som omhandles i ulike fagfelt, selv om atferden i mange tilfeller overlapper. Viktig i forståelsen av mobbing er opplevelsen av maktesløshet og å ikke kunne unnsnippe krenkelsene som over tid har vært påført av jevnaldrende.

9.1 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt innebærer fravær av tilstrekkelig omsorg på ett eller flere områder, blant annet fysisk, emosjonelt og helsemessig (f.eks. ikke ta med barnet til legen ved behov). Hva som defineres som omsorgssvikt, vil være knyttet til barnets alder og til de omsorgsbehov barnet til enhver tid har. Dette kan variere, ikke bare på grunnlag av alder, men også knyttet til barnets fungering og eventuelle mer eller mindre forbigående utfordringer barn kan ha i løpet av oppveksten. I denne undersøkelsen er det stilt tre spørsmål om *emosjonell omsorgssvikt*. Den emosjonelle omsorgssvikten kan sies å være mer universell på tvers av alder og handler om å unnlate å formidle til barnet

at man bryr seg, passer på og beskytter barnet mot farer i omgivelsene, at barnet opplever å ikke føle seg elsket av foreldrene sine, eller at foreldrene unnlater å gi barnet en følelse av å bety noe. Omsorgssvikt defineres i de fleste tilfeller som noe som pågår over tid. Enkeltstående opplevelser av å føle at foreldrene ikke verdsetter barnet tilstrekkelig inkluderes ikke her. I denne studien er personer som oppgir å ha opplevd dette aldri, sjelden eller noen ganger inkludert i gruppen som forteller om omsorgssvikt i oppveksten.

Tabell 9.1. Omsorgssvikt i oppveksten

Følte du aldri, sjelden eller noen ganger at noen i familien din...	Totalt (n=4299)		Kvinner (n=2100)		Menn (n=2195)		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
tok vare på eller beskyttet deg	226 ^a	5	129	6	96	4	0,007
elsket deg	441 ^b	10	250	12	190	9	0,001
fikk deg til å føle at du betydde noe for dem	344 ^c	8	203	10	140	6	0,001
Opplevd omsorgssvikt	542	13	298	14	243	11	0,001

Merk. Personer som svarer aldri, sjelden eller noen ganger på spørsmålene er telt i fremstillingen om omsorgssvikt. Ikke svart: a, n=8; b, n=22; c, n=12.

Som det fremkommer i tabell 9.1, er det omtrent én av ti som har opplevd omsorgssvikt i oppveksten. Det dreier seg særlig om følelsen av at man ikke har blitt elsket, men også om å føle at man ikke har betydd noe for foreldrene sine. Flere kvinner enn menn forteller om slike opplevelser i oppveksten. Kjønnsforskjellen er statistisk signifikant.

9.2 Psykisk og fysisk vold fra foreldrene

Psykisk vold innebærer *gjentatte* opplevelser av å bli ydmyket, latterliggjort eller hånet av foreldrene. Det er stilt ett spørsmål om psykisk vold i barndommen i undersøkelsen.

I likhet med andre rapporter om vold mot barn, skiller vi også her mellom alvorlig og mindre alvorlig fysisk vold. Dette skillet er ment til å differensiere mellom det fysiske skadepotensialet til voldshandlingen (mindre alvorlige voldshandlinger mot barn kan likevel oppleves svært krenkende, se side 2 for en redegjørelse for hvordan vi omhandler alvorlighet).

Tabell 9.2. Psykisk og fysisk vold fra foreldre i oppveksten

	Totalt		Kvinner		Menn		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Lugget eller kløpet	668	16	317	15	350	16	0,649
Ristet eller dyttet voldsomt	439	10	192	9	246	11	0,051
Slått med flat hånd	759	18	378	18	381	17	0,559
Mindre alvorlig fysisk vold	1195	28	570	27	624	28	0,639
Slått med knyttneve eller hard gjenstand	145	3	78	4	67	3	0,453
Sparket	89	2	48	2	41	2	0,604
Banket opp	113	3	58	3	55	3	0,826
Angrepet fysisk på annet vis	216	5	125	6	91	4	0,023
Alvorlig fysisk vold	353	8	192	9	161	7	0,082
Noen form fysisk vold	1272	30	616	29	655	30	0,917
Psykisk vold^b	642	15	378	18	262	12	<0,001

Merk. b=19 ikke svart

Som det fremkommer av tabellen, er det langt vanligere at deltakerne har opplevd mindre alvorlig fysisk vold, enn alvorlig fysisk vold. Psykisk vold i barndommen forekommer hyppigere enn alvorlig fysisk vold, men mindre hyppig enn mindre alvorlig fysisk vold i barndommen. Noen av deltakere i denne studien vokste opp i en tid da fysisk avstraffelse av barn var en mer utbredt form for oppdrageratferd. Men allerede på 1970-tallet ble denne formen for fysisk avstraffelse av barn i oppdragerøyemed forbudt. De siste årene har det også vært rapportert en nedgang i den mindre alvorlige volden når denne har blitt kartlagt i omfangsundersøkelser blant unge voksne (Mossige & Stefansen, 2007, 2016). I den forrige undersøkelsen om vold og voldtekt i den norske voksne befolkningen, ble det også rapportert en betydelig mindre andel mindre alvorlig fysisk vold i de yngre aldersgruppene, enn i de eldre aldersgruppene (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Den psykiske volden som rapporteres fra oppveksten, er ulikt fordelt mellom kjønnene. En større andel kvinner enn menn forteller om opplevelser med

psykisk vold fra foreldrene i oppveksten. Denne forskjellen var statistisk signifikant og er et resultat som likner det som er funnet i tidligere omfangsundersøkelser knyttet til kjønnsforskjeller i opplevelsen av psykisk vold i oppveksten (Hafstad & Augusti, 2019; Thoresen & Hjemdal, 2014).

9.3 Opplevd vold mellom foreldre

Å oppleve vold mellom foreldrene innebærer i denne studien å se eller høre at én eller begge foreldrene (eller omsorgspersonene) utøver fysisk vold mot hverandre i oppveksten. At foreldre utøver vold mot hverandre er et fundamentalt brudd på den tryggheten foreldre skal representere for barnet, og setter barn i en maktesløs situasjon. Derfor ser man alvorlig på denne typen opplevelser i oppveksten. Vold i hjemmet kan også forekomme i form av psykiske eller seksuelle krenkelser mot andre familiemedlemmer, men det er ikke målt i denne studien.

Tabell 9.3. Opplevd vold mot én eller begge foreldrene i oppveksten

	Totalt		Kvinner		Menn		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Slo den andre med flat hånd	283	7	153	7	130	6	0,172
Slo den andre med knyttneve eller hard gjenstand	123	3	83	4	40	2	<0,001
Sparket den andre	80	2	54	3	26	1	0,003
Tok kvelertak på den andre	67	2	43	2	24	1	0,040
Angrep den andre fysisk på annen måte	196	5	127	6	68	3	<0,001
Opplevd fysisk vold mellom foreldrene	386	9	221	10	164	8	0,001

Merk. 14 personer (0,3 %) svarte at de ikke visste eller ikke ønsket å svare på spørsmål knyttet til foreldres utøvelse av vold mot hverandre.

Omtrent én av ti har opplevd at én eller begge foreldre har vært utsatt for fysisk vold av partner. Dette dreier seg om opplevelser der respondenten i barndommen opplevde å se eller høre at én eller begge foreldrene angrep den andre fysisk. Omfanget av å ha opplevd at minst én av foreldrene har vært utsatt for fysisk vold av en partner, er tre prosentpoeng høyere i denne

undersøkelsen sammenliknet med det ungdommene som deltok i UEVO-studien rapporterte (Hafstad & Augusti, 2019). Tallene er til gjengjeld mer like dem som ble rapportert i UngVold-undersøkelsen gjennomført i 2015 (Mossige & Stefansen, 2016).

Det er en statistisk signifikant kjønnsforskjell i omfanget av å ha opplevd at minst én forelder er utsatt for vold i hjemmet. Sett under ett forteller en moderat andel flere kvinner enn menn om denne typen opplevelser i oppveksten. Det er kun opplevelser av å ha sett én eller begge foreldrene utsette den andre for slag med flat hånd at det ikke er snakk om statistisk signifikante kjønnsforskjeller i omfang.

9.4 Seksuelle overgrep før fylte 18 år

I denne studien har seksuelle overgrep før fylte 18 år blitt kartlagt. Dette defineres som; (1) ethvert seksuelt overgrep begått av en person 5 år eller eldre enn barnet som på tidspunktet for overgrepet var yngre enn 13 år. Med overgrep menes enhver form for seksuell kontakt, og knyttes både til beføling og inntrenging; (2) voldtekt ved tvang eller makt før fylte 18 år, der dette forstås som gjennomført eller forsøkt gjennomført inntrenging (oralt, vaginalt, analt) ved bruk av makt eller tvang.; (3) seksuelle overgrep (beføling og/eller inntrenging) begått mens den utsatte var ute av stand til å motsette seg handlingen, slik som for eksempel beruset eller sov, her kalt soveovergrep; og (4) seksuelle overgrep begått digitalt (ufrivillig fotografert/filmet under seksuelle handlinger, spredt bilder, truet med å spre seksuelle bilder).

Tabell 9.4. Seksuelle overgrep og voldtekt før fylte 18 år

	Totalt		Kvinner		Menn		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Seksuelle overgrep før fylte 13 år	328 ^a	8	242	12	87	4	<0,001
Voldtekt før fylte 18 år	176 ^b	4	156	7	20	1	<0,001
Digitale seksuelle krenkelser før fylte 18 år	191 ^c	4	52	3	24	1	<0,001
Seksuelle overgrep mens beruset/sov før fylte 18 år	91	2	76	4	15	1	<0,001
Minst en form for seksuelle overgrep før fylte 18 år (minst en av dem som er listet over)	526	12	411	20	118	5	<0,001

Ikke svart: a, n=14; b, n=22; c, n=15.

122 (3 %) personer fortalte at de hadde opplevd et seksuelt overgrep før fylte 13 år som innebar inntrengning eller forsøk på inntrengning (vaginalt, analt eller oralt). Når det gjelder digitale seksuelle overgrep før fylte 18 år, er det viktig å merke seg at mindretallet av deltakerne i studien vokste opp i en tid da digitale medier var utbredt. Det er derfor ikke alle deltakere dette spørsmålet har vært aktuelt for. Det bør tas med i vurderingen av dette tallet.

Langt flere kvinner enn menn rapporterer om seksuelle overgrep i barndommen. Kjønnforskjellene for denne typen overgrep er i tråd med det som har vært rapportert i tidligere norske studier på omfanget av vold og overgrep (Hafstad & Augusti, 2019; Mossige & Stefansen, 2007, 2016; Thoresen & Hjemdal, 2014).

9.5 Mobbing i barndommen

Å utsettes for alvorlig mobbing er forbundet med like store psykiske plager som å utsettes for vold (Birkeland et al., 2022). I denne undersøkelsen har utsatthet for krenkelser fra jevnaldrende på skolen blitt kartlagt bredt, men definert som mobbing dersom det har skjedd på en måte som fikk den som ble utsatt til å føle seg maktesløs over tid og uten å kunne avhjelpe eller stoppe situasjonen. Selv om en relativt stor andel har opplevd ulike krenkelser på

skolen i oppveksten, er det langt fra alle som har opplevd at dette har skjedd på en måte som gjorde at de ikke kunne forsvare seg, eller stoppe det som skjedde.

I denne undersøkelsen rapporterte én av fem (n=838, 20 %) at de hadde vært utsatt for mobbing i oppveksten. Mobbing ble her definert som å ha opplevd på en slem eller sårende måte å bli ertet eller kalt for stygge ting, utestengt, fysisk skadet eller fått frastjålet eller skadet personlige eiendeler, gjentatte ganger (flere ganger i måneden eller mer), når man ikke følte at man kunne forsvare seg eller stoppe krenkelsene.

Flere kvinner enn menn forteller at de har blitt mobbet i oppveksten. Det er imidlertid noen former for krenkelser som menn i større grad har blitt utsatt for.

Det var stor overlapp mellom mobbing og annen vold i barndommen. Av dem som rapporterte å ha blitt mobbet, oppga 63% (n=525) at de også hadde opplevd minst en type vold i barndommen. I tabell 9.5 kan vi se overlapp mellom mobbing og ulike typer vold i barndommen.

Tabell 9.5. Overlapp mellom mobbing og ulike typer barndomsvold (tabellen leses horisontalt, fra venstre til høyre)

	Omsorgssvikt eller psykisk vold	Fysisk vold eller opplevd vold mellom foreldrene	Seksuelle overgrep
Mobbet (n=838)	36 %	48 %	20 %

Oppsummering

Samlet sett viser resultatene fra undersøkelsen at en betydelig andel av deltakerne har vært utsatt for vold i barndommen. Hele en av fire forteller om opplevelser med alvorlig vold her definert som seksuelle overgrep før fylte 13 år, voldtekt eller sovevoldtekt før fylte 18 år, alvorlig fysisk vold fra foreldrene eller opplevd fysisk vold mellom foreldrene, samt psykisk vold i barndommen. En tilsvarende høy andel har vært utsatt for mobbing i oppveksten. Mange av voldsformene som kartlegges, anses som alvorlige og har i annen forskning vist seg å være forbundet med betydelige negative helsekonsekvenser. I tillegg har nyere norsk forskning vist at utsatthet for mobbing er forbundet med tilsvarende psykiske helseplager som det å være utsatt for vold i barndommen. Den store overlappen mellom voldserfaringer og mobbing i oppveksten er verdt å bemerke. Utsatthet i hjemmet er forbundet med en betydelig sårbarhet for å utsettes for krenkelser fra jevnaldrende. I sum betyr det at en del personer har med seg erfaringer med omfattende utsatthet inn i voksenlivet.

10 Flere typer vold (multiviktimisering) og ny vold (reviktimisering)

Hovedforfatter Ida Frugård Strøm

Fysisk vold i voksen alder

1 av 4

hadde opplevd minst en type
alvorlig barndoms vold

1 av 3

hadde opplevd én alvorlig
voldshendelse som voksen

1 av 10

voksne hadde opplevd
mer enn en type vold

- Om lag 1 av 4 hadde opplevd minst én type alvorlig barndoms vold.
- 1 av 3 personer hadde opplevd én alvorlig voldshendelse som voksen, og hver tiende voksen hadde opplevd mer enn én type vold.
- Kvinner hadde en større voldsbyrde (opplevd flere typer vold) enn menn.
- Personer som hadde opplevd alvorlig barndoms vold, hadde høyere sannsynlighet for å ha opplevd alvorlig vold som voksen, og risikoen økte med antall voldstyper i barndommen.
- Det var stor overlapp mellom voldstyper. Det vil si at volden en person opplevde som voksen, ikke nødvendigvis var den samme som han/hun opplevde som barn

Studier har funnet at det å oppleve én type vold, medfører økt risiko for å oppleve andre typer (*multiviktimisering*). Personer som har vært utsatt for vold i barndommen, har også økt risiko for nye voldshendelser senere i livet (*reviktimisering*). I omfangsstudien i 2014 fant man at det å ha opplevd seksuelle overgrep som barn, medførte en økt risiko for alle andre barndomsvoldstyper, mens oppfølgingsstudien fant at én av tre unge voksne som hadde opplevd vold i barndommen, rapporterte å ha vært utsatt for ny vold ved oppfølging 12–18 måneder senere, og at jo mer vold man hadde opplevd barndommen, desto høyere var risikoen for å bli utsatt for vold som voksen.

I dette kapittelet beskriver vi først forekomst av multiviktimisering i barndom og som voksen. Deretter undersøker vi om personer som har blitt utsatt for vold i barndommen, i økt grad utsettes for vold i voksen alder, samt om antall voldshendelser i barndom henger sammen med reviktimisering. Til slutt undersøker vi overlapp av voldstyper i barndom og som voksen.

Vi ser her bare på den alvorlige barndomsvolden samlet, og den alvorlige voksendvolden samlet. Alvorlig barndomsvold samlet er definert som:

- seksuelle overgrep før fylte 13 år, voldtekt eller sovevoldtekt før fylte 18 år
- alvorlig fysisk vold i barndom og opplevd fysisk vold mellom foreldre
- psykisk vold i barndom

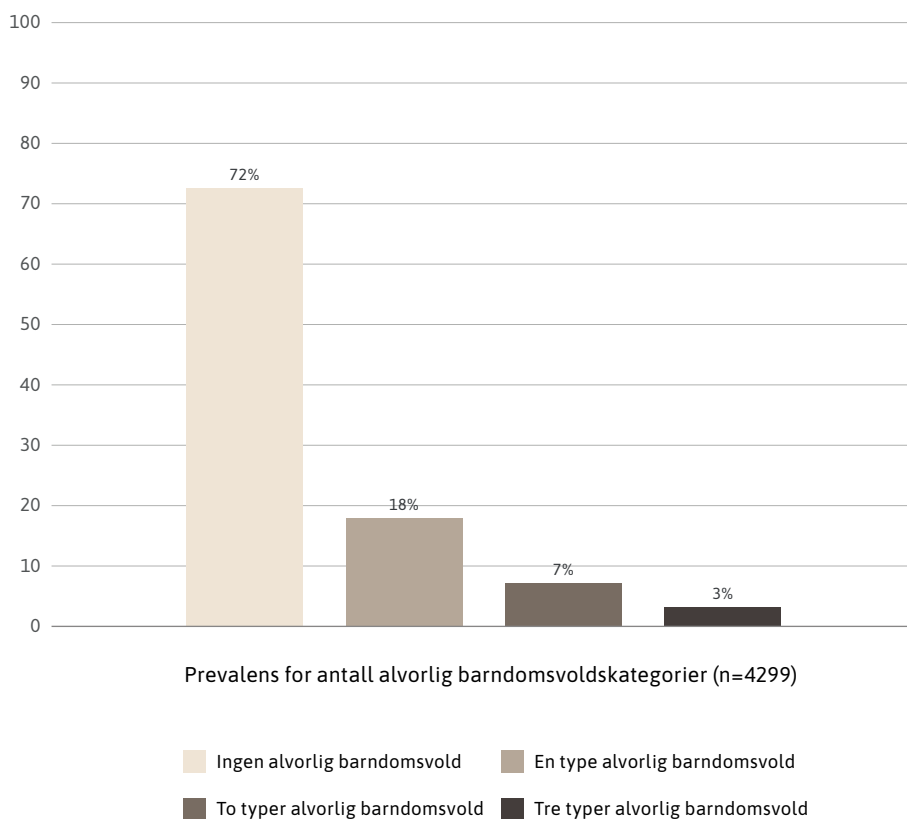
Alvorlig voksendvold samlet er definert som:

- voldtekt ved makt eller tvang eller sovevoldtekt etter fylte 18 år
- alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år
- kontrollerende atferd fra partner

10.1 Utsatt for flere typer alvorlig vold (multiviktimisering)

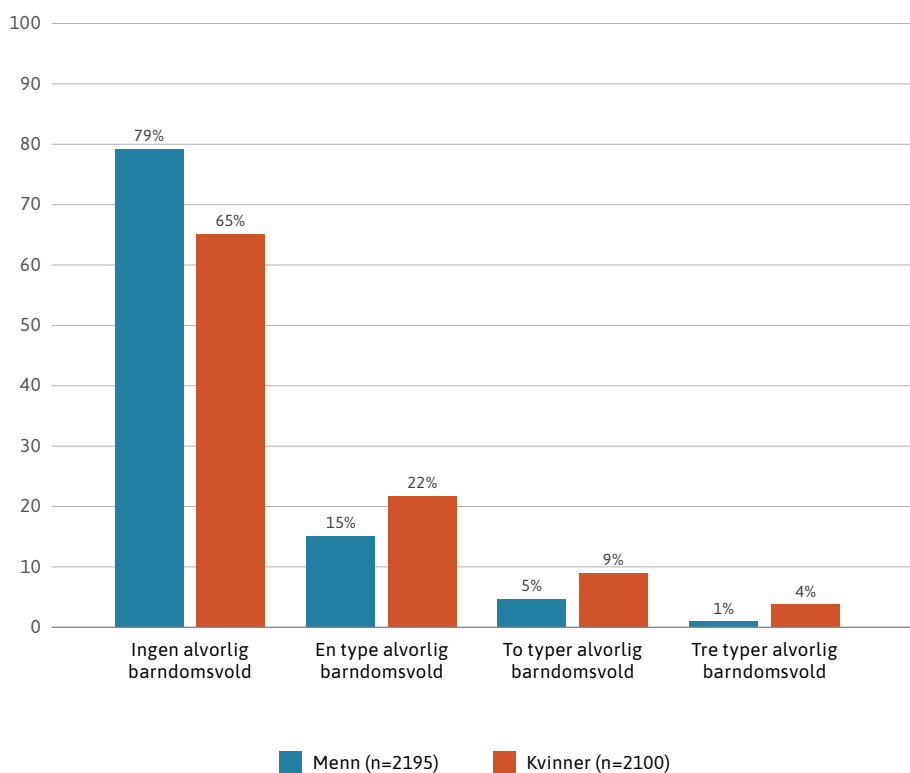
Når det gjelder barndoms vold, ser vi i figur 10.1 at de fleste respondentene ikke har erfaring med vold i barndommen. I overkant av én av fire (28 %) hadde opplevd minst én form for barndoms vold. Av disse hadde 18 % opplevd én type vold, mens 10 % opplevde to typer vold eller mer. Disse resultatene er i tråd med tidligere forskning om multiviktimisering, nemlig at mange opplever mer enn én type vold. Det er viktig å påpeke at tabellene i dette kapittelet ikke opplyser om hvor mange ganger volden har skjedd, bare hvor mange typer barndoms vold personer i undersøkelsen har opplevd.

Figur 10.1. Oversikt over antall typer alvorlig vold i barndommen totalt

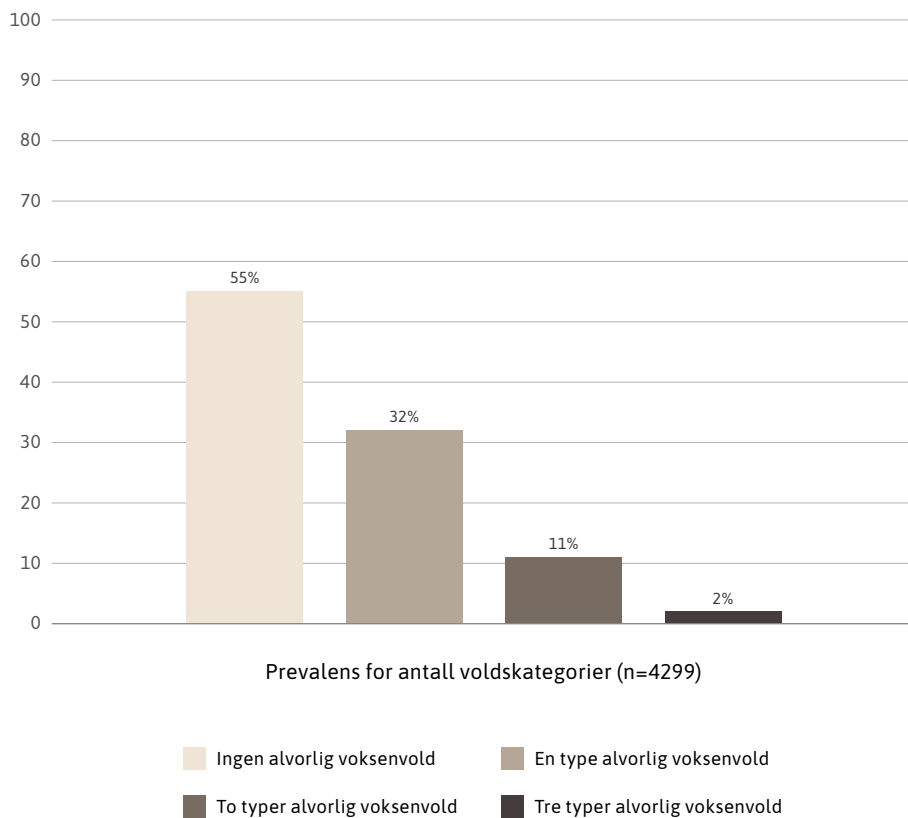
Dersom vi ser på antall typer barndoms vold fordelt på kjønn (figur 10.2), finner vi at kvinner rapporterte signifikant mer vold enn menn ($p < 0,001$). I alt 22 % av kvinnene og 15 % av mennene hadde opplevd én type vold, mens 13 % kvinnene hadde opplevd to eller flere typer, sammenliknet med 6 % av mennene. Dette er i tråd med tidligere funn. I UEVO-studien, en nasjonalt representativ undersøkelse av omfang av volds- og overgrepserfaringer og omsorgssvikt i oppveksten blant ungdom i alderen 12–16 år, fant de også at jentene i større grad enn guttene rapporterte å ha vært utsatt for flere typer vold.

Figur 10.2. Oversikt over antall typer alvorlig vold i barndommen fordelt på kjønn

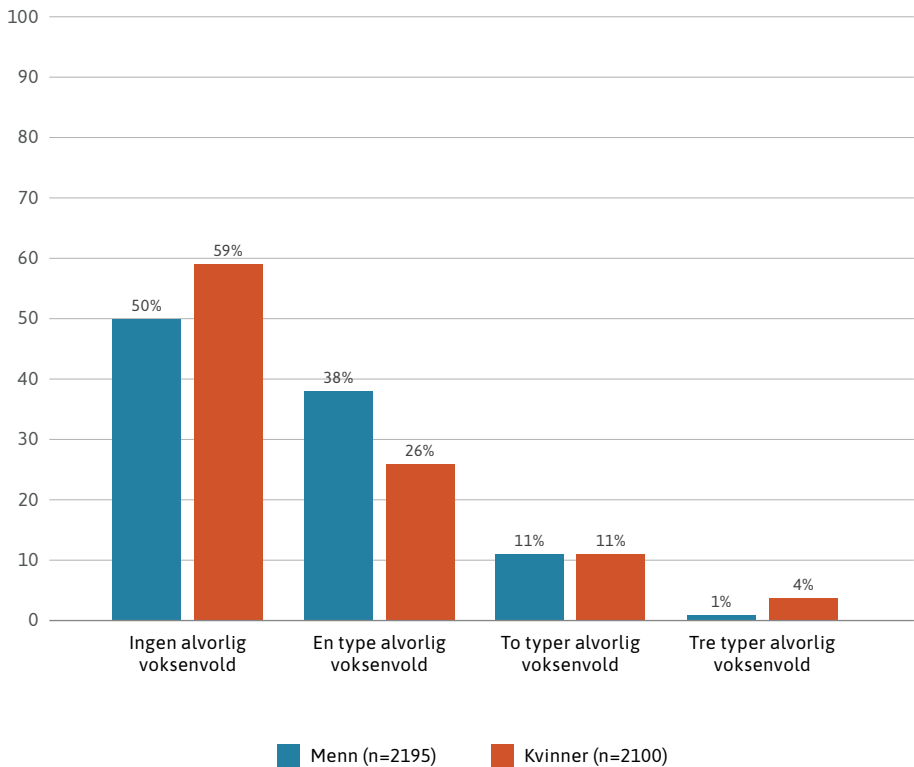
Vi så også på multiviktisering i voksen alder. I alt hadde 45 % opplevd minst én type vold etter fylte 18 år (figur 10.3). Én av tre hadde opplevd én type vold som voksen, mens 13 % hadde opplevd mer enn én type vold.

Figur 10.3. Oversikt over totalt antall typer alvorlig vold som voksen

Som med vold i barndommen (kapittel 9) hadde kvinner også opplevd flere typer vold som voksen, sammenliknet med menn ($p < 0,001$) (figur 10.4). Dette er i tråd med omfangsundersøkelsen i 2014, hvor den samlede voldsbelastningen for kvinner var vesentlig større enn for menn i betydningen antall voldskategorier de hadde opplevd. Når vi ser nærmere på voldstype, finner vi at kjønnsforskjellen først og fremst er at mange flere kvinner enn menn var utsatt for seksuelle overgrep, og noen flere kvinner enn menn var utsatt for kontrollerende atferd fra partner. For menn skyldes den høye forekomsten av én type vold at om lag halvparten (46 %) av mennene hadde opplevd alvorlig fysisk vold (se også oppsummeringskapittel 16 for mer utdypende diskusjon om vold og kjønnsforskjeller).

Figur 10.4. Antall typer alvorlig vold som voksen fordelt på kjønn

Ser vi bare på de voldsutsatte, og ikke hele utvalget (som i figurene over), kan vi se at det var stor overlapp mellom voldstyper som voksen (tabell 10.1). Blant personer som hadde opplevd voldtekt, hadde over halvparten også opplevd alvorlig fysisk vold, og 41 % hadde opplevd kontrollerende adferd fra partner. Hos personer som hadde opplevd kontrollerende adferd, opplevde over to tredjedeler alvorlig fysisk vold. Disse tallene illustrerer tydelig at én type vold sjelden forekommer alene.

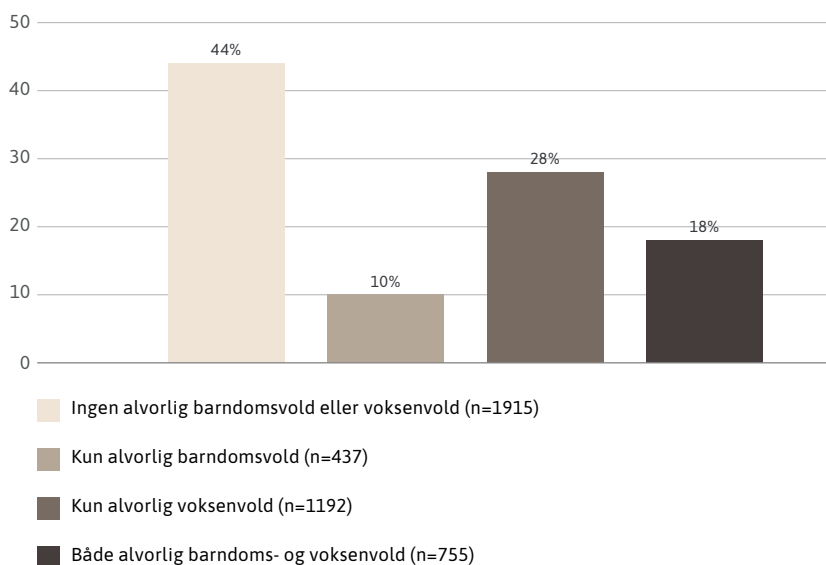
Tabell 10.1. Overlappende alvorlige voldstyper etter 18 år i prosent (tabellen leses horisontalt, fra venstre til høyre)

	Voldtekt/ sovevoldtekt	Alvorlig fysisk vold	Kontrollerende adferd
Voldtekt/sovevoldtekt (n=291)	x	53 %	41 %
Alvorlig fysisk vold (n=1626)	10 %	x	28 %
Kontrollerende atferd (n=667)	18 %	68 %	x

Merk. Kji-kvadrat tester for sammenlikninger mellom ulike voldstyper var signifikante $p < 0,001$.

10.2 Ny vold blant personer som var utsatt for alvorlig vold i barndommen (reviktimisering)

Hvis vi ser på barndomsvold og vokseenvold samlet i utvalget, finner vi at 56 % opplevde minst én form for barndomsvold eller vokseenvold. I alt opplevde 10 % kun vold i barndommen, 28 % opplevde kun vold som voksen, mens 18 % opplevde vold både som barn og voksen. Det vil si at om lag én av fem har opplevd vold gjentatte ganger i løpet av livet.

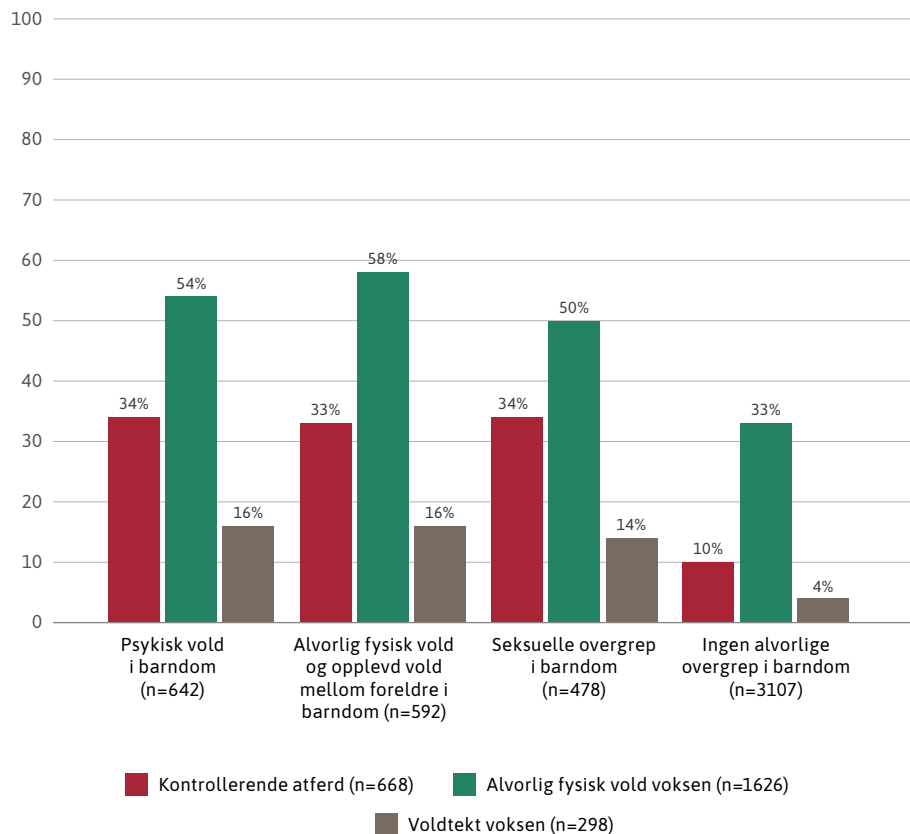
Figur 10.5. Antall typer alvorlig barndomsvold og vokseenvold samlet

Av dem som hadde opplevd vold i barndommen, hadde 63 % opplevd ny vold som voksen. Dersom vi ser på antall voldstyper i barndom og vold som voksen, ser vi en klar sammenheng mellom antall voldstyper opplevd i barndommen og risiko for ny vold som voksen. Denne risikoen økte med antall voldstyper, og personer som hadde opplevd tre typer vold som barn, hadde syv ganger høyere odds for å oppleve ny vold som voksen, sammenliknet med personer som ikke hadde opplevd slik vold (OR:7,78 95 % 4,72–12,81 $p<0,001$). Det er viktig å påpeke at dette er en liten gruppe ($n=111$) i forhold til resten av populasjonen, men likevel en veldig sårbar gruppe som det er viktig å være bevisst på. Disse tallene illustrerer at voldsutsatte barn ikke er godt nok beskyttet mot ny vold som voksen. Resultatene er i tråd med omfangstudien i 2014 og oppfølgingsstudien (Aakvaag & Strøm, 2019; Thoresen & Hjemdal, 2014) og understreker at jo mer vold man har opplevd i barndommen, desto høyere er risikoen for å bli utsatt for ny vold seinere i livet.

10.3 Forholdet mellom ulike alvorlige voldstyper i barndom og som voksen

I figur 10.6 kan vi se at risiko for ny vold ikke var begrenset til den voldstypen som forekom i barndommen. For eksempel finner vi at blant personer som hadde opplevd psykisk vold i barndommen, hadde litt over halvparten opplevd alvorlig fysisk vold som voksen, mens en tredjedel hadde opplevd kontrollerende atferd fra partner. En mindre andel, som likevel var høyere enn i utvalget som sådan, hadde opplevd voldtekt (16 %). Figur 10.6 viser også at personer som hadde opplevd fysisk vold eller seksuelle overgrep i barndommen, rapporterte om flere typer vold som voksen enn personer som ikke hadde opplevd slike typer vold i barndommen. Oddsforholdene mellom ulike typer barndomsvold og voksendvold var statistisk signifikante ($p<0,001$) for alle sammenlikninger, og oddsforholdene varierte mellom 2 og 4.

Figur 10. 6. Forekomst av alvorlige voldshendelser som voksen ut fra alvorlig typer alvorlig barndoms vold

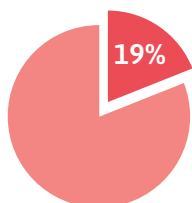
Merk. Hver av barndomskategoriene inneholder overlapp med andre typer barndoms vold, og hver av voksen voldskategoriene overlapper med andre typer voksend vold.

Oppsummering

I tråd med omfangstudien 2014 og annen litteratur, finner også denne studien at én type vold sjelden forekommer alene, og at kvinner har større voldsbyrde enn menn. Når vi ser på sammenhengen mellom barndoms vold og ny vold som voksen, har både voldsutsatte menn og voldsutsatte kvinner økt risiko for å oppleve ny vold som voksen (reviktimisering), sammenliknet med de som ikke er utsatt for barndoms vold. Personer utsatt for flere typer vold som barn er spesielt sårbare for reviktimisering, og alle typer vold i barndommen henger sammen med ulike typer vold i voksen alder. Reviktimisering er forbundet med økt sårbarhet som voksen. Vi vet fra tidligere forskning at personer som har blitt reviktimisert har dårligere helse, problemer med sosiale relasjoner, og rusproblemer (Aakvaag & Strøm, 2019). Også i denne studien finner vi en sammenheng mellom reviktimisering og psykisk uhelse (se kapittel 13). Dette synliggjør konsekvensene av å oppleve gjentakende og ny vold gjennom livsløpet, og støtter antakelsen om at tidlig forebygging av vold kan forhindre negativ utvikling hos voldsutsatte personer.

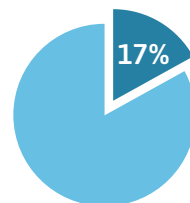
11 Voldsutsattes erfaringer med å anmelde og å søke hjelp

Hovedforfatter Anja Duun Skauge

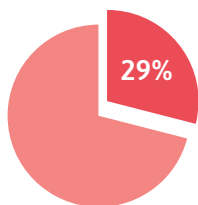

Anmeldte tilfeller av **voldtekt, sovevoldtekt og digitale krenkelser** i løpet av livet.

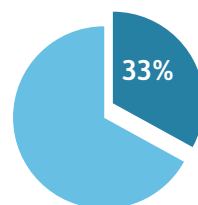
Kvinner

Menn

Anmeldte tilfeller av **alvorlig fysisk vold** i voksen alder.

- **De fleste** utsatt for voldtekt ved makt/tvang, sovevoldtekt og digitale krenkelser (82 %) eller alvorlig fysisk vold (69 %), oppga at politiet ikke var kjent med hendelsen.
- Selv når saken var kjent for politiet, opplevde i underkant av halvparten at saken deres ikke ble etterforsket.
- Viktige årsaker til ikke å anmelde var at volden ikke opplevdes alvorlig nok, at hendelsen skjedde i situasjoner der vold på noe vis var å forvente, og skyld eller skam.
- De fleste som var utsatt for vold og overgrep oppga at de ikke hadde oppsøkt helsehjelp.
- Jo mer vold man hadde opplevd, desto lavere tillit, både til rettsvesenet, politiet, helsevesenet, og til folk flest.

Dette kapittelet handler om voldsutsattes erfaringer med å anmelde vold og overgrep, og deres erfaringer med hjelpsøking. De som ikke har anmeldt, ble spurt om årsaker til dette, mens de som har anmeldt, ble spurt om erfaringer med politiet og rettsvesenet. I 2014-rapporten ble kun utsatte for voldtekt ved makt eller tvang og alvorlig fysisk vold spurt om anmeldelse, mens i denne undersøkelsen har vi også spurt utsatte for sovevoldtekt og digitale seksuelle krenkelser. De som er utsatt for voldtekt, sovevoldtekt og digitale seksuelle krenkelser, ble spurt om de anmeldte noen av de «ubehagelige seksuelle hendelsene» de hadde opplevd. Dermed kan vi ikke vite sikkert hvilken voldstype de tenkte på når de svarte, men de trengte bare å ha anmeldt én hendelse for å regnes blant dem som har anmeldt. Digitale seksuelle krenkelser er inkludert fordi dette er et relativt nytt fenomen i forskningslitteraturen som vi har lite kunnskap om. Imidlertid kan voldtekt og sovevoldtekt være fenomener som er likere hverandre enn digitale seksuelle krenkelser. Derfor er alle statistiske analyser også utført uten å inkludere dem som kun er utsatt for digitale seksuelle krenkelser, og vi vil kommentere eventuelle forskjeller til slutt.

11.1 Erfaringer med å anmelde seksuell vold og digitale seksuelle krenkelser

Alle deltakere som rapporterte å ha blitt utsatt for voldtekt ved makt eller tvang, sovevoldtekt og/eller digitale krenkelser i løpet av livet, fikk spørsmål om de hadde anmeldt det til politiet. De som ikke hadde anmeldt ble spurt om hvorfor de ikke hadde det, om noen andre hadde anmeldt saken, eller om politiet fikk kjennskap til saken på andre måter. De som ikke hadde anmeldt selv, kunne også svare at det ikke var aktuelt å anmelde, for eksempel fordi de var for unge. Ti prosent av de utsatte (48 kvinner og 13 menn) svarte at anmeldelse ikke var aktuelt.

Tabell 11.1. Anmeldelse av voldtekt ved makt/tvang, sovevoldtekt, og digitale seksuelle krenkelser i løpet av livet

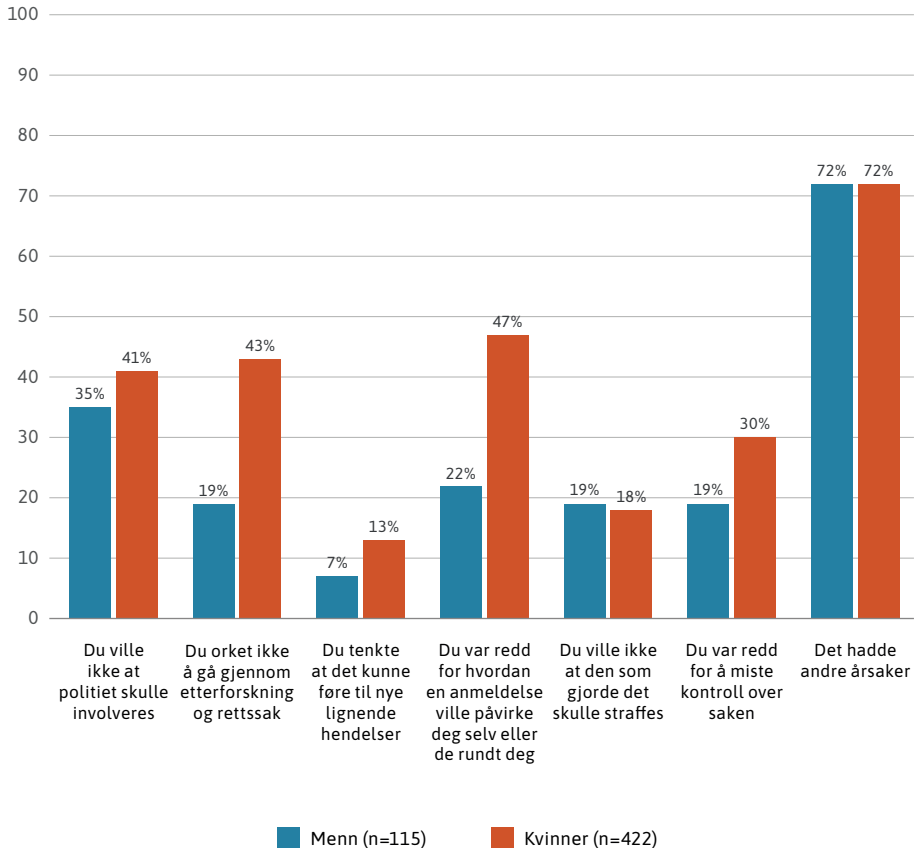
		Kjent for politiet		Hvordan politiet fikk kjennskap:					
				Anmeldt selv		Andre anmeldte		Andre måter	
	n	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Kvinner	498	94	19	76	15	4	1	14 ^b	3
Menn	132	22	17	17	13	3 ^a	2	2 ^c	2
Totalt	630	116	18	93	15	7	1	16	3

Merk. Vet ikke / ønsker ikke å svare: a = 1, b = 4, c = 3.

Totalt 18 % rapporterte at politiet hadde kjennskap til minst én av hendelsene de hadde vært utsatt for (tabell 11.1). I fire av fem saker (80 %) som var kjent for politiet, hadde den utsatte anmeldt saken selv. Det var liten prosentvis forskjell mellom kjønnene. Av de 116 deltakerne som mente at politiet hadde kjennskap til saken deres, svarte 86 kvinner og 21 menn på opplevelsen av kontakten med politiet. Blant kvinnene var 36 ganske eller veldig misfornøyde (42 %), 19 var nøytrale (22 %) og 31 var ganske eller veldig fornøyde (36 %). Blant mennene var 11 ganske eller veldig misfornøyde (52 %), 2 var nøytrale (10 %) og 8 var ganske eller veldig fornøyde (38 %). Det var altså flere som var misfornøyde enn fornøyde med kontakten med politiet, men undersøkelsen gir ikke svar på hvorfor. Det er få menn som har svart på opplevelsen med politiet, så disse tallene må tolkes med forsiktighet. Prosentandelene som er nevnt over, endrer seg minimalt (± 1 %) om man ekskluderer deltakerne som kun var utsatt for digitale seksuelle krenkelser.

De som ikke hadde anmeldt hendelsen selv, ble spurt om hvorfor, med seks forhåndsdefinerte årsaker. Hver person kunne oppgi flere grunner, fordi man kan ha hatt flere grunner eller kan ha blitt utsatt flere ganger.

Figur 11.1. Forhåndsdefinerte årsaker til ikke å anmelde voldtekt ved makt og tvang, sovevoldtekt og/eller digitale krenkelser

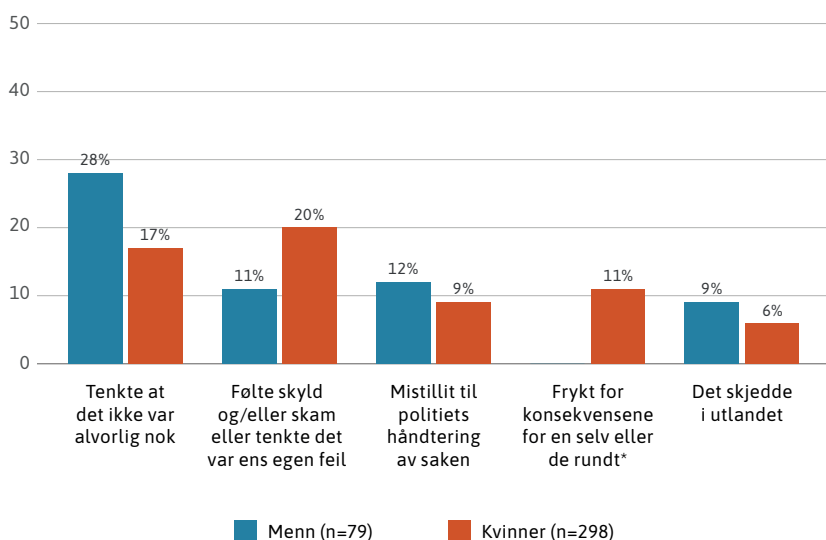
Merk. Vet ikke / ønsker ikke å svare: 8 kvinner, 6 menn.

Som årsak oppga nesten halvparten av kvinnene frykt for hvordan en anmeldelse ville påvirke dem selv eller de rundt dem (figur 11.1). Mange kvinner rapporterte også at de ikke orket å gå gjennom en etterforskning og rettsak (43 %), og at de ikke ville at politiet skulle involveres (41 %). Én av tre menn oppga at de ikke ville at politiet skulle involveres. Dette var også de vanligste kategoriene (i tillegg til «andre årsaker») om man ekskluderer de som kun ble utsatt for digitale seksuelle krenkelser.

Et flertall av kvinnene (72 %) og mennene (72 %) oppga andre årsaker til ikke å anmelde, enn de forhåndsdefinerte årsakene. For mange kom andre årsaker

i tillegg til å ha oppgitt én eller flere av de forhåndsdefinerte svarkategoriene. Disse fikk spørsmål om de kunne si med egne ord hvilke andre årsaker det hadde. Noen respondenter oppga mer enn én årsak, og i disse tilfellene registrerte vi flere årsaker per person. Et mindretall av deltakerne oppga også to årsaker under ett, for eksempel «det var ikke alvorlig nok til at jeg trodde politiet ville gjøre noe med det». Disse ble sortert i to kategorier (se figur 11.2), men slike overlapper gjelder et fåtall av responsene. I figur 11.2 gjengis de kategoriene som var mest vanlige.

Figur 11.2. Andre årsaker til ikke å anmelde voldtekt, sovevoldtekt og/eller digitale krenkelser. Deltakerne svarte med egne ord

*Merk. Det var for få menn til å trekke ut en tydelig femte kategori for menn. Totalt 4 mannlige respondenter ga svar som passet i kategorien «Frykt for konsekvensene ...». Vet ikke / ønsker ikke å svare: 2 kvinner, 3 menn.

Flere deltakere beskrev med egne ord at de ikke opplevde volden som alvorlig nok til å anmelde. Av dem som svarte dette (51 kvinner og 21 menn), ga 20 kvinner og 4 menn en indikasjon på at de nå i ettertid kan se at det var mer alvorlig. I tillegg sa flere (10 kvinner og 1 mann) at de ikke skjønnte før senere at det som skjedde, var et overgrep. Opplevelse av skam eller følelser og tanker om at det som skjedde var ens egen feil, var også en vanlig grunn til ikke å anmelde. Flere kvinner nevnte frykt for konsekvensene for dem rundt seg, som barn eller familie, eller for dem selv, som rykter eller skade på

sosiale relasjoner. Noen menn og kvinner oppga liten tiltro til at politiet ville håndtere saken på en god måte. Svarene her gjaldt antagelser om at saken ville bli henlagt, manglende bevis eller en generell mistillit til politiet. Det er også en del som rapporterer om å ha blitt utsatt i utlandet. Det kan være mange grunner til ikke å anmelde i utlandet, blant annet mindre tillit til politiet og andre lovverk rundt seksuallovbrudd som kompliserer situasjonen.

11.2 Erfaringer med rettsvesenet – seksuell vold og digitale krenkelser

Det var 116 personer som oppga at politiet hadde kjennskap til det de hadde vært utsatt for, og den gruppen ble spurt om politiet hadde etterforsket saken og om videre saksbehandling i rettsvesenet.

Tabell 11.2. Etterforskning og rettergang blant dem som rapporterte voldtekt ved makt/tvang, sovevoldtekt og/eller digitale seksuelle krenkelser

	Kjente saker	Saken etterforsket		Saken kom for retten		Gjerningsperson dømt	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%
Kvinner	94	54 ^a	61	21 ^b	22	21	22
Menn	22	9 ^b	43	5 ^b	23	4 ^a	19
Totalt	116	63	57	26	23	25	22

Merk. Vet ikke / ønsker ikke å svare: a=5, b=1.

I overkant av halvparten av sakene som var kjent for politiet (57 %), ble etterforsket (tabell 11. 2). Av sakene som ble etterforsket, ble 41 % fremsatt for retten. Alle saker som kom for retten, førte til domfellelse (én person besvarte ikke spørsmål om domfellelse). Det betyr at av sakene som var meldt til politiet (n=116), opplevde mindre enn 1 av 4 at saken kom for retten, og at gjerningspersonen(e) ble dømt. Ut fra de totalt 630 som rapporterte voldtekt, sovevoldtekt og/eller digitale krenkelser i hele utvalget, var det da 4 % som svarte at saken kom for retten, og at gjerningspersonen(e) ble dømt.

Av de 630 utsatte var det totalt 117 personer som oppga å være utsatt for digitale krenkelser, men ikke voldtekt ved makt eller tvang, eller sovevoldtekt. Blant dem fikk kun 2 kvinner og 4 menn saken etterforsket av politiet. Av disse

opplevde én kvinne og ingen menn at saken kom for retten, og at gjerningspersonen ble dømt. I dette utvalget ser det altså ikke ut til at den formen for digitale seksuelle krenkelser som vi har kartlagt, har blitt håndtert i rettsvesenet.

De 21 kvinnene som opplevde at saken kom for retten, ble spurt om hvor fornøyde de var med måten de ble behandlet på i retten. I alt åtte kvinner var ganske eller veldig misfornøyde, tre var nøytrale og ni var ganske eller veldig fornøyde (én var usikker). Ettersom kun fem menn opplevde at saken kom for retten, har vi ikke gjort videre analyser på denne gruppen. I de 25 sakene der utøver ble domfelt, hadde fem kvinner og én mann mottatt erstatning fra utøver. Av de personene som oppga at saken var kjent for politiet, hadde 23 kvinner (25 %) og fire menn søkt voldsoffererstatning, og halvparten (11 kvinner og to menn) fikk dette innvilget.

11.3 Erfaringer med å anmelde alvorlig fysisk vold

Alle som rapporterte minst ett tilfelle av alvorlig fysisk vold i voksen alder, ble spurt om de hadde anmeldt saken, om noen andre hadde anmeldt, eller om politiet fikk kjennskap til saken på andre måter.

Tabell 11.3. Anmeldelse av alvorlig fysisk vold i voksen alder

		Hvordan politiet fikk kjennskap:							
		Kjent for politiet		Anmeldt selv		Andre anmeldte		Andre måter	
	n	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Kvinner	618	176	29	131 ^a	21	15 ^c	2	30 ^e	5
Menn	1008	328	33	242 ^b	24	26 ^d	3	60 ^f	6
Totalt	1626	504	31	373	23	41	3	90	6

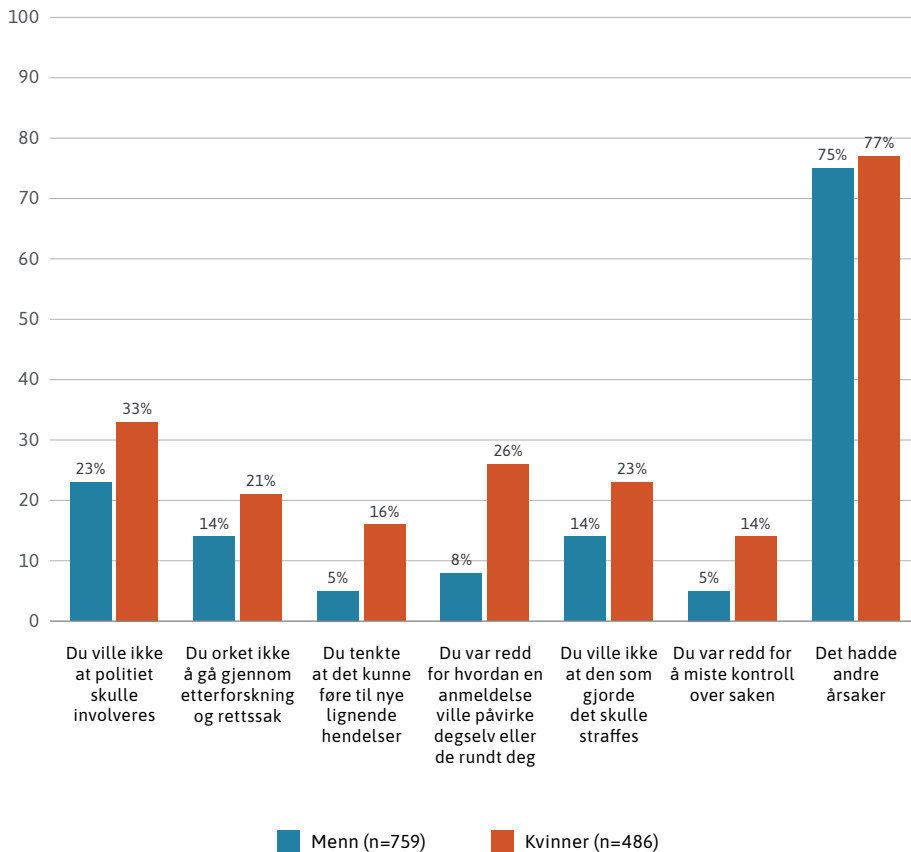
Merk. Vet ikke / ønsker ikke å svare: a=1, b=7, c=5, d=20, e=5, f=24.

Av dem som hadde blitt utsatt for alvorlig fysisk vold i voksen alder, rapporterte 31 % at politiet hadde kjennskap til minst ett av tilfellene (tabell 11.3). I tre av fire tilfeller (74 %) var dette fordi den utsatte selv hadde anmeldt hendelsen. Av de 504 deltakerne som oppga at politiet hadde kjennskap til

saken deres, svarte 161 kvinner og 315 menn på opplevelsen av kontakten med politiet. Blant kvinnene var 44 ganske eller veldig misfornøyd (27 %), 40 var nøytrale (25%) og 77 var ganske eller veldig fornøyd (48 %). Blant mennene var 103 ganske eller veldig misfornøyd (33 %), 78 var nøytrale (25 %) og 134 var ganske eller veldig fornøyd (43 %). Det var altså flere som var fornøyd enn misfornøyd med kontakten med politiet.

De som svarte at de ikke hadde anmeldt selv (n=1245), fikk spørsmål om hvorfor. De svarte på seks forhåndsdefinerte kategorier, og kunne svare ja på flere, da de kan ha hatt flere årsaker for ikke å anmelde, eller de kan ha vært utsatt flere ganger.

Figur 11.3. Årsaker til ikke å anmelde alvorlig fysisk vold. Forhåndsdefinerte kategorier

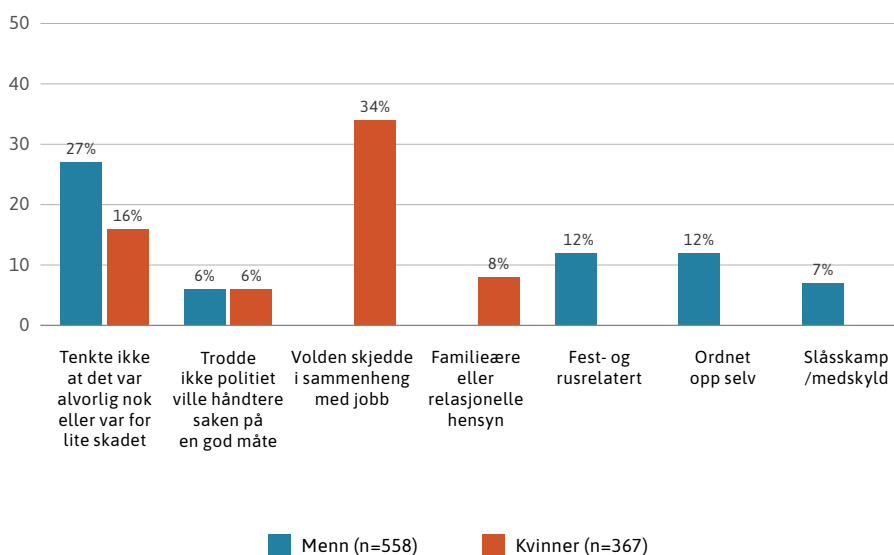

Merk. Vet ikke / ønsker ikke å svare: 10 kvinner, 17 menn.

Den vanligste forhåndsdefinerte grunnen for både kvinner (33 %) og menn (23 %) var at man ikke ville at politiet skulle involveres. I tillegg svarte omtrent én av fire kvinner at de var redde for hvordan en anmeldelse ville påvirke dem selv eller de rundt dem, eller at de ikke ville at utøver skulle straffes. Én av fem kvinner rapporterte at de ikke orket å gå gjennom en etterforskning og retts sak. For mennene var svarene mer jevnt fordelt.

Omtrent tre av fire deltakere svarte at det var andre årsaker enn dem som var oppgitt. Dette kan være i tillegg til at de har svart ja på noen av de forhåndsdefinerte kategoriene. De fikk spørsmål om de kunne si andre årsaker med egne ord. Prosedyren for å analysere disse svarene er forklart over (før figur 11.2). Under i figur 11.4 gjengis de kategoriene som flest personer oppga.

Figur 11.4. Andre årsaker til ikke å anmelde alvorlig fysisk vold. Deltakerne svarte med egne ord

Merk. Dette er en oversikt over de vanligste responsene for kvinner og menn utsatt for alvorlig fysisk vold, ikke en utfyllende oversikt over alle deltakernes svar. Minst 6 % må ha svart i hver kategori. Vet ikke / ønsker ikke å svare: 4 kvinner, 14 menn.

Som ved seksuell vold og digitale seksuelle krenkelser var lav alvorlighetsgrad en hyppig rapportert årsak til ikke å anmelde blant både kvinner (16 %) og menn (27 %), og alvorlighetsgrad ble ofte vurdert ut fra fravær av fysiske

skader. Som ved seksuell vold ble manglende tillit til politiets håndtering av saken eller antagelse om at saken ville bli henlagt rapportert hos begge kjønn.

En relativt vanlig årsak til ikke å anmelde, som de forhåndsdefinerte svaralternativene ikke fanget opp, var voldsutsatthet på jobb blant kvinner. Omtrent én av tre kvinner som hadde svart «andre årsaker», oppga som årsak at voldshendelsen skjedde i jobbsammenheng. Jobb i skole- eller helsevesen ble oftest nevnt. Mer spesifikt nevnte flere at voldsutøver var et barn, mentalt utilregnelig (f.eks. psykose, demens), eller at de tenkte at vold var å forvente på en slik arbeidsplass. Skole- og helsevesen har egne rutiner for å rapportere vold internt, og flere sa at de hadde gjort dette. Dette kan altså være vold som har blitt håndtert på andre måter enn politianmeldelse. I tillegg rapporterte en del kvinner (8 %) relasjonelle hensyn til for eksempel familie eller felles barn som årsak til ikke å anmelde.

En del menn (12 %) rapporterte at volden skjedde på fest eller på byen som årsaken til at de ikke anmeldte. For noen var det «typisk for bygdefester på den tida», men det kom ikke tydelig frem hvorfor de mente at dette ikke trengte å anmeldes. Flere menn (12 %) svarte også at de ordnet opp selv etter volden, i stedet for å gå til politiet. Dette kunne innebære at den andre sa unnskyld, at de «gjorde opp der og da», eller, i et mindretall av svarene, at de «tok hevn». Noen (7 %) unnlot å anmelde fordi det var en slåsskamp eller fordi de på noen annen måte følte seg medskyldige i situasjonen. I denne undersøkelsen har vi stilt spørsmål om hvilke voldshandlinger man har opplevd, som også vil fange opp vold der begge er aktive parter eller der den andre egentlig utøver vold i selvforsvar. Samtidig er skyld en vanlig traumereaksjon, som ikke trenger å implisere skyld i rettslig forstand.

11.4 Erfaringer med rettsvesenet – alvorlig fysisk vold

Alle som rapporterte at det var grunn til å tro at saken deres var kjent for politiet, fikk spørsmål om saken ble etterforsket, og om eventuell behandling i retten.

Tabell 11.4. Etterforskning og rettergang blant de utsatt for alvorlig fysisk vold i voksen alder

	Kjente saker	Saken etterforsket		Saken kom for retten		Gjerningsperson dømt	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%
Kvinner	176	76 ^a	48	28 ^c	17	25 ^d	14
Menn	328	170 ^b	56	74 ^c	23	63 ^e	19
Totalt	504	246	53	102	21	88	18

Merk. Vet ikke / ønsker ikke å svare: a=18, b=25, c=7, d=2, e=3.

I omtrent halvparten (53 %) av sakene som var kjent for politiet, opplevde den utsatte at saken ble etterforsket. Dette er deres egne opplevelser, og vi vet ikke sikkert at politiet ikke foretok seg noe, bare at de utsatte opplevde det slik. Det var også 43 personer (9 %) som var usikre (eller ikke svarte) på om saken ble etterforsket. Av dem som svarte at saken ble etterforsket (n=246), opplevde 41 % at saken kom for retten, omtrent det samme som for seksuell vold. Det indikerer at tre av fem som fikk saken etterforsket opplevde at saken ble henlagt. Om saken kom for retten, ble utøver dømt i de fleste tilfeller.

Av dem som svarte at saken deres ble prøvd i retten, svarte 23 kvinner og 67 menn på spørsmål om hvor fornøyde de var med måten de ble behandlet på i retten. Flertallet, omtrent to tredjedeler av menn (65%) og kvinner (73%), var fornøyde med behandlingen i rettsvesenet. For seksuell vold og digitale seksuelle krenkelser var det omtrent like mange som var fornøyde som misfornøyde, men så få svarte (n=21) at man bør være forsiktig med å sammenlikne.

I de 88 voldssakene der utøver ble dømt rapporterte 13 menn og seks kvinner å ha fått noen form for erstatning fra utøver. I de totalt 504 sakene som var kjent for politiet, hadde én av ti søkt voldsoffererstatning. Nesten tre av fem som søkte, fikk dette innvilget.

11.5 Erfaringer med å søke hjelp

Mange utvikler helseplager etter volds- og overgrepserfaringer. Helseplagene kan enten være akutte som følge av fysiske skader, eller akutte psykiske traumereaksjoner etter hendelsen, eller de kan oppstå på lengre sikt. Selv om

ikke alle volds- og overgrepstatsatte vil ha behov for helsehjelp, er det en betydelig andel som på et tidspunkt etter å ha vært utsatt for vold eller overgrep vil trenge hjelp fra en hjelpetjeneste. Respondentene ble spurt om bruk av helse- og hjelpetjenester etter vold og overgrep. De fleste utsatte oppsøker ikke helsehjelp etter vold og overgrep. Når man ser på voldtekt ved makt og tvang, sovevoldtekt, digitale krenkelser og alvorlig fysisk vold under ett, oppsøkte én av fire helsehjelp i løpet av de første seks månedene etter voldshendelsen. Menn oppsøkte oftere fastlegen og tannlege enn det kvinner gjorde, mens kvinner oftere enn menn oppsøkte psykolog eller psykiater, advokat, barne- og familietjenester og krisesenter.

Rundt én av ti var til medisinsk undersøkelse eller behandling i de første dagene eller ukene etter voldtekt ved makt og tvang. For alvorlig fysisk vold var tallet noe høyere: 20 % av kvinnene og 27 % av mennene oppsøkte helsehjelp i denne fasen. I løpet av livet hadde imidlertid prosentvis flere utsatte for voldtekt ved makt og tvang snakket med helsepersonell om hendelsen (45 % kvinner og 33 % menn) enn de som var utsatt for alvorlig fysisk vold (40 % kvinner og 23 % menn), noe som kan tyde på at behovet for oppfølging over tid var større hos gruppen utsatt for voldtekt.

I forrige undersøkelse ble det spurt om hvorvidt man hadde snakket med helsepersonell om hendelsen, eller om helseproblemer eller bekymringer man kan hatt som følge av det som hendte. Dette er et mer inklusivt spørsmål enn det vi har stilt (vi spurte kun om hvorvidt de hadde snakket om selve hendelsen, og inkluderte ikke helseproblemer eller bekymringer som følge av hendelsen i spørsmålet). Likevel fant vi at en noe høyere andel hadde snakket med helsepersonell i denne undersøkelsen enn det de fant i 2014 (for eksempel hadde 45 % kvinner utsatt for voldtekt ved makt og tvang snakket med helsepersonell, mot 38 % kvinner i 2014-studien, og 23 % av menn utsatt for alvorlig fysisk vold, mot 16 % i 2014-studien; Thoresen & Hjemdal, 2014). Tallene for å oppsøke medisinsk hjelp kort tid etter hendelsen, tilsvarer de som ble funnet i forrige undersøkelse. Det er fortsatt et mindretall som svarer at de noen gang har snakket med helsepersonell etter vold og overgrep.

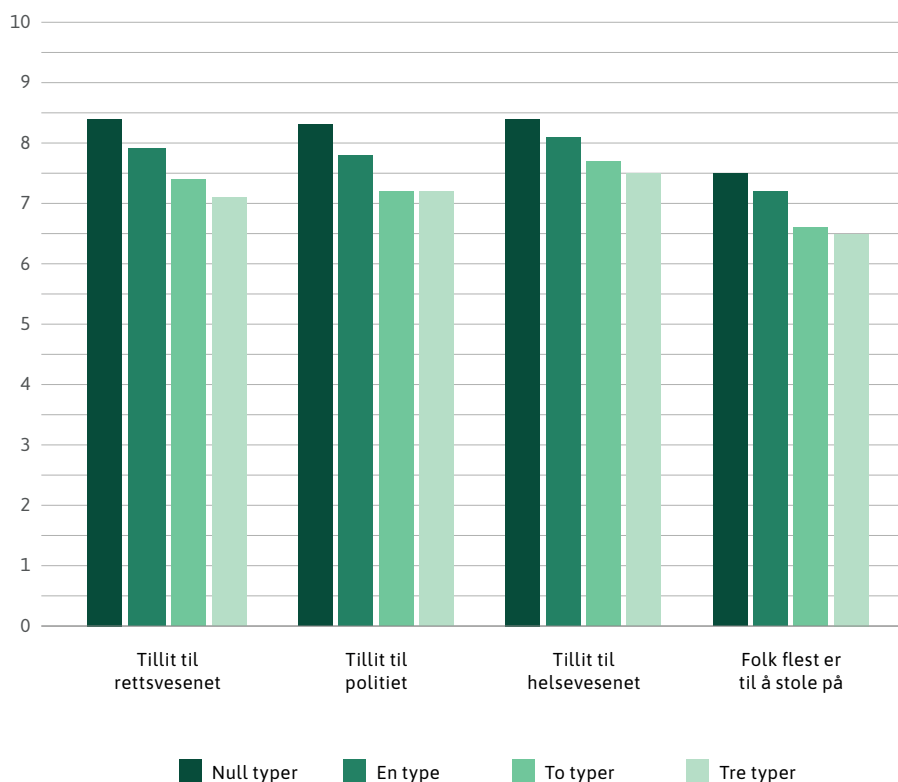
De fleste som hadde opplevd alvorlig fysisk vold hadde noen gang snakket med *noen andre* enn helsepersonell om hendelsen (91 % kvinner og 87 % menn), mens tallene for voldtekt ved makt og tvang var noe lavere (77 %

kvinner og 69 % menn). Det betyr at omtrent én av fire kvinner og én av tre menn utsatt for voldtekt aldri hadde snakket med noen andre om hendelsen.

11.6 Voldsutsattes tillit til politi, helse- og rettsvesen, og til folk flest

Vi har målt om personer som har blitt utsatt for alvorlig vold, har lavere tillit til rettsvesenet, politiet, helsevesenet og folk flest, sammenliknet med personer uten alvorlige voldsopplevelser. Volden vi ser på her, er den mest alvorlige volden opplevd etter fylte 18 år: voldtekt ved makt eller tvang, sovevoldtekt, alvorlig fysisk vold, (inkludert alvorlig partnervold) og kontrollerende atferd fra partner. En skåre på 0 indikerer ingen tillit, mens en skåre på 10 indikerer full tillit.

Figur 10.5. Gjennomsnittlig skåre (0–10) for tillit for antall typer alvorlige vold etter fylte 18 år

I figur 10.5 ser vi grad av tillit fordelt etter antall former for vold man er utsatt for i voksen alder. Tilliten er generelt høy. Dette stemmer overens med at Norge er ett av landene i verden som rapporterer høyest tillitsnivå i befolkningen (Barstad & Sandvik, 2015). Det var en klar sammenheng mellom antall voldsopplevelser man hadde opplevd, og nivå av tillit. Personer som hadde opplevd én eller flere former for alvorlige voldshendelser, hadde lavere tillit til rettsvesenet, politiet og helsevesenet, og til folk flest sammenliknet med personer som ikke har blitt utsatt for de inkluderte voldsformene. Jo mer vold man hadde opplevd, desto lavere tillit hadde man til de ulike institusjonene, og til folk generelt. Denne forskjellen var statistisk signifikant for både kvinner ($<0,001$) og menn ($<0,001$). Menn og kvinner som hadde opplevd tre alvorlige voldstyper, rapporterte lavest tillit til rettsvesenet, helsevesenet og folk flest.

Oppsummering

Sett under ett anmelder et mindretall volds- og overgrep utsatte kvinner og menn det de har vært utsatt for. At hendelsene ikke oppleves alvorlig nok til å anmelde, er en hyppig rapportert årsak til ikke å anmelde. Mange kvinner rapporterer også skam- og skyldfølelse i forbindelse med seksuelle overgrep, eller at de er redde for at konsekvensene av å anmelde vil bli for belastende for dem selv eller dem rundt seg. De psykososiale aspektene en anmeldelse kan få, later til å være viktige i vurderingen. Menn oppgir at de ikke ønsker at politiet skal blandes inn som vanligste årsak til ikke å anmelde. Når det gjelder helsehjelp, har kvinner og menn et noe ulikt mønster i hvilke instanser de henvender seg til etter volds- og overgrepserfaringer. Kvinner er i større grad enn menn i kontakt med psykisk helsehjelp, familie- og barnevern, krisesenter og advokathjelp. Menn henvender seg i større grad enn kvinner til lege og tannlege. Kun én av ti var til medisinsk undersøkelse eller behandling de første dagene eller ukene etter å ha vært utsatt for voldtekt, og litt under halvparten hadde noen gang snakket med helsepersonell om voldtekten. Tillit til helse- og rettsvesenet, og til folk generelt, er lavere blant personer utsatt for alvorlig vold og overgrep, sammenliknet med personer uten slike erfaringer i livet.

12 Vold og sosiodemografisk bakgrunn

Hovedforfatter Ida Frugård Strøm

- Alvorlig vold som voksen forekom hyppigere blant personer som var skilt eller separert, som hadde lavere utdanning, og som hadde dårligere råd enn folk flest.
- Dette gjaldt for både kvinner og menn, men betydningen av bakgrunnsvariablene varierte også etter hvilken type vold man hadde opplevd.

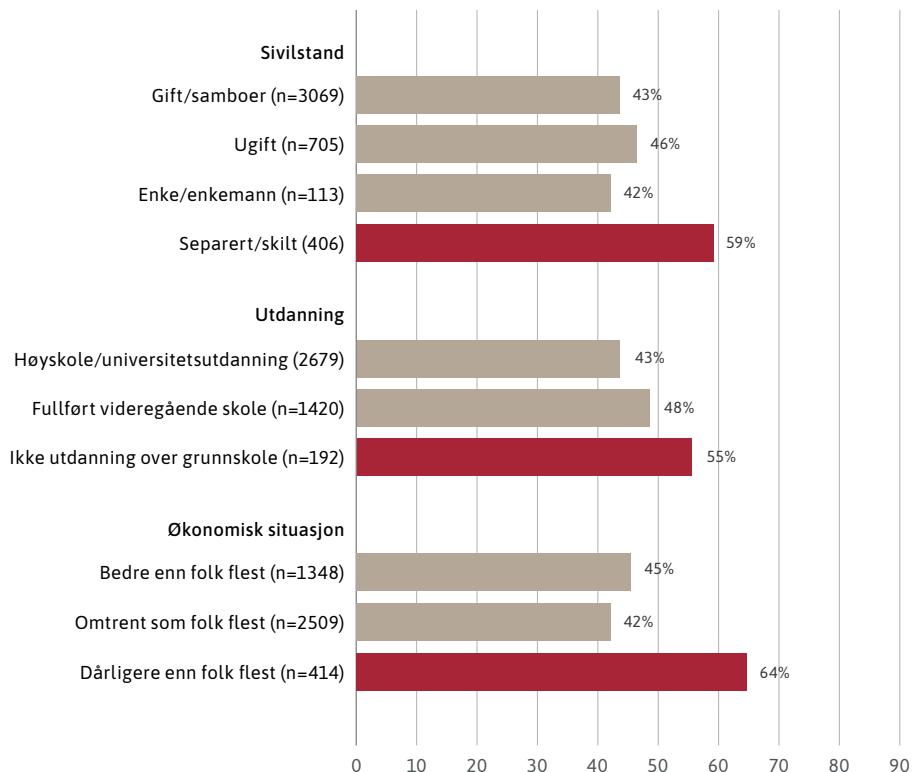
Tidligere studier finner at vold henger sammen med sosiodemografiske forhold, og at personer som bor alene og som har dårlig økonomi og lavere utdanning, har høyere forekomst av vold (Haaland et al., 2005; Hafstad & Augusti, 2019; Mossige & Stefansen, 2016; Pape & Stefansen, 2004). I dette kapitlet undersøker vi sammenhengen mellom vold og sosiodemografiske bakgrunnsfaktorer (sivilstand, utdanning og økonomisk situasjon) for å se om noen grupper er mer utsatt enn andre. De sosiodemografiske forholdene er målt det siste året, mens volden en person har opplevd kan ha skjedd tidligere i livet. Resultatene i dette kapitlet må tolkes med forsiktighet, ettersom vi ikke kan si noe om *retningen* for sammenhengen mellom vold og sosiodemografiske forhold. For eksempel kan vi ikke med sikkerhet stadfeste at dårlig økonomi fører til mer vold eller at voldsutsatthet fører til dårlig økonomi. Derimot kan sosiodemografiske forhold beskrive en sårbarhet knyttet til det å være voldsutsatt.

12.1 Andel utsatt for alvorlig vold som voksen etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon

I figur 12.1 kan vi se at alvorlig vold forekom hyppigere blant personer som var skilt eller separert, som ikke hadde utdanning over grunnskole, og som hadde dårligere råd enn folk flest. Alvorlig vold som voksen er definert som:

- voldtekt ved makt eller tvang eller sovevoldtekt etter fylte 18 år
- alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år (inkludert alvorlig partnervold)
- kontrollerende atferd fra partner

Figur 12.1. Andel opplevd alvorlig vold som voksen (n=1947) etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon

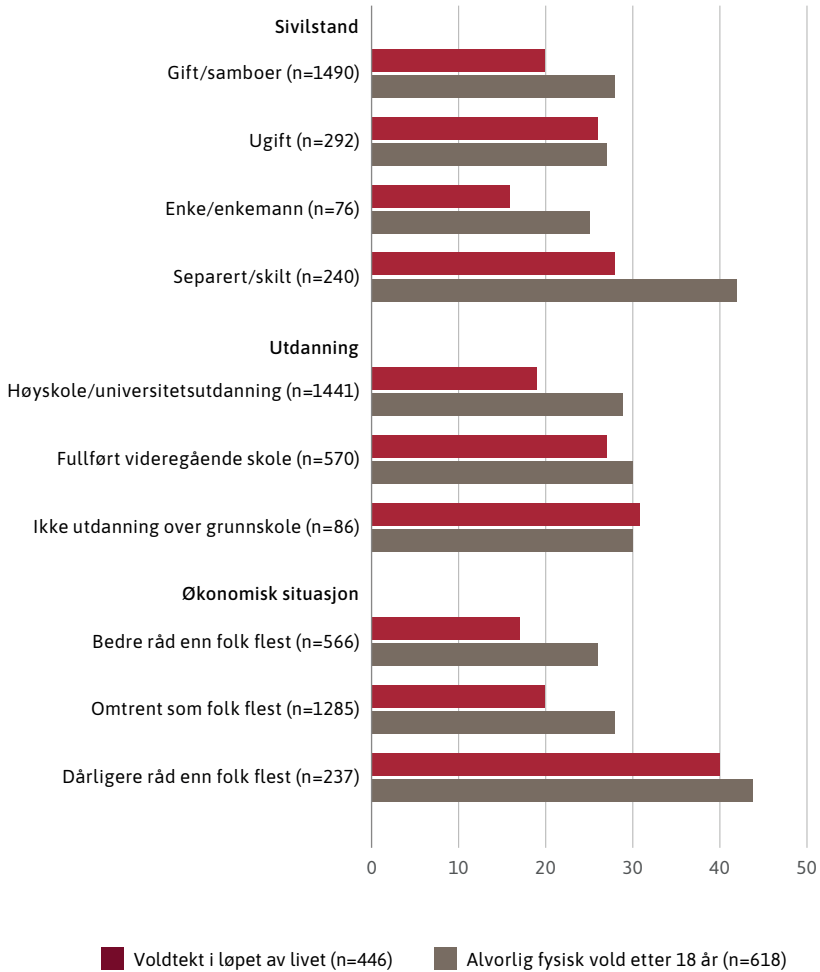

12.2 Andel som har opplevd ulike voldstyper etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon, fordelt på kjønn

12.2.1 Andel opplevd voldtekt og alvorlig fysisk vold etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant kvinner

Figur 12.2 viser at kvinner som var skilt eller separert, hadde høyest forekomst av alvorlig fysisk vold ($p < 0,001$) og voldtekt ($p = 0,003$), sammenliknet med kvinner med andre former for familiestatus. Dette gjaldt også for kvinner som opplevde at de hadde dårligere råd enn folk flest, hvor alvorlig fysisk vold ($p < 0,001$) og voldtekt ($p < 0,001$) forekom hyppigere. Voldtekt forekom også hyppigere blant kvinner med lavere utdanning ($p < 0,001$).

Figur 12.2. Andel opplevd alvorlig fysisk vold og voldtekt etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant kvinner

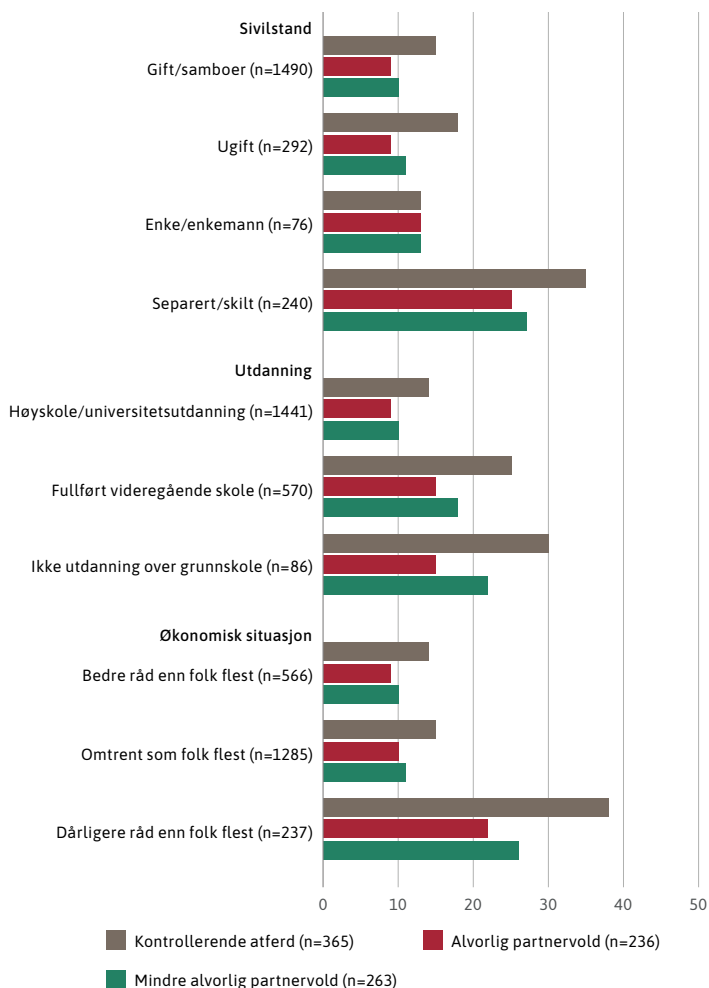

Merk. Voldtekt og: sivilstand (5 ikke svart), utdanning (6 ikke svart), økonomisk situasjon (15 ikke svart).
 Alvorlig fysisk vold og: sivilstand (3 ikke svart), utdanning (4 ikke svart), økonomisk situasjon (13 ikke svart).

12.2.2 Andel opplevd partnervold og kontrollerende atferd etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant kvinner

For partnervold ser vi samme trend som for voldtekt, hvor kvinner med dårlig råd, lavere utdanning og som er skilt eller separert rapporterer høyere forekomst av alle former for partnervold (figur 12.3).

Figur 12.3. Andel utsatt for partnervold og kontrollerende atferd etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant kvinner

Merk. Mindre alvorlig partnervold og: sivilstand (5 ikke svart), utdanning (6 ikke svart), økonomisk situasjon (15 ikke svart). Alvorlig partnervold og: sivilstand (2 ikke svart), utdanning (3 ikke svart), økonomisk situasjon (12 ikke svart). Kontrollerende atferd fra partner og: sivilstand (2 ikke svart), utdanning (3 ikke svart), økonomisk situasjon (12 ikke svart). Alle sammenlikninger var statistisk signifikante: $p < 0,001$.

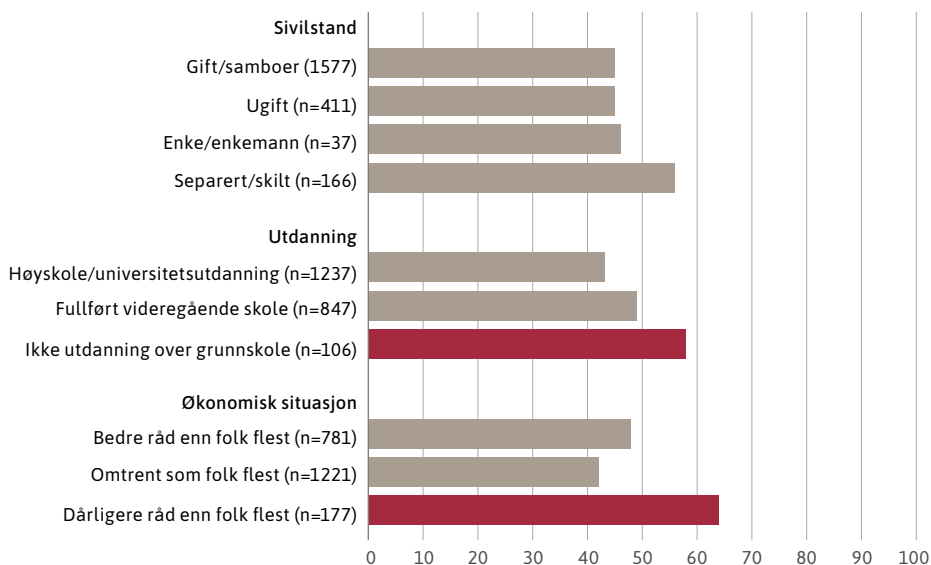
For eksempel har i overkant av én av tre kvinner (38 %) blant de som oppgir dårlig økonomi, opplevd kontrollerende atferd fra partner, mens 26 % har opplevd mindre alvorlig partnervold, og 22 % har opplevd alvorlig partnervold. Det er viktig å påpeke at vi ikke kan si noe om tidsrekkefølge her,

og at vi dermed ikke kan si noe om retning for disse sammenhengene. For eksempel kan det at skilte og separerte kvinner har høy forekomst av kontrollerende atferd fra partner og partnervold, indikere at det å ha vært utsatt for kontrollerende atferd fra partner eller partnervold kan gi økt sårbarhet for å bli skilt eller separert. Det er også mulig at de som er skilt, oftere blir utsatt for partnervold, eller at bakenforliggende faktorer påvirker både risiko for vold og for separasjon og skilsmisse.

12.2.3 Andel utsatt av voldtekt (inkl. sovevoldtekt) i løpet av livet og alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år blant menn

Færre menn ($n=67$) enn kvinner hadde opplevd voldtekt i løpet av livet. Det var derfor ikke mulig å sammenlikne andel utsatt for voldtekt for de ulike sosio-demografiske faktorene for menn. For alvorlig fysisk vold derimot kan vi se at menn som oppga å ha dårligere råd enn folk flest ($p<0,001$), og som ikke hadde utdanning over grunnskole ($p=0,003$), hadde høyere forekomst av alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år (Figur 12.4). I figur 12. 4 kan vi se at 64 % av menn som oppga å ha dårlig råd, hadde opplevd alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år.

Figur 12.4. Andel utsatt for alvorlig fysisk vold etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant menn ($n=1008$)

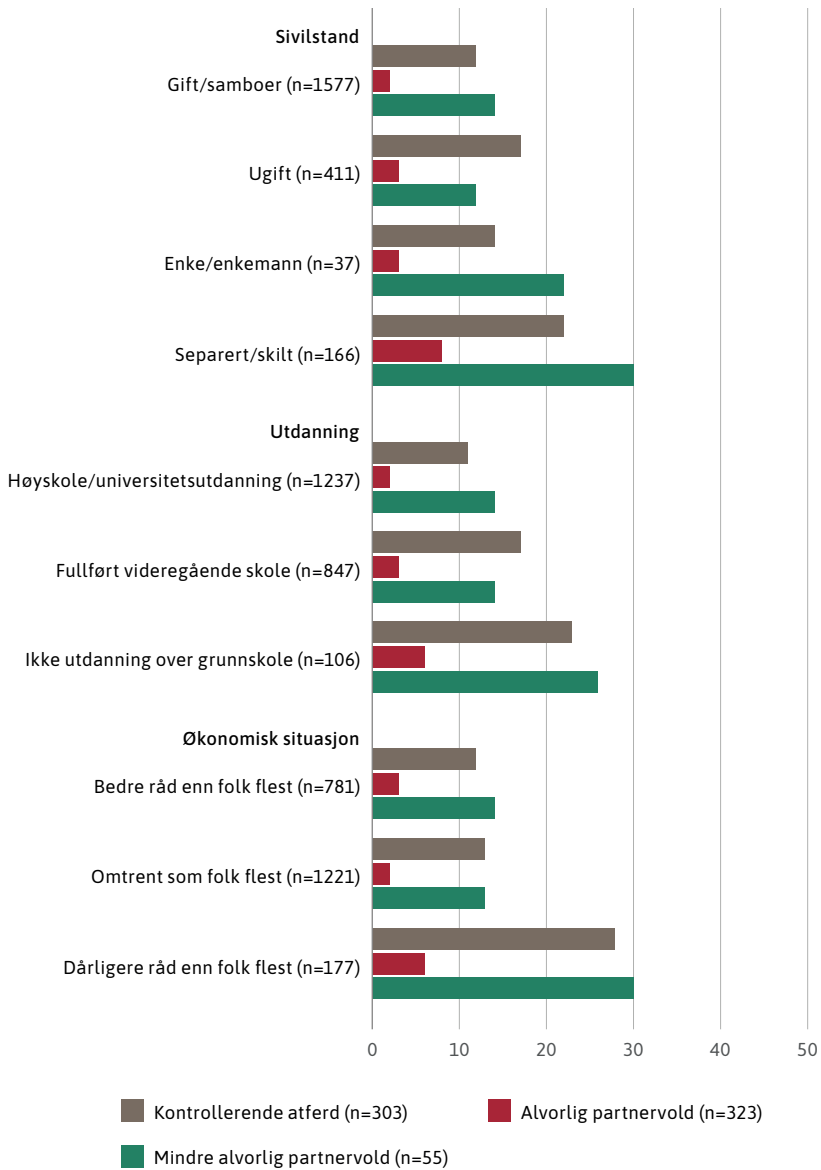

Merk. Alvorlig fysisk vold og: sivilstand (9 ikke svart), utdanning (10 ikke svart), økonomisk situasjon (20 ikke svart).

12.2.4 Andel utsatt for partnervold og kontrollerende atferd etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant menn

I likhet med kvinner finner vi at blant menn med dårlig råd ($p < 0,001$), lavere utdanning ($p = 0,002$) og som er skilt eller separert ($p < 0,001$), var det en høyere andel som utsatt for mindre alvorlig partnervold og kontrollerende atferd (figur 12.5). For eksempel hadde 30 % av menn som oppga å ha dårlig råd, opplevd mindre alvorlig partnervold, og 28 % opplevd kontrollerende atferd fra en partner. Få menn hadde opplevd alvorlig fysisk partnervold ($n = 55$). Vi kunne likevel se liknende trender her, hvor alvorlig partnervold forekom hyppigere blant menn som var skilt eller separert ($p < 0,001$), og som hadde dårlig råd ($p = 0,013$). Ettersom det er lave antall her, må man være forsiktig med tolkningen av disse andelenes.

Figur 12.5. Andel utsatt for partnervold og kontrollerende atferd etter sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon blant menn

Merk. Mindre alvorlig partnervold og: sivilstand (7 ikke svart), utdanning (8 ikke svart), økonomisk situasjon (19 ikke svart). Alvorlig partnervold og: sivilstand (4 ikke svart), utdanning (5 ikke svart), økonomisk situasjon (16 ikke svart). Kontrollerende atferd fra partner og: sivilstand (5 ikke svart), utdanning (6 ikke svart), økonomisk situasjon (17 ikke svart).

Oppsummering

I tråd med tidligere studier fant vi at vold hang sammen med sosiodemografiske forhold, og at det blant personer med dårlig økonomi, lavere utdanning og som er skilt eller separert, var høyere forekomst av vold. Dette gjaldt for flere typer vold, og for både menn og kvinner. Funnene knyttet til hvordan forekomst av partnervold og kontrollerende atferd fordeler seg i ulike sosiodemografiske grupper blant menn, er nytt siden omfangsundersøkelsen i 2014. Når det gjelder alvorlig fysisk vold, fant vi ingen sammenheng med sivilstatus for menn, mens lavere utdanning og dårlig økonomi henger sammen med denne typen vold. Vi fant at det å være skilt hang sammen med å være utsatt for partnervold for både menn og kvinner.

13 Vold og psykisk helse

Hovedforfatter Ida Frugård Strøm

Flere voldshendelser har sammenheng med økt nivå av angst, depresjon og posttraumatiske stressreaksjoner.

- Menn og kvinner som hadde opplevd vold, hadde høyere nivå av angst, depresjon og posttraumatiske stressreaksjoner, sammenliknet med personer uten voldsopplevelser.
- Personer som hadde opplevd samme type vold i barndom, og som voksen rapporterer høyere nivå av angst, depresjon og posttraumatiske stressreaksjoner enn personer uten voldsopplevelser, eller med denne typen erfaringer i kun barndom eller voksen alder.
- Personer som blitt reviktimisert rapporterer høyere nivå av angst og depresjon, og posttraumatiske stressreaksjoner.

Å bli utsatt for vold kan føre til en rekke negative konsekvenser. Psykisk helse er blant konsekvensene som har blitt mest undersøkt, og det har blitt funnet en klar sammenheng mellom voldsutsatthet og redusert psykisk helse. Dette gjelder særlig for kvinners helse, ettersom kvinner ofte har en større voldsbelastning enn menn (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Målene som er brukt for å måle psykisk helse i denne undersøkelsen er Hopkins Symptom Checklist-10 (HSCL-10) som måler symptomer på angst og depresjon samt PTSD Check List-6 (PCL-6) som måler posttraumatiske stressreaksjoner.

Resultat i figurene 13.1–13.8 er presentert som gjennomsnittscore fra 1 til 4 for HSCL-10 i tråd med andre norske studier, mens PCL-6 (figurene 9–16) er målt fra 0 til 4, slik at de uten symptomer har score 0. Hver figur sammenlikner forskjeller i psykisk helse for: 0) personer som ikke har blitt utsatt for vold, 1) personer som kun har blitt utsatt for vold i barndommen (og ikke som voksen), 2) personer som kun har opplevd vold som voksen (og ikke som barn), og 3) personer som har opplevd vold både som barn og som voksen.

Når man leser disse resultatene, er det viktig å være klar over at dette er en befolkningsstudie, og vi henvender oss dermed ikke til et klinisk utvalg (for eksempel en gruppe personer med kjente diagnoser). Dette forklarer hvorfor symptomnivået, selv hos utsatte, er lavere enn det man kanskje kan forvente i et klinisk utvalg. Likevel er det viktig fra et folkehelseperspektiv, å fremheve de signifikante sammenhengene mellom ulike former for voldsutsatthet og psykisk helse (figurene 13.1–13.16).

13.1 Angst og depresjon

Figurene 13.1–13.8 viser at både menn og kvinner som hadde opplevd vold, hadde statistisk signifikant høyere symptomnivå på angst og depresjon, sammenliknet med personer uten disse voldsopplevelsene. Dette gjaldt for alle voldstypene presentert: voldtekt, sovevoldtekt, alvorlig fysisk vold, digitale seksuelle krenkelser, partnervold (mindre alvorlig og alvorlig), og kontrollerende atferd fra partner. Personer som hadde opplevd samme type vold i barndom og som voksen, rapporterte høyest nivå av angst- og depresjonssymptomer sammenliknet med de andre gruppene. Vi finner imidlertid ikke dette for digitale seksuelle krenkelser for menn og kvinner, og

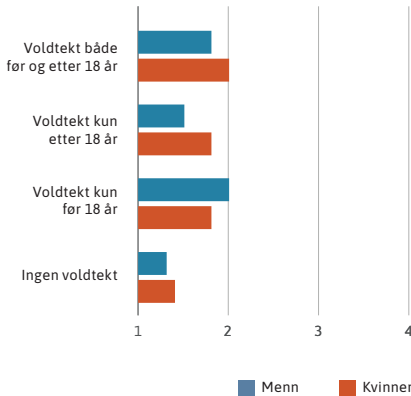
for voldtekt og sovevoldtekt for menn, muligens grunnet lavt antall personer i disse gruppene.

I figur 13.8 kan vi se at personer som hadde blitt utsatt for vold som barn og voksen på tvers av ulike typer voldshendelser (reviktimisert), rapporterer høyere nivå av angst og depresjon enn de som ikke hadde opplevd vold, eller vold kun i barndom eller kun som voksen.

I tillegg til å undersøke sammenhenger mellom voldsutsatthet før og/eller etter fylte 18 år og symptomer på psykiske helseplager som angst og depresjon, undersøkte vi også om disse forskjellene var klinisk signifikante, det vil si om en person antas å oppleve seg plaget av symptomene de opplever. For at man skal kunne anta at de som svarer på spørreskjema opplever symptomene som såpass plagsomme at det påvirker dem negativt, må de ha gjennomsnittskåre over et visst nivå (såkalt klinisk cut-off skåre). For HSCL-10 har vi brukt samme kliniske cut-off skåre (>1,85) som i omfangsstudien 2014, som også har vært brukt i andre norske studier som indikasjon på klinisk signifikante psykiske problemer (Strand et al., 2003). Det vil si at en skåre på over 1,85 antyder at personen antas å oppleve seg plaget av angst- og depresjonssymptomene. Resultatene viser at kvinner som har blitt voldtatt (som barn, voksen, eller begge deler), opplevd sovevoldtekt eller alvorlig fysisk vold både som barn og voksen, og digitale seksuelle krenkelser før 18 år, samlet sett skårer over den kliniske gjennomsnittsskåren for angst og depresjon. Det gjør også menn som har blitt utsatt for voldtekt og sovevoldtekt, men her er antallene for lave til å generalisere funnene.

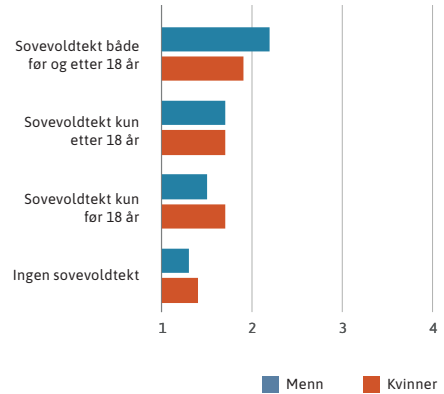
Gjennomsnittlig skåre for angst og depresjon (1–4) for ulike eksponeringsgrupper, fordelt på kjønn

Figur 13.1. Voldtekt og angst og depresjon (1–4)

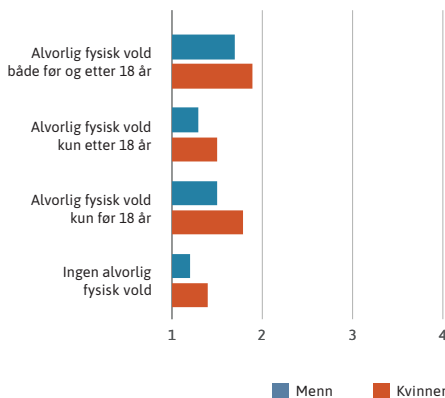
Merk. Voldtekt, menn antall; 0 (ingen voldtekt): 2155, 1 (voldtekt kun før 18 år):17, 2 (voldtekt kun etter 18 år):16, 3 (voldtekt både over og under 18 år):3, $p<0,001$. Voldtekt, kvinner antall: 0: 1786, 1:102. 2:140, 3:54, $p<0,001$.

Figur 13.2. Sovevoldtekt og angst og depresjon (1–4)

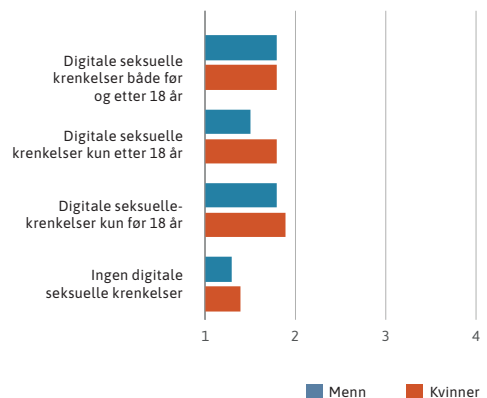
Merk. Sovevoldtekt, menn antall; 0 (ingen sovevoldtekt): 2138, 1 (sovevoldtekt kun før 18 år):13, 2 (sovevoldtekt kun etter 18 år):24, 3 (sovevoldtekt både over og under 18 år):2, $p<0,001$. Voldtekt, kvinner antall: 0: 1841, 1:54. 2:148, 3:22, $p<0,001$.

Figur 13.3. Alvorlig fysisk vold og angst og depresjon (1–4)

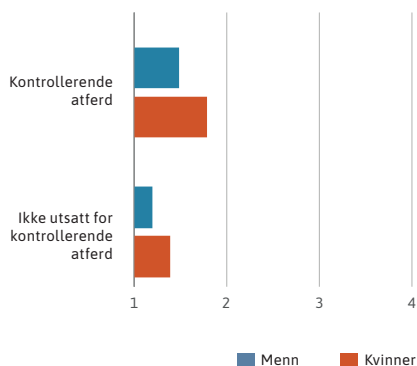
Merk. Alvorlig fysisk vold, menn antall; 0 (ingen fysisk vold): 1141, 1 (fysisk vold kun før 18 år):41, 2 (fysisk vold kun etter 18 år):887, 3 (fysisk vold både over og under 18 år):120, $p<0,001$. Alvorlig fysisk vold, kvinner antall: 0: 1395, 1:86. 2:510, 3:105, $p<0,001$.

Figur 13.4. Digitale krenkelses og angst og depresjon (1–4)

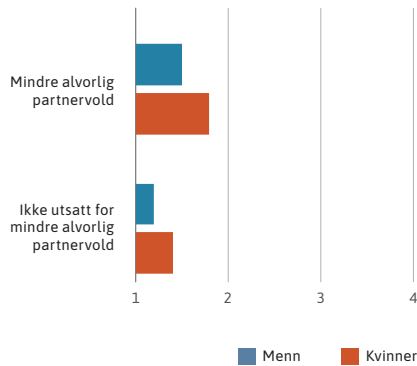
Merk. Digitale seksuelle krenkelses, menn antall; 0 (ingen krenkelses): 2112, 1 (krenkelses kun før 18 år):20, 2 (krenkelses kun etter 18 år):51, 3 (krenkelses både over og under 18 år) 4, $p<0,001$. Digitale krenkelses, kvinner antall: 0: 1973, 1:45. 2:61, 3:7, $p<0,001$.

Figur 13.5. Kontrollerende atferd og angst og depresjon (1–4)

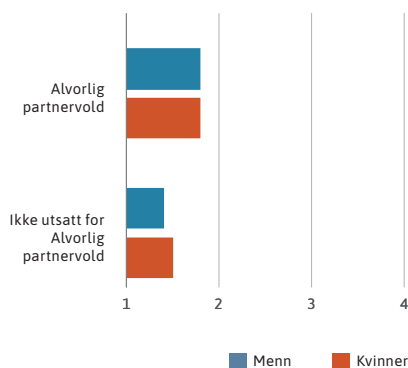
Merk. Antall menn: Ikke utsatt for kontrollerende atferd: 1890, kontrollerende atferd svart ja på ¾ kontroll spørsmål:303, $p < 0,001$. Antall kvinner: Ikke utsatt for kontrollerende atferd: 1733, kontrollerende atferd svart ja på ¾ kontroll spørsmål:364, $p < 0,001$.

Figur 13.6 Mindre alvorlig partnervold og angst og depresjon (1–4)

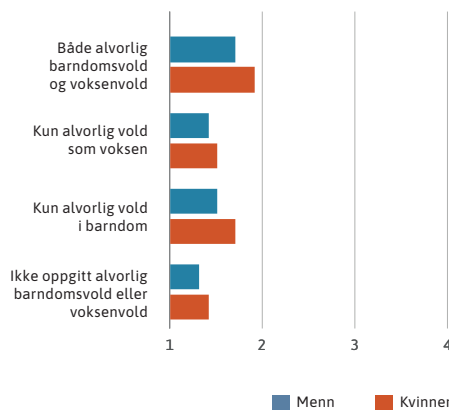
Merk. Antall menn: Ikke utsatt for mindre alvorlig partnervold (definert som om de noen gang har opplevd at en partner eller tidligere partner har kløpet, klort, lugget eller slått dem med flat hånd : 1868, utsatt for mindre alvorlig partnervold: 323, $p < 0,001$. Antall kvinner: Ikke utsatt for mindre alvorlig partnervold: 1832 utsatt for mindre alvorlig partnervold:262, $p < 0,001$.

Figur 13.7. Alvorlig partnervold og angst og depresjon (1–4)

Merk. Antall menn: Ikke utsatt for alvorlig partnervold: 2139, utsatt for alvorlig partnervold: 55, $p < 0,001$. Antall kvinner: Ikke utsatt for alvorlig partnervold: 1863 utsatt for mindre alvorlig partnervold:234, $p < 0,001$.

Figur 13.8. Reviktimisering og angst og depresjon (1–4)

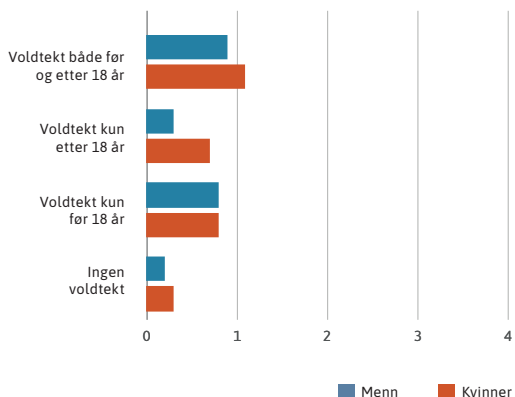
Merk. Alvorlig barndoms vold definert som SO for 13 år, voldtekt for 18 år, sovevoldtekt før 18 år, Alvorlig fysisk vold barndom + vitne til vold mellom foreldre og Psykisk vold barndom. Alvorlig voksend vold definert som voldtekt etter 18 år, sovevoldtekt etter 18 år, Alvorlig fysisk vold etter 18 år og kontrollerende atferd (svart ja på 3 av 4 kontrollspm.). Reviktimisering, menn antall: 0 (ingen vold): 1011, 1 (vold kun som barn):165, 2 (vold kun som voksen):717, 3 (vold både som barn og voksen):301, $p < 0,001$. Reviktimisering, kvinner: 0: 1008, 1:346. 2:366, 3:377, $p < 0,001$.

13.2 Posttraumatiske stressreaksjoner

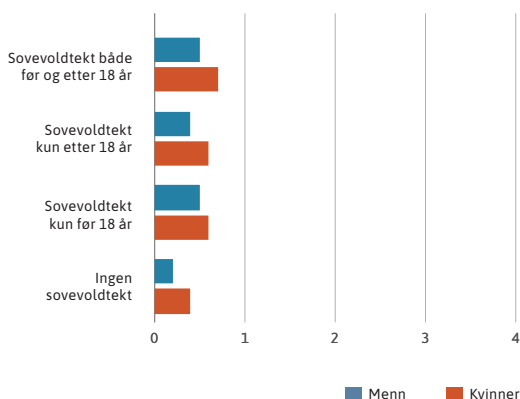
For voldsutsatthet og posttraumatiske stressreaksjoner kan vi se liknende resultat som for angst og depresjon. Både menn og kvinner som hadde opplevd ulike typer voldshendelser, hadde høyere nivå av posttraumatisk stressreaksjoner sammenliknet med personer uten slike voldsopplevelser. Denne forskjellen var statistisk signifikant. Personer som hadde opplevd samme type vold i barndom og som voksen, rapporterer høyere nivå av posttraumatiske stressreaksjoner sammenliknet med dem som hadde erfaringer fra kun barndom, eller kun i voksenlivet. Også her skilte digitale seksuelle krenkelser seg ut ved at både menn og kvinner som hadde opplevd slike krenkelser under 18 år, rapporterte flest symptomer. Det er viktig å merke seg at opplevelser av digitale seksuelle krenkelser er noe som en større andel yngre deltakere er utsatt for, sammenliknet med de eldre aldersgruppene i utvalget. Denne aldersforskjellen i utsatthet kan bidra til å forklare hvorfor utsatthet før fylte 18 år er mer utslagsgivende med tanke på symptomer på posttraumatisk stress (se kapittel 6 for flere detaljer om digitale seksuelle krenkelser). Personer som hadde blitt utsatt for flere former for vold i løpet av livet (reviktimisert), rapporterer høyere nivå av posttraumatiske stressreaksjoner.

Gjennomsnittlig skåre for posttraumatiske reaksjoner (0–4) for ulike eksponeringsgrupper, fordelt på kjønn

Figur 13.9. Voldtekt og posttraumatisk stress (0–4)

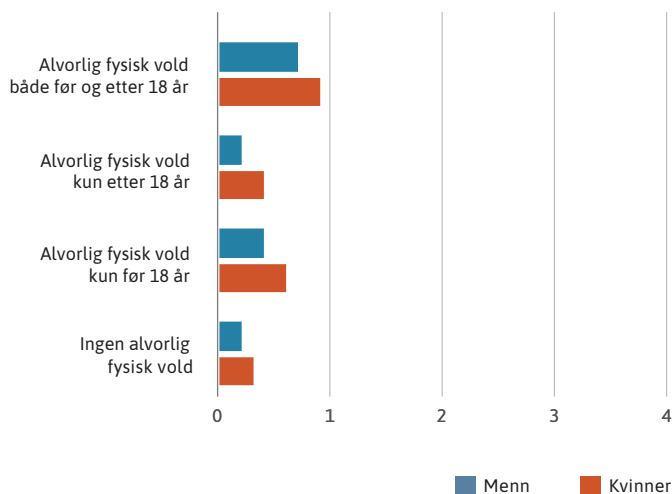
Figur 13.10. Sovevoldtekt og posttraumatisk stress (0–4)

Merk. Voldtekt, menn antall: 0 (ingen voldtekt): 1812, 1 (voldtekt kun før 18 år):17, 2 (voldtekt kun etter 18 år):16, 3 (voldtekt både over og under 18 år):3, $p < 0,001$. Voldtekt, kvinner antall: 0: 1434, 1:101. 2:140, 3:54, $p < 0,001$.

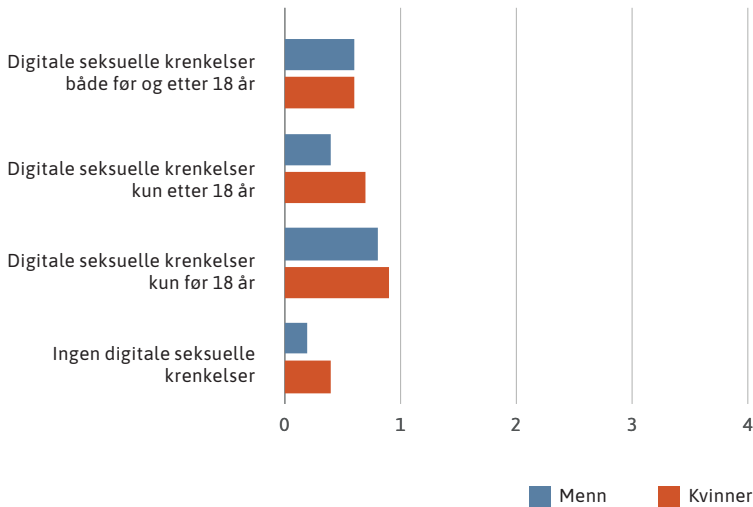
Merk. Sovevoldtekt, menn antall: 0 (ingen sovevoldtekt): 1796, 1 (sovevoldtekt kun før 18 år):13, 2 (sovevoldtekt kun etter 18 år):24, 3 (sovevoldtekt både over og under 18 år):2, $p = 0,037$. Voldtekt, kvinner antall: 0: 1494, 1:52. 2:148, 3:22, $p < 0,001$.

Figur 13.11. Alvorlig fysisk vold og posttraumatisk stress (0–4)

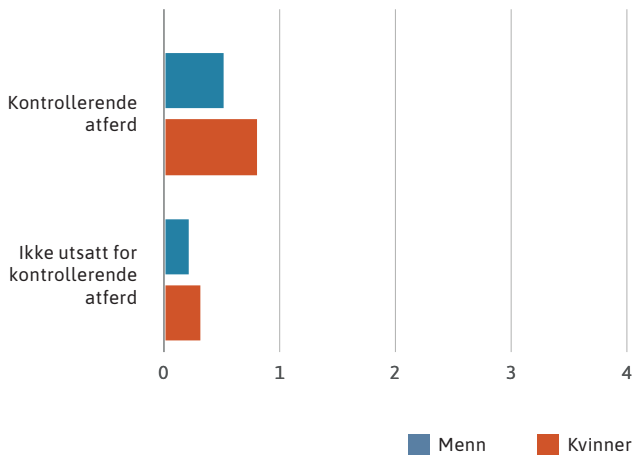
Merk. Alvorlig fysisk vold, menn antall: 0 (ingen fysisk vold): 799, 1 (fysisk vold kun før 18 år):41, 2 (fysisk vold kun etter 18 år):887, 3 (fysisk vold både over og under 18 år):120, $p < 0,001$. Alvorlig fysisk vold, kvinner antall: 0: 1041, 1:86. 2:510, 3:105, $p < 0,001$.

Figur 13.12. Digitale seksuelle krenkelser og posttraumatisk stress (0–4)

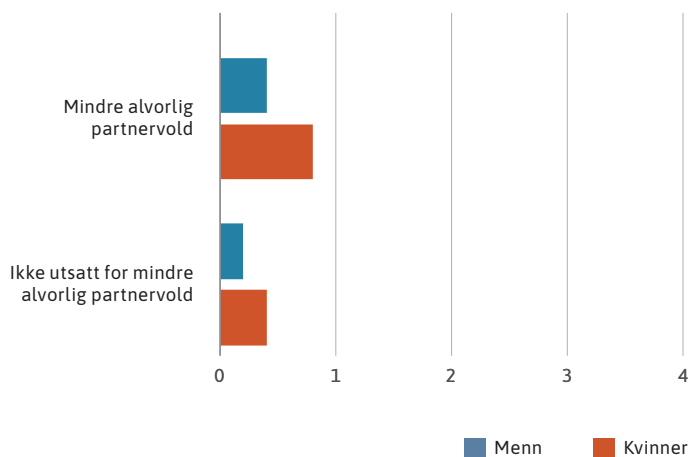
Merk. Digitale seksuelle krenkelser, menn antall; 0 (ingen krenkelser): 1768, 1 (krenkelser kun før 18 år):20, 2 (krenkelser kun etter 18 år):51, 3 (krenkelser både over og under 18 år) 4, $p < 0,001$. Digitale krenkelser, kvinner antall: 0: 1619, 1:45, 2:61, 3:7, $p < 0,001$

Figur 13.13 Kontrollerende atferd og posttraumatisk stress (0–4)

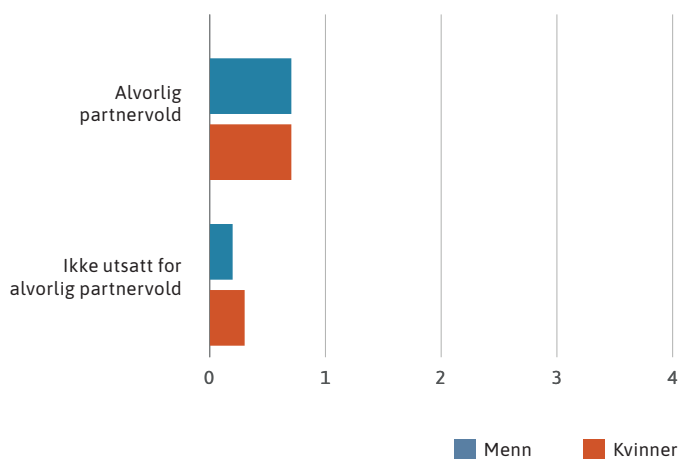
Merk. Antall menn: Ikke utsatt for kontrollerende atferd: 1557, kontrollerende atferd svart ja på $\frac{3}{4}$ kontroll spørsmål:292, $p < 0,001$. Antall kvinner: Ikke utsatt for kontrollerende atferd: 1389, kontrollerende atferd svart ja på $\frac{3}{4}$ kontroll spørsmål:354, $p < 0,001$.

Figur 13.14. Mindre alvorlig partnervold og posttraumatisk stress (0–4)

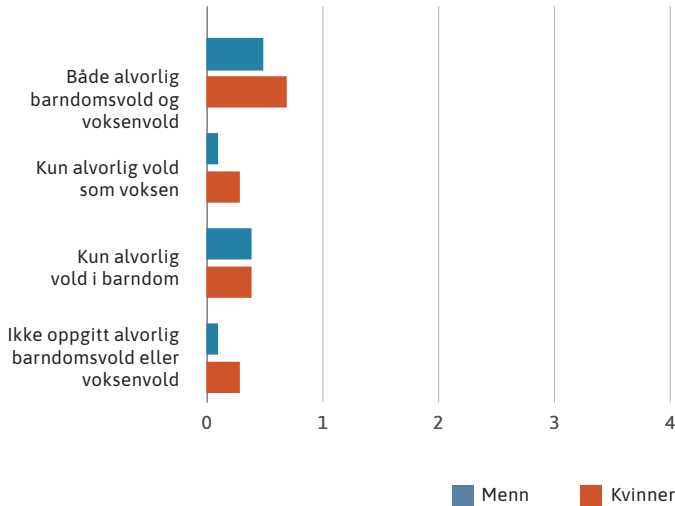
Merk. Antall menn: Ikke utsatt for mindre alvorlig partnervold (definert som om de noen gang har opplevd at en partner eller tidligere partner har kløpet, klort, lugget eller slått dem med flat hånd) : 1529, utsatt for mindre alvorlig partnervold: 318, $p < 0,001$. Antall kvinner: Ikke utsatt for mindre alvorlig partnervold: 1480 utsatt for mindre alvorlig partnervold: 260, $p < 0,001$.

Figur 13.15 Alvorlig partnervold og posttraumatisk stress (0–4)

Merk. Antall menn: Ikke utsatt for alvorlig partnervold: 1795, utsatt for alvorlig partnervold: 55, $p < 0,001$. Antall kvinner: Ikke utsatt for alvorlig partnervold: 1507 utsatt for mindre alvorlig partnervold: 236, $p < 0,001$.

Figur 13.16 Reviktimisering og posttraumatisk stress (0–4)

Merk. Alvorlig barndoms vold definert som SO før 13 år, voldtekt før 18 år, sovevoldtekt før 18 år, alvorlig fysisk vold barndom + vitne til vold mellom foreldre og Psykisk vold barndom. Alvorlig vokse vold definert som voldtekt etter 18 år, sovevoldtekt etter 18 år, alvorlig fysisk vold etter 18 år og kontrollerende atferd (svart ja på 3 av 4 kontroll spm. Reviktimisering, menn antall; 0 (ingen vold): 681, 1 (vold kun som barn):151, 2 (vold kun som voksen):718, 3 (vold både som barn og voksen):300, $p < 0,001$. Reviktimisering, kvinner: 0: 680, 1:320. 2:366, 3:377, $p < 0,001$.

Oppsummering

I likhet med annen forskning viser funn fra denne omfangsundersøkelsen at personer utsatt for vold og seksuelle overgrep, og særlig de som er utsatt for flere former for vold, har flere symptomer på angst, depresjon og posttraumatiske stressreaksjoner. Selv om det for de fleste deltakerne i denne studien er snakk om relativt lave symptomnivå, er funnene samlet sett av både statistisk og klinisk betydning.

14 Vold og overgrep hos personer med innvandrerbakgrunn

Hovedforfattere Ida Frugård Strøm og Maria Teresa Grønning Dale

- Det var seleksjonsskjevhet i utvalget vårt: Innvandrere i denne undersøkelsen hadde høyere utdanning og sysselsetting i forhold til innvandrerbefolkningen og totalbefolkningen.
- Det var ikke store forskjeller i forekomstestimer hos dem med innvandringsbakgrunn sammenliknet med hovedutvalget når det gjaldt fysisk vold (alvorlig fysisk vold og alvorlig partnervold), seksuell vold (voldtekt ved makt eller tvang og sovevoldtekt) og kontrollerende atferd fra partner.
- I samsvar med andre studier og i samsvar med funn fra hovedutvalget var det høyest forekomst av alvorlig fysisk vold, alvorlig fysisk partnervold og voldtekt i aldersgruppen 18–29 år.
- Det var en marginal forskjell i hyppighet av alvorlig vold som voksen basert på landbakgrunn. Imidlertid var disse gruppene små, og forskjellen kunne forklares av sosioøkonomiske forhold, der de som opplevde at de hadde dårlig råd hadde høyere sannsynlighet for å oppleve alvorlig vold som voksen.

14.1 Bakgrunn

Sammenliknende studier om voldsutsatthet i majoritetsbefolkningen og etniske minoriteter er fåtallige i Norge (Bredal et al., 2020). Dette gjelder særlig den voksne befolkningen, mens undersøkelser om erfaringer med vold og overgrep blant ungdommer (Hafstad & Augusti, 2019; Mossige & Stefansen, 2016) i større grad har tatt hensyn til etnisk bakgrunn. Levekårsundersøkelsen blant innvandrere i Norge (Vrålstad & Wiggen, 2017) fant at en høyere andel innvandrere (6,4 %) hadde opplevd vold eller trusler de siste 12 månedene, sammenliknet med totalbefolkningen (4,6 %). De fleste som hadde opplevd vold det siste året, rapporterte at det var vold uten synlig skade og alvorlige trusler. Videre fant de at unge innvandrere i alderen 16–24 år var mest utsatt for vold (12,8 %), og at kvinner med innvandrerbakgrunn oftere var utsatt for vold enn kvinner i den generelle befolkningen. Her er det viktig å påpeke at volden som ble undersøkt, ikke ble spesifisert og avgrenset, slik som i denne studien. Volden som måles, vil da omfatte et større spekter av hendelser, samtidig som den kan utelukke spesifikke voldsformer. I tillegg til forskjeller i voldsforekomst etter alder og kjønn, fant de forskjeller basert på opprinnelsesland. Blant de 12 landene som var inkludert, fant de at innvandrere fra Polen, Pakistan og Afghanistan i størst grad hadde vært utsatt for vold de siste tolv månedene.

Studier på barn og unge viser også en forskjell i voldsforekomst mellom innvandringsbefolkning og majoritetsbefolkningen. Her er det også forskjeller avhengig av landbakgrunn, men noe av sammenhengen kan forklares av sosiodemografiske forskjeller (Andersen, Smette, Bredal, 2020; Hafstad & Augusti, 2019). Mange studier finner at vold henger sammen med sosiodemografiske forhold, og at personer med dårlig økonomi, lavere utdanning og aleneboere har høyere forekomst av vold (Andersen et al., 2020; Haaland et al., 2005; Hafstad & Augusti, 2019; Mossige & Stefansen, 2016; Pape & Stefansen, 2004; Sommerfeldt et al., 2014). Dette finner vi også i hovedutvalget i denne studien (se kapittel 12). Slike faktorer inngår også i denne undersøkelsen av personer med innvandrerbakgrunn.

Kjønn er også et sentralt tema når det gjelder vold. I tillegg til samlede tall, vil vi presentere tall for menn og kvinner separat når det gjelder forekomst av vold og overgrep. Det er også viktig å belyse hvor mange som har opplevd vold i ulike aldersgrupper av innvandringsbefolkningen, samt alder for når

volden skjedde første gang. Når vi ser på vold som har skjedd i løpet av livet (livstidsprevalens), er det viktig å ta hensyn til at eldre personer har lengre sammenlagt (kumulativ) eksponeringstid for vold sammenliknet med yngre personer, gitt at de har levd i flere år. Det er derfor naturlig og forventet at eldre alderskohorter har en høyere andel som rapporterer å ha blitt utsatt for vold i løpet av livet. Fra et forebyggingsperspektiv er det derfor viktig å også undersøke når volden skjedde for første gang, for å få innblikk i hvilke aldersgrupper som har særlig høy risiko. Tall for dette vil også bli presentert for de ulike aldersgruppene.

For å studere voldsforekomst og sammenheng med sosiodemografi hos personer med innvandrerbakgrunn trakk vi et eget utvalg med personer som selv har innvandret, eller som er barn av innvandrere (se kapittel 4 for mer informasjon om prosedyre). I denne studien består innvandrerutvalget av 429 menn og 373 kvinner.

14.2 Sosiodemografi og representativitet

Tabell 14.1 nedenfor viser sosiodemografisk bakgrunn for menn og kvinner i innvandrerutvalget.

Tabell 14.1 Sosiodemografiske bakgrunnsvariabler hos innvandererutvalget

Karakteristikk	Innvandererutvalget					
	Totalt (n=802)		Menn (n= 429)		Kvinner (n=373)	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
I arbeid	621	78	342	80	279	75
Studerer	83	10	41	10	42	11
Pensjonist, trygdet, ufør, arbeidsløs, hjemmeværende	97	12	45	10	52	14
Fullført universitet/høgskole	504	63	257	60	247	66
Fullført videregående	256	32	146	34	110	30
Ikke fullført mer enn grunnskole	42	5	26	6	16	4
Gift/samboer/kjæreste ^a	551	69	291	69	260	70
Ugift	163	20	99	23	64	17
Separert eller skilt	69	9	29	7	40	11
Enke eller enkemann	13	2	5	1	8	2
Bedre råd enn folk flest	268	34	150	36	118	32
Omtrent som folk flest	443	56	227	54	216	58
Dårligere råd enn folk flest	82	10	46	11	36	10
Fødeland:						
Norge (norskfødte med innvandrerforeldre)	136	17	78	18	58	16
Resten av Skandinavia	2	-	2	-	-	-
Europa unntatt Tyrkia	292	37	145	34	147	40
Afrika	80	10	45	11	35	9
Asia med Tyrkia	203	25	116	27	87	23
Nord-Amerika	30	4	14	3	16	4
Sør- og Mellom-Amerika	50	6	23	5	27	7
Oseania	7	1	5	1	2	-
Norsk statsborger	504	63	277	65	277	61
Antall år i Norge: ^b						
Hele livet	9	1	4	1	4	1
≤10 år	165	25	89	26	76	24
>10 år	488	74	254	73	234	75

Merk. Vet ikke/ønsker ikke å svare: a= 6; b=140 (tot 662)

I innvandrerrutvalget er 63 % norske statsborgere. De fleste i utvalget er født i Europa (37 %) og Asia (25 %). Tre av fire har bodd i Norge mer enn 10 år, mens 1 % sier de har bodd i Norge hele livet. Utvalget består av flere innvandrere (83 %) enn norskfødte med innvandrerforeldre (17 %).

I underkant av to tredjedeler oppgir å ha høyere utdanning. Dette er høyere enn det som oppgis i innvandrerbefolkningen generelt, og totalt i den generelle befolkningen. SSB oppgir at en høyere andel norskfødte med innvandrerforeldre tar høyere utdanning (48,5 %), sammenliknet med den generelle befolkningen (39,7 %), mens innvandrere har en lavere andel (25,1 %) for aldersgruppen 19–24 år (Statistisk sentralbyrå, 2022d). I tillegg er en høy andel av innvandrerrutvalget i arbeid (77,4 %). Ifølge SSB-data fra 2021 på personer i alderen 20–66 år er 68,3 % menn og 61,7 % kvinner blant innvandrere sysselsatt, mens andelen i totalbefolkningen er 65,6 % for kvinner og 70,5 % for menn (Statistisk sentralbyrå, 2022e). Når det gjelder andelen gifte, samboende eller i kjæresteforhold, er fordelingen hos innvandrerrutvalget lik hovedutvalget. Dette stemmer overens med tall fra SSB som viser at de siste tiårene har ekteskapsmønsteret blitt mer og mer likt mellom innvandrere og befolkningen for øvrig (Molstad et al., 2022).

Innvandrere i denne undersøkelsen ser dermed ut til å ha høyere utdanning og sysselsetting enn både innvandrerbefolkningen i Norge og den generelle befolkningen. I tillegg er ni av ti i vårt utvalg fornøyd med sin økonomiske situasjon. Vi har ikke informasjon om faktisk inntekt, men svarene indikerer at de fleste deltagerne opplever å ha forholdsvis god økonomi.

I innvandrerrutvalget var det stort frafall, i betydningen at det var svært mange av dem vi trakk ut til deltakelse som endte med ikke å delta i studien. Svarprosenten i dette utvalget var 14 %, mot 26 % i hovedutvalget. Som man kan se i flytskjema og frafallsanalysene (se kapittel 4.5) var det særlig lav deltakelse blant menn, personer i yngre aldersgrupper og personer fra enkelte fylker. Disse tallene, sett i sammenheng med den høye sosiodemografiske statusen til deltakerne i innvandrerrutvalget vårt, tyder på at intervjumetode via telefon i stor grad resulterer i en seleksjon av deltagere som er enklest å få tak i, særlig fordi undersøkelsen bare var tilgjengelig på norsk og engelsk. Det er derfor seleksjonsskjevhet mot de språksterke, som gjerne er ekstra ressurssterke. I tillegg hadde dette utvalget god økonomi og høy utdanning, hvilket ikke er representativt for hele innvandrerbefolkningen, og særlig ikke

for dem som selv har innvandret (Statistisk sentralbyrå, 2022d, 2023). En annen årsak til seleksjonsproblematikk var at 49 % av dem som ble trukket ut fra Folkeregisteret, ikke fikk tilsendt invitasjonsbrev, fordi de ikke hadde telefonnummer, eller at kvoten som skulle ringes på allerede var full.

Samlet sett tror vi at denne seleksjonsskjevheten medfører at utvalget vårt ikke er representativt for innvandrerpopulasjonen. På gruppenivå er personene i vårt utvalg mer ressurssterke enn populasjonen de er ment å representere. Sosiodemografiske forhold har vist seg å ha sammenheng med voldsutsatthet (se kapittel 12 for mer om dette). Det er dermed sannsynlig at seleksjonsskjevheten i utvalget vårt vil kunne påvirke funnene våre, så man må være forsiktig med å generalisere funnene til innvandringsbefolkningen i Norge.

14.3 Voldsutsatthet blant innvandrere

I tabell 14.2 ser vi på ulike former for vold blant kvinner og menn i innvandrerutvalget. Vi har her valgt å definere alvorlig vold som *voldtekt ved makt eller tvang eller sovevoldtekt etter fylte 18 år, alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år (inkludert alvorlig partnervold) og kontrollerende atferd fra partner*.

Tabell 14.2. Forekomst av ulike voldsformer blant innvandrere i Norge

	Voldtekt makt/tvang		Sovevoldtekt		Alvorlig fysisk vold		Kontrollerende atferd fra partner		Alvorlig partnervold	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Totalt	70	9	36	5	317	40	161	20	52	7
Menn	11	3	9	2	193	45	81	19	7	2
Kvinner	59	16	27	7	124	33	80	21	45	12

Totalt hadde 48 % av innvandrerutvalget opplevd minst en type alvorlig vold. Her kan vi se at den voldsformen som forekommer hyppigst i innvandrerutvalget, er alvorlig fysisk vold (40 %). Denne volden forekommer oftest blant menn (45% av mennene i innvandrerutvalget er utsatt). Disse estimatene tilsvarer dem vi finner i hovedutvalget, der 38 % totalt, og 46 % av mennene, har opplevd fysisk vold etter fylte 18 år. Om lag én av ti

i innvandrerrutvalget har opplevd voldtekt ved bruk av tvang, og i likhet med hovedutvalget opplever også innvandrerkvinner dette oftere (16 %). For kontrollerende atferd fra partner er også prevalensestimaterne tilsvarende dem i hovedutvalget. En av fem har opplevd kontrollerende atferd fra partner, og omtrent like mange menn og kvinner har opplevd dette. En liten andel oppgir å ha opplevd alvorlig partnervold (7 %), og også i innvandrerrutvalget forekommer dette hyppigere blant kvinner (12 %), enn blant menn (2 %).

14.4 Voldsutsatthet i ulike aldersgrupper blant innvandrere

Vi undersøkte også voldsutsatthet i løpet av livet blant innvandrere, i sammenheng med respondentens alder.

14.4.1 Andel i innvandrerrutvalget som har opplevd alvorlig vold etter fylte 18 år i ulike aldersgrupper

Tabell 14. 3 viser andelen som har vært utsatt for vold innad i de ulike aldersgruppene i innvandrerrutvalget.

Tabell 14. 3. Andel i innvandrerrutvalget som har opplevd alvorlig vold etter fylte 18 år, fordelt på ulike aldersgrupper (tabellen leses horisontalt fra venstre til høyre)

Alder	Totalt kvinner og menn (n=802)
	Andel utsatt
18–29 år (n=177)	46 %
30–39 år (n=247)	51 %
40–49 år (n=216)	53 %
50–59 år (n=101)	42 %
60–69 år (n=45)	44 %
70–74 år (n=16)	19 %

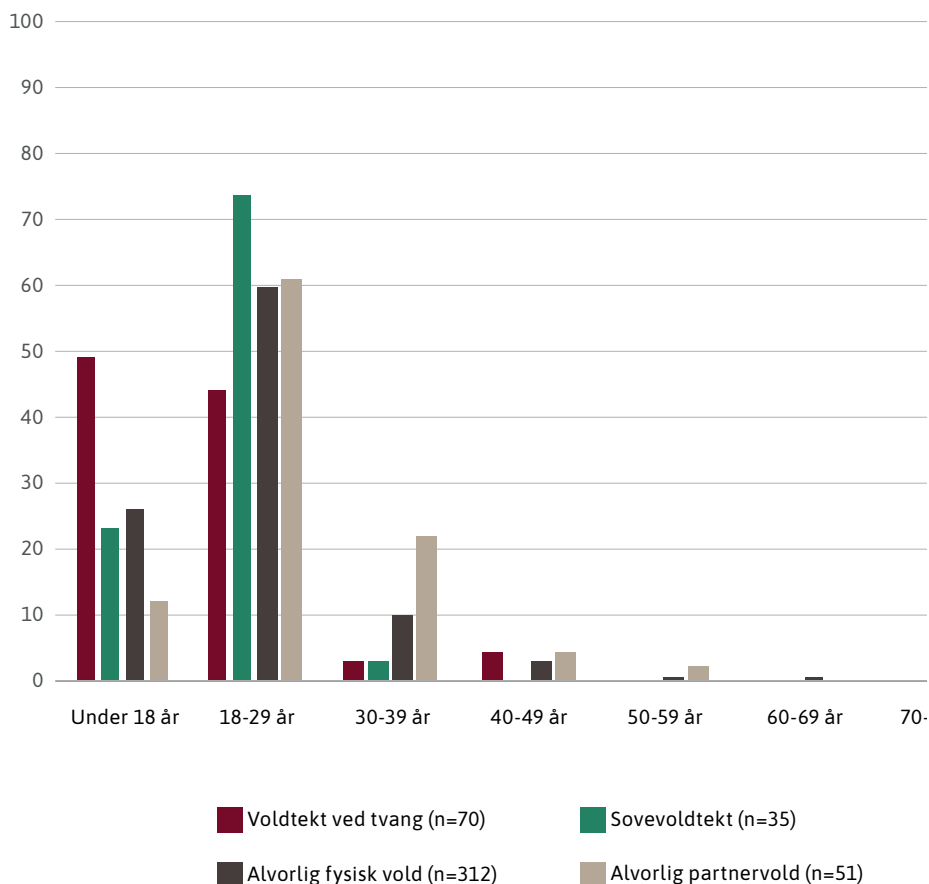
Omfang av opplevd vold fordeler seg nokså likt innad i de ulike aldersgruppene i innvandrerrutvalget (tabell 14.3). Unntaket er for den eldste aldersgruppen som har opplevd mindre alvorlig vold i løpet av livet. Dette kan antakeligvis i stor grad forklares med at denne gruppen har få respondenter

og er en svært selektert gruppe. Personer i aldersgruppen 40–49 år rapporterer å ha opplevd noe mer vold. Av totalt 216 personer rapporterer 53 % å ha opplevd alvorlig vold etter fylte 18 år. Ser vi på kjønnene hver for seg, var det noe flere menn i alderen 30–39 år som hadde opplevd alvorlig vold etter at de ble 18 år. For kvinner var det ingen forskjell i aldersgruppene når det gjelder opplevd alvorlig vold.

14.4.2 Første voldshendelse og alder blant kvinner og menn

Alvorlig vold er her definert som når volden skjedde første gang for hver av de følgende voldstypene: voldtekt ved bruk av makt eller tvang, sovevoldtekt, alvorlig fysisk vold og alvorlig partnervold. I figur 14.1 nedenfor vises andelen som har opplevd en alvorlig voldshendelse for første gang innad i ulike alderskohorter. En person kan ha opplevd denne typen vold senere i livet også, men dette er alder for første gang volden skjedde.

Figur 14.1 Voldsutsatthet og alder for første gang volden skjedde

Merk. Vet ikke / ikke svart: Sovevoldtekt: 1, Alvorlig fysisk vold:5, Alvorlig partnervold: 1.

Figuren viser tydelig at første voldshendelse for alle voldtypene forekommer hyppigst i alderen 18–29 år. Unntaket er voldtekt ved bruk av makt og tvang som forekommer oftest for første gang før fylte 18 år. For eksempel kan vi se at blant 312 personer som har opplevd alvorlig fysisk vold, rapporterte 60 % at denne type vold skjedde for første gang mellom 18 og 29 år. Funnene er i tråd med levekårsundersøkelsen for innvandrere i 2016, som fant høyere andel vold blant de yngste gruppene (16–24 år). Disse funnene er også i samsvar med funn fra hovedutvalget vårt der de yngre er mer voldsutsatt enn de eldre (se kapittel 15 for flere detaljer).

Tabell 14.4 viser hvilke aldersgrupper som er mest utsatt innad i hver voldstype og for hvert kjønn. Forekomst av ulike alvorlige voldstyper totalt, fordelt på menn og kvinner er markert med uthevet skrift i tabellen.

Tabell 14.4 Utsatthet for ulike voldstyper i innvandererutvalget, etter alder for første voldshendelse og kjønn

	Voldtekt n=70	Sovevoldtekt n=36	Alvorlig fysisk vold n=317	Kontrollerende atferd fra partner* n=161	Alvorlig partnervold n=52
Totalt	9 %	4 %	40 %	20 %	7 %
Under 18 år	4 %	1 %	10 %		1 %
18–29 år	4 %	3 %	23 %		4 %
30–39 år	-	-	4 %		1 %
40–49 år	-	-	1 %		-
Menn	3 % (n=11)	2 % (n=9)	45 % (n=193)	19 % (n=81)	2 % (n=7)
Under 18 år	1 %	-	16 %		1 %
18–29 år	1 %	2 %	25 %		-
30–39 år	-	-	3 %		-
40–49 år	-	-	1 %		-
Kvinner	16 % (n=59)	7 % (27)	33 % (n=124)	21 % (n=80)	12 % (n=45)
Under 18 år	8 %	2 %	3 %		1 %
18–29 år	7 %	5 %	22 %		8 %
30–39 år	-	-	5 %		2 %
40–49 år	1 %	-	2 %		-
50–59 år	-	-	1 %		-

Merk. *Det er ikke registrert alder for kontrollerende atferd fra partner.

De eldste aldersgruppene er tatt ut ettersom prevalens var 0 for disse gruppene. I disse aldersgruppen var det ingen, eller så godt som ingen, som rapporterte å ha opplevd denne voldstypen. Prosentandeler <1% er ikke vist i tabellen.

For voldtekt ved bruk av tvang kan vi for eksempel se at blant de 59 kvinnene som hadde opplevd voldtekt, hadde 49 % opplevd voldtekt for første gang før 18 år. For sovevoldtekt, alvorlig fysisk vold og alvorlig partnervold opplever

flest kvinner dette for første gang mellom 18 og 29 år. For menn forekommer alvorlig fysisk vold for første gang hyppigst i aldersgruppen 18–29 år. Det er viktig å påpeke at dette er lave antall, så man må være varsom med tolkningen. Gjennomgående er det slik at ettersom innvandererutvalget består av en selektert gruppe, bør man være forsiktig med å generalisere funnene til innvandrings-befolkningen i Norge.

Vi gjorde også sensitivitetsanalyser og fant ikke store forskjeller i analysene på voldsutsatthet hos norskfødte med innvandererforeldre versus de som selv har innvandret. Tabellen med resultatene fra sensitivitetsanalysene finnes i vedlegget til rapporten.

14.5 Utsatthet for vold etter landbakgrunn og sosiodemografisk bakgrunn

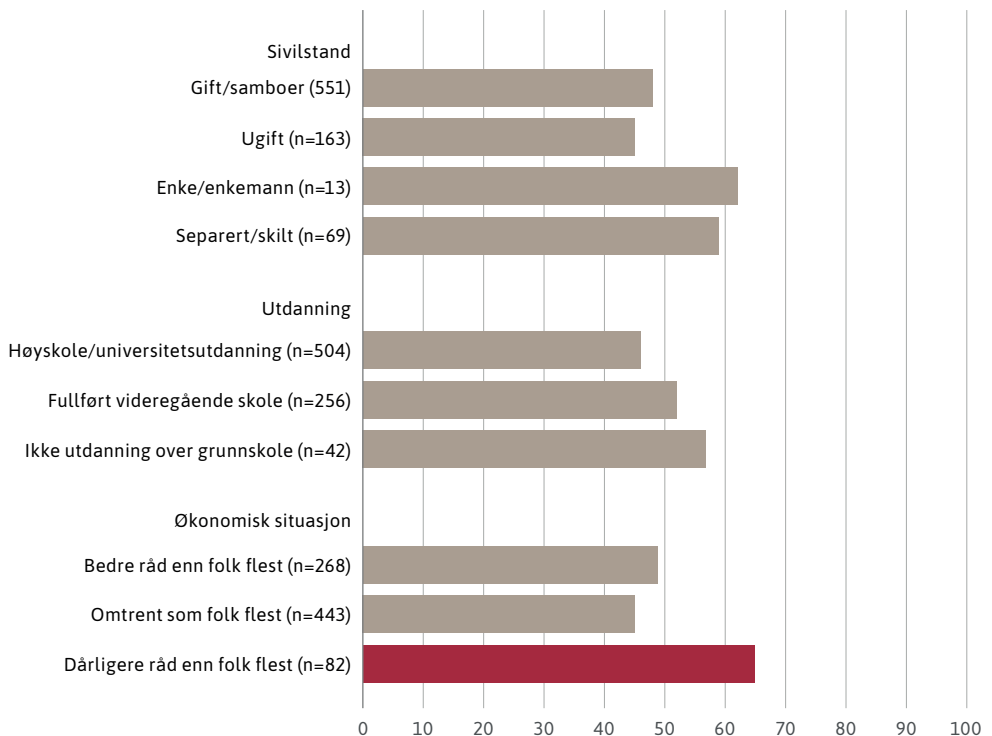
Innvandrere i Norge er en sammensatt gruppe. Tall fra SSB viser at når man undersøker levekår for denne gruppen samlet, finner man generelt dårligere levekår sammenliknet med hele befolkningen når det gjelder økonomi, utdanning, sysselsetting, og boforhold. Imidlertid viser disse tallene forskjeller basert på landbakgrunn (Statistisk sentralbyrå, 2022d, 2022e, 2023). Dette understreker at personer betegnet som «innvandrere» er en heterogen gruppe mennesker, og når disse blir omtalt som én gruppe kan dette gi et unyansert og forenklet bilde. Årsakene til at personer kommer til Norge er også sammensatte. Ifølge SSB er arbeid den vanligste årsaken å flytte til Norge, etterfulgt av familieårsaker, mens en liten andel kommer til Norge på grunn av flukt eller utdanning. Videre ser vi at en stor andel norskfødte med innvandererforeldre består av personer under 18 år og de har ofte lik bakgrunn som befolkningen generelt. Likevel finner man også her forskjeller i inntekt sammenliknet med jevnaldrende uten innvandererbakgrunn, men at dette også varierer etter foreldres landbakgrunn (Epland & Kirkeberg, 2018).

Ettersom vi ikke har et representativt utvalg er det problematisk å se på voldsforekomst innad de ulike landbakgrunnene, slik som tidligere studier har gjort. I tillegg er det lave antall for hver gruppe som gjør at man kan trekke feilaktige slutninger basert på få antall personer. Vi kan likevel se på landbakgrunn og *sammenheng* med vold i forhold til andre sosiodemografiske faktorer som har betydning for voldsutsatthet. I ujusterte analyser, det vil si når vi undersøker landbakgrunn og sammenheng med utsatthet for alvorlig

vold som voksen uten å ta hensyn til sosiodemografisk bakgrunn, finner vi ikke signifikante sammenhenger for de fleste landsdelene (se tabell 13 i vedlegg for mer detaljer). Imidlertid kan vi se noen forskjeller. For eksempel ser vi en tendens til lavere odds for voldsutsatthet blant personer fra Afrika ($p=0,012$) mens personer som innvandret til Norge fra Europa, unntatt Tyrkia, har en marginal høyere odds for voldsutsatthet sammenliknet med de andre landgruppene ($p=0,054$).

For å forstå disse sammenhengene, må de undersøkes i forhold til andre sosiodemografiske faktorer som har betydning for voldsutsatthet. I analysene under har vi sett på forekomst av vold innad i de ulike kategoriene for sivilstand, utdanning og økonomisk situasjon. I figur 14.2 blir disse bakgrunnsvariablene sett i sammenheng med utsatthet for vokse vold.

Figur 14.2. Forekomst av alvorlig vold som voksen innad i ulike sosiodemografiske grupper (sivilstand, utdanningsnivå og økonomisk situasjon)

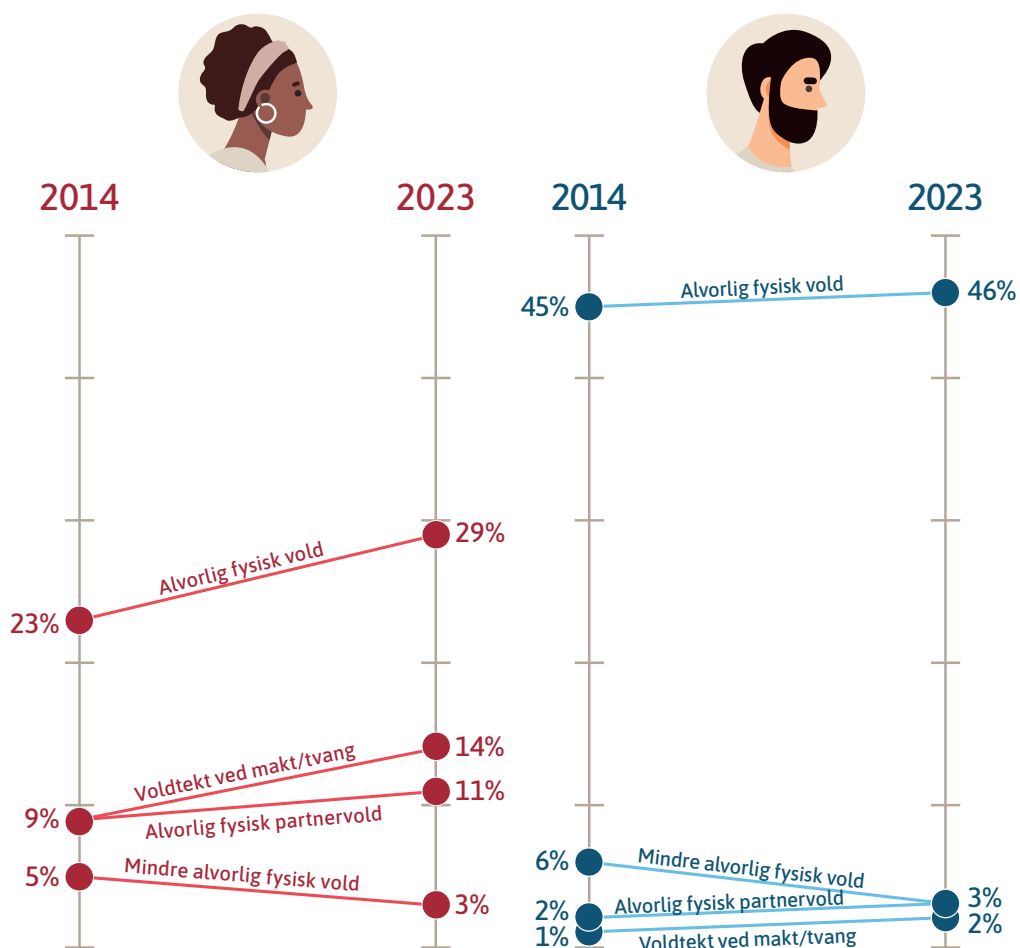
I figur 14.2 kan vi se at personer som oppga å ha dårligere råd enn folk flest, var hyppigere utsatt for vold (65 %), sammenliknet med personer som oppga å ha bedre økonomi (49 %) ($p < 0,001$). Det var ikke signifikante forskjeller i voldsforekomst for de andre bakgrunnsvariablene. Videre undersøkte vi landbakgrunn i sammenheng med sosiodemografisk bakgrunn, som tidligere forskning har vist henger tett sammen. For å undersøke dette nærmere kjørte vi logistiske regresjonsanalyser i egne sensitivitetsanalyser for å undersøke sammenhengen mellom landbakgrunn og forekomst av alvorlig vold som voksen, og hva som skjer med denne sammenhengen når vi tar hensyn til sosiodemografisk bakgrunn. Disse analysene viste at sammenhengen mellom landbakgrunn og vold ikke lenger var signifikant når vi tok hensyn til sosiodemografisk bakgrunn. Dette kan tyde på at forskjeller i voldsutsatthet mellom respondenter med ulike bakgrunn i stor grad kan forklares med forskjeller i sosiodemografisk bakgrunn. Den justerte logistiske regresjonsanalysen bekrefter at de med dårlig råd har dobbelt så høy odds for å oppleve alvorlig vold, sammenliknet med de med bedre økonomi (OR: 2, 21. 95% CI: 1,34–3,63, $p = 0,002$) (se tabell 13 i vedlegg for mer detaljer).

Oppsummering

Som påpekt tidligere er det viktig å fremheve at utvalget i denne studien ikke er representativt for innvandringsbefolkningen i Norge. Vi ser like prevalensestimater for ulike typer vold i innvandrertutvalget, som i hovedutvalget. Vi ser videre at disse estimatene varierer etter kjønn og alder, hvor de yngste gruppene er spesielt utsatt. Kvinner er mest utsatt for seksuelle overgrep, mens menn er mest utsatt for fysisk vold. I likhet med tidligere norske studier på barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn, finner vi for voksne innvandrere i dette utvalget noen forskjeller for sammenheng mellom landbakgrunn og alvorlig vold, men denne sammenhengen kan i stor grad forklares av økonomiske forskjeller.

15 Vold og overgrep i Norge, 2014 og 2023

Hovedforfattere Helene Flood Aakvaag, Ida Frugård Strøm og Maria Teresa Grønning Dale

- Flere deltagere i 2023-studien rapporterte å ha blitt utsatt for alvorlig fysisk vold, partnervold og voldtekt, dette gjaldt spesielt for kvinner og i de yngste aldersgruppene.
- Vi kan **ikke fastslå** om økningen i forekomsttall representerer en reell og stabil økning i omfanget av vold og overgrep, en midlertidig og forbigående økning, eller en endring i svartendenser hos deltakerne.
- Et tydelig funn er imidlertid at voldsforekomsten er høy i begge undersøkelsene. Det ser altså ut til at utsatthet for vold og overgrep er nokså vanlig i Norge.

I denne undersøkelsen stilte vi de samme spørsmålene om vold og overgrep som vi stilte i omfangsundersøkelsen i 2014 (Thoresen & Hjemdal, 2014). Siden spørsmålene er de samme og stilt til utvalg rekruttert på samme måte, gir det grunnlag for å sammenstille tallene. Hensikten med en slik sammenligning er, på sikt, å si noe om utviklingen i forekomst av vold og overgrep i Norge. Spørsmål i denne sammenhengen kan være: Øker noen voldsformer? Minker noen? Utsettes innbyggerne i Norge for mer eller mindre vold i dag enn det de gjorde for ni år siden?

Det er imidlertid flere grunner til å være svært forsiktig med å svare konkluderende på disse spørsmålene. Forskjeller kan blant annet handle om skjevhet i utvalgene, at det kun er tilfeldig variasjon som er avdekket, og ikke et mønster, og funnene kan ha en rekke andre årsaker enn endring i omfang av vold, for eksempel endringer i svartendenser. Skal vi si noe sikrere om trender, bør vi ha flere målepunkter enn to. Disse hensynene vil diskuteres i mer detalj under kapittel 16.2 (diskusjonsdel).

I dette kapittelet sammenstiller vi livstidsforekomst av voldtekt, forekomst av alvorlig fysisk vold og partnervold i voksenlivet, samt siste års utsatthet for mindre alvorlig fysisk vold i 2014-studien og i denne studien. Videre ser vi nærmere på forskjeller i voldforekomst etter aldersfordeling mellom de to undersøkelsene, for å undersøke hvilke aldersgrupper som i hovedsak bidrar til den identifiserte forskjellen.

Tabell 15.1 Forekomst av voldtekt ved makt/tvang, alvorlig fysisk vold, mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk partnervold for menn og kvinner i 2014, sammenliknet med 2023

	2014				2023				CI 95 %	
	Kvinner		Menn		Kvinner		Menn		Kvinner	Menn
	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall		
Voldtekt ved makt/tvang	9,4	229	1,1	24	14,4	300	1,7	37	3,05 til 6,83	-0,17 til 1,23
Alvorlig fysisk vold	22,5	548	44,5	928	29,4	618	45,9	1008	4,36 til 9,52	-1,59 til 4,32
Mindre alvorlig fysisk vold (siste år)	5,0	121	6,0	126	3,1	66	2,7	59	-2,97 til -0,70	-4,57 til -2,14
Alvorlig fysisk partnervold	9,2	224	1,9	40	11,2	236	2,5	55	0,67 til 3,42	-0,04 til 1,27

Konfidensintervaller på forskjellene mellom 2014 og 2023 er utregnet ved bootstrapping med 10 000 repetisjoner. Hvis konfidensintervallene krysser null, anses forskjellen som ikke statistisk signifikant (for mer informasjon om dette, se kapittel 4.4, metodedel).

I denne studien fant vi høyere forekomst av voldtekt enn det vi fant i 2014 (tabell 15.1). For kvinner var denne forskjellen statistisk signifikant (se kapittel 3.4 for forklaring). Det ser altså ut til å være flere kvinner som rapporterer voldtekt i 2023, enn hva det var i 2014. For menn er forskjellen ikke signifikant. Når det gjelder alvorlig fysisk vold, ser vi også tendens til en økning. Også her er forskjellen mellom 2014-utvalget og 2023-utvalget signifikant for kvinner, men ikke for menn. Det var også litt høyere tall for alvorlig fysisk partnervold i 2023 enn det var i 2014, og igjen var forskjellen signifikant for kvinner, men ikke for menn.

Mindre alvorlig fysisk vold ble kun målt for siste år. Her er det en tendens til at siste års vold er lavere i 2023 enn det var i 2014, og denne forskjellen i forekomsttall er signifikant for både menn og kvinner. Det ser altså ut til at norske menn og kvinner rapporterer mindre av den mindre alvorlige fysiske volden i 2023 enn det de gjorde i 2014.

15.1 Voldtekt og alvorlig fysisk vold i ulike alderskohorter

For å utelukke at forskjellene i totalforekomst av voldtekt og alvorlig vold vi fant mellom 2014 og 2023 er forårsaket av ulik alderssammensetning i de to utvalgene (at det var høyere andel eldre i 2023-utvalget), har vi valgt å stratifisere forekomstestimer på alder, og sammenlikne forekomst innad i hver alderskohort. Stratifiseringen gir en mer nyansert forståelse ved at man kan se om forskjellene i forekomstestimer mellom 2014 og 2023 er like på tvers av alderskohorter, eller om enkelte aldersgrupper som skiller seg ut med større forskjeller. Siden deltakerne ble spurt om de *noen gang* har opplevd voldtekt, og om de hadde opplevd alvorlig fysisk vold og partnervold *etter fylte atten år*, er det sannsynlig at mange som rapporterer voldtekt eller alvorlig fysisk vold (fra partner eller andre) i 2023-studien, ble utsatt for dette før 2014. Endring i forekomsttall kan derfor reflektere endringer som har skjedd før 2014, dersom disse endringene har påvirket ulike alderskohorter ulikt. Den gruppa som var eldst i 2014-utvalget er ikke med i 2023-utvalget. Dersom denne gruppa var mindre utsatt for grov vold/voldtekt i løpet av livet, og mer utsatt for mild vold, sammenliknet med resten av populasjonen, vil vi se en effekt av dette nå ved at de ikke er med i 2023-utvalget. De aldersstratifiserte forekomsttallene gir også et bilde av slike eventuelle kohort-effekter.

Vi gjorde analysene separat for menn og kvinner. I grupper der vi har få respondenter rapporterer vi på forskjeller, men det er svært viktig å tolke estimatene med forsiktighet. Dette gjelder særlig for menn utsatt for voldtekt og menn utsatt for alvorlig partnervold. Det er også slik at når man utfører gjentatte signifikanstester, øker sannsynligheten for å få minst en signifikant forskjell ved ren tilfeldighet.

Tabell 15.2 viser en oversikt over forskjeller i voldsforekomst mellom 2014 og 2023 i de ulike aldersgruppene for kvinner.

Tabell 15.2: Alderskohorter for 2014 og 2023 og andel kvinner utsatt for voldtekt ved makt og tvang, alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk partnervold

	Totalt antall i hver aldersgruppe		Voldtekt ved makt og tvang, kvinner			Alvorlig fysisk vold, kvinner			Alvorlig fysisk partnervold, kvinner		
	2014	2023	2014	2023		2014	2023		2014	2023	
	Antall	Antall	%	%	p-verdi	%	%	p-verdi	%	%	p-verdi
18–29 år	523	346	8	19	<0,001	18	26	0,002	4	8	0,034
30–39 år	393	303	11	19	0,007	30	30	0,984	9	11	0,537
40–49 år	520	410	9	15	0,006	25	37	<0,001	12	12	0,811
50–59 år	457	451	13	11	0,459	25	32	0,025	12	12	0,799
60–69 år	395	401	7	13	0,004	17	27	<0,001	9	14	0,054
70–74 år	149	189	8	9	0,751	17	19	0,677	9	9	0,899
Totalt	2437	2100									

Andel utsatt for voldtekt, alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk partnervold i en gitt alderskategori. P-verdi er oppgitt for kjiqvadrattester mellom 2014- og 2023-undersøkelsene for hver alderskohort.

I tabell 15.2 ser vi en økning i voldtekt for kvinner i alle aldersgrupper i 2023, sammenliknet med 2014. Denne økningen er signifikant hos de yngste, og i aldersgruppen 18–29 år er omfanget av voldtekt over det dobbelte, sammenliknet med 2014. Som vist i kapittel 6, rammer voldtekt særlig unge kvinner. Økning i den yngste gruppen er dermed forenelig med en reell økning i forekomst. Siden vi også ser en signifikant økning i de eldre aldersgruppene

(60–69 år), tilsier dette at en endring i svartendens kan være en bidragende forklaring.

For alvorlig fysisk vold ser vi også en tydelig signifikant økning for den yngste aldersgruppen i denne studien, der 26 % av kvinnene i aldersgruppen 18–29 år rapporterte å ha blitt utsatt for fysisk vold, sammenliknet med 18 % i 2014-studien. Samtidig ser vi en økning for noen av de eldre aldersgruppene, med unntak av den eldste gruppen (70–79 år), og i aldersgruppen 30–39 år der forekomst av fysisk vold er relativt stabilt for kvinner.

For alvorlig partnervold blant kvinner, ser vi at volden fordeler seg nokså jevnt for de ulike alderskohortene. Men også her ser vi en statistisk signifikant økning hos den yngste gruppen, og i likhet med det vi fant når det gjaldt voldtekt, har en dobbelt så stor andel kvinner i denne aldersgruppen rapportert alvorlig partnervold, sammenliknet med 2014-studien.

Analyser for menn er ikke rapportert i selve tabellen, da de fleste forskjeller i voldsforekomst i de ulike aldersgruppene mellom 2014 og 2023 ikke var signifikante ($p > 0,059$). Det var likevel noen ulikheter som kom frem. Blant menn hadde en signifikant *lavere* andel i aldersgruppen 18–29 år opplevd mild fysisk vold siste år i 2023 ($n=19$, 20%), sammenliknet med i 2014 ($n=75$, 80%), ($p < 0,001$). Blant menn i aldersgruppen 60–69 år, hadde flere opplevd alvorlig fysisk vold i 2023 ($n=168$, 62%) sammenliknet med i 2014 ($n=104$, 38%), ($p=0,011$). I gruppene med svært få respondenter så vi også forskjeller. Når det gjaldt voldtekt, hadde flere menn i aldersgruppen 18–29 år opplevd dette i 2023-undersøkelsen ($n=13$, 72%) sammenliknet med i 2014-undersøkelsen ($n=5$, 28%), ($p=0,007$). Det samme gjaldt for alvorlig partnervold, der flere menn i aldersgruppen 60–69 år i 2023 hadde opplevd dette ($n=10$, 83%), sammenliknet med i 2014 ($n=2$, 17%), ($p=0,045$).

Oppsummering

Resultatene fra sammenlikning av voldsforekomst i denne studien med 2014-studien tyder på at det har vært en økning i omfang av fysisk vold, partnervold og voldtekt. Dette gjelder spesielt for kvinner og i de yngste alderskohortene. Vi kunne også se en tendens til økt omfang av voldtekt blant menn i den yngste gruppen (18–29 år), samt økning i alvorlig fysisk vold og partnervold blant eldre menn i aldersgruppen 60–69 år. Det er imidlertid

viktig å påpeke at dette gjelder svært få personer, noe som begrenser generaliserbarheten, det vil si hvorvidt disse funnene gjelder for flere enn de som er med i denne studien. Vi kunne også se økt forekomst av voldtekt og alvorlig fysisk vold i noen av de andre aldersgruppene for kvinner, men ikke blant de eldste. Dette kan tyde på at det er en reell økning i forekomst som ikke er forårsaket av selve alderssammensetningen i utvalgene. Samtidig rapporterte både menn og kvinner noe lavere utsatthet for mindre alvorlig fysisk vold siste år i 2023, enn det de gjorde i 2014. Dette gjaldt spesielt for den yngste aldersgruppen blant menn. Det er viktig å påpeke at vi ikke kan fastslå sikkert om en endring i forekomsttall representerer en reell og stabil økning i omfanget av vold og overgrep, om det er en midlertidig og forbigående økning, eller om forskjellene representerer en endring i svartendenser hos deltakerne. Dersom forskjeller mellom de to studiene er utslag av faktiske trender der voldsutsatthet endres, vil flere måletidspunkt kunne styrke det som indikeres her. For mulige forklaringer på disse forskjellene i forekomsttall viser vi til diskusjonsdelen. Et tydelig funn er at voldsforekomsten er høy i begge undersøkelsene, og at utsatthet for vold og overgrep er nokså vanlig i Norge.

DEL IV: Diskusjon og implikasjoner av studien

16 Diskusjon

16.1 Vold og overgrep i Norge 2023: Omfanget av den alvorlige volden er bekymringsfull

Alt i alt finner vi at en nokså stor andel av den norske befolkningen har opplevd vold og overgrep i løpet av livet. Men når om lag 40 % av respondentene oppgir at de er blitt utsatt for alvorlig fysisk vold, er det nærliggende å spørre om dette nærmest er å betrakte som et normalfenomen. I studien kategoriserte vi grad av alvorlighet for fysisk vold etter enkelthandlingers skadepotensiale (å bli truet med våpen eller sparket har potensial til å forårsake større fysisk skade enn å bli kløpet eller lugget, og derfor ansees som mer alvorlig i denne sammenheng). Man kan innvende at skadepotensial ikke er det samme som skade, og at en del av tilfellene ikke trenger å ha blitt oppfattet som spesielt alvorlige for den utsatte. Det er blant annet viktig å bemerke at vi ikke har målt egen utøvd vold, slik at den som har vært i en gjensidig slåsskamp, kun vil regnes som utsatt i studien.

Voldens alvorlighet kan imidlertid defineres på annet vis enn potensial for skade ved enkelthandlinger. For eksempel er det alvorlig å utsettes gjentatte ganger, at volden utøves i en betydningsfull relasjon (som innebærer komplekse følelser og utrygghet, se for eksempel (Herman, 1992) eller å utsettes i ung alder. Videre kan subjektiv frykt under hendelsen (å frykte at man blir skadet eller drept), varighet av hendelsen eller grad av trussel eller ydmykelse i hendelsen ha betydning. I denne undersøkelsen er det en relativt stor andel som rapporterer om slik alvorlig vold. Tallene fra Norge er i noen grad sammenliknbare med internasjonal forskning, med forbehold for noen forskjeller i metodisk tilnærming og begrepsbruk. En stor studie om vold mot kvinner i samtlige EU-land, fant for eksempel at én av tre var utsatt for alvorlig fysisk vold etter fylte 15 år (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Dette er noe lavere enn det vi fant i vår studie, og kan skyldes at den europeiske forekomststudien kun fokuserte på kvinner. Vår studie inkluderer menn som utgjør en stor andel av utsatte for fysisk vold (der nesten halvparten har vært utsatt). Ser vi kun på andelen kvinner utsatt for fysisk vold i denne studien, er den lik den europeiske studien (29 %). Når det gjelder voldtekt ved makt eller tvang, fant den europeiske forekomststudien at én av tjue kvinner

hadde opplevd voldtekt. Dette er et langt lavere tall enn det vi fant (14 %), men i de nordiske EU-landene (Danmark, Finland og Sverige) hadde de samme forekomst som 2014-studien. Samlet sett ser det ut til at blant de europeiske landene, rapporterer de nordiske landene en særlig høy forekomst av vold mot kvinner (Gracia & Merlo, 2016), noe våre funn også støtter. Dette er paradoksalt, da disse landene, i likhet med Norge, skårer høyt på kjønnslikestilling (funnet refereres gjerne til som «det nordiske paradokset» (Gracia & Merlo, 2016). Det pågår datainnsamling for en ny europeisk studie i regi av Eurostat (Eurostat, 2021), og når resultatene foreligger, vil vi kunne sammenlikne våre tall med disse, både når det gjelder Europa som helhet og de nordiske landene.

Kjønnsforskjeller: For både kvinner og menn rammer volden hardt, men mange av karakteristikkene som indikerer alvorlighet er typiske for den volden som i særlig grad rammer kvinner. Vi finner at kvinner og menn utsettes for ulik vold, noe som samsvarer med tidligere studier og litteratur om vold og kjønn (Heise, 1998; Johnson, 2007). Våre funn tyder på at kvinner oftere enn menn utsettes i nære relasjoner, noe som gjerne innebærer at volden er skjult og gjentakende. I tillegg utsettes kvinner oftere for den seksuelle volden, som regnes som særlig alvorlig, blant annet på grunn av de svært personlig invaderende elementene av slik vold, stigmatisering og skam knyttet til overgrepene og den høye risikoen for psykiske helseproblemer (Dartnall & Jewkes, 2013; Kessler et al., 2017).

Når vi ser på ulike typer vold samlet, finner vi at kvinner oftere har opplevd flere voldstyper enn det menn har. Dette kan handle om kvinners utsatthet i nære relasjoner, der volden gjerne gjentas, og der ulike voldsformer gjerne forekommer sammen (García-Moreno et al., 2005; García-Moreno et al., 2006), for eksempel i et parforhold med både fysisk, psykisk og seksuell vold. Dette kan forklare den store voldsbelastningen kvinner rapporterer i denne og tidligere studier (Thoresen & Hjemdal, 2014). Det å utsettes for flere typer vold øker risikoen for psykiske helseproblemer, og det kan se ut til at kvinner utsettes for de mest helseskadelige formene for vold (Kessler et al., 2017). Det er et gjennomgående forskningsfunn at kvinner har en særlig høy risiko for psykiske helseproblemer etter vold og andre traumatiske hendelser (Olff et al., 2007). Omfanget av voldsutsatthet og voldstyper man utsettes for, kan være en bidragende faktor til kjønnsforskjeller i psykisk helse etter vold og andre traumatiske hendelser.

Vold mot kvinner er et globalt problem. Verdens helseorganisasjon (WHO) løfter slik vold som et betydelig folkehelse- og likestillingsproblem, så vel som et brudd på kvinners menneskerettigheter (WHO, 2021). Forente nasjoner (FN) har som målsetning å ende vold mot kvinner under sine mål for bærekraftig utvikling (Forente nasjoner, n.d.). Organisasjonene støtter seg på forskningslitteratur om vold mot kvinner, blant annet den som siteres over, når de løfter denne volden som en global utfordring. Våre funn støtter den internasjonale forskningen, samt behovet for satsning på å bekjempe vold og overgrep mot kvinner, også her i Norge.

Risikogrupper: Uavhengig av kjønn er det økt risiko for å utsettes for vold i noen grupper. Selv om vold og seksuelle overgrep rammer personer i alle aldre, finner vi at enkelte aldersgrupper er mer utsatt. Yngre personer er i større grad utsatt for både alvorlig fysisk vold og voldtekt, sammenliknet med personer i eldre aldersgrupper. Dette kan ha sammenheng med at denne typen vold skjer i situasjoner som unge personer oppsøker oftere enn eldre, som fester og uteliv. Rus kan være en viktig medvirkende faktor når vold utøves, og i situasjoner der rusmidler konsumeres, vil risikoen for vold og seksuelle overgrep øke. Forskning på voldsutøvelse har vist at voldsutøvelse avtar med alder (Tremblay et al., 2018), det vil si at flertallet av dem som i ungdomstiden og ung voksen alder utøver vold slutter med dette når de blir eldre, noe som kan være en medvirkende forklaring til at yngre personer er mer utsatt enn eldre. Det kan også dreie seg om at man i denne aldersgruppen i større grad prøver ut egen seksualitet, har flere seksualpartnere og går hyppigere inn og ut av forhold enn senere i livet.

I tillegg finner vi at de som er utsatt for én type vold har høy risiko for å utsettes for annen vold, og at de som utsettes for vold i barndommen, går inn i voksenlivet med økt risiko for å utsettes på nytt (såkalt reviktimisering). Dette er i tråd med både nasjonal og internasjonal forskning (Felitti et al., 1998). At personer som i barndommen ikke har vært godt nok beskyttet mot vold og krenkelser, er sårbare for ny vold, må tas på alvor. Når vold avdekkes i barndommen, enten mot barnet selv eller andre i familien, bør det føre til at hjelpeapparatet intervenerer for å stoppe volden, gjenopprette gode oppvekstbetingelser og forebygge ny vold. Se NKVTS-rapporten «Vold i oppveksten – varige spor?» for diskusjon av dette (Aakvaag & Strøm, 2019).

Vi ser også at faktorer knyttet til levekår har betydning for voldsrisiko. Overordnet fant vi i denne studien at alvorlig vold som voksen forekom hyppigere blant personer som var skilt eller separert, som hadde lavere utdanning, og som hadde dårligere råd enn folk flest. Dette er velkjent i litteraturen, både i Norge og internasjonalt (Haaland et al., 2005; Pape & Stefansen, 2004), og illustrerer at vold er et komplekst og mangefasettert fenomen, som må forebygges på flere nivå. Funnene viser at sosiodemografiske faktorer henger tett sammen med voldsforekomst i befolkningen, selv i Norge, som er et egalitært samfunn med lav sosial ulikhet og god økonomisk sikkerhet, sammenliknet med andre europeiske land.

Samspillet mellom demografiske faktorer, levekår og vold er sammensatt, og retning på sammenhengen er vanskelig å fastslå. Levekårsutfordringer kan både være en konsekvens av voldsutsatthet og føre til risiko for voldsutsatthet. Det er vesentlig å forebygge levekårsutfordringer og å støtte dem som av ulike grunner opplever sosiale og økonomiske vansker. Riksrevisjonen har påpekt at vold i nære relasjoner kun kan bekjempes ved at ulike tjenester er koordinert (Riksrevisjonen, 2022), noe våre funn støtter. Riksrevisjonen finner at dette i for liten grad er tilfelle i Norge i dag.

Vi kjenner for lite til hvordan personer i særlig utsatte livssituasjoner, slik som personer med ruslidelse, personer tilhørende særlig marginaliserte grupper og personer med ulike funksjonsnedsettelse rammes av vold i Norge. For å kunne ivareta disse gruppene trengs mer kunnskap.

Vold og psykisk helse: Ut i fra et helseperspektiv understrekes funnene knyttet til alvorlighet ytterligere. Vi fant at personer som hadde opplevd alvorlig vold og overgrep, hadde høyere nivå av angst- og depresjonssymptomer og symptomer på posttraumatisk stress, sammenliknet med personer som ikke hadde slike erfaringer i livet eller de som hadde opplevd enkeltstående voldshendelser. Jo mer vold deltakerne var utsatt for, jo høyere var symptomtrykket. Dette er på linje med annen forskning (Edwards et al., 2003; Krug et al., 2002; Oram et al., 2017), og synliggjør betydningen vold og overgrep har for folkehelsen. Deltakerne i denne studien er trukket fra den generelle befolkningen, og ikke fra kliniske studier der deltagere ansees å være spesielt sårbare. Det at en så stor del av befolkningen er utsatt for

såpass alvorlig vold som gir seg uttrykk i forhøyede symptomer på angst og depresjon, gir grunn til bekymring også ut ifra et helseperspektiv.

16.2 Sammenstilling: Denne studien opp mot 2014-studien

Dette er den andre nasjonale omfangsstudien om vold og overgrep blant voksne som har blitt gjennomført i Norge. For å kunne sammenlikne de to studiene har vi brukt samme metodikk og mange av de samme spørsmålene som i 2014-studien. Vi har gjort en slik sammenlikning for å undersøke utviklingen av vold og overgrep i Norge, og hvorvidt utsatthet for vold og overgrep er et stabilt fenomen.

Som beskrevet i kapittel 15 viser denne sammenlikningen at respondentene i denne studien i høyere grad svarte bekreftende på at de hadde opplevd voldtekt, alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold i parforhold enn i 2014-studien. For kvinner var disse forskjellene statistisk signifikante, men ikke for menn. Over 50 % flere kvinner rapporterte at de hadde opplevd voldtekt, og i den yngste aldersgruppa (18–29 år) var omfanget over det dobbelte sammenliknet med i 2014. For menn fant vi også en økning i rapportering av vold når vi så på voldsforekomst i de ulike aldersgruppene. Tiltross for at det var svært få menn som hadde opplevd voldtekt, fant vi en økning av voldtekt blant menn i den yngste aldersgruppen, og en økning i alvorlig fysisk vold og partnervold for noen av de eldre aldersgruppene. Samtidig var det færre som svarte bekreftende på at de hadde opplevd mild vold det siste året i denne studien sammenliknet med i 2014, og denne nedgangen var statistisk signifikant for begge kjønn.

Disse resultatene kan tyde på at omfanget av voldtekt og alvorlig fysisk vold både i og utenfor parforhold har økt i Norge det siste tiåret, og at denne økningen i størst grad har rammet kvinner. Dette samsvarer med trender fra SSBs Livskvalitetsundersøkelse fra 2022 (Barstad, 2022), der 15 % kvinner har opplevd å bli tvunget eller forsøkt tvunget til seksuell omgang, mot 3 % menn, der unge kvinner i alderen 18–24 år ser ut til å være mest utsatt (22 %). Det har også vært økning i voldsanmeldelser og anmeldte seksuallovbrudd siste tiår (Reneflot et al., 2020). Siste tall fra Kripos viser at anmeldelse har økt markant siden 2015, men sank mellom 2018 og 2019 (Kripos, 2020). Det kan både bety mer vold og overgrep, men også mer bevissthet og åpenhet om dette

i samfunnet samt økte forventninger til politi og rettsvesen. Hvis det er en økning i voldsforekomst vil det i så fall si at vi har hatt en negativ utvikling på dette området, til tross for at det i denne perioden har vært et uttalt mål å redusere vold og voldtekt. Vi kan ikke med denne studien undersøke årsaker til en eventuell økning. Resultatene kan imidlertid tyde på at de tiltak og handlingsplaner som har blitt innført på dette området, ikke har hatt ønsket virkning på omfanget av voldtekt og alvorlig vold.

Dersom funnene i denne studien fanger opp en reell økning i vold og overgrep i Norge, kan vi ikke konkludere om hvorvidt økningen er stabil eller midlertidig. De fleste forekomsttallene vi rapporterer her er livstidstall eller tall etter fylte 18 år, noe som betyr at det vil ta tid å fange opp endringer. Dersom voldsforekomsten er i endring, vil gjentatte studier gi et bedre bilde av dette. En stor hendelse som har påvirket den norske befolkningen siden forrige undersøkelse, er covid-pandemien. Datainnsamlingen i denne undersøkelsen ble gjennomført fra sommeren 2021 til sommeren 2022, en periode som var preget av hyppige nedstenginger og til dels omfattende restriksjoner. Studier både fra Norge og internasjonalt tyder på at det har vært en til dels kraftig økning i rapportert partnervold under covid-pandemien (Nesset et al., 2021; Piquero et al., 2021). Dersom de økte forekomsttallene i denne studien er forårsaket av en midlertidig økning i vold under pandemien, vil nye undersøkelser kunne fange opp dette.

Det er viktig å understreke at det er flere mulige feilkilder i disse sammenlikningene, noe som gjør at vi ikke kan konkludere med at forskjellene vi finner betyr at det har vært en reell endring i forekomst av vold og overgrep.

For det første kan det være systematiske forskjeller mellom utvalgene. Deltakere i studien er rekruttert på samme måte som i 2014-studien, men har lavere svarprosent. Vi har tatt flere grep for å øke utvalgets representativitet, men det kan være skjevheter som gjør at utvalget i denne studien er mindre representativ for populasjonen som helhet, enn i studien fra 2014 (se kapittel 4 for en diskusjon av dette). Hva dette har å si for forekomsttallene er ikke entydig, da voldsutsatte kan ha både høyere og lavere motivasjon for å delta i studien enn personer som ikke er utsatt for vold. Voldsutsatte kan være særlig motivert fordi de opplever temaet som personlig relevant, og i et skjevere utvalg vil det derfor bidra til høyere forekomsttall. Alternativt kan en

forventning om å måtte rippe opp i smertefulle erfaringer gjøre voldsutsatte mindre motivert til å delta i studier om vold, noe som igjen vil kunne medføre at et mer selektert utvalg vil gi lavere forekomsttall. Analyser foretatt på antall oppringninger til voldsutsatte, sammenliknet med personer som ikke hadde opplevd vold, støtter ikke antakelsen om at voldsutsatte er særlig motivert for å delta. Imidlertid er det viktig å understreke at det kan være flere årsaker til at personer ikke svarer på telefonen, og at dette ikke er et sikkert mål på villighet til å delta i studien.

Vi fant også at det var forskjeller mellom utvalgene i de to studiene som vi ikke har kontrollert for i analysene. Sammenliknet med utvalget i 2014 var flere av deltakerne i denne studien gift, de hadde høyere utdanning og bedre økonomisk situasjon. Som vi så i det foregående avsnittet, henger vold sammen med sosiodemografisk bakgrunn, men disse forskjellene skulle tilsi at denne studien burde ha lavere forekomst av vold sammenliknet med 2014. Andre forskjeller mellom utvalgene, som aldersgjennomsnitt og kjønnsfordeling, har vi kontrollert for gjennom å gjøre stratifiserte analyser innad i kjønn og alderskohorter. Dette tyder på at det ikke er kjønnsforskjeller eller sosiodemografiske forskjeller mellom de to utvalgene som forklarer forskjellen i voldsforekomst på de to måletidspunktene. En tredje grunn kan dreie seg om svartendenser hos deltakerne. Det er mange ting som kan påvirke hvorvidt en person sier ja eller nei når vi spør. Studier tyder på at deltakere antakeligvis underrapporterer vold i større grad enn de overrapporterer (Fergusson et al., 2000; Hardt & Rutter, 2004). Med andre ord tror vi at få svarer ja på spørsmål om voldtekt uten at de faktisk har opplevd voldtekt, men at en del kan si nei – for eksempel fordi de ikke tolket hendelsen på den måten, fordi de ikke kommer på den når de blir spurt, eller fordi det oppleves som vanskelig å si ja. Her kan kulturelle strømninger påvirke svartendenser. Siden forrige undersøkelse har det vært stor internasjonal oppmerksomhet knyttet til utsatthet for seksuell vold. #MeToo-kampanjen startet i 2017, og den offentlige diskusjonen om overgrep som har fulgt, pågår fremdeles. Det er ikke usannsynlig at denne kampanjen har fått mange til å reflektere rundt egne opplevelser med å få sine seksuelle grenser tråkket over, og at slike opplevelser dermed er lettere tilgjengelige i minnet når intervjueren spør om overgrep i dag, enn i 2014. Covid-19 pandemien kan også ha påvirket svartendenser. For eksempel er det noen indikasjoner på at en relativt stor andel opplevde at de ble nedstemt eller hadde det vanskeligere under pandemien (Dragioti et al., 2022; Fountoulakis et al., 2022).

Vi vet fra tidligere studier at personer som er mer nedstemt, i større grad opplever negative livshendelser (Matt et al., 1992).

En annen mulig forklaring kan være at ulikheter mellom alderskohorter gjør at tidligere endringer i voldsforekomst først blir tydelige nå. Den gruppen som utgjorde den eldste delen av utvalget i 2014, har siden kommet over den øvre aldersgrensen for deltakelse i studien på 74 år, mens en ny gruppe har kommet til i den nedre del av aldersspennet. Dersom én eller begge disse gruppene skiller seg veldig fra utvalget som helhet, vil det påvirke omfangstallene i stor grad. Det kan for eksempel tenkes at den eldste gruppa var mindre utsatt for voldtekt og alvorlig vold enn generasjonene etter. Når de da ikke lenger er inkludert i undersøkelsen, vil det kunne øke forekomsttallene til tross for at det ikke har skjedd en økning i samfunnet, fordi den nye undersøkelsen fanger opp endringer som skjedde lenge før 2014. Alderskohort-analysene som er presentert i kapittel 15, tyder imidlertid ikke på en slik klar kohorteffekt, da økningen i vold og overgrep ikke er mest uttalt i den eldste aldersgruppa. Tvert imot ser vi en økning i flere aldersgrupper, men forskjellen er særlig stor hos de yngste respondentene, spesielt for voldtekt og alvorlig fysisk partnervold.

Oppsummert finner vi tydelige forskjeller i omfang av vold og voldtekt mellom denne studien og undersøkelsen i 2014. Selv om vi ikke kan konkludere klart, tyder analysene på at forskjellene sannsynligvis er et uttrykk for endringer i populasjonen siden 2014, siden utvalgsforskjeller eller kohorteffekter ikke fullt kan forklare forskjellene. Vi vet imidlertid ikke om økningen i forekomsttall representerer en reell og stabil økning i omfanget av vold og overgrep, en midlertidig og forbigående økning, eller en endring i svartendenser hos deltakerne. Et tydelig funn er imidlertid at voldsforekomsten ligger stabilt høyt. Jevnt over ser det altså ut til at utsatthet for vold og overgrep er nokså vanlig i Norge. Dette finner vi både i 2014-undersøkelsen, og i 2023-undersøkelsen.

16.3 Digitale seksuelle krenkelser

Digitale seksuelle krenkelser på nett er ikke veldig hyppig forekommende (6 % av kvinner og 4 % av menn), sammenliknet med for eksempel voldtekt eller alvorlig fysisk vold. Med tanke på den teknologiske utviklingen vi har sett de siste 20 årene, kan vi antakeligvis anse fenomenet som nokså nytt, i alle fall

når det gjelder potensial for utbredelse: Den første iPhone ble lansert i 2007, og Facebook ble åpent tilgjengelig i 2006. Drøye femten år senere har de fleste av oss døgntilgang på et redskap som både kan ta bilder og film, og som kan videresende eller offentliggjøre bildematerialet umiddelbart. Om vi ser det på denne måten, måler spørsmålene om digitale seksuelle krenkelser en type atferd som er tilgjengeliggjort i en slik grad at majoriteten av hendelser antakeligvis har foregått de siste femten årene. De andre alvorlige voldsformene vi undersøker, går over en lengre måleperiode. Dermed kan vi tenke oss potensialet for at denne formen for seksuelle krenkelser vil forekomme stadig hyppere i kommende år.

Overordnet var kvinner mer utsatt for digitale seksuelle krenkelser enn det menn var, noe som gjenspeiler funn fra studier på andre typer seksuelle krenkelser og overgrep (Frøysland et al., 2021). Mye av forskningen på digitale seksuelle krenkelser har tatt utgangspunkt i barn og unge. Underliggende finner vi en antakelse om at dette først og fremst er et ungdomsfenomen. Dette viser også funn fra vår undersøkelse, der de fleste har blitt utsatt før de fylte 18 år. Ser vi på andelen av dem som har blitt utsatt for første gang, var nær sagt ingen utsatt for første gang etter fylte førti.

Våre funn tyder på at hovedvekten av de utsatte kjenner utøveren fra før av. I likhet med andre seksuelle overgrep finner vi at digitale seksuelle krenkelser i hovedsak er et relasjonelt fenomen. Den hyppigst rapporterte utøveren av digitale seksuelle krenkelser var partner eller ekspartner for både kvinner og menn. Det var også mange som rapporterte krenkelser fra venner eller andre bekjente. Vi kunne forvente at ukjente utgjorde en enda større andel, og disse funnene står i kontrast til en kulturell oppfattelse av at overgrep på nett typisk begås av ukjente utøvere gjennom falske profiler.

Et relevant spørsmål er hvor alvorlige krenkelsene som respondentene våre rapporterte om, er. Noen trekk ved digitale seksuelle krenkelser kan være svært alvorlige: Bildemateriale som er delt, kan leve sitt eget liv på nettet, og den som er utsatt har liten kontroll over det. Man kan sjelden være trygg på at bildene ikke fortsatt finnes der ute eller kan dukke opp på nytt, og krenkelsen kan dermed i prinsippet fortsette resten av livet. Digitale seksuelle krenkelser innebærer dessuten en eksponering av noe svært privat. Eksponering og frykt for eksponering har betydning ved skam, og skam har blitt funnet å være sentralt i negative konsekvenser av vold og overgrep (Aakvaag et al., 2016;

DeCou et al., 2021). En tidlig svensk studie av nettbaserte seksuelle overgrep fant at ofrene var mindre villige til å fortelle om seksuelle overgrep utført over nett, enn de var når det gjaldt overgrep utenfor nettet (Leander et al., 2008).

På den annen side er det ikke gitt at de tre typene krenkelser vi spør om, er likestilte når det gjelder alvorlighet. Vi spør om man har opplevd å få seksualisert bildemateriale laget og delt mot ens vilje, men også om hvorvidt noen har truet med å dele. Våre funn viser at flest kvinner opplevde å bli utsatt for digitale seksuelle krenkelser, men for menn var det mest vanlig å få trusler om deling. Når det gjelder det siste, kan alvorlighetsgraden variere basert på hvor reell trusselen fremstår. Det finnes eksempler på svindlerforsøk, der svindlere via e-post hevder at de sitter på seksualiserte bilder av mottakeren, og vil spre bildene på nett med mindre mottakeren gir dem penger. De fleste som har mottatt slike e-poster, vil antakeligvis forstå at dette er svindel og ikke ta trusselen alvorlig. Det er likevel mulig at noen respondenter har svart at dette var trusler. Vet man derimot at den som truer med å dele seksualisert bildemateriale, faktisk *besitter* slikt materiale, vil trusselen kunne fremstå som mer reell, og en reell trussel av dette slaget kan være svært alvorlig. Videre ser vi at flertallet av utøvere av denne typen trusler ikke er fremmede, men personer respondenten kjenner, noe som kan styrke en antakelse om at det som rapporteres, ikke er svindelforsøk på nett, men hendelser der det ligger en viss vekt bak trusselen. Imidlertid er det fremdeles uklart hvor alvorlig trusselen fremstår. Vi foreslår at kommende undersøkelser som vil kartlegge dette fenomenet, kvalifiserer spørsmålet med et oppfølgingsspørsmål om opplevd trusselnivå.

Vi ser at digitale seksuelle krenkelser i stor grad overlapper med andre voldsformer. Overlapp med andre voldstyper (multi- eller reviktimisering) er vanlig også etter annen vold, og vi vet fra forskning på andre voldstyper at de som opplever mange typer krenkelser, er en særlig sårbar gruppe når det gjelder helseproblemer og andre potensielle negative konsekvenser. Den store overlappen med andre typer vold og overgrep kan tyde på at for allerede sårbare individer er nettet en ny arena å være sårbar på. Denne risikoen er det viktig å være oppmerksom på når stadig mer av hverdagslivet flyttes over på nett.

16.4 Barrierer for anmeldelse og bruk av hjelpetjenester

I denne undersøkelsen har vi spurt om deltakerne har anmeldt hendelsen de hadde blitt utsatt for, og kartlagt årsaker til ikke å anmelde voldtekt ved makt eller tvang, sovevoldtekt, digitale seksuelle krenkelser eller alvorlig fysisk vold. Volden som rapporteres, kan ha skjedd langt tilbake i tid, og resultatene må tolkes i lys av at det har skjedd en betydelig utvikling i samfunnets syn på, og håndtering av, vold.

Voldtekt og alvorlig fysisk vold er lovbrudd som rettsvesenet i langt større grad bør kunne vurdere for straffeforfølgelse, men i likhet med tidligere omfangsundersøkelser (Hafstad & Augusti, 2019; Myhre et al., 2015; Thoresen & Hjemdal, 2014), finner vi at kun et mindretall av de volds- og overgrep utsatte involverer politiet og anmelder. Slik det er i dag, er ansvaret for å gjøre vold kjent, i stor grad overlatt til den utsatte. Dette er ikke overraskende, da mye vold, som vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, ofte skjer uten vitner til stede. Dermed kan vurderingen om å anmelde eller ikke, være betinget av den enkeltes situasjon og karakteristikk ved volden (Hansen et al., 2021). Vår undersøkelse viser også at det i all hovedsak er den utsatte selv som anmelder, og understreker betydningen av at den utsatte opplever det som hensiktsmessig å anmelde det de har vært utsatt for dersom politiet skal følge opp saken (Hansen et al., 2021; Huemmer et al., 2019; Khan et al., 2018). Det er et urovekkende funn at kun fire prosent av dem som fortalte at de hadde vært utsatt for seksuelle overgrep eller krenkelser, rapporterte at saken kom for retten og gjerningspersonen ble dømt⁴. Dette betyr at det i dette utvalget kun var én av fem saker som politiet kjente til, som endte med domfellelse. Det er med andre ord et stort sprik mellom det antall saker som blir kjent for politiet og antall som blir fremsatt for retten. Når den først kom for retten, ble det domfellelse i alle sakene som respondentene rapporterer. Dette kan reflektere at terskelen er høy for at det blir tatt ut tiltale. Fra et rettsikkerhetsperspektiv er viktig at sakene blir grundig etterforsket, men fra den utsattes ståsted, vil slike krav til bevis kunne fremstå som så omfattende at å anmelde ikke oppleves som et reelt alternativ. Den høye terskelen for å ta ut tiltale kan reflektere at vold ofte skjer i det skjulte og ofte uten klare bevis, og dersom bevis eksisterer vil dette

4 Alle saker som kom for retten, endte med domfellelse (én person besvarte ikke spørsmål om domfellelse).

i mange tilfeller ikke innhentes i tide. Diskrepansen mellom andelen saker som er kjent for politiet, og andelen domfellelser, kan fremstå som avskrekkende når personer vurderer hvorvidt de vil anmelde seksuelle overgrep. Dette kan i seg selv være en barriere for å anmelde.

Kvinner og menn oppga til dels ulike barrierer for å ikke anmelde seksuelle overgrep og krenkelser. Barrierene kan ses i sammenheng med kjønnsforskjeller i hvem som oppgis som utøver. Kvinner oppgir i langt større grad å være utsatt av (eks)partner eller bekjent, mens menn i større grad utsettes av fremmede. Ifølge Stefansen og Smette (2006), er det vanligere å ikke anse seksuelle overgrep som voldtekt dersom partner er utøver. Hansen og kolleger (2021) viser i sin kvalitative studie at det å ikke anmelde ofte handler om hvordan kvinnene ønsker å se på seg selv, der hensynet til selvrespekt og egen identitet er viktigere enn å anmelde, selv om det siste er ansett som det rette å gjøre ut fra et samfunnsperspektiv (Hansen et al., 2021). Et funn som støtter opp om en slik tolking, er at mange av kvinnene som rapporterte seksuelle overgrep eller krenkelser i undersøkelsen, oppga at å ikke anmelde handlet om hensynet til seg selv eller andre nærstående. Belastninger knyttet til etterforskning og rettsak er også en hyppig forekommende årsak til at kvinnene i denne undersøkelsen ikke ønsket å involvere politiet. Nesten alle kvinnene som ikke anmeldte, oppgir også andre, egendefinerte årsaker til å ikke anmelde. Disse dreide seg blant annet om opplevelse av skyld og skam. Følelser av skyld og skam kan også ha sammenheng med å ikke ville involvere politiet eller gjøre overgrepet eller krenkelsen kjent for andre. Til sammenlikning er mennenes hovedårsak for ikke å anmelde at de ikke ønsker å involvere politiet, og den egendefinerte årsaken som flest menn oppgir, er at de ikke opplevde hendelsen som alvorlig nok. Selv om også noen menn oppgir skyld og skam som barriere, er det langt færre enn kvinnene. Disse kjønnsforskjellene bør undersøkes nærmere, slik at tiltak for å fremme anmeldelser og hjelpsøking etter voldtekt og digitale krenkelser blir mer målrettede. Det er viktig at utsatte får tilstrekkelig hjelp og støtte i en slik prosess, slik at ikke barrierene blir for store. Eksempler på støtte som eksisterer i dag, kan være sporsikring på overgrepsmottak og gratis bistandsadvokat. En annen barriere kan være knyttet til tilliten voldutsatte har til samfunnsinstitusjoner. Vi fant at personer som hadde blitt utsatt for alvorlig vold, hadde lavere tillit til rettsvesenet, helsevesenet og politiet enn personer uten alvorlige voldsopplevelser. Dette er i tråd med norske studier som har undersøkt tillit hos berørte etter katastrofer i Norge (Thoresen et al., 2017). Jo

mer vold man hadde opplevd, desto lavere tillit hadde man. Undersøkelser av utsatte for katastrofer i Norge har funnet at lav tillit til samfunnsinstitusjoner henger sammen med problemer med psykisk helse, barrierer mot å søke sosial støtte, dårligere livskvalitet og problemer i sosiale relasjoner (Thoresen et al., 2017). Vi vet fortsatt lite om disse sammenhengene for voldsutsatte i Norge.

Når det gjelder bruk av helse- og hjelpetjenester, finner vi klare kjønnsforskjeller. Menn ser i all hovedsak ut til å oppsøke medisinsk helsehjelp etter alvorlig vold, og oppgir særlig fastlegen som et kontaktpunkt. Dette kan henge sammen med at menn i større grad er utsatt for alvorlig fysisk vold med kroppsskade som følge, og at det dermed har vært nærliggende å oppsøke lege. Kvinner har i langt større grad søkt psykologisk eller psykiatrisk helsehjelp som følge av voldserfaringer. Dette kan ha sammenheng med den rapporterte høyere andelen kvinner som opplever psykiske helseplager. Flere kvinner enn menn er i kontakt med familie- og barnevern, advokat og krisesenter, noe som kan ha sammenheng med at kvinner i større grad utsettes for vold av partner og far til felles barn.

Det er fremdeles et mindretall av voldsutsatte som oppsøker helsehjelp i akuttfasen etter hendelsen, både når det gjelder alvorlig fysisk vold og voldtekt. Det er mulig at dette reflekterer at mange utsatte ikke opplever behov for helsehjelp. Samtidig vet vi at vold og overgrep øker risiko for langvarige og alvorlige helseproblemer (Krug et al., 2002). Dermed er det mye å hente både for den utsatte og for samfunnet om tidlig helsehjelp kan forebygge langtidskonsekvenser av vold og overgrep. Det er per i dag lite forskning som kan støtte bruken av én type tidlig intervensjon over en annen, og lite forskning som ser spesifikt på effekten av tidlig intervensjon hos voldsutsatte. Imidlertid er det konsensus blant internasjonale eksperter på feltet at tidlig innsats kan ha betydning for å forebygge utvikling av negative helseplager (Forbes et al., 2020; The European Network for Traumatic Stress, 2008). Resultatene fra vår undersøkelse tyder på at det er potensial for å nå ut til langt flere utsatte med tidlig helsehjelp, enn det vi gjør i dag.

16.5 Vold blant personer med innvandrerbakgrunn

Det var ikke store forskjeller i voldsforekomst blant personer med innvandrerbakgrunn i denne studien, sett i forhold til hovedutvalget vårt. Voldsutsatthet i den generelle befolkningen henger nært sammen med alder,

kjønn og sosiodemografiske faktorer (Andersen et al., 2020; Mossige & Stefansen, 2016; Sommerfeldt et al., 2014; Thoresen & Hjemdal, 2014), noe vi også finner i utvalget med innvandrerbakgrunn. Det var høyest forekomst av alvorlig fysisk vold, alvorlig fysisk partnervold og voldtekt i aldersgruppen 18–29 år. Kvinner var mest utsatt for seksuelle overgrep, mens menn var mest utsatt for fysisk vold. Også dette likt som i hovedutvalget i denne omfangsundersøkelsen.

At det ikke var forskjeller i utsatthet blant innvandringsutvalget sammenliknet med hovedutvalget, står i kontrast til for eksempel SSBs undersøkelse av levekår blant innvandrere (Vrålstad & Wiggen, 2017) og delvis i motsetning til NKVTS' studie av vold og overgrep i ungdomsbefolkningen (Hafstad & Augusti, 2019), og andre studier (Andersen et al., 2020). At tidligere studier finner at voldsforekomsten kan ha andre forekomstmønstre hos innvandrerbefolkningen kan først og fremst skyldes at vi i denne studien ikke har klart å nå frem til dem som potensielt kan være særlig utsatt (Pager & Shepherd, 2008; Vrålstad & Wiggen, 2017). Som nevnt i kapittel 14, viser levekårsundersøkelsen til SSB (Bye, 2021; Vrålstad & Wiggen, 2017) at personer med innvandrerbakgrunn har lavere utdanning, lavere sysselsetting og inntekt, og at færre er samboende, enn den øvrige befolkningen. I vårt innvandrerutvalg finner vi høyt utdanningsnivå og en stor andel er i arbeid, og at mange gift eller har partner/samboer. I tillegg har vi i denne studien inkludert både innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Tidligere studier finner at norskfødte med innvandrerforeldre er lik majoritetsbefolkningen (Kirkeberg et al., 2019), og kan være en mulig forklaring på at innvandrerutvalget er lik hovedutvalget i vår undersøkelse. For å undersøke om det var forskjeller i sosioøkonomiske forhold og voldsutsatthet mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, analyserte vi om det var forskjeller i forekomstestimer hos de to gruppene (se vedlegg, tabeller 11 & 12). Resultatene fra disse analysene viste ikke store forskjeller når vi så på forekomstestimer hos de norskfødte med innvandrerforeldre og innvandrere.

På bakgrunn av dette ser det ut til at sosiodemografisk bakgrunn i vårt innvandrerutvalg skiller seg fra innvandrerbefolkningens, og er likere majoritetsbefolkningen for øvrig (Olsen, 2020). Funnene våre støtter dermed forklaringer som fremhever levekår som en viktig bidragende faktor for voldsutsatthet. Personer som opplevde å ha dårligere økonomi enn folk flest

hadde to ganger høyere sjanse for å ha vært utsatt for alvorlig vold sammenliknet med personer med bedre økonomi, uavhengig av landbakgrunn og andre sosiodemografiske faktorer.

Basert på dette konkluderer vi med at innvandrerguppen i vår studie ikke er representativ for alle innvandrere i Norge. Årsaker til at vi ikke fikk et representativt utvalg er nøye beskrevet i kapittel 4. Mer spesifikt antar vi at vi ikke har greid å nå de mest sårbare personene. Det er derfor mulig at voldsfrekvensen hos denne gruppen reelt sett er høyere, og at man må benytte bedre metoder som i større grad tilrettelegger for å nå de enkeltgruppene som er vanskelig å få tak i. Flere befolkningsstudier rettet mot innvandringsbefolkningen er derfor nødvendig for å undersøke voldsfrekvens og disse sammenhengene nærmere. Det er behov for en mer proaktiv rekrutteringsstrategi enn det som er vanlig i spørreundersøkelser, som kan nå et representativt utvalg av innvandringsbefolkningen, og som har stort nok antall til å fange opp nyanser innad i denne gruppen.

17 Styrker og begrensninger ved studien

Funnene fra denne studien må ses i lys av en rekke viktige begrensninger. Disse påvirker hvor sikre vi kan være på funnenes gyldighet og implikasjoner.

Den fremste svakheten ved studien er at svarprosenten i undersøkelsen lav. Kun 26 % av dem vi fikk tak i på telefonen, valgte å delta i undersøkelsen, og kun 10 % av alle som ble invitert, deltok (se kapittel 4 for detaljer). Synkende responsrate i spørreundersøkelser er en internasjonal trend og kan ramme forskning som bruker denne metodikken (Hellevik, 2022). Omfangstall er sårbare for seleksjonsskjevhet, og studier som denne, rammes særlig av dette problemet. Faren med det er at utvalget vi sitter igjen med, ikke er representativt for befolkningen i Norge. Vi har forsøkt å veie opp for dette med flere metodiske grep for å sikre størst mulig grad av representativitet. Vi har samlet inn data basert på kvoter, slik at antall menn og kvinner, og spredning i alder og bostedsfylke, er tilsvarende som i befolkningen. Vi har videre undersøkt utvalgets representativitet ved å sammenlikne det med normalbefolkningen. Dessuten har vi undersøkt om enkelte sosiodemografiske grupper eller voldutsatte var lettere å få tak i enn ikke voldsutsatte (se kapittel 5 og vedlegg). Likevel må vi anta at den lave responsraten kan ha introdusert skjevheter (bias) i utvalget vårt, noe som gjør at vi i mindre grad kan være sikre på at funnene reflekterer fenomenene i den norske befolkningen.

Svakheten med utvalgsskjevhet er særlig uttalt i utvalget med innvandrerbakgrunn. Som beskrevet i kapittel 14 skiller dette utvalget seg betydelig fra innvandrerpopulasjonen i Norge ved at de har høyere utdanning og høyere grad av sysselsetting. Funnene fra dette utvalget har derfor begrenset gyldighet for innvandrerpopulasjonen som helhet.

En annen svakhet ved studien er at det har blitt brukt feil svarsalternativer i kartlegging av psykisk helse. Kartleggingen av angst og depresjon brukte instrumentet HSCL-10 som i originalversjonen har svaralternativer fra ikke plaget (1) til veldig mye plaget (4). I denne undersøkelsen ble det imidlertid lagt til det ekstra svaralternativet «plaget», slik at skalaen gikk fra 1 til 5. For

å korrigere for dette ble det beregnet en gjennomsnittsskåre, som ble transformert lineært slik at den gikk fra 1 til 4, i likhet med originalinstrumentet. I tillegg ble det brukt fire av seks spørsmål fra PCL-6 som måler posttraumatiske stressreaksjoner. Vi fant at sub-skalaen hadde høy reliabilitet. Det er likevel usikkert om disse skårene har samme pålitelighet (reliabilitet) og gyldighet (validitet) som skårer fra originalinstrumentet.

Undersøkelsen dekker heller ikke alle fenomener og variabler som kan være viktig for å forstå vold og overgrep i Norge. For å redusere belastningen for respondentene har vi vært nødt til å prioritere variabler, slik at intervjuet ikke tok for lang tid. Blant variabler som kunne ha vært inkludert er for eksempel flere former for digitale seksuelle krenkelser, alkoholbruk og fysiske helseplager.

Det er også viktig å bemerke begrensninger ved selve spørreundersøkellesmetoden som denne studien benytter seg av. Respondentene har kun blitt intervjuet på ett enkelt tidspunkt i et kryss-seksjonalt design. Det vil si at vi ikke kan observere endringer i variablene over tid, eller hvordan de påvirker hverandre – kun at de samvarierer på ett måletidspunkt. Dette gjør at vi må være veldig forsiktige når det gjelder å konkludere med hvordan variabler påvirker hverandre (kausaltet), basert på denne undersøkelsen. Vi kan for eksempel ikke konkludere med hvorvidt voldserfaringer påvirker senere sosiodemografisk status, eller om lav sosiodemografisk status øker risikoen for å oppleve vold. Der vi har sammenliknet resultatene fra denne studien med studien fra 2014, er det på samme måte viktig å huske at dette er to forskjellige utvalg som er intervjuet kun én gang, ikke de samme respondentene.

Til slutt må vi huske at respondentenes svar i undersøkelsen er basert på deres *subjektive* opplevelser, vurderinger og forståelse. Slike svar vil ikke nødvendigvis samsvare med objektive data om de samme hendelsene. I tillegg er svarene gitt på bakgrunn av hva respondentene *husker* om sine erfaringer, noe som fører til usikkerhet (recall bias), siden menneskers hukommelse aldri vil samsvare fullstendig med hva som i virkeligheten har skjedd. Det er altså viktig å huske at vi i denne undersøkelsen har svar om vold slik respondentene opplever og husker det, ikke nødvendigvis konkrete og objektive voldshendelser.

I lys av disse svakhetene og begrensingene, må det samtidig påpekes at studien har flere store styrker som gjør at den kan danne et solid kunnskapsgrunnlag om vold og overgrep i Norge i dag. Vi har benyttet oss av et representativt uttrekk fra Folkeregisteret for å rekruttere respondenter. Sammen med den kvotebaserte datainnsamlingen gjør dette at vi kan være tryggere på at utvalget er representativt, enn i de fleste andre undersøkelser, til tross for at svarprosenten var lav. I tillegg har denne studien klart å nå frem til og intervjuet over fire tusen respondenter, noe som utgjør et stort utvalg i denne typen undersøkelser.

Studien har gjort en omfattende kartlegging av et bredt spekter av voldshendelser, både seksuelle, psykiske og fysiske, gjennom hele livsløpet, i mange ulike relasjoner, og av ulik alvorlighetsgrad. Vi har også samlet inn informasjon om en rekke ulike karakteristikk av voldshendelsene. Få undersøkelser har foretatt en så bred og omfattende undersøkelse av vold og overgrep i et representativt utvalg. Studien har inkludert spørsmål som kan gi innsikt i fenomener der vi har lite kunnskap fra før, for eksempel nettrelaterte krenkelser, vold mot dyr og voldsutsattes erfaringer med rettsvesen. Vi har også innhentet tillatelse fra respondentene til å koble sammen svarene med offentlige registre, noe som gir oss mulighet å forske på sammenhenger mellom vold og mange viktige utfall som sykefravær, arbeidsdeltakelse og bruk av helsetjenester.

Studien har basert seg på telefonintervju, som kan ha noen fordeler. Intervjuer kan oppklare eventuelle uklarheter ved spørsmål og fungere som motivator for å få respondenten gjennom intervjuet, slik at vi kan samle inn mer informasjon enn ved for eksempel nettskjema. Dette har også medført at studien i liten grad mangler svar (*missing values*) på enkeltspørsmål. Høy grad av manglende svar kan medføre usikkerhet om funnene, men dette er ikke et problem ved denne studien.

En stor styrke ved studien er at den i vesentlig grad er gjennomført med samme metodikk og spørsmål som undersøkelsen fra 2014, slik at vi har hatt mulighet til å sammenlikne funnene. Til tross for begrensningene ved disse sammenlikningene som er grundig beskrevet tidligere, gir dette oss i større grad mulighet til å beskrive endringer i vold og overgrep i Norge, enn ved de fleste andre metoder.

18 Implikasjoner av studien

Funn fra denne omfangsundersøkelsen er av betydning på flere områder. I denne rapporten velger vi å fremheve funnenes betydning for henholdsvis praksisfeltet, beslutningstakere og forskningsfeltet.

For praksisfeltet og beslutningstakere:

- *Volden stabilt høy.* Vår studie finner at voldsbelastningen i den norske befolkningen er forholdsvis høy. De siste tiårene har det vært økt oppmerksomhet mot å forebygge og redusere omfanget og konsekvensene av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Handlingsplaner og øvrige tiltak fra myndighetenes side har satt vold i nære relasjoner på den politiske agendaen. Antakeligvis har vi for få målepunkter og for kort oppfølgingstid til at våre data sier noe om hvorvidt tiltakene fungerer, men tallene gir klare indikasjoner på at voldsforebygging bør være et satsningsområde også i fremtiden. Det er viktig å sikre en kunnskapsbasert forebyggende innsats. Det vil derfor være av betydning å evaluere tiltakene som settes inn.
- *Kjønnsperspektiv på volden er fortsatt viktig.* Sammenliknet med menn, har kvinner en høyere voldsbelastning. I tillegg er kvinner i langt større grad enn menn utsatt for alvorlig fysisk partnervold, og for seksuelle overgrep og krenkelser. Vår undersøkelse viser at kvinner er særlig utsatt for digitale seksuelle krenkelser, mens menn i større grad opplever trusler om dette uten at handlingen gjennomføres. Når vi ser på endringer i voldsforekomst fra 2014 til 2023, er det særlig blant kvinnene at man ser en rapportert økning. Vold og overgrep er fortsatt en sentral likestillingsutfordring i Norge, og beslutningstakere bør styrke innsatser og tiltak som kan endre oppfatninger og normer rundt kjønn og kjønnsrelasjoner. Et kjønnsperspektiv på volden innebærer også å rette oppmerksomhet mot menn som utsettes for vold og overgrep. Menn blir ikke bare rammet av vold i det offentlige rom, men opplever også vold i sitt parforhold eller i andre nære relasjoner. Siden de fleste utsatte opplever seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner første gang allerede i barndom eller ung voksen alder, er tidlig forebygging sentralt.

- *Universelle tiltak.* Det er en klar sammenheng mellom levekårsutfordringer og voldsutsatthet. Både denne og andre norske studier om omfanget av vold og overgrep i den norske befolkningen viser dette. Tiltak som fremmer samfunnsdeltakelse og reduserer sosiale forskjeller, vil kunne forebygge voldsutsatthet i befolkningen. Universelle forebyggende tiltak som bekjemper lavinntekt og andre levekårsutfordringer i befolkningen, bør prioriteres. Slike forebyggende initiativ krever tverrsektoriell satsing over tid.
- *Forebygging.* Mange av de voldsutsatte utsettes flere ganger for ulike typer vold og fra ulike utøvere. Mange utsettes også i ulike perioder av livsløpet. Denne og andre undersøkelser finner at det å oppleve flere typer vold, flere ganger i livet, er knyttet til dårligere helse og redusert sosial fungering. Denne gruppen peker seg ut som spesielt viktig når det gjelder forebygging: Hvis vi kan forhindre ytterligere vold hos utsatte, kan vi antakeligvis forebygge mange av de negative konsekvensene. Dersom man får kjennskap til at personer er utsatt for vold, bør personens samlede voldsutsatthet kartlegges. I tillegg til å få slutt på pågående vold og å behandle helsekonsekvenser, bør oppfølging av voldsutsatte ha som målsetning å forhindre at personen utsettes på nytt. For å nå ut til dem som utsettes er det også viktig at samfunnet reduserer stigma knyttet til utsatthet, og tilbyr lavterskeltjenester for utsatte i hele landet. For dem som ikke kan hente støtte og forståelse i sine nettverk av familie og venner, vil det være viktig å kunne tilby tjenester som er lett tilgjengelig. Et eksempel er hjelpelinjer som tilbyr noen å snakke med anonymt, og som kan henvise til offentlige tilbud og hjelpeinstanser.
- *Målrettede intervensjoner.* Der det er behov for mer inngripende tiltak, må disse være målrettede. Arbeid med vold i nære relasjoner krever god samordning mellom ulike deler av tjenesteapparatet, som helsetjenester, krisesentre, barnevern, politi og NAV. I følge Riksrevisjonens rapport (2022) er det stor variasjon mellom kommunenes oppfølging, mangler i det helhetlige hjelpetilbudet og i myndighetenes samordning. Det er også vanskelig å få hjelp innen psykisk helsevern. Per i dag finnes det ikke nasjonale retningslinjer for helsetjenestene hverken når det gjelder behandling av utøvere av vold eller voldsutsatte. Skal intervensjonene treffe, er det viktig å vite noe om hvilke grupper som er i særlig risiko for å bli utsatt. Det er tydelig fra våre tall at voldtekt rammer en stor andel av

norske kvinner: Legger man sammen de tre typene voldtekt vi har målt, har om lag en fjerdedel vært utsatt. Unge kvinner, inkludert barn, er særlig utsatt. Videre ser vi at volden rammer noen individer mer betydelig enn andre, der behov for intervensjon vil være viktig. Det er viktig med hjelpetilbud som tar høyde for individuelle forskjeller i utsatthet, konsekvenser av utsatthet, personers sosiodemografisk bakgrunn, samt utsattes ulik grad av nettverk og ressurser, fordi voldsutsatte er en heterogen gruppe med sammensatte behov.

- *Få anmeldelser.* I likhet med tidligere studier finner vi også i denne studien at tall for anmeldelse er lave etter vold og overgrep. Dette er problematisk både for den utsatte, som ikke får hjelp, og for samfunnet som ikke får prøvd saker for retten og straffeforfulgt (og rehabilitert) utøvere. Deltakerne peker på flere barrierer for å anmelde vold og overgrep, og kvinner og menn oppgir noe ulike barrierer. Praksisfeltet bør kjenne til mulige barrierer for utsatte til ikke å anmelde, og legge til rette for at anmeldelser skal anses som hensiktsmessig og trygt der alvorlighetsgrad og omfang tilsier at anmeldelse er riktig. I den forbindelse er det viktig med tilbud som ivaretar og støtter den voldsutsatte i denne prosessen, som gratis bistandsadvokat, sporsikring på overgrepsmottak og voldsoffererstatning. Respekt for utsatte personers årsaker til å ikke anmelde er også viktig. Å finne andre måter å støtte voldsutsatte på når anmeldelse ikke er ønskelig eller mulig, er sentralt.

For forskning:

- *Gjentatte omfangsstudier:* For å følge utviklingen av forekomst over tid er det behov for å gjennomføre gjentatte omfangsstudier. Med flere målepunkter vil vi kunne se trender i utviklingen, og med større sikkerhet si noe om hvorvidt vold og overgrepsutsatthet går opp eller ned i Norge. Dette vil bidra til at man med større sikkerhet kan skille vedvarende tidstrend for omfanget av vold i befolkningen fra tilfeldig variasjon som kan oppstå fra år til år. Gjentatte omfangsstudier er også et tiltak i Istanbulkonvensjonen.
- *Utvikle nye metoder for å samle inn omfangsdata om vold og overgrep i voksenbefolkningen som sikrer høy deltakelse.* Svarprosenten i denne omfangsundersøkelsen føyer seg inn i en trend av relativt lav svarprosent

i norske studier som henvender seg til den voksne befolkningen. For å få pålitelige omfangstall på sensitive og alvorlige hendelser som vold og seksuelle overgrep, er det sentralt å arbeide systematisk med å utvikle metoder for å innhente slike data i befolkningen. Gitt Norges forpliktelser til å jevnlig kartlegge omfanget av vold og overgrep i befolkningen, vil metodeutvikling være avgjørende for å sikre at denne typen innsatser fremskaffer pålitelige og gyldige data også i fremtiden.

- *En større bredde i kartlegging av voldsformer.* Denne omfangsstudien er den første i Norge som kartlegger forekomsten av voksne personers opplevelser av digitale seksuelle krenkelser. Det er også den første studien som inkluderer mål på kontrollerende atferd ved bruk av digitale medier. Dette er et viktig første skritt i å kartlegge krenkelser som er muliggjort via digitale medier. Gitt det psykososiale skadepotensialet slike krenkelser utgjør for den enkelte, og hvor tilgjengelig digitale medier er for de aller fleste som bor i Norge, vil det være vesentlig å følge med på utviklingen av omfanget av digitale krenkelser i ulike aldersgrupper. Karakteristikk ved de digitale krenkelsene bør også kartlegges, slik at passende tiltak for å forebygge og avverge implementeres. Europarådets overvåkningskomite GREVIO trekker frem i sin evaluering av Norges implementering av Istanbulkonvensjonen (2022), at Norge fortsatt har et forbedringspotensial i å kartlegge ulike voldsformer i befolkningen. Det er flere former for krenkelser som defineres som vold i Istanbulkonvensjonen, men som vi fortsatt mangler gode omfangstall på i Norge. Et eksempel er psykisk vold, der vi trenger mer detaljert forskning som dekker mer enn kontroll i parforhold, det samme gjelder seksuell trakassering. Det bør utredes hvordan slike voldsformer kan måles på en pålitelig og gyldig måte i norske omfangsstudier.
- *Voldsutsatthet i minoritetsgrupper:* Forskning tyder på at det å tilhøre en minoritetsgruppe, kan innebære en forhøyet risiko for vold og overgrep, men vi vet for lite om omfang av vold i ulike norske minoritetsgrupper. I denne studien trakk vi et eget utvalg med personer med innvandrerbakgrunn, men vi ser at utvalget vårt er skjevt. For å kunne gi gode estimater for utsatthet i innvandrerpopulasjonen måtte vi ha brukt langt mer ressurser på å nå individer med etnisk minoritetsbakgrunn enn det vi hadde ressurser til. Tiltak som kan implementeres for å gjøre en slik studie, er beskrevet i metoderapporten til SSBs levekårsundersøkelse for

innvandrere (Vrålstad & Wiggen, 2017), men var for kostnadskrevende for denne studien. Dermed er det behov for ytterligere forskning på voldsutsatthet i ulike minoritetspopulasjoner, og fremtidige omfangsstudier kan vurdere å iverksette tiltakene som SSB beskriver for å få et mindre skjevt utvalg. Tilsvarende er det behov for mer kunnskap om forekomst av vold og overgrep blant for eksempel LHBTQ+-personer, personer med ulike former for funksjonsnedsettelse, personer med ruslidelser, risikoutsatte eldre, personer med samisk bakgrunn og andre nasjonale minoriteter. Hvis slike studier bruker samme spørsmål som vi har brukt i denne undersøkelsen, vil man kunne sammenlikne voldsutsatthet i minoritetsgrupper med voldsutsatthet i majoritetspopulasjonen. Særtrekk ved volden som rammer noen grupper, og ikke andre, vil også bedre kunne kartlegges dersom man målrettet kartlegger voldsutsatthet i ulike minoritetsgrupper i samfunnet.

- *Omfangsundersøkelser av voldsutøvelse*: Gjennom gjentatte omfangsstudier vet vi etter hvert en god del om det å være utsatt for vold. For å kunne forebygge og stoppe vold er kunnskap om omfanget av voldsutøvelse viktig. Vi vet langt mindre om hvor vanlig det er å utøve vold mot andre. Forskning på voldsutøvelse har gitt viktig innsikt i opplevelsene til dem som utøver vold, og utviklingen av slik atferd i barndom- og ungdomstid, men vi trenger kunnskap om hvor vanlig dette er i befolkningen, inkludert blant personer som ikke oppsøker hjelpetjenester eller er i kontakt med rettsvesenet. Å gjennomføre omfangsstudier av voldsutøvelse er metodisk, juridisk og etisk krevende, og forutsetter grundig utredningsarbeid før eventuell gjennomføring.
- *Barrierer mot hjelpesøking og bruk av rettsvesen*: Mer inngående kunnskap om barrierer mot bruk av rettsvesen bør være en prioritert satsning i voldsforskningen. Det er også behov for mer differensiert kunnskap om hvilke grupper som trenger ulike former for hjelp og støtte. Når mange ikke opplever det å anmelde eller søke hjelp som relevant, må man bedre søke å forstå hva som er årsaken til dette. Nyttan av formelle og uformelle former for hjelp og støtte bør undersøkes, og forskning på tiltak som fremmer det å motta ønsket hjelp og støtte, bør prioriteres.

Referanser

- Aakvaag, H. F., & Strøm, I. F. (2019). *Vold i oppveksten: Varige spor? En longitudinell undersøkelse av reviktimisering, helse, rus og sosiale relasjoner hos unge utsatt for vold i barndommen* (Rapport 1/2019). NKVTS. <https://www.nkvts.no/rapport/vold-i-oppveksten-varige-spor-en-longitudinell-undersokelse-av-reviktimisering-helse-rus-og-sosiale-relasjoner-hos-unge-utsatt-for-vold-i-barndommen/>
- Aakvaag, H. F., Thoresen, S., Wentzel-Larsen, T., Dyb, G., Røysamb, E., & Olff, M. (2016). Broken and guilty since it happened: A population study of trauma-related shame and guilt after violence and sexual abuse. *Journal of Affective Disorders*, 204, 16–23. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.06.004>
- Ahrens, C. E., Stansell, J., & Jennings, A. (2010). To tell or not to tell: The impact of disclosure on sexual assault survivors' recovery. *Violence and Victims*, 25(5), 631–648.
- Andersen, P. L., Smette, I., & Bredal, A. (2020). Ungdoms voldsutsatthet og foreldres landbakgrunn. In A. Bredal, H. Eggebø, & A. Eriksen (Eds.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (pp. 167–195). Cappelen Damm Akademisk.
- Appollis, T. M., Lund, C., de Vries, P. J., & Mathews, C. (2015). Adolescents' and adults' experiences of being surveyed about violence and abuse: A systematic review of harms, benefits, and regrets. *American Journal of Public Health*, 105(2), e31–e45.
- Barstad, A. (2022). *Negative livshendelser - hvem rammes mest?* (SSB Analyser 2022/6). <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekra/artikler/negative-livshendelser--hvem-rammes-mest>
- Barstad, A., & Sandvik, L. (2015). *Deltaking, støtte, tillit og tilhørighet: En analyse av ulikhet i sosiale relasjoner med utgangspunkt i levekårsundersøkelsene* (Rapport 2015/51). <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/deltaking-stotte-tillit-og-tilhorighet>
- Birkeland, M. S., Skar, A.-M. S., & Jensen, T. K. (2022). Understanding the relationships between trauma type and individual posttraumatic stress symptoms: A cross-sectional study of a clinical sample of children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 63, 1496–1504. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13602>
- Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2019). *Vold i parforhold - kjønn, likestilling og makt* (Rapport 2/2019). NKVTS. https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/06/NKVTS_Rapport_2_19_Vold-i-parforhold.pdf
- Bjørnholt, M., & Hjemdal, O. K. (2018). Measuring violence, mainstreaming gender; does adding harm make a difference. *Journal of Gender-Based Violence*, 2(3), 465–479. <https://doi.org/10.1332/239868018X15366982109807>
- Bredal, A., Eggebø, H., & Eriksen, A. (2020). Mangfoldsperspektiver i forskning på vold i nære relasjoner. In A. Bredal, H. Eggebø, & A. Eriksen (Eds.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (pp. 9–30). Cappelen Damm Akademisk.
- Bredal, A., Stefansen, K., & Bjørnholt, M. (2022). Why do people participate in research interviews? Participant orientations and ethical contracts in interviews with victims of interpersonal violence. *Qualitative Research*. <https://doi.org/10.1177/14687941221138409>
- Bye, K. S. (2021). *Utdanning og lønnsnivå hos innvandrere*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/utdanning-og-lonnsniva-hos-innvandrerer>
- Classen, C. C., Palesh, O. G., & Aggarwal, R. (2005). Sexual revictimization: A review of the empirical literature. *Trauma, Violence & Abuse*, 6(2), 103–129. <https://doi.org/10.1177/1524838005275087>
- Dartnall, E., & Jewkes, R. (2013). Sexual violence against women: The scope of the problem. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27(1), 3–13. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.002>

- DeCou, C. R., Lynch, S. M., Weber, S., Richner, D., Mozafari, A., Huggins, H., & Perschon, B. (2021). On the Association Between Trauma-Related Shame and Symptoms of Psychopathology: A Meta-Analysis. *Trauma, Violence & Abuse*. <https://doi.org/10.1177/15248380211053617>
- Degenhardt, L., Bharat, C., Glantz, M. D., Bromet, E. J., Alonso, J., Bruffaerts, R., . . . Florescu, S. (2022). The association between traumatic experiences and subsequent onset of a substance use disorder: Findings from the World Health Organization World Mental Health surveys. *Drug and Alcohol Dependence*, 240, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2022.109574>
- Derogatis, L. R., Lipman, R. S., Rickels, K., Uhlenhuth, E. H., & Covi, L. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSCL): A self-report symptom inventory. *Behavioral Science*, 19(1), 1–15. <https://doi.org/10.1002/bs.3830190102>
- Devries, K. M., Mak, J. Y. T., García-Moreno, C., Petzold, M., Child, J. C., Falder, G., . . . Watts, C. H. (2013). The global prevalence of intimate partner violence against women. *Science*, 340(6140), 1527–1528. <https://doi.org/10.1126/science.1240937>
- DiLillo, D. (2001). Interpersonal functioning among women reporting a history of childhood sexual abuse: Empirical findings and methodological issues. *Clinical Psychology Review*, 21(4), 553–576. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(99\)00072-0](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(99)00072-0)
- Dillon, G., Hussain, R., Loxton, D., & Rahman, S. (2013). Mental and Physical Health and Intimate Partner Violence against Women: A Review of the Literature. *International Journal of Family Medicine*, 313909. <https://doi.org/10.1155/2013/313909>
- Drager, R. H. (2021). *Offerbilder i endring* (Analyse 2021/5). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/offerbilder-i-endring>
- Dragiotti, E., Li, H., Tsitsas, G., Lee, K. H., Choi, J., Kim, J., . . . Solmi, M. (2022). A large-scale meta-analytic atlas of mental health problems prevalence during the COVID-19 early pandemic. *Journal of Medical Virology*, 94(5), 1935–1949. <https://doi.org/10.1002/jmv.27549>
- Dubowitz, H., Black, M., Starr, R. H., & Zuravin, S. (1993). A Conceptual Definition of Child Neglect. *Criminal Justice and Behavior*, 20(1). <https://doi.org/10.1177/0093854893020001003>
- Dyrstad, K. M. J., & Stene, R. J. (2022). *Anmeldte seksuallovbrudd i endring?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/artikler/anmeldte-seksuallovbrudd-i-endring>
- Dzamarija, M. T. (2019). *Slik definerer SSB innvandrere*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>
- Edwards, V. J., Holden, G. W., Felitti, V. J., & Anda, R. F. (2003). Relationship between multiple forms of childhood maltreatment and adult mental health in community respondents: Results from the Adverse Childhood Experiences Study. *The American Journal of Psychiatry*, 160(8), 1453–1460. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.8.1453>
- Epland, J., & Kirkeberg, M. I. (2018). *Store inntektsforskjeller blant norskfødte med innvandrerforeldre* (SSB Analyse 2018/10). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/store-inntektsforskjeller-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- European Union agency for fundamental rights. (2014). *Violence against women: An EU-wide survey*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf
- Eurostat. (2021). *Gender-based violence: capturing accurate data*. European Union (EU). <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/wdn-20211004-1>
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., . . . Marks, J. S. (1998). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258.
- Felix, E. D., Sharkey, J. D., Green, J. G., Furlong, M. J., & Tanigawa, D. (2011). Getting precise and pragmatic about the assessment of bullying: The development of the California Bullying Victimization Scale. *Aggressive Behavior*, 37(3), 234–247. <https://doi.org/10.1002/ab.20389>

- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Woodward, L. J. (2000). The stability of child abuse reports: A longitudinal study of the reporting behaviour of young adults. *Psychological Medicine*, 30(3), 529–544.
- Finkelhor, D., Turner, H. A., Hambry, S. L., & Ormrod, R. K. (2011). *Poly-victimization: Children's exposure of multiple types of violence, crime, and abuse* (10–2011). US Government Printing Office. <https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1024&context=ccrc>
- Fitzgerald, A. J., Barrett, B. J., Gray, A., & Cheung, C. H. (2022). The Connection Between Animal Abuse, Emotional Abuse, and Financial Abuse in Intimate Relationships: Evidence From a Nationally Representative Sample of the General Public. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(5–6), 2331–2353. <https://doi.org/10.1177/0886260520939197>
- Forbes, D., Bisson, J. I., Monson, C. M., & Berliner, L. (2020). *Effective Treatments for PTSD. Practice Guidelines from the International Society for Traumatic Stress Studies* (3 ed.). The Guilford Press.
- Forente nasjoner. (n.d.). Sustainable Development Goals. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- Fountoulakis, K. N., Karakatsoulis, G., Abraham, S., Adorjan, K., Ahmed, H. U., Alarcón, R. D., . . . Smirnova, D. (2022). Results of the COVID-19 mental health international for the general population (COMET-G) study. *European Neuropsychopharmacology*, 21–40. <https://doi.org/10.1016/j.euroneuro.2021.10.004>
- Freyd, J. J. (2008). Betrayal Trauma. In G. Reyes, J. D. Elhai, & J. D. Ford (Eds.), *The Encyclopedia of Psychological Trauma* (pp. 76). John Wiley & Sons.
- Frøysland, L. R., Solstad, G. M., Andersen, P. L., Tveito, S. B., Folstad, S. H., & Skilbrei, M.-L. (2021). Seksuelle overgrep mot barn og unge via digitale medier. *En kunnskapsoppsummering* (NOVA-Rapport 2021:3). <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2755418>
- García-Moreno, C., Jansen, H. A. F. M., Ellsberg, M., Heise, L., & Watts, C. (2005). *WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43309/924159358X_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- García-Moreno, C., Jansen, H. A. F. M., Ellsberg, M., Heise, L., & Watts, C. (2006). Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *The Lancet*, 368(9551), 1260–1269. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(06\)69523-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(06)69523-8)
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *Lancet*, 373(9657), 68–81. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(08\)61706-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(08)61706-7)
- González, S. (2017). Update on measuring trust. In OECD (Ed.), *Trust and public policy: How better governance can help rebuild public trust* (pp. 153–158). OECD Publishing.
- Goodman, L. A., Corcoran, C., Turner, K., Yuan, N., & Green, B. L. (1998). Assessing traumatic event exposure: General issues and preliminary findings for the Stressful Life Events Screening Questionnaire. *Journal of Traumatic Stress*, 11(3), 521–542. <https://doi.org/10.1023/A:1024456713321>
- Gracia, E., & Merlo, J. (2016). Intimate partner violence against women and the Nordic paradox. *Social Science & Medicine*, 157, 27–30. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.03.040>
- Grovdal, Y. (2019). "Ikke verdt å gå til politiet med": Om vold i parforhold som ikke er anmeldt (Rapport 5/2019). NKVTS. <https://www.nkvts.no/rapport/ikke-verdt-a-ga-til-politiet-med-om-vold-i-parforhold-som-ikke-er-anmeldt/>
- Haaland, T., Clausen, S.-E., & Schei, B. (2005). *Vold i parforhold - ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge*. (NIBR-Rapport 2005:3). <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5762/2005-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 - 16 år*. (Rapport 4/2019). Retrieved from <https://www.nkvts.no/rapport/ungdoms-erfaringer-med-vold-og-overgrep-i-oppveksten-en-nasjonal-undersokelse-av-ungdom-i-alderen-12-til-16-ar/>
- Hansen, M., Stefansen, K., & Skilbrei, M.-L. (2021). Non-reporting of sexual violence as action: Acts, selves, futures in the making. *Nordic Journal of Criminology*, 22(1), 42–57. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1867401>

- Hardt, J., & Rutter, M. (2004). Validity of adult retrospective reports of adverse childhood experiences: Review of the evidence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 45(2), 260–273. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00218.x>
- Heise, L. L. (1998). Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework. *Violence Against Women*, 4(3), 262–290. <https://doi.org/10.1177/1077801298004003002>
- Hellevik, O. (2022). Respondentbortfall og utvalgsskjevheter i Norsk Monitor (Notat 2022).
- Herman, J. (1992). *Trauma and Recovery: From Domestic Abuse to Political Terror*. Basic Books.
- Holmøy, A., & Wiggen, K. S. (2017). *Levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn 2016. Dokumentasjonsrapport* (Notater 2017/20). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309526?_ts=15c361c0140
- Huemmer, J., McLaughlin, B., & Blumell, L. E. (2019). Leaving the Past (Self) Behind: Non-Reporting Rape Survivors' Narratives of Self and Action. *Sociology*, 53(3), 435–450. <https://doi.org/10.1177/0038038518773926>
- Jaffe, A. E., DiIillo, D., Hoffman, L., Haikalis, M., & Dykstra, R. E. (2015). Does it hurt to ask? A meta-analysis of participant reactions to trauma research. *Clinical Psychology Review*, 40, 40–56. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2015.05.004>
- Jegatheesan, B., Enders-Slegers, M.-J., Ormerod, E., & Boyden, P. (2020). Understanding the link between animal cruelty and family violence: The bioecological systems model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(9), 3116.
- Jernbro, C., & Janson, S. (2016). *Våld mot barn 2016: En nationell kartläggning*. https://www.wallmannabarnh.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2017/08/Vald_mot_barn_2016-en_nationell_kartlaggning.pdf
- Johnson, M. P. (2007). Patriarchal Terrorism and Common Couple Violence: Two Forms of Violence Against Women. In M. Natarajan (Ed.), *Domestic Violence: The Five Big Questions*. Routledge.
- Johnson, M. P., & Leone, J. M. (2005). The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence: Findings From the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26(3), 322–349. <https://doi.org/10.1177/0192513X04270345>
- Joleby, M., Landström, S., Lunde, C., & Jonsson, L. S. (2021). Experiences and psychological health among children exposed to online child sexual abuse – a mixed methods study of court. *Psychology, Crime & Law*, 27(2), 159–181. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2020.1781120>
- Jonsson, L. S., Fredlund, C., Priebe, G., Wadsby, M., & Svedin, C. G. (2019). Online sexual abuse of adolescents by a perpetrator met online: A cross-sectional study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 13(32). <https://doi.org/10.1186/s13034-019-0292-1>
- Kessler, R. C., Aguilar-Gaxiola, S., Alonso, J., Benjet, C., Bromet, E. J., Cardoso, G., . . . Koenen, K. C. (2017). Trauma and PTSD in the WHO World Mental Health Surveys. *European Journal of Psychotraumatology*, 8, 1353383. <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1353383>
- Khan, S., Hirsch, J. S., Wambold, A., & Mellins, C. A. (2018). 'I didn't want to be "that girl": The social risks of labeling, telling, and reporting sexual assault. *Sociological Science*, 5, 432–460. <https://doi.org/10.15195/v5.a19>
- Kilpatrick, D. G., Edmunds, C. N., & Seymour, A. K. (1992). *Rape in America: A report to the nation*. National Victim Center.
- Kilpatrick, D. G., Ruggiero, K. J., Acierno, R., Saunders, B. E., Resnick, H. S., Best, C. L., . . . Vandenbos, G. R. (2003). Violence and Risk of PTSD, Major Depression, Substance Abuse/Dependence, and Comorbidity: Results From the National Survey of Adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 692–700. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.4.692>
- Kirkeberg, M. I., Dzamarija, M. T., Bratholmen, N. V. L., & Strøm, F. (2019). *Norskfødte med innvanderforeldre – hvordan går det med dem?* (Rapport 2019/21). SSB. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/norskfodte-med-innvanderforeldre-hvordan-gar-det-med-dem>
- Kripos. (2020). *Voldtektssituasjonen i Norge 2019*. <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/voldtektssituasjonen-i-norge-2019.pdf>

- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. WHO. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
- Lang, A. J., & Stein, M. B. (2005). An abbreviated PTSD checklist for use as a screening instrument in primary care. *Behaviour Research and Therapy*, 43(5), 585–594. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2004.04.005>
- Leander, L., Christianson, S. Å., & Granhag, P. A. (2008). Internet-initiated sexual abuse: Adolescent victims' reports about On- and Off-line sexual activities. *Applied Cognitive Psychology*, 22, 1260–1274. <https://doi.org/10.1002/acp.1433>
- Liang, B., Goodman, L., Tummala-Narra, P., & Weintraub, S. (2005). A theoretical framework for understanding help-seeking processes among survivors of intimate partner violence. *American Journal of Community Psychology*, 36(1–2), 71–84.
- Lien, M. I., & Lorentzen, J. (2019). *Men's Experiences of Violence in Intimate Relationships*. Palgrave macmillian.
- Løvgren, M., Hagestøl, A., & Kotsadam, A. (2022). *Nasjonal trygghetsundersøkelse 2020 (NOVA Rapport 2/22)*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a790f2e23e014c599a2f8cc9c2d9192d/nasjonal-trygghetsundersokelse-2020.pdf>
- Matt, G. E., Vázquez, C., & Campbell, W. K. (1992). Mood-congruent recall of affectively toned stimuli: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 12(2), 227–255. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(92\)90116-P](https://doi.org/10.1016/0272-7358(92)90116-P)
- Messman-Moore, T. L., & Long, P. J. (2003). The role of childhood sexual abuse sequelae in the sexual revictimization of women: An empirical review and theoretical reformulation. *Clinical Psychology Review*, 23(4), 537–571. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(02\)00203-9](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(02)00203-9)
- Molstad, C. S., Gulbrandsen, F. B., & Steinkellner, A. (2022). *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990–2020 (Rapport 2022/3)*. Statistisk sentralbyrå.
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2007). *Vold og overgrep mot barn og unge - En selvrporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole (Rapport 20/07)*. <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=071734368>
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2015 (Rapport 5/16)*. <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003523>
- Muri, K., Augusti, E.-M., Bjørnholt, M., & Hafstad, G. S. (2022). Childhood experiences of companion animal abuse and its co-occurrence with domestic abuse: Evidence from a national youth survey in Norway. *Journal of Interpersonal Violence*. <https://doi.org/10.1177/08862605211072176>
- Myhre, M., Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2015). *Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer (Rapport 1/2015)*. NKVTS. https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/vold_voldtekt_i_oppveksten.pdf
- Nervik, F. (2016). *Hjelp når det trengs aller mest – sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker*. https://dyreverno.no/app/uploads/2019/10/Vold_mot_dyrogmennesker_2016.pdf
- Nesset, M. B., Guddle, C. B., Mentzoni, G. E., & Palmstierna, T. (2021). Intimate partner violence during COVID-19 lockdown in Norway: The increase of police reports. *BMC Public Health*, 21(1), 2292. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-12408-x>
- Nilsen, L. G., Thoresen, S., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G. (2019). Trust after terror: Institutional trust among young terror survivors and their parents after the 22nd of July terrorist attack on Utøya Island, Norway. *Frontiers in Psychology*, 10, 2819. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02819>
- Noll, J. G., Horowitz, L. A., Bonanno, G. A., Trickett, P. K., & Putnam, F. W. (2003). Revictimization and self-harm in females who experienced childhood sexual abuse: Results from a prospective study. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(12), 1452–1471. <https://doi.org/10.1177/0886260503258035>
- Olaussen, L. P. (2006). Politianmeldelse – handlingers alvorlighet og sosial avstand. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 93(3), 306–316.
- Olf, M., Langeland, W., Draijer, N., & Gersons, B. P. R. (2007). Gender differences in post-traumatic stress disorder. *Psychological Bulletin*, 133(2), 183–204. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.2.183>

- Olsen, B. (2020). *Utdanning gir større ulikhet enn innvandrerbakgrunn*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/utdanning-gir-storre-ulikhet-enn-innvandrerbakgrunn>
- Oram, S., Khalifeh, H., & Howard, L. M. (2017). Violence against women and mental health. *The Lancet Psychiatry*, 4(2), 159–170. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(16\)30261-9](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(16)30261-9)
- Pager, D., & Shepherd, H. (2008). The sociology of discrimination: Racial discrimination in employment, housing, credit, and consumer markets. *Annual Review of Sociology*, 34, 181–209.
- Pape, H., & Stefansen, K. (2004). *Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep* (Rapport 1/2004). NKVTS. <https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/01/skjultevolden.pdf>
- Peck, J. (2011). *Extension Commands and Rim Weighting with IBM® SPSS® Statistics: Theory and Practice*. IBM Corporation.
- Piquero, A. R., Jennings, W. G., Jemison, E., Kaukinen, C., & Knaul, F. M. (2021). Domestic violence during the COVID-19 pandemic—Evidence from a systematic review and meta-analysis. *Journal of Criminal Justice*, 74, 101806. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2021.101806>
- Pittenger, S. L., Huit, T. Z., & Hansen, D. J. (2016). Applying ecological systems theory to sexual revictimization of youth: A review with implications for research and practice. *Aggression and Violent Behavior*, 26, 35–45. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.11.005>
- Reeskens, T., & Hooghe, M. (2008). Cross-cultural measurement equivalence of generalized trust: Evidence from the European Social Survey (2002 and 2004). *Social Indicators Research*, 85(3), 515–532.
- Reneflot, A., Stene-Larsen, K., & Myklestad, I. (2020). *Vold og seksuelle overgrep*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/#utvikling-over-tid-barn-og-unge>
- Resnick, H. S., Kilpatrick, D. G., Dansky, B. S., Saunders, B. E., & Best, C. L. (1993). Prevalence of civilian trauma and posttraumatic stress disorder in a representative national sample of women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(6), 984. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.61.6.984>
- Riksrevisjonen. (2022). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner* (Dokument 3:8 (2021–2022)). <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2021-2022/myndighetenes-innsats-mot-vold-i-nare-relasjoner2.pdf>
- Rivara, F., Adhia, A., Lyons, V., Massey, A., Mills, B., Morgan, E., . . . Rowhani-Rahbar, A. (2019). The effects of violence on health. *Health Affairs*, 38(10), 1622–1629. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2019.00480>
- Rueness, J., Myhre, M. C., Strøm, I. F., Wentzel-Larsen, T., Dyb, G., & Thoresen, S. (2020). Child abuse and physical health: A population-based study on physical health complaints among adolescents and young adult. *Scandinavian Journal of Public Health*, 48(5), 511–518. <https://doi.org/10.1177/1403494819848581>
- Sandmoe, A., Wentzel-Larsen, T., & Hjemdal, O. K. (2017). *Vold og overgrep mot eldre personer i Norge: En nasjonal forekomststudie* (Rapport 9/2017). NKVTS. <https://www.nkvts.no/rapport/vold-og-overgrep-mot-eldre-personer-i-norge-en-nasjonal-forekomststudie/>
- Showalter, K. (2016). Women's employment and domestic violence: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 37–47. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.06.017>
- Skjorten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M., & Mossige, S. (2019). *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Universitetsforlaget.
- Solberg, Ø., Dale, M. T., Holmstrøm, H., Eskedal, L. T., Landolt, M. A., & Vollrath, M. E. (2011). Long-term symptoms of depression and anxiety in mothers of infants with congenital heart defects. *Journal of Pediatric Psychology*, 36(2), 179–187. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsq054>
- Sommerfeldt, M. B., Hauge, M.-I., & Øverlien, C. (2014). *Minoritetsetniske barn og unge og vold i hjemmet: Utsatthet og sosialfaglig arbeid* (Rapport 3/2014). NKVTS. <https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/minoritetsetniske-barn-og-unge.pdf>
- Statistisk sentralbyrå. (2022a). 07459: Alders- og kjønnsfordeling i kommuner, fylker og hele landets befolkning (K) 1986 - 2022. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>

- Statistisk sentralbyrå. (2022b). 13055: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, totalt og enkeltvis, etter kjønn, alder og landbakgrunn (ulike verdensdeler) 1970–2022. <https://www.ssb.no/statbank/table/13055/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022c). 13536: Gjennomsnittsalder og medianalder i kommuner, fylker og hele landets befolkning (K) 2000–2022. <https://www.ssb.no/statbank/table/13536/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022d, 16. juni). Befolkningens utdanningsnivå. <https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/statistikk/befolkningens-utdanningsniva>
- Statistisk sentralbyrå. (2022e, 3. mars). Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/sysselsetting-blant-innvandrere-registerbasert>
- Statistisk sentralbyrå. (2023, 2. februar). Lønn. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/statistikk/lonn>
- Stefansen, K., & Smette, I. (2006). "Det var ikke en voldtekt, mer et overgrep ..." - Kvinners fortolkning av seksuelle overgrepsopplevelser. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 47(1), 33–56.
- Strand, B. H., Dalgard, O. S., Tambs, K., & Rognerud, M. (2003). Measuring the mental health status of the Norwegian population: A comparison of the instruments SCL-25, SCL-10, SCL-5 and MHI-5 (SF-36). *Nordic Journal of Psychiatry*, 57(2), 113–118. <https://doi.org/10.1080/08039480310000932>
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The revised conflict tactics scales (CTS2) development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17(3), 283–316.
- The European Network for Traumatic Stress. (2008). *The TENTS guidelines for psychosocial care following disaster and major incidents*. Cardiff University. <https://www.estss.org/uploads/2011/04/TENTS-Full-guidelines.pdf>
- Thoresen, S., Andreassen, A. L., Arnberg, F., Birkeland, M. S., Blix, I., & Hjorthol, T. (2017). *Scandinavian Star. Erfaringer og helse hos overlevende og etterlatte etter 26 år* (Rapport 5/2017). NKVTS. https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/06/Rapport_Scandinavian-Star_web.pdf
- Thoresen, S., Birkeland, M. S., Wentzel-Larsen, T., & Blix, I. (2018). Loss of Trust May Never Heal. Institutional Trust in Disaster Victims in a Long-Term Perspective: Associations With Social Support and Mental Health. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01204>
- Thoresen, S., Blix, I., Wentzel-Larsen, T., & Birkeland, M. S. (2021). Trusting Others During a Pandemic: Investigating Potential Changes in Generalized Trust and Its Relationship With Pandemic-Related Experiences and Worry. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.698519>
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge: En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* (Rapport 1/2014). NKVTS. https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf
- Thoresen, S., Myhre, M., Wentzel-Larsen, T., Aakvaag, H. F., & Hjemdal, O. K. (2015). Violence against children, later victimisation, and mental health: A cross-sectional study of the general Norwegian population. *European Journal of Psychotraumatology*, 6, 1–12. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v6.26259>
- Thoresen, S., & Øverlien, C. (2009). Trauma victim: Yes or no?: Why it may be difficult to answer questions regarding violence, sexual abuse, and other traumatic events. *Violence Against Women*, 15(6), 699–719. <https://doi.org/10.1177/1077801209332182>
- Tjaden, P., & Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences of male-to-female and female-to-male intimate partner violence as measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women*, 6(2), 142–161. <https://doi.org/10.1177/10778010022181769>
- Tjaden, P. G., & Thoennes, N. (1998). *Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence Against Women: Findings from the National Violence Against Women Survey*. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.
- Tremblay, R. E., Vitaro, F., & Côté, S. M. (2018). Developmental Origins of Chronic Physical Aggression: A Bio-Psycho-Social Model for the Next Generation of Preventive Interventions. *Annual Review of Psychology*, 69, 383–407. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010416-044030>
- Vrålstad, S., & Wiggen, K. S. (2017). *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (Rapport 2017/13). https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211

- Weathers, F. W., Litz, B. T., Herman, D. S., Huska, J. A., & Keane, T. M. (1993). *The PTSD Checklist (PCL): Reliability, validity and diagnostic utility* International Society for Traumatic Stress Studies Annual Conference, San Antonio, Texas.
- WHO. (2021). *Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women* (Executive summary). <https://www.who.int/publications/i/item/9789240026681>
- Wilson, J. P., & Keane, T. M. (Eds.). (2004). *Assessing psychological trauma and PTSD* (2 ed.). The Guilford Press.

Vedlegg

Frafall og sosiodemografi

Tabell 1.Sosiodemografi og besvart undersøkelsen vs. nektet å besvare undersøkelsen

	Kontakt, Besvart n=4299		Kontakt, Nektet n=11422		p-verdi
	antall	%	antall	%	
Kjønn*					0,015
Menn	2196	26	6084	74	
Kvinner	2103	28	5338	72	
Alder (gjennomsnittsscore, SD)	4299	47 (16)	11 422	46 (17)	<0,001
Alderskohorter **					
18–29 år	771	18	2601	23	
30–39 år	670	16	1895	17	
40–49 år	808	19	1832	16	
50–59 år	933	22	1995	18	
60–69 år	816	19	1866	16	
70–74 år	301	7	1233	11	
Fylke					<0,001
Agder	244	23	827	77	
Innlandet	297	24	944	76	
Møre og Romsdal	194	24	614	76	
Nordland	181	26	508	74	
Oslo	635	32	1368	68	
Rogaland	376	28	968	72	
Troms og Finmark	191	27	517	73	
Trøndelag	390	28	993	72	
Vestfold og Telemark	337	26	944	74	
Vestland	532	29	1311	71	
Viken	922	27	2428	73	

Merk.*Kjønn registrert i folkeregisteret (ikke binære (n=4)) er derfor ikke tatt med her. **Antall og prosentandel for alder avviker noe fra hovedundersøkelsen, ettersom frafallsdata er basert på folkeregisterdata, mens hovedundersøkelsen registrerte alder ved intervju tidspunkt.

Tabell 2. Sosiodemografi og deltatt i undersøkelsen vs ikke deltatt

	Deltatt n=4299		Ikke deltatt n=25468		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	
Kjønn*					0,052
Menn	2196	15	12 602	85	
Kvinner	2103	14	12 866	86	
Alder (gjennomsnittsscore, SD)	4299	47 (16)	25468	44 (16)	<0,001
Alderskohorter **					
18–29 år	771	18	6934	25	
30–39 år	670	16	4422	17	
40–49 år	808	19	4420	17	
50–59 år	933	22	4712	19	
60–69 år	816	19	3878	15	
70–74 år	301	7	1642	6	
Fylke					
Agder	244	14	1464	86	<0,001
Innlandet	297	12	2206	88	
Møre og Romsdal	194	13	1330	87	
Nordland	181	12	1289	88	
Oslo	635	21	2331	79	
Rogaland	376	14	2338	86	
Troms og Finmark	191	13	1302	87	
Trøndelag	390	13	2570	87	
Vestfold og Telemark	337	14	2070	86	
Vestland	532	14	3190	86	
Viken	922	15	5378	85	

Merk.*Kjønn registrert i folkeregisteret (ikke binære (n=4)) er derfor ikke tatt med her. **Antall og prosentandel for alder avviker noe fra hovedundersøkelsen, ettersom frafallsdata er basert på folkeregisterdata, mens hovedundersøkelsen registrerte alder ved intervju tidspunkt.

Tabell 3. Vektet og uvektet prevalenser for kjønn og alder

	Omfang	Omfang
	Uvektet n=4299 %	Vektet n=4299 %
Kjønn		
Mann	51	51
Kvinne	49	49
Inndelingen passer ikke	,09	,09
Alder mean (SD)	48	45

Tabell 4. Vektet og uvektet prevalenser og befolkningsdata for fylkesinndeling

	Omfang	Omfang	SSB 2021 18+
	Uvektet n=4299 %	Vektet n=4299 %	
Oslo	15	14	13
Viken	22	23	23
Innlandet	7	7	7
Vestfold og Telemark	8	8	8
Agder	6	6	6
Rogaland	9	9	9
Vestland	12	12	12
Møre og Romsdal	5	5	5
Trøndelag	9	9	9
Nordland	4	4	5
Troms og Finnmark	4	5	5

Antall oppringninger etter sosiodemografi og vold

Tabell 5. Antall oppringninger for sosiodemografisk bakgrunn

	Ujusterte analyser				Justerte analyser			
	Forhold	Nedre 95 %	Øvre 95 %	p-verdi	Forhold	Nedre 95 %	Øvre 95 %	p-verdi
Kvinner	0,97	0,91	1,04	0,443	0,97	0,91	1,04	0,443
Alder (10 år)	0,89	0,87	0,91	<0,001	0,99	0,99	0,99	<0,001
Sivilstand								
Gift (referanse)								
Ugift	0,97	0,89	1,06	0,488	0,84	0,76	0,92	<0,001
Separert eller skilt	0,78	0,69	0,88	<0,001	0,85	0,75	0,96	0,008
Enke eller enkemann	0,60	0,48	0,75	<0,001	0,75	0,60	0,94	0,012
Økonomi								
Omtrent som folk flest (referanse)								
Bedre enn folk flest	0,95	0,88	1,02	0,150	0,94	0,87	1,01	0,094
Dårligere enn folk flest	0,97	0,86	1,08	0,548	0,98	0,88	1,11	0,795
Utdanning								
Fullført universitet/høgskole (referanse)								
Ikke fullført mer enn grunnskole	0,80	0,67	0,94	0,008	0,84	0,71	0,99	0,042
Fullført videregående	1,04	0,97	1,12	0,229	1,00	0,92	1,07	0,903
Fylke								
Oslo (referanse)								
Viken	1,03	0,92	1,15	0,622	1,11	0,99	1,24	0,075
Innlandet	1,06	0,91	1,23	0,472	1,13	0,97	1,32	0,110
Vestfold og Telemark	1,09	0,94	1,26	0,256	1,16	1,00	1,34	0,047
Agder	1,04	0,88	1,22	0,674	1,10	0,93	1,29	0,268
Rogaland	0,97	0,84	1,12	0,709	0,99	0,86	1,15	0,937
Vestland	1,11	0,98	1,27	0,095	1,14	1,00	1,30	0,044
Møre og Romsdal	0,89	0,75	1,06	0,192	0,92	0,78	1,10	0,367
Trøndelag	1,12	0,97	1,28	0,123	1,18	1,02	1,35	0,023
Nordland	1,08	0,90	1,30	0,411	1,17	0,98	1,41	0,091
Troms og Finnmark	1,04	0,87	1,24	0,691	1,10	0,92	1,32	0,311

Tabell 6. Antall oppringninger for ulike voldstyper.

	Ujusterte analyser				Justerte analyser			
	Forhold	Nedre 95 %	Øvre 95 %	p-verdi	Forhold	Nedre 95 %	Øvre 95 %	p-verdi
Fysisk vold barndom	0,93	0,86	1,00-	0,048	0,93	0,86	1,01	0,067
Seksuelle overgrep barndom	0,96	0,85	1,09	0,563	0,99	0,87	1,13	0,880
Voldtekt	0,98	0,86	1,11	0,721	1,00-	0,87	1,15	0,998
Sovevoldtekt	0,97	0,85	1,11	0,680	0,98	0,84	1,13	0,736
Seksuelle overgrep	0,96	0,88	1,04	0,281	0,95	0,87	1,04	0,259
Digitale krenkelser	1,08	0,92	1,27	0,322	1,11	0,94	1,31	0,222
Mild vold siste 12 mnd	1,05	0,87	1,28	0,608	1,06	0,87	1,29	0,588
Mild partnervold	0,97	0,88	1,06	0,472	0,96	0,86	1,07	0,438
Grov fysisk vold voksne	0,99	0,92	1,06	0,729	1,00-	0,92	1,07	0,913
Kontrollerende partner	1,03	0,96	1,10	0,481	1,06	0,98	1,14	0,174

Tabell 7a. Innvanderundersøkelse – fordeling på kjønn, aldersgrupper og fylke for bruttoutvalg og nettoutvalg

	Bruttoutvalg (antall)	Bruttoutvalg (andel)	Nettoutvalg (antall)	Nettoutvalg (andel)
Kjønn	31000		802	
Mann	16106	52 %	429	53 %
Kvinne	14894	48 %	373	47 %
Alder	31000	100 %	802	100 %
18–29 år	12448	40 %	177	22 %
30–44 år	11676	38 %	371	46 %
45–59 år	5363	17 %	193	24 %
60–74 år	1513	5 %	61	8 %
Fylke	31000	100 %	802	100 %
Oslo	7121	23 %	242	30 %
Viken	9373	30 %	216	27 %
Innlandet	1228	4 %	39	5 %
Vestfold og Telemark	1987	6 %	43	5 %
Agder	1364	4 %	41	5 %
Rogaland	3340	11 %	64	8 %
Vestland	2448	8 %	58	7 %
Møre og Romsdal	966	3 %	21	3 %
Trøndelag	1930	6 %	46	6 %
Nordland	564	2 %	11	1 %
Troms og Finnmark	679	2 %	21	3 %

Tabell 7b. Hovedundersøkelsen – fordeling på kjønn, aldersgrupper og fylke for populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg

	Populasjon (antall)	Brutto- utvalg (antall)	Netto- utvalg (antall)	Nettoutvalg (andel)	Populasjon (andel)	Differanse nettoutvalg - populasjon
Kjønn	3868092	75000	4299			
Mann	1972251	36658	2195	51 %	51 %	0 %
Kvinne	1895841	38342	2100	49 %	49 %	0 %
Alder	3868092	75000	4299			
18–29 år	827794	22895	710	17 %	21 %	-4 %
30–44 år	1098428	21836	1034	24 %	28 %	-4 %
45–59 år	1089786	16960	1345	31 %	28 %	3 %
60–74 år	852084	13309	1210	28 %	22 %	6 %
Fylke	3868092	75000	4299			
Oslo	526905	10301	638	15 %	14 %	1 %
Viken	893428	16644	923	21 %	23 %	-2 %
Innlandet	264177	5196	296	7 %	7 %	0 %
Vestfold og Telemark	300903	5758	334	8 %	8 %	0 %
Agder	218780	4340	248	6 %	6 %	0 %
Rogaland	340579	6685	374	9 %	9 %	0 %
Vestland	453272	8971	524	12 %	12 %	0 %
Møre og Romsdal	186363	3551	223	5 %	5 %	0 %
Trøndelag	338382	6800	376	9 %	9 %	0 %
Nordland	170184	3272	178	4 %	4 %	0 %
Troms og Finnmark	175119	3482	185	4 %	5 %	-1 %

Sammenlikning av fylkesinndeling for Omfang 2014 og omfang 2023

Tabell 8. Sammenlikning av fylkesinndeling for Omfang 2014 og Omfang 2023

	Omfang 2014 n=4529 %	Omfang 2023 n=4295	p-verdi
Fylke			<0,001
Agder	5	6	
Innlandet	8	7	
Møre og Romsdal	4	5	
Nordland	4	4	
Oslo	16	15	
Viken	25	21	
Vestland	10	12	
Rogaland	9	9	
Troms og Finmark	4	4	
Trøndelag	8	9	
Vestfold og Telemark	7	8	

Frafall og sosiodemografi for Innvandrерutvalget

Tabell 9. Sosiodemografi og besvart undersøkelsen vs. nektet å besvare undersøkelsen

	Kontakt, Besvart n=781*		Kontakt, Nektet n=4698		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	
Kjønn					<0,001
Menn	406	13	2814	87	
Kvinner	375	17	1884	83	
Alder (gjennomsnittscore, SD)	781	39	4698	37	<0,001
Alderskohorter**					<0,001
18–29 år	209	6	1687	89	
30–39 år	213	15	1218	85	
40–49 år	184	16	961	84	
50–59 år	113	19	490	81	
60–69 år	49	15	277	85	
70–74 år	13	17	65	83	
Fylke					0,024
Agder	45	17	227	83	
Innlandet	39	18	179	82	
Møre og Romsdal	17	11	133	89	
Nordland	10	9	98	91	
Oslo	233	17	1158	83	
Rogaland	63	12	459	88	
Troms og Finmark	19	14	113	86	
Trøndelag	40	13	274	87	
Vestfold og Telemark	43	13	286	87	
Vestland	65	16	351	84	
Viken	207	13	1420	87	

Merk: * Det totale antallet deltaker er 781 (og ikke 802 slik som i innvandrерundersøkelsen) i disse analysene, ettersom de 21 personene som ble flyttet fra hovedutvalget til innvandrерundersøkelsen, ikke er inkludert i frafallsanalysene. **Antall og prosentandel for alder avviker noe fra hovedundersøkelsen, ettersom frafallsdata er basert på folkeregisterdata mens hovedundersøkelsen registrerte alder ved intervju tidspunkt.

Tabell 10. Sosiodemografi og deltatt i undersøkelsen vs ikke deltatt

	Deltatt n=781*		Ikke deltatt n=9555		p-verdi
	Antall	%	Antall	%	
Kjønn					0,374
Menn	406	8	4809	92	
Kvinner	375	7	4746	93	
Alder (gjennomsnittsscore, SD)	781	39	9555	36	<0,001
Alderskohorter**					
18–29 år	209	6	3613	94	
30–39 år	213	8	2597	92	
40–49 år	184	9	1793	91	
50–59 år	113	10	1071	90	
60–69 år	49	11	409	89	
70–74 år	13	15	72	85	
Fylke					<0,001
Agder	45	9	448	91	
Innlandet	39	8	411	91	
Møre og Romsdal	17	5	303	95	
Nordland	10	5	198	95	
Oslo	233	10	2027	90	
Rogaland	63	6	1067	94	
Troms og Finmark	19	8	211	92	
Trøndelag	40	6	639	94	
Vestfold og Telemark	43	8	652	94	
Vestland	65	7	791	92	
Viken	207	8	2808	93	

Merk: * Det totale antallet deltaker er 781 (og ikke 802 slik som i innvandrundersøkelsen) i disse analysene, ettersom de 21 personene som ble flyttet fra hovedutvalget til innvandrundersøkelsen, ikke er inkludert i frafallsanalysene. **Antall og prosentandel for alder avviker noe fra hovedundersøkelsen, ettersom frafallsdata er basert på folkeregisterdata mens hovedundersøkelsen registrerte alder ved intervju tidspunkt.

Tabell 11. Sensitivitetsanalyser innvandrere. Andeler utsatt for ulike voldstyper hos de med innvandrerbakgrunn (ikke norskfødte) etter fylte 18 år

Voldstyper	Totalt (n=661)		Kvinner (n=313)		Menn (n=348)		p-verdi
	antall	%	antall	%	antall	%	
Alvorlig fysisk vold samlet	348	40	108	35	156	45	0,007
Mindre alvorlig fysisk vold samlet siste år	31	5	17	5	14	4	0,392
Voldtekt ved makt og tvang eller sovevoldtekt	52	8	40	13	12	4	<0,001
Digitale seksuelle krenkelser	15	2	7	2	8	2	0,945
Kontroll partner	129	20	66	21	63	18	0,334
Alvorlig fysisk partnervold	46	7	40	13	6	2	<0,001
Mindre alvorlig fysisk partnervold	94	14	42	14	52	15	0,576

Tabell 12. Sensitivitetsanalyser innvandrere (ikke norskfødte). Andeler utsatt for ulike voldstyper hos de med innvandrerbakgrunn før fylte 18 år

Voldstyper	Totalt (n=661)		Kvinner (n=313)		Menn (n=348)		p-verdi
	antall	%	antall	%	antall	%	
Omsorgssvikt eller psykisk vold	232	36	117	38	115	34	0,311
Mild eller alvorlig fysisk vold fra foreldre/ vitne til vold mellom foreldre	357	54	175	56	182	52	0,352
Seksuelle overgrep (før 13 år, voldtekt ved makt eller sovevoldtekt før 18 år)	94	14	70	22	24	7	<0,001
Digitale seksuelle krenkelser	9	1	6	2	3	1	0,248

Tabell 13. Ordinal regresjonsanalyse for sammenheng mellom vold og landbakgrunn, ujustert og justert for sosiodemografi (n=786)

	Ujusterte analyser	p-verdi	Justerte analyser, kontrollert for sosiodemografi	p-verdi*
	Odds ratio (95 % CI)		Justert Odds ratio (95 % CI)	
Landbakgrunn				
Norge	0,91 (0,63–1,32)	0,622	1,68 (0,40–7,17)	0,482
Europa unntatt Tyrkia	1,33 (1,00–1,77)	0,054	2,50 (0,60–10,37)	0,208
Afrika	0,54 (0,34–0,88)	0,013	0,99 (0,22–4,38)	0,990
Asia med Tyrkia	0,93 (0,67–1,27)	0,632	1,82 (0,43–7,62)	0,414
Nord-Amerika	0,81 (0,39–1,69)	0,583	1,72 (0,35–8,51)	0,505
Sør og Mellom-Amerika	1,66 (0,93–2,97)	0,089	3,67 (0,80–16,80)	0,094
Sosiodemografisk bakgrunn				
Kvinner	0,79 (0,60–1,04)	0,090	0,74 (0,55–0,98)	0,038
Alder	0,99 (0,98–1,05)	0,257	1,0 (0,98–1,01)	0,444
Dårligere råd enn folk flest	2,11 (1,31–3,40)	0,002	2,21 (1,34–3,63)	0,002
Ikke utdanning over grunnskole	1,30 (0,97–1,73)	0,075	1,33 (0,98–1,82)	0,071
Ugift/Skilt/Separert/ Enke/Enkemann	1,11 (0,82–1,50)	0,489	1,03 (0,74–1,43)	0,849

VOLD I NÆRE RELASJONER

Velkommen til undersøkelsen

Vi gjennomfører for tiden en stor undersøkelse om personlig tillit og alvorlige hendelser blant menn og kvinner i Norge. Undersøkelsen utføres for Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress med hovedfinansiering fra Justisdepartementet, og vi vil blant annet spørre om utsatthet for vold. Vi har sendt deg et skriv med informasjon om studien, og du kan logge deg inn på [nkvts.no/trygg](https://www.nkvts.no/trygg) og lese mer der.

For å få best mulige resultater er det viktig at flest mulig svarer på spørsmålene, uansett hva man har opplevd. Dine svar er viktige, så vi håper du vil ta deg tid til å svare.

Undersøkelsen tar ca. 15-20 minutter. Svarene behandles konfidensielt og ingen resultater knyttes til enkeltpersoner.

Noen av spørsmålene i undersøkelsen er sensitive og direkte, og vi ønsker at du besvarer undersøkelsen uten at andre kan høre hva du svarer. Om du ikke ønsker å svare på et spørsmål, er det bare å hoppe over.

Før vi starter vil jeg gjerne informere om at din deltagelse selvsagt er frivillig og at du kan endre mening når du måtte ønske. Er dette i orden slik at vi kan fortsette intervjuet?

Hvis annet tidspunkt: Hvis ikke intervjuet kan gjennomføres nå, avtal annet tidspunkt – foreslå mulige tidspunkt (dagtid, kveldstid, klokkeslett) Noter og gjenta tidspunkt for avtale.

Hvis ønsker ikke å svare: Kunne du tenke deg å besvare undersøkelsen elektronisk? I så fall kan jeg sende deg en lenke til undersøkelsen og du kan besvare den når det passer. Dine svar vil selvfølgelig fremdeles bli behandlet konfidensielt, og resultatene vil ikke bli koblet til din e-postadresse. Noter i så fall e-postadresse og gjenta for å sjekke at den er riktig notert.

OM NØDVENDIG:

Ønsker du å lese gjennom vår personvernerklæring på forhånd kan denne leses på følgende side

[<https://www.nkvts.no/trygg>]

<p>Q1 KJONN Er du</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Mann 1☐ Kvinne 2☐ Denne inndelingen passer ikke meg 3☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99
<p>Q2 ALDER Hvilket år er du født?</p> <p>Årstill: Har du fylt 18 år?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99
<p>Q3 STILLING Hva er din hovedbeskjeftigelse for tiden? Er du ...</p> <ul style="list-style-type: none">☐ I arbeid 1☐ Skoleelev/student 2☐ Alderspensjonist 3☐ Trygdet/uførepensjonist 4☐ I militæret 5☐ Arbeidsledig/permittert 6☐ Annet (hjemneværende etc.) 7☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99
<p>Q_Postnummer Kan du bekrefte ditt postnummer?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ 1. [LES INN]☐ 2. Vet ikke/Ønsker ikke oppgi
<p>Q40 Hvilket fylke bor du i?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Oslo☐ Viken☐ Innlandet☐ Vestfold og Telemark☐ Agder☐ Rogaland☐ Vestland☐ Møre og Romsdal☐ Trøndelag☐ Nordland☐ Troms og Finnmark☐ Ønsker ikke å oppgi

Q42 LAND_MOR I hvilket land ble moren din født?

- Norge 1
- Resten av Skandinavia 2
- Europa unntatt Tyrkia 3
- Afrika 4
- Asia med Tyrkia 5
- Nord-Amerika 6
- Sør- og Mellom-Amerika 7
- Oseania 8
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q43 LAND_FAR I hvilket land ble faren din født?

- Norge 1
- Resten av Skandinavia2
- Europa unntatt Tyrkia 3
- Afrika 4
- Asia med Tyrkia 5
- Nord-Amerika 6
- Sør- og Mellom-Amerika 7
- Oseania 8
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q44 I hvilket land ble du født?

- Norge 1
- Resten av Skandinavia 2
- Europa unntatt Tyrkia 3
- Afrika 4
- Asia med Tyrkia 5
- Nord-Amerika 6
- Sør- og Mellom-Amerika 7
- Oseania 8
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

TILLIT

Q4.1 Nå kommer noen spørsmål om tillit, der du skal oppgi hva som passer på en skala fra 0 til 10. Her betyr 0 at du ikke har noen tillit i det hele tatt, mens 10 står for at du har full tillit. Hvor stor tillit har du til											
	Ingen tillit i det hele tatt										Full tillit
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Rettsvesenet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politiet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helsevesenet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vet ikke/Ønsker ikke svare 99											
Q4.2 Vil du stort sett si at folk flest er til å stole på, eller at en ikke kan være for forsiktig når en har med andre å gjøre? Her kan du svare på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr at en ikke kan være for forsiktig, mens 10 betyr at folk flest er til å stole på											
Kan ikke være for forsiktig						Folk flest er til å stole på					
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Vet ikke/Ønsker ikke svare 99											

VOLD I FAMILIEN, BARNDOM

Nå kommer noen spørsmål om ting du kan ha opplevd i din egen BARNDOM. Det vil si frem til du fylte 18 år.

Q5 Hvor ofte var det i din barndom at ...?

Q5_1: Du visste at det var noen som kunne ta vare på deg og beskytte deg:

- Aldri eller sjelden 1
- Noen ganger 2
- Ofte 3
- Veldig ofte 4
- Alltid 5
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q5_2: Det var noen i familien din som fikk deg til å føle at du betydde noe for dem:

- Aldri eller sjelden 1
- Noen ganger 2
- Ofte 3
- Veldig ofte 4
- Alltid 5
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q5_3: Du følte deg elsket:

- Aldri eller sjelden 1
- Noen ganger 2
- Ofte 3
- Veldig ofte 4
- Alltid 5
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q7 Skjedde det at foreldre eller foresatte gjentatte ganger gjorde narr av deg, ydmyket deg, ignorerte deg eller fortalte deg at du ikke fikk til noen ting?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q6 Opplevde du at en av foreldrene dine eller andre voksne hjemme hadde psykiske problemer?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q8 Skjedde det at en av foreldrene dine eller andre foresatte ...?

- Lugget eller kløp deg 1
- Ristet eller dyttet deg voldsomt 2
- Slo deg med flat hånd 3
- Slo deg med knyttneven eller hard gjenstand 4
- Sparket deg 5
- Banket deg opp 6
- Angrep deg fysisk på andre måter 7
- Ingen av disse 8
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Du har nå svart at en forelder/foresatt har utsatt deg for én eller flere uønskede hendelser. Har (noe av) dette skjedd mer enn én gang, altså ved mer enn ett tidspunkt?

- Kun én gang 1
- Minst én av hendelsene har skjedd mer enn én gang 2
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q9 Så eller hørte du noen gang at en av dine foreldre/foresatte ...?

- Slo den andre med flat hånd 1
- Slo den andre med knyttneven eller hard gjenstand 2
- Sparket den andre 3
- Tok kvelertak på den andre 4
- Angrep den andre fysisk på annen måte 5
- Nei, ingen av disse 6
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

SEKSUELLE OVERGREP BARNDOM

<p>Vi vil nå stille deg noen spørsmål om seksuelle handlinger som kan skje i barndommen. Noen ganger kan barn bli lurt, belønnet eller truet til seksuelle handlinger som de ikke forstår eller er i stand til å stoppe.</p>
<p>Q11 Før du fylte 13 år, hadde noen som var minst 5 år eldre enn deg noen form for seksuell kontakt med deg?</p> <p>☐ Ja 1</p> <p>☐ Nei 2</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q11_1 Involverte dette forsøk på, eller gjennomført ...?</p> <p>☐ Inntrenging i skjeden 1</p> <p>☐ Oralsex 2</p> <p>☐ Analsex 3</p> <p>☐ Ingen av disse 4</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q11_2 Involverte dette at de befalte kjønnsorganene dine eller fikk deg til å befale sine kjønnsorganer?</p> <p>☐ Ja 1</p> <p>☐ Nei 2</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q12 Skjedde det en eller flere ganger?</p> <p>☐ 1 gang 1</p> <p>☐ Flere ganger 2</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q12A Omtrent hvor gammel var du da det skjedde?</p> <p>☐ Alder</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q12B Omtrent hvor mange ganger tror du at det skjedde før du fylte 13 år?</p> <p>☐ 2-3 ganger 1</p> <p>☐ 4-10 ganger 2</p> <p>☐ Mer enn 10 ganger 3</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q12C Omtrent hvor gammel var du første gang det skjedde?</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p> <p>☐ Oppgi alder</p>
<p>Q12D Omtrent hvor gammel var du siste gang det skjedde?</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p> <p>☐ Oppgi alder</p>

<p>Q12E_1 Var det samme person som gjorde dette begge/alle gangene?</p> <p>☐ Samme person 1 ☐ Mer enn en person 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>
<p>Q12E_2 Hvilket kjønn hadde den/de som gjorde dette?</p> <p>☐ Mann 1 ☐ Kvinne 2 ☐ Både mann og kvinne 3 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q12F Hva var ditt forhold til denne/disse personen(e) da det skjedde?</p> <p>☐ Ektefelle, samboer, partner 01, ☐ Tidligere ektefelle, samboer, partner 02, ☐ Kjæreste 03, ☐ Tidligere kjæreste 04, ☐ Far, stefar 05, ☐ Mor, stemor 06, ☐ Fars kjæreste 07, ☐ Mors kjæreste 08, ☐ Bror, stebor, adoptivbror 09, ☐ Søster, stesøster etc. 10, ☐ Bestemor 11, ☐ Bestefar 12, ☐ Andre voksne slektninger 13, ☐ Egne barn 14, ☐ Stebarn 15, ☐ Andre slektninger som er barn 16, ☐ Venner 17, ☐ Voksen leder i ungdomsaktivitet, for eksempel ungdomsklubb, kor, sjakk, 18, ☐ Trener 19, ☐ Lærer, annet skolepersonale 20, ☐ Elever, andre kjente barn/ungdom 21, ☐ Lege, psykolog, helsepersonale 22, ☐ Religiøs leder, for eksempel prest, imam 23, ☐ Sosialarbeider 24, ☐ Nabo 25, ☐ Bekjente 26, ☐ Kollega 27, ☐ Leder 28, ☐ Kunde, klient, pasient 29, ☐ Andre, ukjente voksne 30, ☐ Andre, ukjente barn 31, ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q12K Var du noen gang redd for at du kom til å bli alvorlig skadet eller drept?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>

Q12H N: Ble hendelsen(e) tatt bilde av/filmet, eller er du bekymret for at dette ble gjort?

- Ja 1
- Nei 2
- Jeg er bekymret for det 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

VOLDTEKT

<p>De neste spørsmålene handler om uønskede seksuelle hendelser som du kan ha opplevd på noe tidspunkt i livet, enten som barn eller voksen. Personer som utfører slike handlinger kan være en fremmed, men kan også være noen man kjenner godt. Spørsmålene er sensitive og direkte. Det er fordi det gir best informasjon. Hvis det er noen spørsmål du ikke vil svare på, kan du gå videre til neste spørsmål.</p>
<p>Q13 Har noen – mann eller kvinne – noen gang tvunget deg til å ha samleie ved å bruke fysisk makt eller ved å true med å skade deg eller noen som står deg nær?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q14 Har noen – mann eller kvinne – noen gang tvunget deg til å ha oralsex ved å bruke fysisk makt eller ved å true med å skade deg eller noen som står deg nær?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q15 Har noen – mann eller kvinne – noen gang tvunget deg til å ha analsex ved å bruke fysisk makt eller ved å true med å skade deg eller noen som står deg nær?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q16 Har noen – mann eller kvinne – mot din vilje noen gang puttet fingre eller objekter inn i din vagina eller din anus ved å bruke fysisk makt eller ved å true med å skade deg?</p> <p>Har noen – mann eller kvinne – mot din vilje noen gang puttet fingre eller objekter inn i anus ved å bruke fysisk makt eller ved å true med å skade deg?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q16A Nå har vi stilt noen spørsmål om tvang til seksuelle handlinger. Nå kommer noen oppfølgingsspørsmål. Skjedde dette én eller flere ganger?</p> <p>☐ 1 gang 1 ☐ Flere ganger 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q16B Omtrent hvor gammel var du da det skjedde?</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99 ☐ Oppgi alder</p>
<p>Q16C Hvor mange ganger til sammen har dette skjedd deg i løpet av livet?</p> <p>☐ 2-3 ganger 1 ☐ 4-10 ganger 2 ☐ Mer enn 10 ganger 3 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99</p>

Q16D Omtrent hvor gammel var du første gang det skjedde?

- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99
- Oppgi alder

Q16E Omtrent hvor gammel var du siste gang det skjedde?

- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99
- Oppgi alder

Q16F Var det samme person eller personer som gjorde dette begge/alle gangene?

- Samme person 1
- Mer enn en person 2
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q16G

Skjedde dette i løpet av de siste tolv månedene?

Har dette skjedd i løpet av de siste tolv månedene?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16H Var det en mann eller kvinne som utførte dette?

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16J_2 Hva var ditt forhold til denne personen?

- Ektefelle, samboer, partner 01,
- Tidligere ektefelle, samboer, partner 02,
- Kjæreste 03,
- Tidligere kjæreste 04,
- Far, stefar 05,
- Mor, stemor 06,
- Fars kjæreste 07,
- Mors kjæreste 08,
- Bror, stebroer, adoptivbror 09,
- Søster, stesøster etc. 10,
- Bestemor 11,
- Bestefar 12,
- Andre voksne slektninger 13,
- Egne barn 14,
- Stebarn 15,
- Andre slektninger som er barn 16,
- Venner 17,
- Voksen leder i ungdomsaktivitet, for eksempel ungdomsklubb, kor, sjakk, 18,
- Trener 19,
- Lærer, annet skolepersonale 20,
- Elever, andre kjente barn/ungdom 21,
- Lege, psykolog, helsepersonale 22,
- Religiosleder, for eksempel prest, imam 23,
- Sosialarbeider 24,
- Nabo 25,
- Bekjente 26,
- Kollega 27,
- Leder 28,
- Kunde, klient, pasient 29,
- Andre, ukjente voksne 30,
- Andre, ukjente barn 31,
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.

Q16J_1 Hva var ditt forhold til disse personene?

- Ektefelle, samboer, partner 01,
- Tidligere ektefelle, samboer, partner 02,
- Kjæreste 03,
- Tidligere kjæreste 04,
- Far, stefar 05,
- Mor, stemor 06,
- Fars kjæreste 07,
- Mors kjæreste 08,
- Bror, stebor, adoptivbror 09,
- Søster, stesøster etc. 10,
- Bestemor 11,
- Bestefar 12,
- Andre voksne slektninger 13,
- Egne barn 14,
- Stebarn 15,
- Andre slektninger som er barn 16,
- Venner 17,
- Voksen leder i ungdomsaktivitet, for eksempel ungdomsklubb, kor, sjakk, 18,
- Trener 19,
- Lærer, annet skolepersonale 20,
- Elever, andre kjente barn/ungdom 21,
- Lege, psykolog, helsepersonale 22,
- Religiøs leder, for eksempel prest, imam 23,
- Sosialarbeider 24,
- Nabo 25,
- Bekjente 26,
- Kollega 27,
- Leder 28,
- Kunde, klient, pasient 29,
- Andre, ukjente voksne 30,
- Andre, ukjente barn 31,
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.

Q16K Var du noen gang redd for at du kom til å bli alvorlig skadet eller drept?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16L_1 Fikk du fysiske skader, enten små eller alvorlige, som følge av denne hendelsen?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16L_2 Fikk du fysiske skader, enten små eller alvorlige, som følge av noen av disse hendelsene?

- Ja, en gang 1
- Ja, flere ganger 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

<p>Q16M Hva slags skader fikk du?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Skrammer eller blåmerke 1,☐ Blått øye 2,☐ Sår eller kutt 3,☐ Indre skader eller brudd 4,☐ Ødelagte tenner 5,☐ Genitale skader (skader på kjønnsorganer) 6,☐ Kjønnssykdom 7,☐ Uønsket graviditet 8,☐ Andre fysiske skader 9,☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.
<p>Q16N Ble hendelsen(e) tatt bilde av/filmet, eller er du bekymret for at dette ble gjort?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Ja, noen av dem 2☐ Nei 3☐ Jeg er bekymret for det 4☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q16O_1 Var du til medisinsk undersøkelse eller behandling i løpet av de første dagene eller ukene etter at (noe av) det skjedde?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q16O_2 Var den som undersøkte deg klar over hva du hadde vært utsatt for?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q16P_1 Har du noen gang snakket med helsepersonell om denne hendelsen?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q16P_2 Har du noen gang snakket med helsepersonell om disse hendelsene?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q16Q_1 Har du noen gang snakket om disse hendelsene med noen andre enn helsepersonell?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16Q_2 Har du noen gang snakket om disse hendelsen med noen andre enn helsepersonell?

- Ja, om noe av det 1
- Ja, om alt 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16R

Q16R_1: Omtrent hvor mange har du fortalt om denne/disse hendelsen(e) til?

- Skriv antall her:
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16R_2: Hvordan var opplevelsen din med å fortelle?

- Veldig god1
- For det meste god 2
- Både/og 3
- Ikke så god 4
- Veldig dårlig 5
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16R_3: Har du opplevd at andre har vært støttende etter at du fortalte?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16R_4: Har du opplevd andres reaksjoner som negative da du fortalte?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q16R_5: Har du noen gang angret på at du fortalte det til noen?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

DIGITALE OVERGREP/OVERGREP PÅ NETT**Neste spørsmål handler om ubehagelige seksuelle hendelser på nett**

Q17A: Har du noen gang, mot din vilje, blitt tatt bilde av eller filmet under seksuelle handlinger? ☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q17B: Har noen truet med å dele seksualiserte bilder eller videoer av deg? ☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q17C: Har noen, mot din vilje, delt seksualiserte bilder eller videoer av deg? ☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q17E Nå har vi stilt noen spørsmål om ubehagelige seksuelle hendelser på nett. Nå kommer noen oppfølgingsspørsmål. Skjedde dette én eller flere ganger? ☐ 1 gang 1 ☐ Flere ganger 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q17E_1 Omtrent hvor gammel var du da det skjedde? ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99 ☐ Oppgi alder
Q17E_2 Omtrent hvor gammel var du første gang det skjedde? ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99 ☐ Oppgi alder
Q17E_3: Omtrent hvor gammel var du siste gang det skjedde? ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99 ☐ Oppgi alder

Q17E Hva var ditt forhold til den/de som gjorde dette?

- Ektefelle, samboer, partner 01,
- Tidligere ektefelle, samboer, partner 02,
- Kjæreste 03,
- Tidligere kjæreste 04,
- Far, stefar 05,
- Mor, stemor 06,
- Fars kjæreste 07,
- Mors kjæreste 08,
- Bror, stebroer, adoptivbror 09,
- Søster, stesøster etc. 10,
- Bestemor 11,
- Bestefar 12,
- Andre voksne slektninger 13,
- Egne barn 14,
- Stebarn 15,
- Andre slektninger som er barn 16,
- Venner 17,
- Voksen leder i ungdomsaktivitet, for eksempel ungdomsklubb, kor, sjakk, 18,
- Trener 19,
- Lærer, annet skolepersonale 20,
- Elever, andre kjente barn/ungdom 21,
- Lege, psykolog, helsepersonale 22,
- Religiøs leder, for eksempel prest, imam 23,
- Sosialarbeider 24,
- Nabo 25,
- Bekjente 26,
- Kollega 27,
- Leder 28,
- Kunde, klient, pasient 29,
- Andre, ukjente voksne 30,
- Andre, ukjente barn 31,
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.

INCAPACITATED RAPE/ANDRE OVERGREP

Nå kommer noen spørsmål om andre typer ubehagelige seksuelle hendelser man kan ha opplevd.

<p>Q18 I tillegg til det du allerede har svart på. Har du noen gang opplevd uønsket seksuell kontakt mens du ikke kunne samtykke eller ikke kunne stoppe det som skjedde – fordi du var svært beruset, eller fordi du sov?</p> <p>Har du noen gang opplevd uønsket seksuell kontakt mens du ikke kunne samtykke eller ikke kunne stoppe det som skjedde – fordi du var svært beruset, eller fordi du sov?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q18_1 Involverte dette inntrenging i skjeden, oralsex eller analsex?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q22A_1 Har det skjedd en eller flere ganger?</p> <p>☐ 1 gang 1 ☐ Flere ganger 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q22A_2 Omtrent hvor gammel var du da det skjedde?</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99 ☐ Oppgi alder</p>
<p>Q22B Omtrent hvor gammel var du første gang det skjedde?</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99 ☐ Oppgi alder</p>
<p>Q22C Omtrent hvor gammel var du siste gang det skjedde?</p> <p>☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99 ☐ Oppgi alder</p>
<p>Q22D Var det samme person som gjorde dette begge/alle gangene?</p> <p>☐ Samme person 1 ☐ Mer enn en person 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q22E_1 Var det en mann eller kvinne som utførte dette?</p> <p>☐ Mann 1 ☐ Kvinne 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>

Q22E_2 Var de som utførte dette menn eller kvinner?

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q22F Hva var ditt forhold til denne/disse personene?

- Ektefelle, samboer, partner 01,
- Tidligere ektefelle, samboer, partner 02,
- Kjæreste 03,
- Tidligere kjæreste 04,
- Far, stefar 05,
- Mor, stemor 06,
- Fars kjæreste 07,
- Mors kjæreste 08,
- Bror, stebor, adoptivbror 09,
- Søster, stesøster etc. 10,
- Bestemor 11,
- Bestefar 12,
- Andre voksne slektninger 13,
- Egne barn 14,
- Stebarn 15,
- Andre slektninger som er barn 16,
- Venner 17,
- Voksen leder i ungdomsaktivitet, for eksempel ungdomsklubb, kor, sjakk, 18,
- Trener 19,
- Lærer, annet skolepersonale 20,
- Elever, andre kjente barn/ungdom 21,
- Lege, psykolog, helsepersonale 22,
- Religiøs leder, for eksempel prest, imam 23,
- Sosialarbeider 24,
- Nabo 25,
- Bekjente 26,
- Kollega 27,
- Leder 28,
- Kunde, klient, pasient 29,
- Andre, ukjente voksne 30,
- Andre, ukjente barn 31,
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.

Q22H Ble hendelsen(e) tatt bilde av/filmet, eller er du bekymret for at dette ble gjort?

- Ja 1
- Nei 2
- Jeg er bekymret for det 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q22J Har du noen gang snakket om denne hendelsen med noen andre?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q22K Har du noen gang snakket om disse hendelsene med noen andre?

- Ja om noe av det 1
- Ja om alt 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q19 tillegg til det du allerede har svart på.

Har noen – mann eller kvinne – noen gang berørt eller befølt kjønnsorganene dine eller fått deg til å berøre deres kjønnsorganer ved å bruke makt eller ved å true med å skade deg?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q20 tillegg til det du allerede har svart på.

Har du noen gang opplevd å bli presset til seksuelle handlinger?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q22 Har du opplevd andre former for seksuelle krenkelses eller overgrep enn de vi har spurt om til nå?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

FYSISK VOLD

De neste spørsmålene handler om fysiske angrep fra andre mennesker. Se bort fra utilsiktede angrep, for eksempel i forbindelse med lek eller sport.

ALVORLIG FYSISK VOLD

Q26 Har du noen gang – etter fylte 18 år – opplevd at noen har angrepet deg fysisk på følgende måter?

- Slått deg med knyttneven eller hard gjenstand 1
- Sparket deg 2
- Tatt kvelertak på deg 3
- Banket deg opp 4
- Truet deg med våpen 5
- Angrepet deg fysisk på andre måter 6
- Ingen av disse 7
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q26A Hvor mange ganger har du opplevd at noen har ...?

Q26A_1 Slått deg med knyttneven eller hard gjenstand:

- 1 gang 1
- 2 ganger 2
- 3-4 ganger 3
- 5 ganger eller mer 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26A_2 Sparket deg:

- 1 gang 1
- 2 ganger 2
- 3-4 ganger 3
- 5 ganger eller mer 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26A_3 Tatt kvelertak på deg:

- 1 gang 1
- 2 ganger 2
- 3-4 ganger 3
- 5 ganger eller mer 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26A_4 Banket deg opp:

- 1 gang 1
- 2 ganger 2
- 3-4 ganger 3
- 5 ganger eller mer 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26A_5 Truet deg med våpen:

- 1 gang 1
- 2 ganger 2
- 3-4 ganger 3
- 5 ganger eller mer 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26A_6 Angrepet deg fysisk på andre måter:

- 1 gang 1
- 2 ganger 2
- 3-4 ganger 3
- 5 ganger eller mer 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26B Skjedde (noe av) dette i løpet av de siste tolv månedene?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26_1: Var dette en del av samme hendelse, eller ulike hendelser som hendte på ulike tidspunkt?

- Del av samme hendelse 1
- Ulike hendelser som hendte på ulike tidspunkt 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26C Hvor gammel var du da dette hendte?

HVIS FLERE ALTERNATIV HER, PASS PÅ AT DET ER SAMME ALDER PÅ ALLE]

- Skriv inn alder:
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26D_1 Hvor gammel var du FØRSTE gang du ble (skriv alder)?

- Slått med knyttneven eller hard gjenstand 1
- Sparket 2
- Tatt kvelertak på 3
- Banket opp 4
- Truet med våpen 5
- Angrepet fysisk på andre måter 6
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26D_2 Hvor gammel var du SISTE GANG du ble (skriv alder)?

- Slått med knyttneven eller hard gjenstand 1
- Sparket 2
- Tatt kvelertak på 3
- Banket opp 4
- Truet med våpen 5
- Angrepet fysisk på andre måter 6
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.

Q26E Var det en mann eller kvinne som ...?

Q24E_1 Slo deg med knyttneven eller hard gjenstand:

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q24E_2 Sparket deg:

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q24E_3 Tok kvelertak på deg:

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q24E_4 Banket deg opp:

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q24E_5 Truet deg med våpen:

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q24E_6 Angrep deg fysisk på andre måter:

- Mann 1
- Kvinne 2
- Både mann og kvinne 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26F Hva var ditt forhold til den/de som gjorde dette?

- Ektefelle, samboer, partner 01,
- Tidligere ektefelle, samboer, partner 02,
- Kjæreste 03,
- Tidligere kjæreste 04,
- Far, stefar 05,
- Mor, stemor 06,
- Fars kjæreste 07,
- Mors kjæreste 08,
- Bror, stebror, adoptivbror 09,
- Søster, stesøster etc. 10,
- Bestemor 11,
- Bestefar 12,
- Andre voksne slektninger 13,
- Egne barn 14,
- Stebarn 15,
- Andre slektninger som er barn 16,
- Venner 17,
- Voksen leder i ungdomsaktivitet, for eksempel ungdomsklubb, kor, sjakk, 18,
- Trener 19,
- Lærer, annet skolepersonale 20,
- Elever, andre kjente barn/ungdom 21,
- Lege, psykolog, helsepersonale 22,
- Religiøs leder, for eksempel prest, imam 23,
- Sosialarbeider 24,
- Nabo 25,
- Bekjente 26,
- Kollega 27,
- Leder 28,
- Kunde, klient, pasient 29,
- Andre, ukjente voksne 30,
- Andre, ukjente barn 31,
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26G Var du noen gang redd for at du kom til å bli alvorlig skadet eller drept mens noe av dette skjedde?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26H Fikk du fysiske skader, enten små eller alvorlige, som følge av denne hendelsen?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26J Fikk du fysiske skader, enten små eller alvorlige, som følge av noen av disse hendelsene?

- Ja, en gang 1
- Ja, flere ganger 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26L Var du til medisinsk undersøkelse eller behandling i løpet av de første dagene eller ukene etter at noe av det skjedde?

- Ja, 1
- Ja, etter noen av hendelsene 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26M Var den som undersøkte deg klar over hva du hadde vært utsatt for?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26O_1 Har du noen gang snakket med helsepersonell om denne hendelsen?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26O_2 Har du noen gang snakket med helsepersonell om disse hendelsene?

- Ja om alle 1
- Ja om noen 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26N Har du fortalt om denne hendelsen til noen?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q26O Har du fortalt om disse hendelsene til noen andre?

- Ja, om alt 1
- Ja om noe av det 2
- Nei 3
- Vet ikke/Ønsker ikke svare 99

Q26_N_1 Hvor mange har du fortalt om hendelsen/hendelsene til?

- Skriv antall her:
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26N_2: Hvordan var opplevelsen din med å fortelle?

- Veldig god 1
- For det meste god 2
- Både/og 3
- Ikke så god 4
- Veldig dårlig 5
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26N_3: Har du opplevd at andre har vært støttende etter at du fortalte?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26N_4: Har du opplevd andres reaksjoner som negative da du fortalte?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q26N_5: Har du noen gang angret på at du fortalte det til noen?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q24 Har du, i løpet av det siste året - de 12 siste månedene - opplevd at noen har:

- Slått deg med flat hånd 1
- Lugget deg 2
- Klort deg 3
- Kløpet deg hardt 4
- Nei 5
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q25 Har du, NOEN GANG opplevd at en PARTNER eller TIDLIGERE PARTNER har kløpet, klort, lugget eller slått deg med flat hånd?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

KONTROLL I PARFORHOLD, MOBBING OG ANDRE PTEs

Q27 Har du noen gang opplevd at en kjæreste, partner eller ektefelle:

Q27_1: Kontrollerte hva du brukte tiden på?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q27_2: Krevde at du hele tiden måtte gjøre rede for hvor du hadde vært?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q27_3: Var sjalu eller mistenksom overfor vennene dine?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q27_4: Overvåket deg via nett, for eksempel på sosiale medier?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

VOLD MOT FAMILIEDYR

<p>Q38 Om du bor eller har bodd i et hushold med kjæledyr, har du sett at noen i husholdningen med vilje har skadet det?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Aldri 1☐ En gang 2☐ Noen ganger 3☐ Ofte 4☐ Har aldri hatt kjæledyr 5☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q38B Ble dyret/dyrene skadet?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke svare 99
<p>Q38C Ble veterinær involvert?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q38D Hvem var det i husholdningen som skadet dyret med vilje?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Far/stefar 1☐ Mor/stemor 2☐ Søskn/stesøsken 3☐ Barn/stebarn 4☐ Partner/kjæreste/ektefelle 5☐ Andre i familien 6☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q38E Har du noen gang opplevd at en person i husstanden har skadet eller truet med å skade familiens kjæledyr, for å ramme deg?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

MOBBING

Nå kommer noen spørsmål om krenkende opplevelser fra skoletiden.

Q29 Følgende spørsmål dreier seg om opplevelser fra barneskolen, ungdomsskolen og videregående skole. Skjedde det NOEN GANG at noen med vilje, på en slem eller sårende måte ...

- ertet deg eller kalte deg stygge ting? 1
- spredde rykter eller sladder om deg? 2
- utestengte deg fra en gruppe eller overså deg? 3
- slo, dyttet eller skadet deg fysisk 4
- stjal eller skadet tingene dine? 5

1. Ja

2. Nei

99. Vet ikke/Ønsker ikke å svare

Q29A Hvor ofte skjedde det at du ...

- ble ertet eller kalt stygge ting med vilje da det var PÅ SITT VERSTE? 1
- fikk spredd rykter eller sladder om deg med vilje da det var PÅ SITT VERSTE? 2
- ble utestengt fra en gruppe eller oversett med vilje da det var PÅ SITT VERSTE? 3
- ble slått, dyttet eller fysisk skadet da det var PÅ SITT VERSTE? 4
- at tingene dine ble stjålet eller skadet med vilje da det var PÅ SITT VERSTE? 5

1. En sjelden gang

2. Flere ganger i måneden eller mer

99. Vet ikke/Ønsker ikke svare

Q29C Følte du at du kunne forsvare deg mot den eller de som gjorde disse tingene mot deg, eller få dem til å stoppe?

- Ja, absolutt 1
- Ja, til en viss grad 2
- Nei, vanligvis ikke 3
- Nei, absolutt ikke 4
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30 Nå skal vi spørre om andre alvorlige livshendelser. Har du:

Q30_1: Hatt en livstruende sykdom?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_2: Vært utsatt for en livstruende ulykke?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_4: Hatt et nært familiemedlem, partner eller svært nær venn som har dødd av ulykke, drap eller selvmord?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_5: Vært til stede da en annen person ble drept?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_6: Vært til stede da en annen person ble alvorlig skadet?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_7: Vært til stede da en annen person ble utsatt for seksuelt eller fysisk overgrep?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_8: Vært i en annen situasjon der du ble alvorlig skadet, eller der det var fare for livet ditt som du ikke har nevnt tidligere?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q30_9: Har du noen gang vært i en annen situasjon som var svært skremmende, dypt rystende, eller der du følte deg svært hjelpeløs, som du ikke har nevnt tidligere?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

---Eksponeringsdelen ferdig---

BRUK AV RETTSVESEN OG HELSEVESEN

Du har fortalt om alvorlige hendelser du har opplevd 4. Noen ganger blir politi og rettsvesen involvert i slike hendelser. Nå kommer noen spørsmål om erfaringer du kan ha hatt med rettsvesenet.

<p>Q34 Du har beskrevet ubehagelige seksuelle hendelser du har opplevd. Meldte du dette til politiet?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Ja, noen av hendelsene 2 ☐ Nei 3 ☐ Ikke aktuelt å anmelde 4 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34A Vi vet at mange ikke melder slike ting til politiet. Hva var grunnen til at du ikke anmeldte hendelsen? Du kan godt svare ja på flere grunner.</p> <p>☐ Du ville ikke at politiet skulle involveres 1 ☐ Du orket ikke å gå gjennom etterforskning og rettssak 2 ☐ Du tenkte at det kunne føre til nye liknende hendelser 3 ☐ Du var redd for hvordan en anmeldelse ville påvirke deg selv eller de rundt deg 4 ☐ Du ville ikke at den som gjorde det skulle straffes 5 ☐ Du var redd for å miste kontroll over saken 6 ☐ Det hadde andre årsaker 7 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34A_1 Kan du si noen ord om hvilke andre årsaker det hadde?</p> <p>☐ Skriv inn: ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34B Var det noen andre som anmeldte?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34C Fikk politiet kjennskap til det på annen måte?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34D Ble saken etterforsket? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>

<p>Q34E Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kontakten med politiet i denne saken? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Veldig misfornøyd 1 ☐ Ganske misfornøyd 2 ☐ Hverken/eller 3 ☐ Ganske fornøyd 4 ☐ Veldig fornøyd 5 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34F Kom saken for retten? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke 3 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34G Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med måten du ble behandlet på i retten? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Veldig misfornøyd 1 ☐ Ganske misfornøyd 2 ☐ Hverken/eller 3 ☐ Ganske fornøyd 4 ☐ Veldig fornøyd 5 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34H Ble den/de som hadde begått overgrepet dømt? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34J Har du mottatt noen erstatning fra den som begikk overgrepet? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34K Har du søkt voldsoffererstatning? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q34L Har du fått innvilget erstatning?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>

<p>Q35. Du har beskrevet at du har blitt angrepet fysisk i voksen alder. Meldte du dette til politiet?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35A Vi vet at mange ikke melder slike ting til politiet. Hva var grunnen til at du ikke anmeldte hendelsen? Du kan godt svare ja på flere grunner?</p> <p>☐ Du ville ikke at politiet skulle involveres 1 ☐ Du orket ikke å gå gjennom etterforskning og rettssak 2 ☐ Du tenkte at det kunne føre til nye liknende hendelser 3 ☐ Du var redd for hvordan en anmeldelse ville påvirke deg selv eller de rundt deg 4 ☐ Du ville ikke at den som gjorde det skulle straffes 5 ☐ Du var redd for å miste kontroll over saken 6 ☐ Det hadde andre årsaker 7 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35A_1 Kan du si noen ord om hvilke andre årsaker det hadde?</p> <p>☐ 1. Skriv inn: ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35B Var det noen andre som anmeldte?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35C Fikk politiet kjennskap til det på annen måte?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35D Ble saken etterforsket? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35E Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kontakten med politiet i denne saken? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Veldig misfornøyd 1 ☐ Ganske misfornøyd 2 ☐ Hverken/eller 3 ☐ Ganske fornøyd 4 ☐ Veldig fornøyd 5 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>

<p>Q35F Kom saken for retten? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35G Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med måten du ble behandlet på i retten? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Veldig misfornøyd 1 ☐ Ganske misfornøyd 2 ☐ Hverken/eller 3 ☐ Ganske fornøyd 4 ☐ Veldig fornøyd 5 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35H Ble den eller de som hadde begått volden dømt? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35J Har du mottatt noen erstatning fra den som begikk volden? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35K Har du søkt voldsoffererstatning? Hvis respondenten har anmeldt flere hendelser, be de tenke på den siste hendelsen de anmeldte.</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q35L Har du fått innvilget erstatning?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q36 Nå kommer noen spørsmål om bruk av helsetjenester rett etter hendelsen/hendelsene. Oppsøkte du helsehjelp de første seks månedene etter hendelsen (e)?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Ja, etter noen av hendelsene 3 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>

<p>Q36A Vi vet det er mange som ikke oppsøker helsehjelp etter slike hendelser, her er mulige årsaker som kan passe med dine grunner. Du kan si ja på alternativene som passer for deg.</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Du hadde ikke behov 1☐ Du visste ikke hvordan du kunne få hjelp 2☐ Du var ikke sikker på om det var noe en lege/sykepleier kunne gjøre for å hjelpe deg 3☐ Du hadde ikke lyst 4☐ Du var redd for å miste kontroll over situasjonen 5☐ Du tenkte det kunne ende opp med å bli ubehagelig for deg 6☐ Det hadde andre årsaker 7☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q36A_1 Kan du si noen ord om hvilke andre årsaker det hadde?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Skriv inn:☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q36B Var den som undersøkte deg klar over hva du hadde vært utsatt for?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Ja, noe av det 2☐ Nei 3☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q37 Har du, som følge av hendelsene du har vært utsatt for, noen gang vært i kontakt med:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Krisesenter 01,☐ Krisetelefon 02,☐ Sosialkontor 03,☐ Familievernkontor 04,☐ Advokat 05,☐ Politiet 06,☐ Fastlege 07,☐ Legevakt 08,☐ Tannlege 09,☐ Helsestasjon 10,☐ Psykolog/psykiater 11,☐ Barnevern 12,☐ Ingen av disse 13,☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99.
<p>Q37X Du har fortalt at denne/noen av disse hendelsene har skjedd enten under eller rett før samfunnet ble preget av koronaviruset. Har situasjonen med pandemien påvirket dine muligheter eller ønsker om å søke hjelp?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Ja 1☐ Nei 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
<p>Q37A Har pandemien gitt deg bedre eller dårligere muligheter til å søke hjelp?</p> <ul style="list-style-type: none">☐ Bedre 1☐ Dårligere 2☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

Q37B Hva var årsaken (e) til at du opplever at tilgangen på hjelpetjenester har blitt dårligere som følge av pandemien? Du kan si ja på flere årsaker.

- Tjenestene hadde redusert tilbud 1
- Tjenestene var dårligere bemannet 2
- Det var endringer i hvordan jeg kunne ta kontakt, for eksempel digitalisering 3
- Det var vanskeligere for meg å komme meg til tjenesten 4
- Jeg var redd for å bli smittet 5
- Jeg ønsket ikke å belaste tjenestene med for mange henvendelser i en krevende periode 6
- Andre årsaker 7
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

PSYKISK HELSE, SKYLD OG SKAM, SOSIAL STØTTE

Så langt har vi spurt deg om ulike ting du kan ha opplevd.

Nå følger noen spørsmål om problemer og plager som man kan ha etter alvorlige hendelser.

Q31N Kan du si hvor mye du har vært berørt av hvert av de følgende problemene i løpet av den siste måneden?

- Plutselig følelse av at den stressende hendelsen faktisk skjedde igjen (som om du faktisk var der og gjenopplevde den)?
- At du forsøker å unngå påminnelser om den stressende hendelsen (for eksempel unngår å møte mennesker, gå bestemte steder, snakke om eller delta i aktiviteter som minner deg om det som skjedde)?
- At du føler deg fjern eller avskåret fra andre mennesker?
- Irritabel atferd, sinte utbrudd eller at du har opptrådd aggressivt?

1. *Veldig mye*
2. *Ganske mye*
3. *Noe*
4. *Litt*
5. *Ikke i det hele tatt*
6. *Vet ikke/Ønsker ikke å svare*

Q31_1 Du har beskrevet en eller flere hendelser du har opplevd. Vi har nå noen spørsmål om reaksjoner man kan ha etter slike hendelser.

Har du:

- Bekymret deg over hva andre mennesker kan tenke om deg etter det som skjedde? 1
- Forsøkt å skjule det som skjedde, eller noe av det? 2
- Opplevd at andre har trukket seg vekk fra deg etter det som skjedde? 3
- Skammet deg over noe av det som skjedde? 4
- Sett ned på deg selv etter det som skjedde? 5

1. *Nei*
2. *Ja, litt*
3. *Ja, mye*
99. *Vet ikke/Ønsker ikke å svare*

Q32_3 Vi skal nå stille noen spørsmål om sosial støtte.

- Når du har behov for å snakke, hvor ofte er noen villig til å lytte til deg? 1
- Kan du snakke om dine tanker og følelser? 2
- Viser folk deg sympati og støtte? 3
- Er det noen som kan gi deg praktisk hjelp? 4
- Har du noen gang følt deg sviktet av folk som du regnet med ville støtte deg? 5
- Hender det at du føler deg ensom? 6

1. Aldri

2. Sjelden

3. Noen ganger

4. Ofte eller veldig ofte

5. Alltid

99. Vet ikke/Ønsker ikke å svare

Q33 Hvor mye har du opplevd av de følgende plagene den siste uken:

- Plutselig frykt uten grunn 1
- Føler deg redd eller engstelig 2
- Matthet eller svimmelhet 3
- Føler deg anspent eller oppjaget 4
- Lett for å klandre deg selv 5
- Søvnproblemer 6
- Nedtrykt, tungsindig 7
- Følelse av å være unyttig, lite verdt 8
- Følelse av at alt er et slit 9
- Følelse av håpløshet til framtida 10

1. Ikke plaget

2. Litt plaget

3. Plaget

4. Ganske plaget

5. Veldig plaget

99. Vet ikke/Ønsker ikke å svare

SOSIODEMOGRAFI

Q40 Så noen bakgrunnsspørsmål. Er du ☐ Gift 1 ☐ Samboer 2 ☐ Ugift/Aldri vært gift 3 ☐ Tidligere gift eller samboer/Separert/Skilt 4 ☐ Enke/Enkemann 5 ☐ I et kjæresteforhold 6 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q41 STATSBERGER Er du norsk eller utenlandsk statsborger? ☐ Norsk 1 ☐ Utenlandsk 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q45 Hvor lenge har du bodd i Norge? ☐ 0-2 år 1 ☐ 3-5 år 2 ☐ 6-10 år 3 ☐ 11-20 år 4 ☐ Mer enn 20 år 5 ☐ Hele livet 6 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q46 Hvor god råd synes du at familien din har i forhold til folk flest? ☐ Bedre råd 1 ☐ Omtrent som folk flest 2 ☐ Dårligere råd 3 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99
Q47 Hva er din høyeste fullførte utdanning? ☐ Universitet/høgskole mer enn 4 år 1 ☐ Universitet/høgskole inntil 4 år 2 ☐ Allmennfaglig studieretning/studieforberedende opplæring på videregående skole 3 ☐ Yrkeskole/Yrkesfaglig studieretning/yrkesfaglig opplæring på videregående skole 4 ☐ Grunnskole 5 ☐ Ingen fullført utdanning 6 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

AVSLUTNING: REKONTAKT OG OPPFØLGINGSBEHOV

REGISTERTILKOBLING

Noen av hendelsene vi har spurt om i denne studien kan påvirke evne til å arbeide. I denne studien ønsker vi å innhente informasjon om sykefravær, arbeid og trygd fra Statistisk sentralbyrå og NAV. Navn og fødselsnummer blir ikke lagret sammen med disse opplysningene, og all data blir avidentifisert. Dersom du ikke ønsker at slik informasjon innhentes kan du reservere deg mot dette og likevel delta i studien.

Samtykker du til at vi kan koble dine svar til de nevnte registerdataene?

- Ja, jeg samtykker 1
- Nei, jeg samtykker ikke 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

KONTAKT

Vi vil gjerne ha anledning til å gjennomføre tilleggsundersøkelser med noen av de som har deltatt i denne undersøkelsen. Kan vi kontakte deg igjen senere for et nytt intervju om noe av det samme vi har snakket om i dette intervjuet? Vi ber ikke nå om ditt samtykke til å være med neste gang, bare om din tillatelse til å ta kontakt med deg igjen i løpet av de neste to årene og spørre deg om du ønsker å være med.

- Ja 1
- Nei 2

FULLFØRT

Da er intervjuet snart fullført. Vi vil gjerne få takke deg for at du har deltatt, og stille deg et par avsluttende spørsmål.

Hvordan synes du det var å svare på denne undersøkelsen – var det greit eller var noen spørsmål følelsesmessig belastende?

- greit 1
- Noen spørsmål var belastende 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

OPPSKAKET

Er du fremdeles oppskaket, eller går det greit nå?

- Det går greit 1
- Er fremdeles oppskaket 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

SNAKKE

Er det slik at du har behov for å snakke med noen om dette?

- Ja 1
- Nei 2
- Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99

<p>SAMTALE Synes du at du har noen å snakke med om dette, eller ønsker du en oppfølgingssamtale?</p> <p>☐ Ja, ønsker oppfølgingssamtale 1 ☐ Ønsker ikke samtale nå, men kanskje siden 2 ☐ Nei, ønsker ikke oppfølgingssamtale 3 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>SMS: Via nettsiden vår kan du kontakte oss dersom du føler at du etter denne undersøkelsen har behov for støtte fra helsepersonell. Vi vil ringe deg opp og legge til rette for en times samtale med psykolog per telefon, dersom du ønsker det. I tillegg finner du nummer til ulike hjelpetelefoner og instanser der. Jeg kan sende deg en SMS kort tid etter denne samtalen med en lenke til nettsiden vår, så vet du hvor du kan ta kontakt. Ønsker du å motta en slik SMS?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>SMS_KONTAKT: Da sender jeg deg SMS 'en med lenken til nettsiden.</p>
<p>SMS_2 Hvilket nummer ønsker du å bli kontaktet på?</p> <p>☐ Skriv inn:</p>
<p>PSYKOLOG: Denne undersøkelsen har tilknyttet støtte fra helsepersonell. De som ønsker det, kan få en times gratis samtale med en psykolog. Har du behov for det?</p> <p>☐ Ja 1 ☐ Nei 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p>
<p>Q_SNAKK Vi kan gi ditt navn og telefonnummer til en psykolog som ikke har noe med undersøkelsen å gjøre. Psykologen vil ringe deg i løpet av en uke, og kan tilby en times samtale på telefon. Da trenger jeg at du gir meg tillatelse til å gi ditt navn og telefonnummer til en av våre psykologer</p> <p>☐ Tillater 1 ☐ Tillater ikke 2 ☐ Vet ikke/Ønsker ikke å svare 99</p> <p>SAMTALE_2 Hvilket nummer ønsker du å bli kontaktet på? 1. Skriv inn:</p> <p>Q_IKKESNAKK</p> <p>DET ER DET OPPFØLGINGSTILBUDET SOM ER I DENNE STUDIEN. DU HAR ANLEDNING TIL Å KONTAKTE OSS OG BE OM EN OPPFØLGINGSSAMTALE SENERE, HVIS DU VIL, MEN DA MÅ DU HUSKE Å GJØRE DETTE INNEN TRE UKER. DU KAN FINNE INFORMASJON OM STUDIEN OG HVORDAN FÅ HJELP VIDERE PÅ WEB SIDEN HTTP://WWW.NKVTS.NO/TRYGG</p>
<p>Q_SLUTTEN: Takk for din deltagelse!</p>

Denne rapporten presenterer den andre nasjonale omfangsstudien om vold og seksuelle overgrep i den voksne befolkningen i Norge (den første ble gjennomført i 2014). I løpet av perioden juni 2021 til juni 2022 ble 4299 personer i alderen 18–74 år (51 % menn og 49 % kvinner) intervjuet per telefon om sine erfaringer med vold og overgrep.

Funnene fra denne undersøkelsen viser at vold og overgrep fremdeles er et alvorlig samfunnsproblem i Norge. Omfanget er høyt i befolkningen, og kvinner er særlig utsatt for alvorlig vold i nære relasjoner og seksuell vold. Menn er mer utsatt for fysisk vold enn kvinner. Flere av deltakerne i denne studien rapporterer om alvorlig vold, sammenliknet med deltakerne i den forrige omfangsundersøkelsen. Det er bekymringsfullt at vold i nære relasjoner og alvorlige seksuelle overgrep ser ut til å øke.

Politi og rettsvesen var bare kjent med en liten andel av volden, og under halvparten av de utsatte hadde snakket med helsepersonell om det de hadde vært utsatt for. Utsatte rapporterte ofte at de hadde opplevd flere typer vold og overgrep, og det var en sammenheng mellom å være utsatt i barndommen og å oppleve vold og overgrep i voksen alder.

Funnene fra denne undersøkelsen peker på viktige satsingsområder når det gjelder forebygging og håndtering av vold og overgrep i Norge. Volden bør forebygges fra tidlig alder, fordi den ser ut til å ramme en betydelig andel av befolkningen allerede i barndommen. Forebygging må skje på flere nivå, og voldsutsatte må få tilstrekkelig hjelp og støtte i etterkant.

Denne omfangsstudien er gjennomført av NKVTS som en del av et forskningsprogram om vold i nære relasjoner (2019–2024) med Justis- og beredskapsdepartementet som hovedfinansør. Delfinansiering har kommet fra Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet.

**Rapporter kan lastes ned
fra www.nkvts.no**

ISSN 0809-9103

ISBN 978-82-8122-172-7 (Trykk)

ISBN 978-82-8122-173-4 (PDF)

Rapport Nr. 1 2023